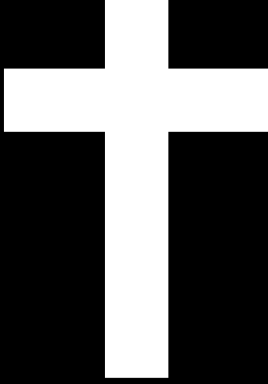

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	64
Luuka	102
Yuhanna	164
Golle Nelaabe	212
Romankoo6e	271
1 Korintunkoo6e	297
2 Korintunkoo6e	321
Galaatiyankoo6e	337
Efeesunkoo6e	346
Filipiyankoo6e	355
Koloosiyankoo6e	361
1 Tesaloniikiyankoo6e	367
2 Tesaloniikiyankoo6e	372
1 Timote	375
2 Timote	382
Titus	387
Filemon	390
Ibaraninkoo6e	392
Yaakuuba	412
1 Piyeer	419
2 Piyeer	427
1 Yuhanna	431
2 Yuhanna	437
3 Yuhanna	438
Yahuuda	439
Banngingol	441

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, 6ee ngoni 6e o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankooፎe konaa so naፎiraa Baabila ndee.

¹² Caggal 6e konaama 6e naፎaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

14 Ajora rimi Sadok,
 Sadok rimi Akim,
 Akim rimi Eliyuda,
 15 Eliyuda rimi Eliyaajaru,
 Eliyaajaru rimi Mattan,
 Mattan rimi Yaakuuba,
 16 Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,
 Mariyama woni inna Iisaa noddirteedo Almasiihu oo.

17 No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila, jamaanuujii sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa naɓiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

18 No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaado Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. 19 Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poccitiido, ana wani hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. 20 Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. 21 O rima ɓidɓo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en ɗii.

22 Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamɗo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

23 «Surba oo ɓaman reedu,
 rima ɓidɓo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa innde ndee yo: «Laamɗo ana wondi e meeden».

24 Nde Yuusufu fini ndee, wadii no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O ɓami Mariyama, 25 kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓidɓo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

1 Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. 2 Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

* 1:23 Esaaya 7.14

³ Oon kabaaru jiiḅi hakkille Hirudus, kaḅum e Urusali-imankooḅe fuu. ⁴ O noddi hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee e dunkee'en Sariya ḅee fuu, o lamndii ḅum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, ḅe mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahu-uda mawḅe dee.

Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'iilankooḅe, yimḅe am.»*

⁷ E ley ḅum, Hirudus noddi jom'en annde ḅee e cuucuukka, lamndii ḅe wakkati mo hoodere ndee ḅanngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli ḅe Baytilaama, o wii ḅe:

—Njehee, kumpitoyo-ḅon kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde ḅe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ḅe mbitti. Non ḅe coynii hoodere nde ḅe njiinoo funnaange ndee. Ko ḅe njii nde koo, ḅe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ḅe yaade. Nde nde yottii ḅo cukalel ngel woni ḅoo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, ḅe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, ḅe kujidani ngel, ḅe kumti gineeji maḅḅe, ḅe teddiniri ngel kaḅe e gowe e ḅacce uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal ḅum, Laamḅo daalii ḅe ley koyḅol pati ḅe mbirfitoo to Hirudus, ḅe kootiri leydi maḅḅe laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suḅooyaade Misira

¹³ Nde ḅe mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koyḅol, wii ḅum:

—Imma, ḅam cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-ḅaa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara ḅum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, naḅi cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddii ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamḅo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii: «Mi noddii ḅiyam gonḅo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaaḅe Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde ḅee njambbike ḅum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaaḅe worḅe Baytilaama e ḅakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa heḅuḅe duuḅi ḅiḅi. O waḅi ḅum hakke ḅalaade ḅe jom'en annde ḅee ndokki mo tayoral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamḅo yottiniri annabi Yeremiya kaa nde oon wii:

* 2:6 Mika 5.1 † 2:15 Hosee'a 11.1

18 «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama,
kaɗum e bojji e boytaali:

Dum Rahiilu† woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, 20 wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunooɓe warde suka oo ɓee maayii.

21 Yuusufu immii, naɓti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. 22 Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, 23 o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaaɓe ɓee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

1 E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima ɓanngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

2 —Tuubee, sabi Laamu Laamdo ɓattiima.

3 Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo: «Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya: Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

4 Kaddungal Yaayaa yo ɓaniraangal leeɓi ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde.

5 Yimɓe iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. 6 Eɓe njaadira luutti maɓɓe, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun.

7 Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewɓe ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Biɓɓe bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? 8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. 9 Pati miilee e ɓerde mon: «Minen, min taaniraaɓe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde ɗee kaaye laatoo ɓiɓɓe Ibarahiima! 10 Jooni, jammberede ndee huncaama faa soppa ɗadi leɗɗe. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa ɓiɗɗe lobbe, soppete, wedee e yiite.

11 Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kaɗum ɓuri kam baawɗe, mi fotaa

† 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § 2:18 Yeremiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

fay soccude pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo namri makko faa laaba. O moobta namri makko ley beembal, kaa naande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, ja6u ngadaa non, sabi hono non kaan-den hi66inirde ko dartii fuu.

Nden, o ja6i. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenji iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

4

No Ibiliisa naardi seytoraa de Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido nabi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa naamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir dee kaaye laato naamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa nabi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum nja6bite pati koyngal maa gaano e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa nabi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna dii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:6 Jabuura 91.11-12 ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»§

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfittii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kajum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e:

¹⁶ Lej'ol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuur6e e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:

—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii wor6e didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoo6e. ¹⁹ Iisaa wii 6e:

—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko.

²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaabe didon wob6e, bi66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e.

²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuufi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu.

²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jaw6e fuu, laddaabe e kirikiraa6e, kajum e wooy6e, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwrufo Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o njabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaa6e makko 6ee ngari e makko, ² o fuddi waajaade 6e, o wii:

Haala mbelko'aaku

- ³—Been annditin6e yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore, sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!
- ⁴ Been woyoo6e, mbelii hoore, sabi Laamdo waaltinan 6erde mum'en!
- ⁵ Been leydinkinii6e, mbelii hoore, sabi 6e ke6an leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!
- ⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore, sabi 6e kaaran 6e domditan!
- ⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore, sabi Laamdo yurmoto 6e!
- ⁸ Been laa6u6e 6erde, mbelii hoore, sabi 6e njiyan Laamdo!
- ⁹ Been waddoo6e jam, mbelii hoore, sabi 6e noddirte 6i66e Laamdo!
- ¹⁰ Been torraa6e kammari fooccitaare, mbelii hoore, sabi kam6e njey Laamu Laamdo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yim6e njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaa6e adii6e on 6ee torriraa.

Haala lamdam e fooyre

¹³—Onon ngoni lamdam aduna oo. Kaa so lamdam njoottii lammude, kodum lamminta dum? Dam nafataa fay huunde! Ko dam waawi wadeede tan, tippeede sella, yim6e njabba dam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure ni6aande dow waamnde haayre waawaa joo6ude. ¹⁵ Fay gooto hu66ataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yim6e, yalla e6e njiya golleeji lobbi di ngadaton dii, 6e njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷—Pati cikkee mi gardo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaa6e oo. Mi waraali ittude mo, mi gardo hi66inde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddii, wanaa to66el wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko furi fuu famdude e jamirooje dee, so janngini wo66e faa

ngada non, laatoto burdo famdude e Laamu Laamdo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so jannigini wobble ngada non, laatoto mawdo e Laamu Laamdo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamdo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraa6e meeden 6ee mbiyanooma: «Pati jaaadu hoore, jaaadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»*

²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» dar-nete yeeso sariya burdo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-daa, a mic-citike don e don sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu don sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so kebaa wartude cakko-daa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe jamaande, odon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude carooowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-daa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa jaamere luuttinte, sol nde tippo-daa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa jaamo luuttinte, tayu ngo tippo-daa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa dii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

³¹ —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.»‡ ³² Miin noo mido wiya on: cerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kajum duu jeenii.

Haala hunoore

³³ —On nanii kasen, njaatiraa6e meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.»§ ³⁴ Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, ³⁵ naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14 ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1

§ 5:33 Limooje 30.3

yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. ³⁶ Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay leeɓol mayre gootol. ³⁷ Mbiyaa «Mi wadani» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko ɓeydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

³⁸ —On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, jiinde yobirtee jiinde.»* ³⁹ Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge jaamo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. ⁴⁰ So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. ⁴¹ So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. ⁴² So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma lubal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

⁴³ —On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbarjaara gajno maa.» ⁴⁴ Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwane torroobe on, ⁴⁵ yalla odon laato ɓiɓɓe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonɓe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono non o tobinirta e oojiibe. ⁴⁶ So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaaje'en ɓee ana ngadira non! ⁴⁷ So sakiraaɓe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e woɓɓe ɓee? Fay heeferɓe ɓee ana ngadira non! ⁴⁸ Ndennoo, laatee hiɓɓuɓe, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kiɓɓudo nii.

6

Haala sadaka

¹ —Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiye. So on ngadii dum, on kebatara mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

² Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimɓe njiye, hono no naafigi'en ɓee ngadata ley cuudi baajordi, kajum e laawi nii. Eɓe ngada non yalla yimɓe ana mana ɓe. Mido haalana on goonga, ɓeen keɓii mbarjaari mum'en faa timmi. ³ Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, ⁴ yalla sadaka maa oo ana heddo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

⁵ —So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: ɓeen ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kajum e

* 5:38 Lewinkooɓe 24.20

hakkunde d̄ati celi, yalla yimbe fuu ana njiya d̄um'en. Mido haalana on goonga, been keβii mbarjaari mum'en faa timmi. ⁶ Kaa aan, nde nduwoto-d̄aa fuu, naatu ley suudu maa, ud-daa damal, jaago-d̄aa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyooowo ko suudii oo, yoβete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji βoli d̄i ngalaa nafaa hono no heeferbe βee nii: eβe miili Laamdo jaabanto βe so βe kebbinii haala. ⁸ Pati jemmbee βe, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-d̄on gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-d̄on duworaade:

Baabiraado amen gondo dow kammu,
yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngad̄iraa dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii tooβube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,
hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafima tooβube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafa-taako tooβube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en βee nii: been ηornoto, yalla yimbe fuu ana anndita βe hoorβe. Mido haalana on goonga: been keβii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyooowo ko ngad̄-daa e cuucuukka, kaβum yoβete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuyβe kelata baafe so ngujja. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuyβe kelataa baafe sako ngujja. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²² —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooynan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niββan.

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu βooyde d̄ii.

Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko jaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlanee ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana jammaa di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cunlana kaddule? Yeewee piindiiji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdube hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum jaamaten? Kodum njaraten? Kodum boornoto-don?» ³² Sabi dee kulle fuu heeferbe tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, katum e fooccitaare makko ndee. Ko heddi koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cunlanee janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. Jalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala jinjondiral

¹ —Pati jinjee, yalla odon mbaasa jinjeede. ² Sabi hono no jinjirton wobbe nii, nii jinjirte-don. Kasen duu ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di nata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njaabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷—Naagee, on kefan, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸Sabi jaagiido fuu hefan, tewtudo fuu yiitan, calmino fuu udditante. ⁹Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹No mbonir-don fuu, odon ndokka bi66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹²Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³—Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoo6e ngol 6ee duu ana keewi. ¹⁴Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitoo6e ngol 6ee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵—Ndeentee e annabaabe penee6e 6ee. So e6e ngara e mon, 6e nanndinkinto e baali, kaa so goonga, 6e jaatooji bondi. ¹⁶Golleiji ma66e annditirton 6e hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguuje te6ataake e kebbe, ibbe te6ataake e pakka6ere. ¹⁷Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰Ndennoo, golleiji ma66e annditirton 6e.

No taalibaabe penee6e carirtee

²¹—Wanaa wiyoo6e kam «Moobbo, Moobbo» 6ee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadoo6e sago Baabiraado am gondo dow kammu oo 6ee tan ngoni naatoo6e e makko. ²²Nannde darngal, heew6e mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde keewde naa?» ²³Oon wakkati, mi jaaborto 6e nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoo6e ko boni 6ee!»

Haala cuudi didi

²⁴—Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵Yiiwoonde to6i, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow

njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike 6e hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya 6ee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, wii mo:

—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:

—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en 6attii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶ —Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:

—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:

—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo daja ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'ilanke. ¹¹ Mido haalana on, heew6e iwrata funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e jaamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraabe naatoobe e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e neryondira piye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:

—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.

E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaaḍo. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatanii mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimḅe heewḅe ḅe ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeejji gondi e maḅḅe ḍii, o sellini jawḅe ḅee fuu. ¹⁷ O waḍi non faa ḍum tabintina haala ka Laamḍo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,

o sellinii jawuuji meeden.»*

No yimḅe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete ḍo njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolḍe ana njogii gayḍe, pooli duu ana njogii cuuḍi, kaa Bii Nedḍo oo walaa fay ḍo soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.

²¹ Godḍo jeyaado e taalibaaḅe ḅee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, ḍal maayḅe ira maayḅe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaaḅe makko njokki e makko. ²⁴ Don e ḍon, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo ḍaanii.

²⁵ Taalibaaḅe ḅee battii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii ḅe, o wii:

—Ko hulḅinta on? Onon famḍuḅe hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu ḍam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii ḅe, eḅe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana dowtanoo ḍum?

No Iisaa selliniri worḅe ḍidon laddaaḅe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worḅe ḍidon laddaaḅe njalti ley janaale, kawri e makko. Eḅe janngunoo faa fay gooto suusaano yaḅḅoraade laawol ngol.

²⁹ Be ndarii eḅe nduka eḅe mbiya:

—Bii Laamḍo, ko njic-ḍaa waḍude min? Torrude min waddu maa ḍoo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera ḍon.

³¹ Seyḍaani'en ḅee ndaardi mo mbii:

* 8:17 Esaaya 53.4

—So ribbude min njid-ɗaa, duɗana min min naatoya e ndee ɗoo sewre girooji.

³² O wii ɓe:

—Njehee!

Seyɗaani'en ɓee njalti, naatoyi e girooji ɗii. Don e ɗon, sewre ndee fuu ɗiiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii. ³³ Durooɓe ɓee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko waɗi koo fuu fay ko ladɗaaɓe ɓee koo. ³⁴ Oon wakkati, yimɓe ngeenndi ɓee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde ɓe njii mo ndee, ɓe ndaardi mo o yalta leydi maɓɓe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelɗaa e dengeleewo. Nde o yii goondinal yimɓe ɓee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaɓe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!» ⁴ O faami miilooji maɓɓe, o wii:

—Kodum waɗi so oɗon miiloo ɗii miilooji bondi e ɓerde moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen ɓuri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yimɓe ɓee njii ɗum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-aadama baawɗe baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi ɗon, ana e laawol. O yii gorko biyeteɗo Matta ana joodii e duwaajjeere mum, o wii ɗum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal ɗum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaajje'en heewɓe e luuttooɓe hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaaɓe makko. ¹¹ Farisa'en ɓee njii ɗum, ndarii ana mbiya taalibaaɓe makko ɓee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaajje'en, kaɗum e luuttooɓe hono mum'en?

¹² O nani ɗum, o wii ɓe:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawɗo hasindini e cawroowo. ¹³ Njehee njanngoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamɗo wii:

«Yurmeende woni ko njidɗu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude fooccitiiፎ waddi kam, noddude luut-tooፎ woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴E oon wakkati, taalibaaፎ Yaayaa ፎattii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en ፎee miden kooraa kaa taalibaaፎ maa ፎee koorataa?

¹⁵O jaabii ፎe, o wii:

—Tama nootiiፎ kuurtungu ana mbaawi ስjoornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittetee e hakkunde maፎፎe. E deen jalaade, ፎe kooran. ¹⁶Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ፎeydoo. ¹⁷Kasen duu pegujam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, sumalleeji ፎii pusan, pegujam dam yuppoo, sumalleeji ፎii mbona. Haya pegujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, diccii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaa ki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

¹⁹Iisaa immii jokki e makko, ka፵um e taalibaaፎ mum. ²⁰Eፎe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, iwri caggal Iisaa, memi kamm-bol saaya makko. ²¹Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²²Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoፎፎe cereeli wonፎe to maayde too ፎee e yimፎe woyooፎፎe ፎee, ²⁴o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o ፎaaniido tan.

Be njali mo. ²⁵Nde yimፎe ፎee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe didon

²⁷Nde Iisaa yahata ndee, wumፎe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸Nde o yottii cuudi ndee, wumፎe ፎee ፎattii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon goondini mido waawi wallude on?

* 9:13 Hosee'a 6.6

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite ma66e, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don 6e mbumti. O yaggini 6e, o wii 6e:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa 6e njeji tan 6e caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaa6e 6ee njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumdiini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumfunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'iila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en 6ee mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en 6ee!

No Iisaa yurmorii yim6e 6e ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuufi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yim6e 6ee ndee, 6e njurminii mo, sabi 6e tampu6e 6e tayu6e dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoobe keewaa.

³⁸ Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettoobe to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddi taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, o hokki 6e baawde ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon 6ee annii: arano e ma66e yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba 6ii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaane oo, Yaakuuba 6ii Alfaa, kanum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariy-ota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaa6e mum sappo e didon 6ee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii 6e:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankoo6e ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jaw6e, nguurtinon maay6e, cellinon seppaa6e, ndibbon seydaani'en.

On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naḅoree kanḅe naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon naḅora mbasu naa saayaaji dīdī. Pati fay gooto e moodon ḅama paḅe naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon ḅoo faa nde iw-ḅon ḅon. ¹² So oḅon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi ḅo on njaḅḅaaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, piḅḅon colla koyḅe mon duu. ¹⁵ Miḅo haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi ḅuran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngo naawḅe.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-ḅon e yimḅe ḅee, sabi ḅe ndarnan on e carirḅe, ḅe piyan on dorri ley cuuḅi maḅḅe baajordi. ¹⁸ On naḅete yeeso saroḅe e kaanankooḅe saabe am, faa laatano-ḅon kam seedee'en yeeso maḅḅe kamḅe e heeferḅe ḅee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirḅe, pati mbemmbe-ḅon no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi ḅi kaan-ḅon haalde e oon wakkati, ²⁰ ḅi iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Nedḅo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu ḅiyum. Biḅḅe immanto saaraaḅe mum'en, piya dabare yalla ḅeen ana mba-ree. ²² Yimḅe fuu mbaḅan on saabe am. Kaa muḅuḅo faa timmoḅe, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Miḅo haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Nedḅo wartaali.

²⁴ Taalibbo ḅuraa moobbo mum, maccuḅo ḅuraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccuḅo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seyḅaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamḅo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimḅe. Walaa fuu ko suudii ko ḅanngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee ḅum e fooyre. Ko ngunndante-ḅon koo, ooynee ḅum dow beneeji. ²⁸ Pati kulee warooḅe terḅe, ḅe mbaawanaa yonkiiji. Laamḅo baawḅo halkude terḅe e yonkiiji fuu e jahannama, oo kaan-ḅon hulde. ²⁹ Tama

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle dīdī ḅe Laamḅo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puḅḅooḅe 19.1-29

biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon furi biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴ —Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude bidde gorko e baam mum, bidde debbo e inna mum, debbo bamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa furi kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa furi kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo bamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰ —Ja66iido on fuu ja66iima kam, ja66iido kam fuu ja66iima neldo kam oo. ⁴¹ Ja66iido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Ja66iido neddo poocitiido saabe o poocitiido fuu, heban mbarjaari ndi poocitiido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaa6e am 6ee fay so horde loonde ndiyam buu6udam tan saabe o taalibbo am, o waasataa hebude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaa6e mum sappo e didon 6ee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaa6e mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani gollleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaa6e makko 6ee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana nja66a faa gasa, sep-paa6e ana cellinee, faadube ana paadita, maay6e ana nguurta,

† 10:38 Koro 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaabe Yaayaa bee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariibe e galleeji kaanankooɓe tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo ɓuri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dɗi cappii oo:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bammaade bammaali ɓurɗo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, ɓurɗo lo'ude e Laamu Laamɗo oo ɓuri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamɗo ana ruggoree semmbe, ruggotooɓe bee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaabe bee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yimɓe oo jamaanu? Eɓe nanndi e sukaaɓe joodiibe e luumooji, bee doo ana mbiya bee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,
on mbamaali,
min mboyanii on woondu yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yimɓe mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttooɓe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamɗo ana ɓanngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o ɓuri wadude e mum kaayde dee, sabi hoɗuɓe e deen geelle bee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hoɗuɓe ton bee tuubanno law, tawete ɓe ɓoornike licce caakuuji, ɓe njoodike e ndoondi faa ɓe kollita tuubugol maɓɓe. ²² Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa

* 11:10 Malakiya 3.1

dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: janne darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimbe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe, karum e anndube, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, karum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yimbe tampube roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkiiji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaaabe mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaaabe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en bee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaaabe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii be, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, karum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukkuu ceniido oo, kanko e yimbe makko, be jaami buuru cakkaado oo. Haya, be ndujanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan njejj jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka bee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kambe nee, ebe comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa be. ⁶ Mido wiya on: ko buri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano bee laabuube. ⁸ Sabi Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu maḅḅe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnooḅe don bee tuufani Iisaa yalla ana keḅa no kappira dum. Saabe dum, 6e lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana buri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ¹⁴ Farisa'en 6ee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimḅe heewḅe njokki e makko. O sellini jawḅe 6ee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Annii kaadime am mo cuḅii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni 6ernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto leji dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,

daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,

o jifataa moottila mo pooyel mum famdi

faa jannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Leji dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yimḅe 6ee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en 6ee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en 6ee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maḅḅe, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana haḅa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haḅa e hoore mum,

* 12:21 Esaaya 42.1-4

heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddortoo? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimbe mon bee nee, homo ndibbirta be? Yimbe mon bee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa beydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenji, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu.

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo. ³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kajum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee biddé mum

³³ —So lekki ana moyyi, biddé mum moyyan, so lekki moyyaa, biddé mum moyyataa, sabi lekki biddé mum annditirtee. ³⁴ Bi66e bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonbe? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: janne darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee poocitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kajum e Farisa'en mbii Iisaa:

—Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii be, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, li6a dum'en. Sabi worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji

Suleymana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³—So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokku-uje joorde tewta do noottinoo, kaa noottere fuu o hebataa. ⁴⁴Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoomi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolaro, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbé burbé mo bonde. Be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata aranne mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonnde duu laatooyto.

Inna Iisaa e mijiraaɓe Iisaa

⁴⁶Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraaɓe makko worbe njottii. Be ndarii sella, ebe njidi yiide mo. ⁴⁷Won biido mo:

—Inna maa e mijiraaɓe maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Hobe ngoni mijiraaɓe am?

⁴⁹O sappii taalibaaɓe makko bee, o wii:

—Innam e mijiraaɓe am annii. ⁵⁰Sabi mijam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Bannol haala aawoowo

¹Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuudi, joodoyii daande weendu. ²Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe bee ndarii e daande ndiyam dam. ³O haalaniri be kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi dum. ⁵Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fufidi e majje, de cuumi ndi. ⁸Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cove teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimbe banndi

¹⁰Oon wakkati, taalibaaɓe bee battii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e maɓɓe banndi?

¹¹O jaabii be, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamdo oo, kaa kambe, be ndokkaaka dum. ¹²Sabi

jogiido fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e ma66e banndi:

«Tawee 6e yeewoobe, 6e njiyataa,

Tawee 6e hettintoobe, 6e nanataa, 6e paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamdo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e ma66e:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yim6e ngol lejol laatike tiidu6e ko'e:

Be cukkii noppi ma66e,

6e mu66ii gite ma66e,

so wanaa dum

gite ma66e njiyan,

noppi ma66e nanan,

hakkillaaji ma66e paaman,

6e tuuban, mi sellina 6e.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heew6e e fooccitii6e heew6e muuyiino yiide ko njiyaton koo, 6e njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, 6e nanaali.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol.

¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamdo tawee faamaali dum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e bernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jabboroo ngol seyo don e don. ²¹ Kaa ngol walaa dadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So dum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran don e don. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laatoo dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, 6een ngoni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, 6e ndiman bi66e: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Banndol haala hudo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamdo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri. ²⁵ Nde yim6e fuu daaninoo, gano oon gorko wari, aawi hudo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden hudo bonko koo duu 6anngi.

* 13:15 Esaaya 6.9-10

²⁷ Maccuḅe 6ee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-ḁaa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo hudo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii 6e, o wii: «Gaḁo waḁi nii.» Caggal ḁum, maccuḅe 6ee lamndii mo, mbii: «Min njaha min doofoya hudo bonko koo?» ²⁹ O jaabii 6e, o wii: «Wanaa non, sabi so oḁon doofa hudo bonko koo, so on ndeentaaki on doofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee ḁi faa kettal. Nden, mi wiyān hettoḁe 6ee ḁoofa hudo bonko koo tafon, 6e ngada ḁum kafe faa duppee. So 6e ngadi ḁum fuu, 6e ketta alkama oo, nden 6e mooḁta ḁum ley beembal am.»

Bannḁol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani 6e bannḁol gonngol, wii:

—Laamu Laamḁo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo nedḁo 6ami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko 6uri geeyi fuu famḁude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiḁa cuudi mum'en e caḁe makki.

Bannḁol haala yuufinirdi

³³ O haalani 6e bannḁol gonngol, o wii:

—Laamu Laamḁo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seeda ndi debbo jiiḁi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimḁe 6ee e bannḁi. O haaldataa e maḁḁe so wanaa e bannḁi, ³⁵ yalla haala ka Laamḁo yot-tinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi haalaniran 6e bannḁi,

mi haalanān 6e kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa fiirtiri bannḁol hudo bonko

³⁶ Caggal ḁum, Iisaa yoppiti yimḁe 6ee, naati ley suudu. Taalibaabe makko 6ee 6attii mo, mbii mo:

—Firritan min bannḁol hudo bonko ngol.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Aawḁo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Nedḁo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Biḁḁe Laamu Laamḁo 6ee ngoni aawdi lobbiri ndii, 6iḁḁe bonḁo oo ngoni hudo bonko koo. ³⁹ Gaḁo aawḁo hudo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettoḁe 6ee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Nedḁo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadoḁe woḁḁe e luuttal, kaḁum e wadoḁe ko boni fuu, ⁴² mbedoo ḁum'en e yiite jahannama, ton 6e ngullata, 6e njeryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitiibe 6ee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Bannḁol haala jawdi cuudiindi

44 —Laamu Laamdo oo ana wa'i hono no jawdi cuudiindi e ley ngesa, gorko goddo hoocci ndiin jawdi, suudi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

45 Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo jaaye dime nii. 46 So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Bannadol haala liddi

47 —Laamu Laamdo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. 48 Faa ngol heewi, summboobe bee poodi ngol faa e danjeere, ana cuba liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, 6e mbedii di nafataa fay huunde dii. 49 Hono non timmoode aduna laatortoo. Malaa'ika'en ngaran ceennda bonbe e moyyube, 50 mbedoo bonbe bee e ley yiite jahannama, ton been ngullata 6e neryondira jiiye.

Bannadol haala kulle kese e kiidde

51 Iisaa lamndii 6e, o wii:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, 6e mbii:

—Min paamii.

52 Caggal dum, o wii 6e:

—Jannginoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamdo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle booyde nii.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

53 Nde Iisaa tilinoo e diin bannadi ndee, o iwi ton, 54 o hooti ngeenndi do o mawni doo, omo waajoo e suudu ma66e waajordu. Haaynii yimbe hettintoo6e bee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o hebi ngal anndal? Hono hen o he6iri baawde wadude dii kaayee6iiji? 55 Tama o wanaa 6ii ce6oowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, ka6um e Yahuuda? 56 Tama wanaa enen e banndiraa6e makko rew6e koddi? Ndennoo, hoto o hebi dum fuu?

57 Dum saabanii 6e tippitaade mo. Caggal dum, o wii 6e:

—Annabaajo ana teddiinaa e nokkuuje dee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, ka6um e ley galle mum'en.

58 Iisaa wadaali don kaayde keewde saabe waasude ma66e goondinde mo.

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii golloo6e makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawde wadude kaayde.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu, kammari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yim6e 6ee, sabi 6e fuu e6e njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, jannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, 6ii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiibe mo 6ee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o jaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam doo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiibe dum 6ee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaa6e Yaayaa 6ee ngari 6amti tew oo, iroyi. Caggal dum, 6e njehi 6e kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa jammañiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldo, kanum tan. Yim6e 6ee kumpitii dum, njalti e geelle dee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo, o yurminaa 6e sanne, heddi omo sellina jaw6e ma66e. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee battitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko jaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii 6e:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yim6e 6ee njoodoo e hudo, o 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoo6e 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

No Iisaa jaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaaḅe ḅee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii ḅe, o ḅabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woḅḅii danḅeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jaḅḅotooka henndu. ²⁵ Nde ḅadinoo weetude ndee, o wari e taalibaaḅe ḅee, omo yaara koyḅe dow ndiyam ḅam. ²⁶ Kaa nde ḅe njii mo omo yaha e dow ndiyam ḅam ndee, kulol manngol nanngi ḅe, ḅe mbii:

—Dum yo seyḅaani!

Be ndarii eḅe conkina no ḅe poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii ḅe:

—Mbaaltinee hakkillaaḅi moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so ḅum aan jaati woni ḅoo, yamir mi yaha dow ndiyam ḅam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam ḅam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamḅir-ḅaa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-ḅaa?

³² Be ḅidon fuu, ḅe naati laana kaa tan, henndu nduu darii.

³³ Taalibaaḅe wonnooḅe ley laana kaa ḅee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamḅo jaati!

No Iisaa selliniri ḅawḅe ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, ḅe panndi leydi Genesaret.

³⁵ Worḅe oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa ḅawḅe ḅee fuu. ³⁶ Be ḅaagii mo mo acca ḅawḅe ḅee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memḅo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii ḅum, mbii:

² —Kodum waḅi so taalibaaḅe maa ḅee ana koyna neesuḅi njaatiraabe meeḅen ḅii? Sabi ḅe lootataa juude fade maḅḅe ḅaamde.*

³ O jaabii ḅe, o wii:

* **15:2** Ngol lootugol juude haḅḅaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina waḅiraa.

—Onon nee, kodum wadi so odon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡ ⁵ Kaa onon, odon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde ma66e e6e goddi kam.

⁹ Meere 6e ndewata kam,
sabi ko 6e tuugii e ley janngingol ma66e koo yo jamirooje
yim6e tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaabe 6ee battitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete. ¹⁴ Accee 6e, 6e wum6e dowoo6e wum6e! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paa-maali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kajum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa jaamde tawee lootaali juude mum no 6e mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon.

²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

† 15:4 Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ 15:4 Pergu 21.17; Lewinkoo6e

20.9 § 15:9 Esaaya 29.13

²³ Kaa o jaabaaki dūm fay huunde. Taalibaaḅe makko ḅee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

—Bamde ḅaamdu sukaaḅe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana ḅaama ḅaamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii.

E oon wakkati jaati, ḅiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri ḅawḅe heewḅe

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, ḅabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yimḅe heewḅe ngari to makko, ngaddi layooḅe e wumḅe e ḅe terde mum'en mbaati e muumduḅe, kaḅum e ḅawḅe woḅḅe heewḅe. Be ḅattini ḅeen yeeso makko, o sellini ḅe. ³¹ Haaynii yimḅe ḅee sanne nde njiinoo muumḅunooḅe ana kaala, ḅe terde mum'en mbaati cellii, layannoḅe ana njaha faa gasa, wumnooḅe ana njiya. Hedde eḅe njetta Laamdo Israa'iila oo.

No Iisaa ḅamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaaḅe mum ḅee, wii ḅee:

—Bee yimḅe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko ḅe ngondi e am, haya duu ḅe ngalaa ko ḅe ḅaama. Mi waawaa yoppitinde ḅe tawee ḅe ḅaamaali, pati ḅe caama yolbere e laawol so eḅe koota.

³³ Taalibaaḅe makko ḅee mbii mo:

—Hoto fuu keḅaten ko ḅamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii ḅe, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be njaabii mo, ḅe mbii:

—Jeddi, kaḅum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal dūm, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ḅami buuruuje jeddi dee kaḅum e liikoy koy, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaḅe ḅee ndokka dūm jamaa oo. ³⁷ Be fuu ḅe ḅaami faa ḅe keddi. Taalibaaḅe ḅee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnooḅe ḅee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewḅe e sukaaḅe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimḅe ḅee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en naagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu.

² O jaaborii 6e nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan.

³ Beetee law, so on njii kammu ana wojji ana ni66i, on mbiyan to6an. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaaji wakkatiiji dii!

⁴ Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi 6e don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaa6e 6ee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yoo6aade naamdu. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaa6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famdu6e hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njedu-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njedu-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaa6e 6ee paami o wiyaali 6e ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, 6e ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Homo yim6e mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaa6e 6ee.

¹⁵ O wii 6e:

—Onon nee, homo mbiyatongon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon 6ii Yuunusa. Sabi wanaa 6ii-aadama anndin maa d̄um, Baabiraado am gond̄o dow kammu oo anndin maa d̄um. ¹⁸Miin duu, mid̄o wiye Piyeer (d̄um woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinbe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kadu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko nja6u-daa e leydi, ja6ete dow kammu.

²⁰Nden, Iisaa daalii taalibaa6e mum 6ee pati kaalana fay gooto kaɲum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaa6e mum 6ee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton maw6e lejol e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan ɲannde tata6ere. ²²E ley d̄um, Piyeer sawndintini mo hedde ana ɲiɲa mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yim6e ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴Caggal d̄um, o wii taalibaa6e makko 6e:

—Muuydo jokkude kam fuu, ɲootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸Mid̄o haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

17

No noone Iisaa waylitorii

¹Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaa6e didon Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. ²Noone makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³Muusaa e Iliyaasa 6anngani 6e, ana kaalda e makko. ⁴Piyeer wii Iisaa:

* 16:24 Yeew Matta 10.38

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaabe 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. ⁷ Iisaa battitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalanee fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaabe 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu.

¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa yabbike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono non 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaabe 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraaɗo

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorke gooto battitii mo, dicitii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma biyam gorke! O kirikiraaɗo omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi nabii mo to taalibaabe maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O battitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɗande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaabe 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sottan. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

Taalibaa6e 6ee cunli sanne.

Haala yo6ugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoo6e usuru Suudu Dewal Mawndu 6ee 6attii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yo6a usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yo6a.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum hebude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankoo6e aduna 6ee, homo 6e nduuɲata? Homo 6e njobinta lampo? Dugule'en naa honaa6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaa6e 6ee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en 6ee kaanaa yo6ude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde berde 6ee yim6e. Yaa to weendu too, tippoɗaa yammbuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yeyɲinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kibbinooowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala burdo teddude ley Laamu Laamdo

¹ Oon wakkati, taalibaa6e 6ee 6attitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo 6uri teddude ley Laamu Laamdo oo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso ma66e, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamdo oo abada.

⁴ Burdo teddude ley Laamu Laamdo yo leydinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o ja66ii.

Haala ko luuttinta yim6e

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko 6uri moyyande joomum haayre teddunde ha66ee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gadooje yim6e ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido

sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kibbudo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, buri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kibbudo.

Bannadol haala mbaalu majjudo

¹⁰—Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu bee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹ *] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjudo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa bura capande jeenay e jeenay di majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraabe

¹⁵—So sakiike maa toonii ma, yaa to mum kollitaa dum toonanne mum oo tawee onon tan didon. So o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jabaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimbe didon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimbe didon naa taton.» ¹⁷ So o jabanaali ma, haalan dum deental goondinbe ngal. So o salike jabande deental goondinbe ngal, jogora mo keefeero naa duwaaje. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kadu-don e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-don e leydi, jabete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde didon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamdo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gondo dow kammu oo hokkan 6e nde. ²⁰ Sabi nde didon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:

—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

* **18:11** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 11:Sabi hisinde majjuɓe waddi Bii Neddo oo.

—Dum Laamu Laamdo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude golloobe mum jamaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaabe makko e ko o jogii fuu, faa yoba jamaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo jamaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Munanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jabaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi jamaande ndee fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe 6ee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bondo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoobe 6ee, faa nde o yobi jamaande ndee faa laabi.

Iisaa 6eydi hen wii:

³⁵ —Hono non Baabiraado am gondo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gondo caggal maayo Urdun oo. ² Yimbe heewbe njokki e makko, o sellini ton jawbe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:

—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamdo tagii 6e wadii 6e gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppin inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On yoor6e berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rew6e moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. ⁹ Mido wiya on: ceerdudo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so 6amii debbo goddo, jeenii.

¹⁰ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude 6amde 6uri.

¹¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi ja6ude kaa haala, 6e Laamdo hokki dum 6ee tan mbaawi ja6ude ka. ¹² Daliiliiji kadooiji wor6e 6amde ana ngoodi. Sabi won wor6e rimetee6e tawa yo waatoraabe. Won deretee6e. Heddiibe 6ee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en 6amde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo ja6u!

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Caggal dum, won waddan6e Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. ¹⁴ Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee nje y Laamu Laamdo oo.

¹⁵ O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

¹⁶ Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

¹⁸ Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati naadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fe-naande, ¹⁹ teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

²⁰ Suka jokolle oo wii mo:

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

²¹ Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hi66ude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

²³ E ley dum, Iisaa wii taalibaaɓe mum ɓee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁴ Mido haalana on kasen dum doo: ngelooɓa yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁵ Haaynii taalibaaɓe ɓee sanne nde nani diin haalaaji ndee, ɓe mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi ɓe, o wii:

—Do yimɓe dum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁷ Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keɓoyta?

²⁸ Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: so Bii Neddo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e didon jokkuɓe e am ɓee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

²⁹ Neddo fuu joppirdo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko buri dum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurdam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiiɓe.

20

Bannol haala gollooɓe ley ngesa peguuje

¹ —Anni ko Laamu Laamdo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa gollooɓe ɓe ngolla ngesa mum peguuje. ² O heɓi gollooɓe, o hawri e maɓɓe o yoban ɓe hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O naɓi ɓe ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe keɓaali golle, ⁴ o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoban on ko haani yobeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal dum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe ana ndarii to sakoro too, o wii dum'en: «Kodum wadi so jallu-don doo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu gollooɓe ɓee njoɓaa dum'en. Ardoroɗaa sakitiibe nanngede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngede

bee.» ⁹ Nannganoobe laasaraa bee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinoobe nanngede bee duu ngari, cikki njobete ko buri dum. Kaa gooto e ma66e fuu hokkaa mbuudu cardi hono no bee too nii. ¹¹ Nde be njobaa dum ndee, ebe njermitoo yaade to jom ngesa too ¹² ebe mbiya: «Bee doo golloobe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, 6e ponndaama e amen njobdi, minen nee min ngollii jalooma kuurdo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e ma66e, wii: «Gidam, mi toojaali ma. Tama wanaa aan jabunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma? ¹⁴ Ndennoo, 6am njobdi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko kebu-daa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaabe bee laatoto ardiibe, ardiibe bee laatoto caggalaabe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaa6e sappo e didon bee e laawol, wii dum'en:

¹⁸ —Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Neddo oo wadete e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ be ngada mo e juude heefer6e, been duu njaayran mo, piya mo dorri, peja mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tata6o oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna 6i66e Jebede 6attini sukaa6e mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa jaagoo dum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-daa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa 6i66e am wor6e didon bee njoodoo bannge maa so a laamiima, gooto wona bannge maa jaamo, goddo oo wona bannge maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii 6e:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Baabiraado am moyyinani 6ee njey dum.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddiibe 6ee nani dum ndee, mettaa e rimdaabe didon bee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi 6e fuu, wii 6e:

—Odon anndi laamiibe heeferbe ana kawjorii dum'en hawju bondo. Mawbe bee duu ana laamorii be laamu bodeejo. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon. ²⁸ Dum nee, 'Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yimbe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewbe.

No Iisaa selliniri wumbe didon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewdo jokki e makko. ³⁰ Wumbe didon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyee Iisaa annii bettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya be ndeyyinoo, kaa be beydii wullude ebe mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi be, wii:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, be mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa be, memi gite maɓɓe. Don e don be mbumti, be njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaaɓe didon, ² wii be:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaɓɓii. Kumton di ngaddanon kam. ³ So won biido on huunde, njaabo-don dum Moobbo ana haajaa di. Don e don on njop-pete ngaddon di.

⁴ Dum wadii yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee ɓiɓɓe Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leydinkinii, ana waddii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaaɓe bee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, be njappi e majji saayaaji maɓɓe, Iisaa waddii. ⁸ Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Woɓɓe kelti caɓe

* 21:5 Jakariyaa 9.9

leɗɗe, mbeerti ɗe e laawol ngol. ⁹ Ardiiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotooɓe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee fuu, liɓi taabe weccooɓe kaalisi e joodorde soottooɓe buugaaji. ¹³ Caggal ɗum, o wii ɓe:

—Ley Binndi ɗii Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruɗu Laamɗo.»

Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanooɓe!»‡

¹⁴ Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii kulle kaayniide ɗe o wadata ɗee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden ɓe mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii ɓe:

—Mi nanii. Tama on janggaali ɗum ɗoo abada:

«A wadii fay sukaaɓe wadduɓe e muynooɓe ana njette?»§

¹⁷ Caggal ɗum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa huɗiri ibbi

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o faɗi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakolooji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e ɗon, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii ɗum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii oɗon ngoonɗini on cikkitaaki, on njawtan waɗude ko ngadu-mi kii ibbi koo.

† 21:9 Jabuura 118.25-26

‡ 21:13 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

§ 21:16

Jabuura 8.3

On mbaawan wiide fay ndee dōo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko jaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waa-jotoo ndee, hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e mawɓe Yahu-udiyankooɓe ɓee ɓattii mo, lamndii, mbii:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimɓe lootogal batisima? Laamdo naa yimɓe?

Be ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbii:

—So en mbii «Laamdo», o wiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yimɓe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimɓe ɓee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbii:

—Min anndaa.

O jaɓɓitii, o wii ɓe:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala rimdaabe didon

²⁸ Iisaa ɓeydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol banndol: gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe didon, ɓadii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biddo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi biddo didaɓo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e maɓɓe woni jaɓando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: duwaane'en ɓee kaɗum e bamfaaji dii adoyto on naatude e Laamu Laamdo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on njabanaali dum. Kaa duwaane'en ɓee kaɗum e bamfaaji dii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-don dum ndee, on mimsitaali so sakitii ngoondin-don mo.

Banndol haala remoobe bonɓe

³³ —Kettinee banndol gonngol: neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde

peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa teɓugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe peguuje ɗee. ³⁵ Kaa remooɓe ɓee nanngi gollooɓe makko ɓee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe ɓee heewde. Remooɓe ɓee ngadi ɓe no ngadunoo ɓee too nii. ³⁷ O sakitii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, ɓe njaagoto ɓiyam oo.» ³⁸ Kaa nde remooɓe ɓee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, ɓe nanngi mo, ɓe mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o waɗata remooɓe ɓee?

⁴¹ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Been bonɓe, o halkiran ɓe no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe woɓɓe hokkoɓe mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga nde nga teɓaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii ɓe:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?

«Haayre nde mahoɓe ɓee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamɗo oo ittete e mon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko Laamɗo yidi. ⁴⁴ Nedɗo fuu caamɗo e nden haayre, helan. Nedɗo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e Farisa'en ɓee nani banndi makko ɗii ndee, paamii banndi ɗii e mum'en peewti.

⁴⁶ Eɓe tewta no ɓe nanngira mo, kaa ɓe kulii yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorii mo annabaajo.

22

Bannol haala niiri yannge

¹ Iisaa haaldiri e maɓɓe bannol kasen, wii ɓe:

² —Laamu Laamɗo ana wa'i hono no kaananke kurтинando ɓiyum gorko, so waɗani dum yannge. ³ O neli gollooɓe makko noddanoya mo jaamooɓe, kaa gansaaɓe ɓee calii warde.

⁴ O neli kasen gollooɓe woɓɓe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaaɓe ɓee niiri yannge ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi payɗi, hankasen fuu lanndinaama, ɓe ngara ɓe nootoo yannge oo.» ⁵ Kaa gansaaɓe ɓee koyini

* 21:42 Jabuura 118.22-23

mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe 6ee nanngi golloobe 6ee, torri 6e, mbari 6e. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadube ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloobe makko 6ee: «Niiri yanngi ndii moyyinaama, kaa gansaa 6ee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama niiri yanngi oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en 6ee njehi dow mbeddaaji dii, noddi yimbe 6e tawi ton fuu gila e bonbe faa e moyyube faa galle do yanngi oo wadata doo heewi yimbe.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe 6ee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloobe 6ee: «Kaabee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira jiiye.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa subaabe ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaa 6e ma66e, kaɲum e howruube Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yimbe. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum annu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji ma66e bondi dii. O wii 6e:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam?

¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii 6e, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Kaananke Roma.

O wii 6e:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²² Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maaybe

²³ E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennube immital. ²⁴ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana

hebana dum beyngu.»* 25 Wadiino e bettaade to amen rimdaabe njeddon worbe. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Miiniiko gorko samti debbo makko oo, 26 kajum duu maayi hebaali biddo. Tatabo oo duu jokki hen faa yottii njeddabo oo. 27 Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. 28 Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

29 Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. 30 Sabi so maaybe immitike, worbe 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. 31 E haala immital maay6e, tama on njanggaali ko Laamdo wii on koo? O wii: 32 «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

33 Waaju makko oo haayni yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en 6ee nani o mu66ii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. 35 Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

36 —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

37 Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu. § 38 Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. 39 Yamiroore didabere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* 40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

42 —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

43 O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anndini mo dum, saabe majjum o wii:

44 «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5 † 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, hollu e6e nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkoo6e 19.18

faa mi wada njabbaa waybe maa.»†

45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatoroo taanum tan?

46 Be fuu be ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila janne nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

1 Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaa6e mum 6ee:

2—Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en 6ee kanjumu'en ndokkaa jannginginde Sariya Muusaa oo. 3 Saabe dum, odon kaani jafande 6e, ngadon huunde fuu ko 6e mbii on. Kaa pati jemmbon golleeji ma66e, sabi 6e ngadataa ko 6e mbaajotoo koo. 4 Be kabban donnge teddude, 6e mbakkina yim6e, kaa 6e njidaa wallirde been huncude de fay hoore fedeendu. 5 Huunde fuu ko 6e ngadata, 6e ngadiran dum faa 6e kollinkinoo. Dum wadi so e6e kabba talki mawdi, e6e njuutina cilmbi saayaaji ma66e faa ana ndaasoo. 6 E6e njidi joolle burde teddude so 6e noddaama e yannegeji, e6e njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. 7 Ko 6e njidi tan salmineede calminaali teddu6i ley luumooji e noddoreede «Moobbo». 8 Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraabe, Moobbo gooto tan njogi-don. 9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, dum woni gondo dow kammu oo.* 10 Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, dum woni Almasiihu oo. 11 Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiibe 6ee. 12 Toownudo hoore mum fuu, leydinte. Leydinkiniido fuu toownete.

13 Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon cokana yim6e damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [14 †]

15 Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon njiiloo e leydeele odon mbanngoo geeci faa kebon tuubudo gooto. So on kebii dum, mbirfito-don kasen, ngadon dum bii jahannama faa sowa on cili didi.

16 Bone yanan e mon, onon wum6e dowoobe yim6e! Odon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo,

† 22:44 Jabuura 110.1 * 23:9 Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo dum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † 23:14 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 14:Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon teeta cuudi rew6e 6e wor6e mum'en maayi, odon njuutina duwaawuuji moodon yalla odon manee. Saabe majjum, on ke6an jukkungo furrngo fuu naawde.

hunoore mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjuḅe, wumḅe! Kodum ɓuri teentilaade: kaŋɓe oo naa Suudu laḅḅinooru kaŋɓe oo nduu? ¹⁸ Odon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunoore mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumḅe! Kodum hen ɓuri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka laḅḅinoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon ittana Laamdo jakka naanaa, kaɓum e haakolooji goddi, kaa odon njeeboo ko ɓuri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kaɓum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wumḅe dowooḅe yimḅe! So ɓowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, tawee nee, odon moda ngelooba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee ley mum'en ana heewi ko wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaḅan.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e foocciitiibe, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaaḅe ɓee cuudi dow janaale mum'en, odon njardina janaale foocciitiibe ɓee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraaḅe amen, min ittidataano e maḅḅe yonkiiji annabaaḅe dii.» ³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on ɓiḅḅe warannoobe annabaaḅe ɓee. ³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraaḅe mon puɗɗunoo dii! ³³ Bolle, ɓiḅḅe posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaaḅe e hakkilanteeḅe, kaɓum e jannginoobe. Mbaron yoga, peɗon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laaḅuḅe ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila poocciitiido oo faa yonki

Jakariyaa bii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yimbe oo jamaanu saamata!

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³⁷ —Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaaɓe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurɗi njidu-mi hawrintinde biɓɓe mon no cofal hawrintinirta biɓɓe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁸ Dum nee, on ɗaldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaaɓe mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii.

² O wii ɓe:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaaɓe makko ngari e makko kaɗum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kaɗum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii ɓe, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonna on. ⁵ Sabi heewɓe ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonna heewɓe. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Leɗol haɓan e leɗol, laamu haɓan e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puɗɗoode ɗatawore ɓeynoowo nii.

⁹ Nden, yimbe naɓan on e carirɗi yalla oɗon torree, mbare-don. Leɗi dii fuu mɓaɗan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heewɓe njoppa goondinal mum'en, ana njammbondira ana mɓaɗondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaaɓe peneɓe heewɓe ɓanngan, yonna heewɓe. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yimbe heewɓe ɓuuɓta. ¹³ Kaa muɗo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo ooynete e aduna oo fuu, yalla leɗi dii fuu ana keba seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawɗo gadoowo

15 —Nde njii-don «huunde harmunde bonnde», * ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (janngudo dum, tiinnoo faama) 16 nden, tawaaʼbe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. 17 Tawaado dow bene, pati wiya ʼaman kaaki ley suudu mum. 18 Tawaado gese, pati wirfoo so wiya ʼamoowo saaya mum. 19 Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! 20 Naagee Laamdo pati doddu mon laato wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. 21 Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puɗɗoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. 22 Sinndo tawiino deen jalaade ndaʼbbindinaaka, fay gooto e ʼibbe aadama hisataano. Kaa Laamdo raʼbbindinirii de sabaabu ʼe o subii bee. 23 E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasiihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. 24 Sabi almasiihu'en peneeʼbe e annabaabe peneeʼbe banngoyan, ʼe ngada taagumansaaji mawdi e kaay-eefiiji yalla eʼbe majjina fay subaaʼbe ʼee, so ʼe mbaawii. 25 Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. 26 So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. 27 Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. 28 Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

29 —Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange niʼbban, lewru ɳoottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ 30 E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leɳi aduna dii fuu ngullan. ʼBe njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. 31 Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e ʼbaleeri, moobta subaaʼbe makko ʼee gila hoore leydi faa hoore leydi.

32 Taykatee ibbe: so caʼbe majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu ʼadike. 33 Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo ʼbattiima, omo damal galle. 34 Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. 35 Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

* 24:15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † 24:15 Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoobe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum watan kasen. ‡ 24:29 Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

³⁶ —Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷ No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸ E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹ Be miilaali, be njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰ E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹ Rewbe didon undoo be dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴² Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kajum e golloowo bondo

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bondo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraa be mum golloobe bee, ana jaamda ana yarda e sigiroobe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o neryondira piye.

25

Bannadol haala surbaybe sappo

¹ —Laamu Laamdo oo nanndan e oo janta: surbaybe sappo bambe moottilaaji mum'en so njehi jabboyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon bee yoyaa, njoyon wobbe bee ana yoyi. ³ Be yoyaa bee bami moottilaaji tawi njoobaaki bulannga, ⁴ yoyube bee noo nabori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenggi waraali ndee, be fuu be noni, be daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njabboyee mo!» ⁷ Nden be fuu be pini, ebe moyyina moottilaaji mabbe. ⁸ Surbaybe be yoyaa bee mbii yoyube bee: «Ndokkoree

* **25:1** E neesu Yahuudiyankoo be jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraa be jom suudu mum, sabi kajum'en ndammbotoo.

min e bulannga mon mo njoobi-don oo, sabi moottilaaji amen annii nifa.»⁹ Yoyube 6ee mbii: «Hubiindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottoobe, coodoyon!»¹⁰ E ley no 6e yoyaa 6ee njaari soodoyde bulannga nii, jomm-baajo oo yottii. Lanndininoobe 6ee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa.¹¹ Faa 6ooyi seeda, surbaybe heddiibe 6ee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!»¹² Kaa o jaabii 6e, o wii: «Mido haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa saktii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaande naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Banndol haala golloobe taton

¹⁴ —Laamu Laamdo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi golloobe mum, halfini dum'en jawdi mum.¹⁵ O halfini gooto ma6be mutakal teemedede joy kanje, goddo teemedede didi, tatabo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawi. Don e don,¹⁶ golloowo ke6udo mutakal teemedede joy kanje oo yehi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedede joy godde.¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo duu wadi non, tinorii kajum duu mutakal teemedede didi godde.¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanje oo yehi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa 6ooyi caggal mum, kalfaado ma6be oo warti noddi 6e, o yeewi jate ma6be.²⁰ Kalfinaado mutakal teemedede joy kanje oo wari, waddi mutakal teemedede joy godde, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede joy kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede joy godde.»²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!»²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedede didi kanje oo wari kajum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanje kalfin-daa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.»²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!»²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanje oo wari kajum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali.²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanje maa oo. Haya, fii maa annii!»²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali,²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanje am oo e

banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teetee mo mutakal teemedere kanje oo, ndokkon dum jom mutakal teemedee joy kanje oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira piie.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹ —So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kajum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu moobtete yeeso makko, o faltoroo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dii e junngo makko jaamo, o wada be'i dii e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nangee laamu mo ndesane-don gila e pudfoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandini kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, fooccitii6e bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraa6e am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyen wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada udda kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, fooccitii6e bee keba nguurn-dam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaa6e mum bee:

²—Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Kayafas. ⁴ Be fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe mbara dum. ⁵ Kaa ɓe mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya do galle Simon ceppaado oo doo, ⁷ debbo gooto battitii dum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji dam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaaɓe ɓee njii dum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo sootteeɓe kaalisi keewdo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:

—Ko saabii so odon torra oo debbo? O gollanii kam golle njardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ¹² O wujii terde am nebam uuroojam, ko o wadiri dum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitete.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e didon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii dum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudi capantati cardi, ɓe ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammboroo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee ngari, lamndii Iisaa, mbii dum:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon dum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»

¹⁹ Taalibaaɓe ɓee ngadi ko Iisaa yamirnoo dum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaaɓe sappo e didon ɓee faa ɓe kirto. ²¹ Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammboro kam.

²² Be cuŋli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididdo e am junngo mum e la'al oo, oon jamm-botoo kam. ²⁴ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammbotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey buri moyyande dum.

²⁵ Yahuuda garoowo jambaade mo oo 6ami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde 6e naamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki taalibaabe mum 6ee, wii:

—Nannee, naamee, dum yo terde am.

²⁷ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heew6e faa luutti njaafee. ²⁹ Mid6 wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa nannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal 6e njimii Jabuura,* 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii 6e:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppaan kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa 6eydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer 6ami haala, wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mid6 haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyaa a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaabe 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e ma66e nokku biyeteedo Gecemane, wii 6e:

—Njood6e doo, faa mi wadoya too duwaawu.

* **26:30** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

³⁷ O yaadi e Piyeer e biɓɓe Jebede diɗon ɓee, ɓernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii ɓe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laato, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi eɓe daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi ɓe daantike, sabi doydi ana piilii e maɓɓe.

⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tataɓerde hono no o duworinoo nii.

⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaaɓe ɓee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon njootinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoobe. ⁴⁶ Immee njehe! Yeewee, jammbootodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e diɗon ɓee, yottii ana wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee neli ɓe. ⁴⁸ Jammbootodo mo oo hokki ɓe finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, ɓe battitii, ɓe njani e Iisaa, ɓe nanngi dum.

⁵¹ Gooto e wondunoobe e Iisaa ɓee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum.

⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabiraado am nelda kam ko ɓuri konu-uji sappo e diɗi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi jannde fuu mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaaɓe dii ana tabita.

Nden, taalibaabe 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngu6e Iisaa 6ee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya 6ee e mawbe lejol 6ee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomoobe 6ee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooree6e yottinoobe sadaka e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yim6e heew6e ngari seedanaade mo pene, 6e ke6aali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, wor6e didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni Almasiihu'Bii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, 6e mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Yoga ma66e ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer joodii sella e daalaare galle oo. Gooto e hor6e 6ee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Kordo goddo yii mo, wii won6e don 6ee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa booyi seeda, wonbe don bee battii Piyeer, mbii dum:
—Tayoral, e ma66e njeje-daa, sabi demngal maa ngal hollii
to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:
—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccittii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

¹ Beete law, hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be ka66i mo, 6e nabi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammbiido Iisaa oo yii no o sariraa o bareteedo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardi dui to hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e lejol 6ee, ⁴ wii dum'en:
—Mi luuttii ko njammii-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii 6e njaabii mo, 6e mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o 6ami 6oggol, o wartoyii. ⁶ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee 6ami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal 6e ndawridii, 6e 6ami kaalisi oo, 6e coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en.

⁸ Dum wadi so ngan ngesa ana wiye faa jooni «Ngesa Yiiyam».

⁹ Nden haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be 6amii buudi capantati cardi,

coggu mo yim6e Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

—A nanaali ko 6e ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haayinii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹⁵ Idi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimbe 6ee subaade e kasunkoo6e 6ee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo moo6torii nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocciitido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e maw6e lejol 6ee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o 6ami ndiyam, o lootu juude makko yeeso yimbe 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee nabi Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.†
²⁹ Caggal dum, 6e cani tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko.

† 27:28 Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e nabi mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kad-dule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOO6E. ³⁸ E oon wakkati, yanoo6e didon tontidaa e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yim6e yabbotoo6e don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee e dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'ila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoo6e tontaa6e sera makko 6ee duu ndarii ana mbonkoroo mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—Eli, Eli, lama sabaktanii?

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?») ⁴⁷ Yoga e darinoo6e ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii noddada annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiife 6ee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniife heew6e maaynoo6e nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, 6e naati ngalluure seniinde ndee, yim6e heew6e njii 6e.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoo6e e mum faa kayba Iisaa 6ee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunoo6e e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rew6e: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kaɲum e inna 6i66e Jebede.

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu duɲanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O 6ami tew oo, o filii dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo jalaande fowteteende. Hooree6e yotti-noo6e sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonnoowo yim6e oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum.

⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaa6e makko ngara ngujjita tew makko mbiya yim6e 6ee o immitiido hakkunde maay6e. Nden ngol yonɲugol cakitiingol 6uran aranndeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii 6e:

—Sordaasi'en hayboo6e annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehi hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee 6ettii koo, beetee kecco nannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehi yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoobe 6ee kuli sanne faa ana cijna, 6e laatii hono maay6e nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rew6e 6ee:

—Pati kulee! Mid6 anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaa6e makko 6ee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rew6e didon 6ee kejii iwi do yanaande doo, 6e heew6e kulol e seyo manngo, 6e ndogi haalanoyde taalibaa6e makko 6ee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e ma66e, wii 6e:

—Cafee!

6e battitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e cujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii 6e:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaa6e am 6ee njaha Galili. Ton 6e njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa 6ee njantorii fuu

¹¹ Rew6e 6ee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybannoobe yanaande nde 6ee kooti ngeenndi too, kaalani hooree6e yottinoobe sadaka 6ee ko wadi koo fuu. ¹² Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee kawriti e maw6e 6ee. 6e ndawridi yeenude sordaasi'en haybannoobe yanaande ndee 6ee kaalisi keewdo, ¹³ 6e mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaa6e makko 6ee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en 6ee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoobe faa hannde.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum

¹⁶ Taalibaa6e sappo e go'o 6ee njehi Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde 6e njii mo ndee, 6e cujidani mo, kaa yoga e ma66e ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi.
¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leɲi dii fuu taalibaaɓe am, lootiree
ɓe lootogal batisima innde Baabiraado e Biɗɗo e Ruuhu
Ceniido, ²⁰ njannginee ɓe ɓe njokka ko njamir-mi on koo fuu.
Anndee, mido wondi e moodon ɲannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-ihuBii Laamdo oo. ² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya: «Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende: Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O banngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yim6e tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yim6e leydi Yahuudiya e yim6e Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de leebi geloodi 6oornotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay tu-raade mi humta 6oggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen palaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatisi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyonii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cu6ii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu nabi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamdo battiima. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awoobe. ¹⁷ Iisaa wii 6e:

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

—Njokkee kam, mi wada on awoobe yimbe.

¹⁸ Don e don be njoppi bubbi ma66e dii, be njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba gii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi be. Be njoppi baam ma66e Jebede, kajum e hasaa6e 6ee ley laana kaa, be njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, be njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaabe don 6ee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike be no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en 6ee, be downtanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde be njaltunoo waajordu nduu ndee, be njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii be njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa jawbe e laddaa6e fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal.

³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuuji di ngaldaa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en 6ee kaala, sabi e6e anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde be njiiti mo ndee, be mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii 6e:

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jaʼbii, aɗa waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jaʼbii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe ɗee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaʼbugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina ʼbe a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yimʼbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2*No Iisaa selliniri bonnguujo*

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimʼbe nani omo cuudi. ² Jamaa keewɗo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo ʼbe konngol Laamɗo ngol. ³ Yimʼbe ngari, ngad-dani mo bonnguujo mo worʼbe nayon ndoondii. ⁴ Kaa ʼbe ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so ʼbe kippiti bene oo foonndo makko, ʼbe njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelɗa e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal maʼbbe ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya jooɗinoobe don ʼbee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamɗo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamɗo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji maʼbbe, wii ʼbe:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, ʼbam dengeleewo maa njahaa», kodum hen ʼburi newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Mido haalane: imma, ʼbam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, ʼbami dengeleewo mum witti, hedde yimʼbe fuu ana yeewa dum. Be fuu ʼbe kaaynaa, ʼbe ndarii ebe njetta Laamɗo, ebe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitee to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi bii Alfaa ana joodii e duwaaneere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa jaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaane'en heewbe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana jaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabi yim6e heewbe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaa6e e waalde Farisa'en njii Iisaa ana jaamda e been yim6e, mbii taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so omo jaamda e duwaane'en, kanum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude foocitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ana koora. E ley dum, yim6e ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ana koora, kaa 6e maa 6ee koorataa?

¹⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade jaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e ma66e, 6e mbaawaa salaade jaamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma66e. E deen jalaade, 6e kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinn-gal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinn-gal ngal, ceekol ngol beydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mur-sidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaa6e mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en 6ee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaa6e maa 6ee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaamete, kanum e yim6e mum? ²⁶ O naati e ley hukkum ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen

yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa jaamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii be kasen:

—Nalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee.

²⁸ Ndennoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naatti ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimbe wonnoobe don bee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde ma66e!

⁴ Caggal dum, o lamndii be:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa be njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri be tikkere, tiinndam-hoore ma66e dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en bee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaabe makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimbe heewbe, iwbe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaabe mum bee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewbe wadi so jawbe bee fuu kepanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo be pati be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaabe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o nabboyi dow waamnde haayre, o noddi be o muuyi noddude, been ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon be o subii bee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e mijum biyetedo Yuhanna,

bi66e Jebede 6e o innditiri Bowanerges 6ee (maanaa mum woni «nanndufe e gidaango») ¹⁸ kaɗum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbootoодо mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal ɗum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaabe makko 6e ndonki hebude no 6e jaamira. ²¹ Nde sakiraaabe makko nani ɗum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoobe Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen 6e mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en 6ee.

²³ E ley ɗum, Iisaa noddi 6e 6e ngara e mum, haalaniri 6e bannɗol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha66aali joomum tafon. Kaa so ha66ii joomum faa teenjii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yim6e ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji ɗi 6e mbonkii Laamɗo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo hebataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraaabe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraaabe Iisaa wor6e ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo ɗoo, wii mo:

—Inna maa e mijiraaabe maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraaabe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraaabe am annii. ³⁵ Sabi gaɗoowo sago Laamɗo, kaɗum woni mijam gorko, kaɗum woni mijam debbo, kaɗum woni innam.

4

Bannɗol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo 6e gede keewde e bannadol, omo wiya 6e:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cuɓi dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon 6ee e filinoobe mo 6ee lamndii mo maanaa bannadol ngol. ¹¹ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamdo oo. Kaa won6e sella 6ee, huunde fuu e bannadol kaalaniran-mi 6e. ¹² Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaba paca tawa paamataa,
sako 6e tuuba so 6e njaafee.»*

¹³ O wii 6e:

—On paamaali ngol bannadol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yim6e yogaabe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶ Yogaa6e ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngol fuu, 6e njankiran. ¹⁸ Yogaa6e 6ee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nan6e konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kajum e gidaade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, 6ee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Won fuu ku66oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²² Walaa

* 4:12 Esaaya 6.9-10

fuu ko jooobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii 6e kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirante-don on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo benndii, o baman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo? ³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kapum buri geeyi dii fuu famdude. ³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada caba mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimbe 6ee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko 6ee fuu, o firritanan dum'en banndi dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo banngé.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko.

³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde e6e mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal dum, 6e njottii oo too banng'e e weendu nduu, e leydi Gerasankoo6e. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodi'noo, fay gooto waawaa ha66ude mo, sabi fay calali ka66ataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoode e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dum, o sujidani dum, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dum sanne, o ndaardi dum pati yaltina seydaani'en 6ee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. ¹² Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dum'en naata e ley girooji dii. ¹³ O dujanii 6e dum. Seydaani'en 6ee njalti, naati e girooji dii. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroo6e 6ee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dum'en koo. Yim6e 6ee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ 6e ngari e Iisaa. Nde 6e njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana 6oornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi 6e. ¹⁶ Tawaabe don 6ee njantanii 6e ko hewtinoo laddaado oo e girooji dii. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi ma66e ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dum:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa 6e ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu 6e kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too banng'e weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooree6e suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o jaagii dum o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana habana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana billa dum.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroobe heewbe faa junngo makko laabi. Ko buri dum fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—A yii jamaa annii billu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana sijja no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, goondinal maa dandii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwru6e to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala ma66e, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yim6e ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii 6e:

—Ko woni dii bojji e dii jonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini 6e fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaa6e taton 6ee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yim6e 6ee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini 6e pati 6e anndina dum fay gooto. O wii 6e ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkoo6e calorii jabande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaa6e mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nan6e waaju makko 6ee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o hebi dum? Hono o hehiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayeeffiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa bii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraaBe makko rewbe koddi?

Kammari dum wadi so be njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii be:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaaBe mum, kajum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa hebaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawbe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude maBbe goondinde laatanii mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaBe mum sappo e didon bee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaaBe sappo e didon bee, o neliri dum'en didon didon. O hokki be baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii be so ebe ndawa, pati be naBora fay huunde, so wanaa sawru. Pati be naBora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maBbe. ⁹ O yamiri be be boornoo pade, kaa pati be naBora saayaaji didi. ¹⁰ O wii be kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe njaBbaaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe Bee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyooBe Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ WoBbe ana mbiya o annabi Iliyaasa. WoBbe duu ana mbiya o annabaajo no annabaabe aranndeeBe Bee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kajum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngEE, haBbee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o gamnoo oo, wadi. ¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa hebaali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocciido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jiiBoto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya hebi laawol jaannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooreebe sordaasi'en 6ee e inndee-anndee'en Galili 6ee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum 6ee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko jaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi jaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Jaaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo hejii, wirfitii to kaananke oo too, jaagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo 6ee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo 6ee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaa6e Yaayaa 6ee nani dum ndee, ngari 6amti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe 6ee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii 6e:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon ke6a fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaa6e makko 6ee, 6e ndonki hebude fay no 6e jaamira. ³² Be njehi 6e naa-toyi laana, 6e teeli kam6e tan e feere ma66e, ³³ tawi heew6e njii e6e njaha, annditi to 6e peewi. Yim6e heew6e iwri e geelle dee fuu, kejanii to 6e peewi too, adii 6e yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa 6e sanne, sabi e6e mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo 6e kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee battitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶ Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidfi dii yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Non 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Ndennoo ada yidi min 6ama buudi cardi teemedede didi min coodanoya 6e buuru ko 6e jaama?

³⁸ E oon wakkati, o wii 6e:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyeel
 Nde 6e njehi 6e kumpitoyii ndee, 6e mbii mo:
 —Buuruuje joy e liddi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaa6e 6ee njoyy'inira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰ Be njoodii 6e ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹ O 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee njeda yim6e 6ee. Hono non liddi didi dii duu. ⁴² Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. ⁴³ Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e didi. ⁴⁴ Ujunaaji joy gorko jaamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵ Don tan, Iisaa yamiri taalibaa6e mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too banngwe weendu nduu faade Bayti-sayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶ Nde o seerti e ma66e ndee, o njabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷ Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddi njoorndi. ⁴⁸ O soynii taalibaa6e 6ee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi 6e nja66otoo6e henndu. Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e ma66e omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi ya66aade 6e. ⁴⁹ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii e6e ngulla, ⁵⁰ sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kulii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakkillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹ O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵² Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wum6e berde.

⁵³ Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴ Be njalti e laana kaa tan, yim6e 6ee annditi mo, ⁵⁵ caakii e seraaji dii fuu, ana pawa jaw6e mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶ Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yim6e 6ee ngaddan jaw6e mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pilii Iisaa. ² Be njii won e taalibaa6e makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e

worri nii.* ³ Sabi Farisa'en e Yahuudiyankooḅe fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laaḅa, neesu njaatiraaḅe maḅḅe oo ḅe njokki. ⁴ So ḅe ngartii luumo, ḅe jaamataa so ḅe lootaaki. Eḅe njogii neesuuji godḁi keewḁi ḁi ḅe njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵ E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

—Kodum waḁi so taalibaaḅe maa ḅee ana mbaasa rewde neesuuji njaatiraaḅe meeden ḁii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii ḅe, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en ḅee, ngol ḁoo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley ḅerde maḅḅe eḅe ngodḁi kam.

⁷ Meere ḅe ndewata kam,
sabi ko ḅe tuugii e ley janngingol maḅḅe koo yo jamirooje yimḅe tan.»†

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamḁo ḁee, odon njokka neesu-
uji yimḅe ḁii. ⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore
Laamḁo faa loomtinon nde neesu moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa
wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen: «Kududḁo
inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§
¹¹ Kaa onon, odon mbiya: so nedḁo wii inna mum naa baam
mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (ḁum
woni sadaka Laamḁo), ¹² hankasen fotaa ko o walla inna
makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol
Laamḁo neesuuji ḁi ndonondirton ḁii. Kasen duu odon ngada
kulle keewḁe baade non.

¹⁴ Caggal ḁum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii ḁum:

—Kettinanee kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa
e nedḁo so sobina ḁum, kaa kudde iwooje e nedḁo ḁee, kaḁum
cobinta ḁum. [¹⁶*]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee,
taalibaaḅe mum ḅee lamndii ḁum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O
wii ḅe:

—Onon duu, eḁum finkinii on naa? On paamaali ko iwata
sella so naata e hunduko nedḁo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi
ḁum naataali e ḅernde joomum, e reedu mum naati, kasen
duu ḁum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii jaamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

* **7:2** Ngol lootugol juude haḅḅaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum
foocitanoo diina waḁiraa. † **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol
Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooḅe 20.9 * **7:16** E dereeji ḅooyḁi
ḁii, yoga ana ḅeyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasi-gaaku e nguyka e jaako'aaku e ²² jeenu e jooto e comdam e jamba e somburaaku e haasidaaku e mbonka e mawnink-inaare, kajum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata, kasen duu kajum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goondiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto mo binngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hejanii mo sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lejol Sirifenisi'en. O jaagii Iisaa itta ladde ndee e biyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaa6e 6ee kaara tafon. Sabi 6amde jaamdu sukaa6e so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana jaama jaamdu sukaa6e iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e biya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi biyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii e mum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laa6aa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laa6aa, o jaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa woddintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri cirye dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggiti kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yim6e 6ee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada 6e dum tan, e6e beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, e6e mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faadu6e, omo haalina muumu6e.

8

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo 6e ngalaa ko 6e jaama, Iisaa noddii taalibaa6e mum 6ee, wii dum'en:

²—Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ebe ngondi e am, be keddoraaki ko be jaama. ³ So mi yoppitii be koota tawee be jaamaali, be mbo66oto yolbere e laawol. Sabi yoga ma66e iwii to woddi.

⁴ Taalibaa6e makko 6ee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu ke6aten ko jamminen 6e e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O 6ami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaa6e makko 6ee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ E6e njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaa6e mum 6ee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ E6e poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti 6e, ¹⁰ naatidi e taalibaa6e mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en 6ee ngari, puddi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, 6e ndaardi mo o holla 6e taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e ma66e, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bannge.

¹⁴ Taalibaa6e 6ee njeggiti yoo6aade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini 6e, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaa6e 6ee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoo6aaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko 6e kaalata koo, wii 6e:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoo6aaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumbe berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njedu-mi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e didi.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njeđu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddi ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddi.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum. ²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laabiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaa6e mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii 6e dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen a gooto e annabaa6e 6ee.

²⁹ O lamndii 6e, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii 6e daalooore sattunde pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde 6e:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e dum faa laabi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dii haalaaji. ³³ O yeecctii, o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dii iwrataa to Laamdo, to yimbe di iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaaʼbe makko ʼbee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, bama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo dandude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dii e ley oo jamaanu cobudo, luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii ʼbe kasen:

—Mido haalana on goonga: yoga e wonbe doo ʼbee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaaku-uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso maʼbbe. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawnirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa banngani ʼbe, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati ʼbe, kambe taalibaaʼbe ʼbee. ⁷ Luurde wari suddi ʼbe, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaaʼbe ʼbee tiggirii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko ʼbe njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii ʼbe pati ʼbe kaalana fay gooto ko ʼbe njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maayʼbe fuu. ¹⁰ Be njaʼbii konngol ngol, kaa ʼbe ndarii eʼbe lamndondira e ko'e maʼbbe kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maayʼbe.

¹¹ Caggal dum, ʼbe lamndii mo, ʼbe mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya ʼbee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii ʼbe:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsi Bii

* **8:34** Maanaa ʼgamde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Midó haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dñi nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddi6e 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumdini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira niyye, o yooraa kolon. Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yim6e 6ee:

—Hey yim6e jamaanu jooni 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muhande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, li6i dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum he6i mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana li6a mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So midó waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumdinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoo6e don 6ee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaa6e mum 6ee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri dida6ol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, be ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaaɓe makko ɓee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimɓe, be mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaaɓe makko ɓee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burɗo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaaɓe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyiinii. Ko ɓe njeddondiri e laawol ngol dee, burɗo teddude. ³⁵ Ndenoo Iisaa joodii, noddi taalibaaɓe sappo e diɗon ɓee, wii dum'en:

—Muuyɗo ardaade fuu, caggal heddiibe ɓee heedata, laatoo golloowo maɓɓe ɓe fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso maɓɓe, o huufi ngel, o wii ɓe:

³⁷—Neddo fuu jaɓɓiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii. Kasen duu jaɓɓiido kam fuu, wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓike neldo kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyɗaani'en innde maa. Min kaɗii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kaɗee mo dum, sabi fay gooto waawaa waɗirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Miɗo haalana on goonga: neddo fuu dokkuɗo on horde ndiyam kammari on yimɓe Almasiihu, o waasataa heɓude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, tippee e geeci. ⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakuɗo ɓuri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a kiɓɓuɗo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e jahannama a kiɓɓuɗo. [⁴⁶ †]

⁴⁷ Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamɗo a dokko ɓuri moyyande ma diina tippeɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo. ⁴⁸ Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» ‡ ⁴⁹ Sabi gooto fuu laɓɓinirte yiite hono

* **9:44** E dereeji ɓooyɗi dii, yoga ana ɓeyda aaya 44:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. † **9:46** E dereeji ɓooyɗi dii, yoga ana ɓeyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yeew aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24

no sadakaaji laɓɓinirtee lamɗam nii. ⁵⁰ Lamɗam yo huunde lobbere, so lamɗam ɲootii lammude, koɗum lamminta ɗum? Ngadee lamɗam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

¹ O iwi ɗon, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimɓe heewɓe pili mo, o darii omo waajoo ɗum'en kasen, hono no o woownoo nii. ² Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

³ O jaabii ɓe:

—Koɗum Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, ɓe mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

⁵ E ley ɗum, o wii ɓe:

—On yoorɓe ɓerde, ɗum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore. ⁶ Kaa gila e fuddoode, «Laamɗo tagii ɓe waɗii ɓe gorko e debbo. ⁷ Dum waɗi so gorko yoppan inna mum e baam mum, ⁸ ɓe ɗiɗon fuu ɓe laatoo neddo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗon kasen, ɓe neddo gooto. ⁹ Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamɗo reentini.

¹⁰ Nde ɓe kootunoo cuudi ndee, taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo haala majjum. ¹¹ O wii ɓe:

—Ceerɗo jom suudu mum fuu so ɓami godɗo, jeenii, ¹² hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko godɗo ɓami ɗum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹³ Won waddanɓe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaaɓe ɓee njahii e yimɓe ɓee. ¹⁴ Nde o yii ɗum ndee, o ɓerni, o wii taalibaaɓe ɓee:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njeɗ Laamu Laamɗo oo. ¹⁵ Miɗo haalana on goonga: mo jaɓiraali Laamu Laamɗo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

¹⁶ Caggal ɗum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, koɗum kaan-mi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

* **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1 † **10:8** Puɗɗoode 1.27; 2.24

18 Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. 19 Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.» †

20 Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

21 Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana naku maa: yaa soottoy ko njogidaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

22 Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, nirbinii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. 23 Iisaa yeewi taalibaafe mum bee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

24 Taalibaafe bee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii be:

—Sukaafe am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi!

25 Sabi ngelooba yabboroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

26 Taalibaafe bee beydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

27 O yeewi be, o wii:

—Do yimbe dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

28 Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

29 O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraafe mum worbe naa sakiraafe mum rewbe naa inna mum naa baam mum naa sukaafe mum naa gese mum, 30 heban ko buri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraafe worbe e sakiraafe rewbe e inniraafe e sukaafe e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam.

31 Kaa ardinoobe heewbe laatoto caggalaafe, caggalaafe bee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

32 Ebe e laawol faa be nabbita Urusaliima. Iisaa ardii be, tawi taalibaafe bee ana cuqli, jokkunoobe e maabe bee duu yo hulbe. O noddi taalibaafe sappo e didon bee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. 33 O wii be:

† 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, 6e ngada mo e juude heefer6e. ³⁴Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede 6ee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii 6e:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, ke6on batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, 6e Laamdo moyyinani dum'en 6ee njey dum.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e 6ee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wii:

—Odon anndi jataa6e laami6e heefer6e 6ee, ana kawjorii yim6e mum'en hawju bondo, maw6e 6ee duu ana laamorii laamu bodeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jiddo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuydo ardaade e mon, ana haani laataade maccudo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay Bii Neddo wardaali faa gollanee, gollande yim6e wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heew6e.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaa6e mum 6ee njalti ngeenndi ndii ndee, kam6e e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo biyeteedo Bartime 6ii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo don ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heew6e ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o beydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, 6e noddi bumdo oo, 6e mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-daa mi wadane?

Bumdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e don o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde 6e 6adinoo Urusaliima, 6e njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaa6e mum didon, ² o wii 6e:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo.

³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-don Moobbo ana haajaa nga. Don e don on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ana ha66ii damal sella, 6e kumti dum. ⁵ Yoga e darinoo6e don 6ee lamndii 6e:

—Kodum ngollaton doo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi 6e. ⁷ Be nabani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ⁸ Heew6e mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wo66e kelti ca6e ledde sera ton, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Bee ardii mo, 6ee keedi caggal makko e6e ilinoo:

—Jattooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamdo Toowdo!

¹¹ Iisaa njabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon 6ee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

* 11:9 Jabuura 118.25-26

—Pati fay gooto jaamu bi66e maa abada kasen!
Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoo6e e soottoo6e won6e ley mayre 6ee. O li6i taabe wecco6e kaalisi e joodorde soottoo6e buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewrudu leji fuu!»[†] Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.[‡]

¹⁸ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley bernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko jaagidon e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisimaYaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

[†] 11:17 Esaaya 56.7 [‡] 11:17 Yeremiya 7.11 § 11:26 E dereeji booydi dui, yoga ana beyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yimbe» naa?

Ebe kula yimbe bee sabi be fuu ebe njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, be mbii:

—Min anndaa.

Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Bannadol haala remooɓe bonɓe

¹ Iisaa fuddi haaldirde e maɓɓe e bannadol, o wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga woɓɓe, o dawɓi. ² Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooɓe bee too, be ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, be pii dum, be mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e maɓɓe golloowo makko goddo. Be koyni dum, be eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tataɓo, be mbari dum. Non be ngadiri woɓɓe heewɓe: be pii yoga, be mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e maɓɓe, o wii: «Be njaagoto ɓiyam oo.» ⁷ Kaa remooɓe bee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi ɓiddo oo, be mbari dum, be mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remooɓe bee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe. ¹⁰ Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi dii koo?

«Haayre nde mahoɓe bee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooreeɓe Yahuudiyankoɓe tewti no nanngira Iisaa, sabi be paamii ngol bannadol e maɓɓe fewti. Kaa be cuusaano jamaa oo, dum wadi so be njoppi mo, be mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruuɓe Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, be mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a ɓurdintaa yimbe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo

* 12:11 Jabuura 118.22-23

lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku maɓɓe, o wii ɓe:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii ɓe:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii ɓe, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maayɓe

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum ɓamta debbo dalaado oo yalla ana heɓana dum ɓeyngu.†

²⁰ Wadiino e ɓettaade rimdaaɓe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, hebaali biddo.

²¹ Didaɓo oo ɓamti debbo oo, kaɗum duu maayi hebaali biddo. Tataɓo oo duu wadi hono non.

²² Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali biddo. Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi.

²³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dɗi, on paamaali baawde Laamdo dee.

²⁵ Sabi so maayɓe immitike, worɓe ɓamataa, rewɓe ɓamataake, ɓe laatoto hono no malaa'ika'en wonɓe dow kammu ɓee nii.

²⁶ Ko maayɓe immitoto koo, on njanggaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»‡

²⁷ Laamdo yo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe.§ On majjuɓe sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto ɓattitii Iisaa, nani jeddondiral maɓɓe, nani o jaabike Saduki'en ɓee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde ɓuri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

† 12:19 Fillitagol Tawreeta 25.5 ‡ 12:26 Pergu 3.6,15-16 § 12:27 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko ɓooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo maɓɓe koo, holli eɓe nguuri.

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»† Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum buri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A wodfaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya 6ee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda naamo am,

faa mi wada njaabbaa waybe maa.»‡

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo banngal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii be:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantooje jolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji maabe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burdo moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewbe ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddii taalibaaabe mum 6ee, wii dum'en:

* 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † 12:31 Lewinkoo6e 19.18 ‡ 12:36 Jabuura 110.1

—Mido haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya 6e:

—Ndeentee, pati fay gooto yonna on. ⁶ Heew6e ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonna heew6e. ⁷ So on nanii dillere golowole 6adiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejol haban e lejol, laamu haban e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode natakere.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yim6e naban on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, 6e ndarna on yeeso saroobe e kaanankoo6e saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso ma66e. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leji dii fuu tafon. ¹¹ Nde 6e nabii on faa 6e ndokkitira on, pati mbemmedon ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bi66e immanto saaraa6e mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yim6e fuu mbanan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (jannugudo dum, tiinnoo faama), nden, 6e dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum watan kasen.

kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde. ¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaabe bee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaji e kaayefiiji yalla ebe majjina subaabe bee, so be mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange nibban, lewru noottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.† ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so caabe majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ²⁹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o battiima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki golloobe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa odon daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yimbe fuu: njeertee!

14

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

† 13:25 Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § 13:26 Daniyel 7.13

¹ Balde didi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum. ² Kaa 6e mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimbe 6ee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnoobe ton 6ee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo sootteede ko furi buudi cardi teemedede tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde ebe nija debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so ofon torra mo? Golle makko njardii sanne. ⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu ofon mbaawi wafande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammборii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon 6ee, yehi to hooreebe yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde 6e nani dum ndee, 6e ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammбортоо Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaa6e Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaa6e makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanto-don en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaa6e didon 6ee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, 6e tawri hono no o wii 6e nii, ton 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon 6ee. ¹⁸ Nde 6e njoodii e6e jaama ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammoto kam, omo naamda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatani 6e sugulla, hedde e6e lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon 6ee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimanooka fey 6uri moyyande dum!

²² Nde 6e naamata ndee, Iisaa 6ami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki 6e, wii:

—Nanngee, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o 6ami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari. ²⁴ O wii 6e:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heew6e. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa nannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»‡ ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so 6e fuu 6e njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyana a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6ee fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Njoodde doo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi. ³⁴ O wii 6e:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertee pati daanee.

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankoo6e woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

³⁵ O wodditii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo dada e oo wakkati naawdo so ana hubindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

³⁷ O warti, o tawi ebe daanii. O wii Piyeer:

—Simon, a daaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a daanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi 6e daantike, sabi doydi ana piilii e ma66e. Be ndonki annude ko 6e njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tata6ol, o wii 6e:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Neddo wadete e juude luuttoo6e. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammbotoodo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, yottii ana wondi e yim6e heew6e jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooree6e yottinoo6e sadaka, dunkee'en Sariya e maw6e, karum'en neli 6e. ⁴⁴ Jammbotoodo mo oo hokki 6e finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngee dum, na6on dum kawjo-don dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, 6attitii Iisaa, wii dum:

—Moobbo!

O buccii dum. ⁴⁶ Nii 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum. ⁴⁷ Gooto e darinoo6e don 6ee, soorti kaafaawi mum, soppo golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii 6e:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁴⁹ Mido wondi e mon jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu mido waajoo, on nanngaali kam. Kaa dum wadan yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley dum, taalibaabe 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo boornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, 6e nanngi dum ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri 6e terde teete.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵³ Be nabi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e e dunkee'en Sariya fuu ana moobtii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. O jooddii e doomoo6e, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooree6e yottinoo6e sadaka e jeyaa6e e waalde Saahiibe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa 6e ke6aali. ⁵⁶ Heew6e ana kappa mo, kaa kam6e e hoore ma66e, kappi ma66e dii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaa6e kappi mo, mbii:

58 —Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

59 Kaa e dum duu, happugol ma66e ngol ana luuttondiri. 60 Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

61 Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oo naa?

62 O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii jaamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

63 E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. 64 On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

65 Yoga ma66e fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe bee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

66 E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. 67 Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

68 Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† 69 Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don bee, wii:

—Oo yo gooto ma66e!

70 Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don bee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e ma66e, sabi a Galilinke.

71 Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

72 Ndontoori joggini dida6erde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyana a anndaa kam cili tati.» O darii omo woaya.

§ 14:62 Jabuura 110.1 * 14:62 Daniyel 7.13 † 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beetee law, hooreeፎe yottinooፎe sadaka e mawፎe e dun-kee'en Sariya e waalde Saahiiፎe ndee, 6e fuu 6e ndawridi. Be kaፆፆi Iisaa, 6e nabi dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooፎe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

³ Hooreeፎe yottinooፎe sadaka 6ee ana ngullanoroo mo kulle keewፎe. ⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? A nanaali ko 6e ngullani maa koo fuu naa?

⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimፎe 6ee suፆaade e kasunkooፎe 6ee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e woፆፆe faa 6e mbari neddo. Oon wakkati, eፎe uddanoo kasu saabe ko 6e ngadi koo. ⁸ Jamaa oo ስabboyi to Pilaatu woni too, naati e ስaagaade dum wadana 6e ko woownoo wadande 6e koo. ⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooፎe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooreeፎe yottinooፎe sadaka 6ee haasi-daaku wadi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa 6e ndunyi jamaa oo e ስaagaade Pilaatu yoppitana 6e Barabas burani 6e yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii 6e:

—Ndennoo, kodum njid-don mi wada mo mbiyaton kaananke Yahuudiyankooፎe oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii 6e:

—Kodum o wadi ko boni?

Be 6eydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude berde jamaa oo, yoppitani dum'en Barabas. Caggal dum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en 6ee nabi mo naannoyi mo ley galle to huፆeere ndee woni too, mooፆti fedde sordaasi'en 6ee fuu. ¹⁷ Be 6oorni mo burmusuure wodeere,* 6e caji tennaade gi'e 6e kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddi eፎe calma mo, eፎe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooፎe.

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

¹⁹ Ebe piira hoore makko kalacal, ebe tutta e makko, be tuggi koppi ma66e ebe kujidana mo. ²⁰ Nde be tili jaayrude mo ndee, be itti burmusuure wodeere ndee, be 6oorni mo kaddule makko, be nabi mo sella faa be tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana bettoroo don iwrufo ley ladde. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be nabi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, 6e pecciri kaddule makko urwa, 6e anndi ko gooto fuu hebata.† ²⁵ Nde be tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ²⁷ Be tontidi mo e yanoobe didon, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yim6e ya66otoobe don 6ee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahi-too ndu ley balde tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

³¹ Hono non, hooree6e yottinoobe sadaka 6ee duu njaayriri mo, kaɲum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanoobe didon 6e o tontidaa 6ee duu ana mbonkoro mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinoobe ton 6ee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo 6uuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii

† 15:24 Jabuura 22:19 † 15:28 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 28:Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.» § 15:34 Jabuura 22.1

gila dow faa ley, laatii taye dīdī. ³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinoodo yeeso makko oo yii no o daliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rewbe yogaaḅe ana toowti, ana coynoo. Ana e maḅḅe: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewbe woḅḅe kasen, ḅabbidinnooḅe e makko Urusaliima ana ngonnoo don.

No tew Iisaa waḅīraa e yanaande

⁴² Hiiri, ḅum hawri e wakkati lanndinal tawi ḅalaande fowteteende ḅadike fuddude. ⁴³ Gooto e waalde Saahiiḅe, tedduḅo, biyeteedo Yuusufu mo Arimatiya, wari. Kanko duu omo doomunoo ḅanngugol Laamu Laamdo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda ḅum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii ḅum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo ḅum ndee, o duḅanii Yuusufu ḅamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili ḅum e kasanke oo, o watti ḅum e yanaande asaande ley haayre. Caggal ḅum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o waḅaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde ḅalaande fowteteende ndee ḅettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, ḅe ngari e yanaande ndee beetee kecco wakkati puḅal naange. ³ Be ndarii eḅe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde ḅe kunci gite ndee, ḅe njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati ḅe naatunoo e yanaande ndee, ḅe njii jokolle ana joodii banngḅe ḅaamo ana ḅoornii saaya ndaneewa, ḅe kuli. ⁶ O wii ḅe:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooḅo oo tewtaton. O immitike, o walaa doo. Nokku do o waḅanoo doo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee taalibaaḅe makko ḅee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rewḅe ḅee njalti yanaande ndee, ḅe ndogi eḅe ciḅḅa kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no ḅe poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beetee law ḅannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seyḅaani'en njeddon oo, kaḅum mo

adii banngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde dum wondunoo6e e Iisaa 6ee, tawi e6e cunaa e6e mboya. ¹¹ Ko 6e nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu 6e ngoondinaali dum.

¹² Caggal dum, o banngirani didon ma66e mbaadi ngonndi, e6e nanngi laawol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti 6e kumpitoyi heddiibe 6ee, 6e ngoondinaali dum'en kajum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o banngani taalibaabe sappo e go'o 6ee tawaa6e ana naama. O ninjiri 6e waasude ma66e goondinde e yoorde ma66e bernde, sabi 6e ngoondinaali yii6e mo caggal immitagol makko 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-don tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayeeffiji ana ngoodani goondin6e 6ee: 6e ndibbiran seydaani'en saabe am, 6e kaalan demle kese, ¹⁸ 6e nanngiran boggi leydi juude ma66e. Fay so 6e njarii poson, fay huunde wadataa 6e. Be pawan junngo ma66e e jaw6e, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e ma66e, nabbinnaa kammu, joodii naamo Laamdo. ²⁰ Kaa kam6e, 6e njehi e6e mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e ma66e, tabintiniri konngol ngol taagumansaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus tedduo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njanngine-daa ndee yo goonga.

No Jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be foocitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, niinoore fuu walaa e ma66e. ⁷ Kaa 6e kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu 6e didon fuu 6e naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii naamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijna. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto tedduo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran bi66e Israa'iilankoo6e heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraa6e faade e bi66e mum'en, faa o wartira murtube duu e hakkille foocitiibe, kapum e moyyinande Joomiraado oo lejol lannidiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e ma66e. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e ma66e muumankoore, o heddii e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibiriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeego6urdu nduu, Laamdo neli malaa'ika Jibiriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiyee Mariyama. ²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, ke6udo moyyere Laamdo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jii6i hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a he6ii moyyere iwnde e Laamdo, ³¹ a reedan, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biddo laatoto tedduo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamdo Toowdo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biddo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamdo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu 6amii reedu, taweede mo naywii fuu, mo rima biddo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeego6urdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordó Joomiraadó. Yo laatanoram no mbiirudaa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaađe, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biđđo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewbe, biđđo mo caaw-daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa tobbinoo e nowru am ndee, biđđo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,
⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamdo
 Kisinoowo kam,
⁴⁸ sabi o yurmike kam,
 miin, kordó makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam beldo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadani kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hulbe mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinngo,
 o saakii mawninkiniibe.

⁵² O boortii kaanankooobe iwde e laamu mum'en,
 o toownii leydube.

⁵³ O haarnirii yolbuobe kulle lobbe,
 o wirfintinii taajiri'en juude bole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O faabike Israa'iilankooobe, jiyaaobe makko,
 o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
 hono no o fodanirnoo njaatiraaobe men nii.

⁵⁶ Mariyama fabbidi e Elisabet ko waarata e lebba tati,
 caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

⁵⁷ Wakkati beynugol Elisabet yottii, o beyni o hebi biđđo gorko. ⁵⁸ Taakallemme'en makko e sakiraaobe makko nani hinnee mawdo mo Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngel hi66innoo yontere ndee, 6e ngari taadude ngel.* Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, 60 kaa inna maggel ja6aali, wii ngel inndiree Yaayaa. 61 Be mbii d̄um:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

62 Be lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi biyum oo inndiree. 63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu 6e kaaynaa. 64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laamdo. 65 Kulol nanngi hodu6e e seraaji d̄ii 6ee fuu. Kasen duu d̄um saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. 66 Nan6e d̄um 6ee fuu ndesi d̄um e hakkillaaji mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi 6e njii baawde Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'ila, sabi faabike yim6e mum, soottitike d̄um'en.

69 O waddanii en kisinoowo teddu6o iwdo e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

70 hono no o haalirnoo e kundude annabaabe makko seniibe gila arannde nii.

71 O fodii o danndan en e konnee'en men, o ittan en e juude way6e men.

72 O 6annginanan en yurmeende nde o 6annginani maami-raabe men ndee,

sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

73 d̄um yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en 74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam men fuu

e ley senaare e foocitaare yeeso makko, tawi en ittaabe e juude konnee'en men.

76 Aan duu 6inngel am, a noddirte annabaajo Laamdo Toowdo,

sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

77 faa anndinaa yim6e makko o hisiniran d̄um'en yaafaamuya luutti.

78 Sabi Laamdo men yo keewdo yurmeende,

faa o faaboroo en nanndudo e fooyre iwrunde dow,

79 yalla ana fooynana won6e e nimre, fooynana won6e e kulol maayde,

watta koyde men e laawol jam.

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka goroko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu.

⁸⁰ Suka oo ana mawna, hakkille mum ana beydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o bannginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal ma66e ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelni dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroo6e ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelana ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴—Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko 6ee.

¹⁵Nde malaa'ika'en 6ee ceerti e ma66e ndee, njabbiti kammu. Duroo6e 6ee ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado annidini en koo.

¹⁶ Be keyii, 6e njehi, 6e tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelana ley akalaawal. ¹⁷ Nde 6e njiinoo ngel ndee, 6e kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroo6e 6ee fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi omo miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroo6e 6ee mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko 6e nani e ko 6e njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo 6e nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettaḅo pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laaḅugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, 6e naḅi cukalel ngel Urusaliima faa 6e battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Bidḅo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6iḅḅe buugaaji didi naa 6iḅḅe pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiye e Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocciido kuldo Laamdo, omo hedinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccete. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe 6ee ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

²⁹ —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii, 6antu maccudo maa e jam.

³⁰ Sabi mi yiirii gite am kisindam

³¹ dam lanndinani-daa yimḅe fuu.

³² Kisindam dam yo fooyre yaaynanoore lejni aduna oo fuu, dam fooyre teddinoore lejol maa Israa'iila duu.

³³ Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel. ³⁴ Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii liḅude yogaaḅe e imminde yogaaḅe ley Israa'iila. Ngel finnde nde yimḅe calotoo. ³⁵ Nii miilooji gondi e yimḅe 6anngirta. Aan e hoore maa, metti suufan bernde maa no kaafaawi nii.

³⁶ Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don kaḅum duu. O 6ii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duuḅi jeddi, ³⁷ oon maayi, o heddi o walaa gorko. Jooni duuḅi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. ³⁸ E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtube coottitaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooḅe, so suka gorko rimaama, pannde inndaa fuu, nden taadete duu. † **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

³⁹ Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Cukalel ngel ana mawna, ana beydoroos semmbe e hakkille. Korsaa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoo6e ley Suudu Dewal Mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraa6e Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warii. ⁴² Nde o he6i duu6i sappo e didi ndee, 6e njabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e na6ori mo. ⁴³ Iidi oo tilii, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi 6e anndaa, ⁴⁴ 6e cikuno omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma ki66o. Caggal mum, 6e puddi tewtude mo hakkunde sakiraa6e ma66e e yi66e ma66e. ⁴⁵ Kaa nde wonoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. ⁴⁶ Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoo6e, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. ⁴⁷ Hettindii6e mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuuji makko. ⁴⁸ Nde saaraa6e makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binnigel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunjli e tewtude ma.

⁴⁹ O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

⁵⁰ Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. ⁵¹ Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o downtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

⁵² Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yim6e fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

¹⁻² Laamdo loowi Yaayaa 6ii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoo6e sadaka. ³ Yaayaa yiilii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yim6e tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,
 waamnde haayre e toowondireere fuu leydfinee,
 laawi oojiidi fuu ndartinee,
 laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yimbe heewbe ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya be:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraa6e Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laatoo bi66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jambere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yimbe 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaape'en ngari kaɲum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wii:

—Pati njobinee yimbe ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kaɲum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

—Pati ngarapee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keɲitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yimbe fuu ana ndengii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo ɲamri makko faa laaba. O moofa ɲamri ndii ley beembal makko, kaa ɲaande ndee o duppiran dum yiite nge ɲifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa ɲannginanii yimbe kabaaru Laamdo, o wajorike 6e kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kaɲum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonde wonde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

* 3:6 Esaaya 40.3-5

²¹ Do yimbe fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyinii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yimbe, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,

Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,

Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,

Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,

Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,

Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,

Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,

Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,

Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,

Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,

³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,

Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,

Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,

Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,

Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,

Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,

Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,

Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,

Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,

Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,

Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,

Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraa de Iisaa

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o jaamaali ley den jalaade fuu. Ko sakitii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoo jaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa nabi mo nokku toowdo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu, kapum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, dum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamdo tan kaan-daa sujidannde, kanko tan kaan-daa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa nabi mo Urusaliima, darni mo dow lenjenlenjen Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be njabete, pati koyngal maa gaajoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seeda.

No Nasaraatunkoobe calorii jabande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordi Yahuudiyankoobe, yimbe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu do o mawni doo, o naati e ley suudu waajordu jalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jangga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o subike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaaabe yoppiteede mum'en,
e wumbe wumtineede mum'en,
e torraabe yoppiteede mum'en,

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3 † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16

19 faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

20 Caggal dum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnoobe ton bee fuu, puttini mo gite. 21 O darii omo wiya 6e:

—Ko winndii koo, hannde dum tabitii do nan-don dum doo.

22 Be fuu ebe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltudi e hunduko makko dii ana kaaynoo 6e. Be ndarii ebe mbiya:

—Wanaa oo woni bii Yuusufu oo naa?

23 O wii 6e:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu dum ngeenndi maa doo duu.»

24 O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jaɓantaake e ngeenndi mum'en. 25 Mido haalana on, rewbe misikiina'en 6e worbe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duubi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. 26 Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɓɓe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. 27 Kasen duu, seppaaɓe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Eliisa, kaa fay gooto e maɓɓe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaado e leydi Siriya.

28 Nde yimbe wonbe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, 29 immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre do ngeenndi maɓɓe ndii woni doo, faa mbedoo mo ley. 30 Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaado

31 Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimbe e ley jalaande fowteteende. 32 Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajaroo 6e baawde.

33 Gorko mo seydaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

34 —Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-daa, a ceniido iwruɗo to Laamdo!

35 Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seydaani oo liɓi neddo oo hakkunde yimbe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali neddo oo fay huunde. 36 Be fuu 6e kaaynaa, hedde ebe lamndondira hakkunde maɓɓe:

* 4:19 Esaaya 61.1-2

—Ko kaa haala woni? Seydaani'en 6ee, omo yamira 6e semmbe e doole 6e njaltan!

³⁷ Innde Iisaa nanaa e seraaji dii fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteedo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, 6e ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daddo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii don e don, laatanii 6e njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawdo fuu waddi dum e makko. Jawbe jawuuji ko di tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e ma66e 6e fuu gooto gooto, o sellini 6e. ⁴¹ Seydaani'en ana njalta e yimbe heewbe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamdo!

Omo jahoo e ma66e, omo wiya 6e ndeyya, sabi e6e anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamdo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii 6e:

—Ana tilsi mi 6anngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo e geelle godde. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahu-udiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndee6e

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Gene-sareeti, hedde jamaa ana 6illondira sera makko faa hettindoo konngol Laamdo ngol. ² O yii laanaaji didi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awoobe yaltube e majji 6ee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji dii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggidi, tippo-don bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min ke6aali fay hu-unde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dii.

⁶ Nde 6e tippii di ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi ma66e kosi seekaade. ⁷ Be noddii wondiibe ma66e wonbe e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini

laanaaji dīdi dīi fuu, faa dī kosi mutude. ⁸ Nde Simon Piyeer yīi dūm ndee, diccii yeeso Iisaa, wīi dūm:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wīi dūm dee, kanko e wondiiḅe makko ḅee fuu, ḅe kaaynaama saabe keewal liddi dī ḅe nanngi dīi. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna ḅiḅḅe Jebede reentube e Simon ḅee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wīi Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yimḅe.

¹¹ Nii ḅe panndi laanaaji maḅḅe dīi, ḅe njoppi fuu, ḅe njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yīi dūm, diccii yeeso mum, wīi:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wīi:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dūm, Iisaa daalii mo pati mo haalana dūm fay gooto, kaa wīi mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laaḅugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina ḅe a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa ḅeydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuujī mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e janninginoḅe Sariya Muusaa, iwruḅe geelle Galili e Yahuudiya, kajum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana ḅanngina baawde mum e makko, omo sellina jawuujī. ¹⁸ Non yogaaḅe ngaddi gorko bonnguujo ana lelḅa e dengeleewo, ana tewta naannude dūm faa lelḅa dūm yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde ḅe ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, ḅe ḅabbinoyi mo dow bene oo, ḅe kippiti dūm, ḅe njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yimḅe ḅee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal maḅḅe ndee, o wīi bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya ḅee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji maḅḅe, jaabii ḅe, wīi:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e ḅerde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen ḅuri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yimbe fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu be kaaynaa, hedde ebe njetta Laamdo. Kulol nanngi be, be mbii:

—Hannde njii-den kaayeeffiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaaje gooto ana wiyee Lewi ana joodii e duwaajeere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaaje'en heewbe e yimbe wobbe ana jaamda e ma6be. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana njurjurta, ana mbiya taalibaa6e makko 6ee:

—Ko saabii so odon jaamda odon njarda e duwaaje'en, kam e luuttoo6e hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo. ³² Wanaa noddude fooccitii6e waddi kam, noddude luuttoo6e faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaa6e Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaa6e Farisa'en 6ee duu ngadata. Kaa 6e maa 6ee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii 6e:

—Odon mbaawi hoorinde nootii6e kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde ma6be. E deen jalaade 6e kooran.

³⁶ O haalani 6e banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyam kiiddam dam 6uri welde.

6

Haala jalaande fowteteende

¹ Wadiino e nalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaaŕe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii 6e:

—Ko saabii so ofon ngolla ko dagaaki gollude nalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kajum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukkum ceniido oo, o naami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunanaa naamde oon buuru.

⁵ O wii 6e kasen:

—Bii Neddo jey nalaande fowteteende.

⁶ Nalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum naamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley nalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji maŕbe, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yimbe!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Mido lamndoo on: e ley nalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde ebe piya dabare no 6e kaani wafude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen nalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wafude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaaŕe makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaaŕe. ¹⁴ Kambe ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda bii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

¹⁷ O jippodii e maŕbe, o darii e nokku jaajudo, kanko e heewbe e taalibaaŕe makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e nawuuji maŕbe. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yimbe

6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala welbe hoore e mettuibe hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaaɓe makko ɓee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njeɓe Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbuɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyooɓe jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yimbe mbarjii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non ɓe ngadunoo annabaaɓe aranndeeɓe ɓee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on keɓii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarɓe jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloobe jooni,
sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yimbe fuu manii on,
sabi hono non ɓe ngadunoo annabaaɓe peneɓe ɓee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantooɓe kam ɓee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkanɓe on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwanee hudoobe on, torroobe on duu, jaagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu jaagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yimbe no njid-don ɓe ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttoobe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttoobe ɓee hono non ngadata. ³⁴ So ɓe miil-don heɓude e mum tan jamloto-don, ɓural hongal keɓaton? Fay luuttoobe ɓee ana jamloo luuttoobe hono mum'en, yalla ana njobeɓe jamaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonɓe duu. ³⁶ Laatee yurmotoobe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala niɲondiral

³⁷—Pati niɲee, on niɲataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton wo66e koo, dum etirante-don.

³⁹O 6eydani 6e hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa 6e didon fuu, 6e caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰Taalibbo 6urataa moobbo mum, taalibbo ki66udo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴²Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laa6ata, faa ke6aa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³—Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe te6ataake e kebbe, peguuje te6ataake e gi'e. ⁴⁵Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley 6ernde mum. Sabi ko woni e 6ernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶—Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde to6unoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7*No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en*

¹Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoo6e 6ee ndee, yehi Kafarnahum. ²Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo pawwi faa ana ha6ana yonki. ³Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko maw6e Yahuudiyankoo6e, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴Be ngari e Iisaa, 6e ndaardi dum sanne sanne, e6e mbiya:

—Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lepol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e ma66e. Kaa nde 6e 6adinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yim6e mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-daa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yim6e jokku6e e mum 6ee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'ilanke.

¹⁰ Nde nelaa6e 6ee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaa6e makko e yim6e heew6e. ¹² Nde o 6adinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum 6amaaka kasen. Yim6e ngeenndi ndii heew6e ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa 6adii, memi leggal nabirgal ngal. Roondinoo6e 6ee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yim6e 6ee fuu, hedde e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Annabaajo mawdo 6anngii e ley men! Laamdo warii faabaade yim6e mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii dum taalibaa6e mum, noddi didon ma66e, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, 6e lamndoo dum yalla kanum woni garoowo oo, naa 6e ndooman goddo?

²⁰ Been wor6e didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yim6e heew6e pawuuji di ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wum6e heew6e. ²² O jaabii 6e, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumbe ana mbumta, layannoobe ana nja66a faa gasa, sep-paa6e ana cellinee, faadu6e ana paadita, maay6e ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaabe 6ee kooti ndee, Iisaa fudfi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurndam lobbam 6ee, e cuudi kaanankoo6e tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo 6uri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammaade bammaali 6urdo Yaayaa, tawee nee, 6urdo lo'ude e Laamu Laamdo oo 6uri mo ted-dude. ²⁹ Yimbe hettindii6e mo 6ee fuu, fay duwaaje'en 6ee, njabii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko 6e calii looteede e junngo Yaayaa koo.

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Hobe 6e nanndi? ³² E6e mba'i hono sukaa6e joodii6e e luumo, ana noddondira, ana mbiya:

«Min piyanii on cereeli,
on mbamaali.

Min mboyanii on woondu yurminiindu,
on mboyaali.»

³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, jaamataa 6ii jalo, yarataa doro, on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana jaama ana yara, on mbii jaamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaaje'en e luuttoobe hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, ja6u6e dum 6ee fuu njiyan goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en 6ee noddi mo bottaari. O naati galle joo-mum, omo jaamda e mum. ³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o

* 7:27 Malakiya 3.1

anndan debbo memoowo mo oo, o annditan oon yo pijoowo.»

⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi teemedé joy, goddo oo buudi cardi capandé joy.

⁴² Kaa nde mo anndunoo be ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, homo e maβbe buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o socciri de sukundu makko.

⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye: luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko bee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo gorko jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe dowanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaabe makko sappo e didon bee ana ngondi e makko, ² kajum e rewbe yogaaβe be seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuujii mum'en cellinaa. Kambe ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeɗɗon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rewbe woβbe heewbe wallirannoobe be jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani be ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaaβaa, pooli ngari cuβi dum.

⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fudī, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe puḍata, kebbe ḍee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudī, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo ḍum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaabe makko ḍee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii ḍe:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduḍo haala Laamu Laamḍo oo. Kaa woḍḍe ḍee e banndi ḍe kaalanirtee, yalla:

«ḗbe yeewa, tawa ḍe njiyataa,

ḍe nana, tawa ḍe paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamḍo. ¹² Yimḍe yogaabe ana nanndi e laawol. So ḍe nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e ḗerde maḍḍe pati ḍe ngoondina, sako ḍe kisa. ¹³ Yogaabe ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, ḍe njaḗḗoroo ngol seyo. Kaa ngol walaa ḍaḍi e maḍḍe, wakkati gooto tan ḍe ngoondinta. Nde soḗbe oo wari fuu, ḍe njoppa. ¹⁴ Yogaabe ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. So ḍe nanii konngol ngol tan, ḍe mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e ḗiḍaade yonki cuuman ngol ngol waasa ḗenndude. ¹⁵ Kaa do aawdi ndii saami e leydi mbelndi doo, ḗeen ngoni nanirooḗe konngol ngol ḗerde belḍe, laaḗude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto huḗḗataa lampa so hippa hen la'al naa soorna ḍum ley leeso. Ko waḍata dee, sinndan ḍum, yalla eka yaaynana naatoḗe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko joḗḗi ko ḗanngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiḗee e no nanir-ḍon nii, sabi jogiido fuu, ḗeydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraaḗe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraaḗe makko worḗe ngari e makko, kaa ḗe keḗaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraaḗe makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo. ²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraaḗe am yo nanooḗe konngol Laamḍo ngol so ngollira ḍum ḗee.

No Iisaa waaltiniri henndu

* 8:10 Esaaya 6.9

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaʼbe mum naati laana. O wii 6e:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo daanii. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be ʼadii, eʼbe pinndina mo eʼbe mbiya:

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bemppeeje ʼdee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal ʼdum, o wii 6e:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, 6e cunji, eʼbe mbiyondira e ko'e maʼʼbe:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, ʼdi downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal ʼdum, 6e panndoyi leydi Gerasankooʼbe, peew-tondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko ʼoooyi so tud-doyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-ʼdaa wafude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyetenoo juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan ʼdum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naʼa mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-ʼdaa?

O jaabii:

—Mido wiyee «Jamaa».

O wii ʼdum non, sabi seydaani'en heewbe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii eʼbe ndaarda Iisaa pati o yamira 6e 6e naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo ʼdum'en naatoya e ley girooji dii. O dujanii 6e. ³³ Be njalti e neddo oo, 6e naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde durooʼbe 6ee njii ʼdum ndee, 6e ndogi, 6e njantanoyii ʼdum yimbe ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde 6e njottii Iisaa ndee, 6e tawi laddanoodo oo ana joodii bannge makko, ana ʼboornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi 6e. ³⁶ Yiinooʼbe ʼdum 6ee njantanii yimbe no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana ʼdum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi ʼdum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum

ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yimbe maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jabbi dūm, sabi yimbe fuu ana ndoomunoo dūm. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana haana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yimbe billi dūm sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laabi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi. ⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yimbe ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dūm suudataako ndee, wari ana sijja, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwru do to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dūm, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii.

⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaaፎe mum sappo e didon ፭ee

¹ Iisaa noddi taalibaaፎe sappo e didon ፭ee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuuji. ² O neli ፭e ፭e ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, ፭e cellina jaw፭e. ³ O wii ፭e:

—Pati naፅoree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naፅoron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yim፭e mum njaፅ፭aaki on, njalton dum, pidፊon colla koyde mon, faa jeertina ፭e ko ፭e ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, e፭e ngada ngeenndi e ngeenndi, e፭e mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, e፭e cellina jaw፭e won፭e e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiiፅiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiiፅii. Sabi won wiyannoፅe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ woፅ፭e ana mbiya annabi Iliyaasa ፭anngi, woፅ፭e kasen ana mbiya gooto e annabaaፆe aranndeeፆe ፭ee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe ፭ee ngarti. Be njantanii Iisaa ko ፭e ngadi koo fuu. O nabi ፭e hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maፅ፭e. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jaፅ፭ii ፭e, hedde omo haalana ፭e haala ፭anngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e maፅ፭e hasandin፭e e sellineede ፭ee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon ፭ee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keፅa do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii ፭e:

—Onon e ko'e mon, ndokkee ፭e ko ፭e jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan ፭ee yim፭e fuu ko jaama dee.

¹⁴ Tawi yim፭e ፭ee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaፆe makko ፭ee:

—Njyyiniree ፭e tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, ፭e njyyini been fuu. ¹⁶ O ፭ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaaፆe makko ፭ee njeda jamaa

oo. ¹⁷ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaa6e makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii 6e, o wii:

—Homo yim6e mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyoo6e a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyoo6e a annabi Iliyaasa, won wiyoo6e kasen gooto e annabaa6e aranndee6e 6ee wuurti.

²⁰ O lamndii 6e:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamdo!

²¹ O yaggini 6e pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa bannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O beydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan jannde tatabere.

²³ Caggal dum, o wii 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal* jannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuydo dannude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Mido haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamdo oo banngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o nabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non wor6e didon banngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be banngidi e teddeengal, e6e kaala haala laawol makko tabitoyoowol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiibe mum 6ee yo daaninoo6e doyngol teddungol, 6e pini, 6e njii teddeengal makko, 6e njii wor6e didon wondube e makko 6ee. ³³ Nde yim6e didon 6ee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

* **9:23** Maanaa 6amde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo 'Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɓum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen jalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa ja6bii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido jaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o sijnna faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɓande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo 6adinoo Iisaa ndee, ladde ndee li6i dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e gollleeji Iisaa d̄ii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, piɓdee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kullii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja6biido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja6bii. Kasen duu, ja6biido kam, ja6bike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kaɓum woni tedduɓo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati kadee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo njabbintinta Iisaa dow kammu badinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaa6e ardo0 dum. Been nelaa6e naati e ngeenndi Samariyankoo6e ngootiri faa ndaartana mo jippunde. ⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o jini 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

⁵⁸ Iisaa wii mo:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.

⁵⁹ O wii neddo goddo:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wii:

—Accu mi iroya baabam tafon.

⁶⁰ Iisaa wii mo:

—Dal maay6e ira maay6e mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.

⁶¹ Goddo kasen wii mo:

—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wii:

—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaabe mum capande njeddon e didon

¹ Caggal dum, Iisaa subii e ley taalibaabe mum capande njeddon e didon, neliri 6e didon didon, 6e ardo0 dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii 6e:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettoo6e keewaa. Ndenoo, naagee Jom kettal oo nelda hettoo6e to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati na6oree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo

naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!» ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko 6e ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njobdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jaw6e 6e taw-don don fuu, mbiyon yim6e ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on nja66aaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min pididi e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngoo naawde.

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hodu6e ton 6ee tuubanno law, tawete 6e boornike licce caakuuji, 6e njoodike e ndoondi, faa 6e kollita tuubugol ma66e. ¹⁴ Saabe dum, jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maay6e.

¹⁶ O haalani taalibaa6e makko kasen:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.

¹⁷ Capande njeddon e didon 6ee ngartidi e seyo, mbii:

—Kalfaado, fay seydaani'en 6ee downtanike min saabe innde maa.

¹⁸ O wii 6e:

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaa6ude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en downtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilantee6e e anndu6e, 6annginan-daa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, karum e mo Bajjo oo muuyi 6annginande dum fuu.

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

²³ Caggal dum, Iisaa yeecitii taalibaaፎ ፭ee, gunddii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyatton koo, mbelii hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaaፎ heewፎ e kaanankooፎ heewፎ njiፋiino yiide ko njiyatton koo, njiyaali, njiፋiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Bannadol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heፎan nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-daa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a heፎan nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanooፎ, ፭e 6oli mo, ፭e pii mo faa ፭e njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yaፆፆii. ³² Lewinke† gooto, kaፋum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yaፆፆii. ³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ ፆadii mo, sawriri barme makko nebam e peguuፋam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o nabi dum e jippunde hoፆፆe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tili bannadol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ፭ee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

† 10:27 Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooፎ 19.18 † 10:32 Yimፆe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

³⁸ E laawol ma66e ngol, Iisaa fanj ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii mijiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no gollleeji dii keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko mijam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jii6a hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama su6ike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaa6e mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaa6e makko 6ee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaa6e mum nii.

² O wii 6e:

—So o6on nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,
yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,
sabi miden njaafoo too6u6e min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii 6e kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, jamlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaa6e am duu yo lelii6e, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindinda e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on ke6an, tewtee, on njiitan, calminee gila o6on damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, he6an, tewtudo fuu, yiitan, calmindo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum 6occoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, o6on ndokka 6i66e mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Jaagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumdinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumfunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e ma66e ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en 6ee!

¹⁶ Wo66e ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji ma66e, o wii 6e:

—Laamu fuu pecciido ana ha6a e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en 6ee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yim6e mon 6ee nee, homo ndibbirta 6e? Yim6e mon 6ee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorke jom sembe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum sembe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wo66e. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiilooyo e nokku-uje joorde, tewta do noottinoo. So mo hebaali, mo wiyan: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon bur6e mo bonde, 6e naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Wel6e hoore dee, nanoo6e konngol Laamdo so njokka ngol 6ee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yim6e jamaanu jooni yo yim6e bon6e. E6e ndaara holleede taagumansa, kaa 6e kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yim6e oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darn-gal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yim6e jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi,

warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakki-lantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, li6a dum'en. Sabi 6e tuubii gila nde 6e nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hu66ataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hu66aama, sinndete, yalla ana yaay-nana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu ni66an. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee ni66a. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di pooyniran no lampa fooynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o jaama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko jaamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehoy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laafude. Nden, ko heddii koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii fooccitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kaɗum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddii koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baa-jordi, odon njidi salmineede calminali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya 6ee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaabe 6e njaati-raabe mon mbari 6ee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle

* **11:38** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

ma66e oo ana weli on. Sabi kam6e, 6e mbarii annabaa6e, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan 6e annabaa6e e nelaabe, 6e mbara yoga, 6e torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiyam annabaa6e njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yobtee e yim6e oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraad6o hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoo6e 6ee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde e6e tuufana mo faa 6e ke6a e makko haala ka 6e nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yim6e kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni 6e naafigi'en.

² Walaa fuu ko suudii ko 6anngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, ooynete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraa6e am: pati kulee waroo6e yim6e 6e ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum 6ee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay leebi ko'e mon fuu ko limaa faa laafi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon 6uri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yim6e fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yim6e, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoo6e, pati mbemembe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Banndol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo arsukunte.

¹⁶ O haalani 6e bannadol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyy^{unoo} faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moobta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moobta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunlanee e ley nguurn-dam mon ko jaamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri koltal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jammina de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunlana ko heddii koo? ²⁷ Yeewee piindiiji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdu6e hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbembe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yim6e aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddii koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyorii hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyy^{inane} ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Bannadol haala lanndiniibe jabbaade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku66ee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yim6e lanndinani6e jabbaade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en 6e kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina 6e faa 6e jaama, o wara o gollana 6e. ³⁸ So o wartirii didabere jemma naa so tatabere jemma, 6e o tawri non 6ee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yim6e fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccu6e mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo 6ooyii wartaali, hedde ana fiya maccu6e e hor6e, ana jaama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo andaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e nganaa hoolni6e. ⁴⁷ Golloowo andudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo andaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko 6uri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yim6e

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hu66aali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yim6e ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yim6e njoyon ley galle gooto ceeran, taton 6ee kaba e didon 6ee, didon 6ee kaba e taton 6ee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inniraado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e inna mum, debbo 6amaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde to6an. Laatorto hono non duu. ⁵⁵ So henndu 6aleeri wibbii, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon

naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni foocitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaɓu-ɗaa faa cardoyon, ndartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o naɓe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-ɗaa koo faa laaba.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warɓe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe yogaaɓe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiyam maɓɓe e yiyam sadakaaji maɓɓe. ² Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Odon miila ɓee Galilinkooɓe torraaɓe ɓuri luuttude diina Galilinkooɓe heddiibe ɓee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon. ⁴ Naa odon miccitol sappo e njetton ɓe suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi ɓee? Odon miila kamɓe ɓuri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-ɗon.

⁶ Caggal dum, o wadani ɓe ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari teɓude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi teɓa ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimɓe ɓee:

—Balde jeegom kaande gollende ana ngoodi. E deen balde kaan-ɗon warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

* 13:1 Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa ha66iri duufi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, way6e mum 6ee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayeeffiji di o wadata dii.

Bannndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo 6ami, aawi e sardiŋe mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana ji6a cuudi e ca6e mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo 6ami, so ji6i e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faŋa geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yim6e seeda tan kisata naa?

O wii 6e:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heew6e njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oojiibe!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kaŋum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yim6e iwrans funnaange e hiirnaange, saahal e 6aleeri, njoodoo jaamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaabe.

No Iisaa sunjirani yim6e Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii 6e:

—Njehee mbiyoyee ndo6u oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jaw6e hannde e janngo. Nalooma tata6o oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde

e janngo e fa66i-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaabe, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bi66e mon no cofal hawrintinirta bi66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Midu wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyaton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanoo6e ton 6ee ngattani mo hakkille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginoo6e Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, 6e mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii 6e:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e 6unndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaabe 6ee ana cu6oo joolle 6urde teddude ndee, o waajii 6e, o wii:

⁸ —So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde 6urnde teddude. Sabi 6urdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodoyaade e joonnde 6urnde leyfude ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodoya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaabe 6ee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraabe naa banndiraabe naa sakiraabe naa taakallemme'en maa tawaa6e yo arsukunte'en. So 6e noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooy6e e bonnguu6e e wum6e. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete jannde immital foocitiibe.

† 13:35 Jabuura 118.26

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamoobe bee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:
—Jaamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi.

¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe bee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, be puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jomm-baajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooybe e wumbe e bonnguube.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolanne ana heddi.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paadudi. Mo kebu-daa fuu, ndooldinaa dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huu6a. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e be noddunoo-mi bee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimbe heewbe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii be:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi burana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaa6e mum e mijiraabe mum e mawniraabe mum, mi burana dum fay kajum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo bamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuydo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tajjjaali, jiidu mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tajjude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa ha6oya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worbe ujunaaji sappo ana mbaawi ja6baade worbe ujunaaji noogay faa ka6a e mum? ³² So mo waawaa ja6baade dum, o wadan e mum nelaarbe gila yottaaki badaaki, faa jam wada hakkunde ma66e. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam joottii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Banndol haala mbaalu majjudo

¹ Duwaape'en e luuttoobe hono mum'en fuu ana badinoo mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana nurnurta, ana mbiya:

—Oo ana jabboo luuttoobe ana naamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani be ngol banndol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppaan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjudo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo 6uri seyo capande njeenayon e njeenayon foocciitibe 6e kasindinaa e tuubal.

Banndol haala mbuudu cardi majjudo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, hu6bataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraa6e makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.» ¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Banndol haala biddo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo 6i66e wor6e didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde ma66e. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawi, yehi leydi ngodfundi. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay naamde naamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam naamman faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toonii Laamdo, mi toonii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyee6e 6iya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa 6ee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, 6ernde mum heccidi, dogi maa6ii mo. ²¹ Biddo oo wii

mo: «Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.» ²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii 6e puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddii gooto e golloobe bee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltoroo. ³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko nje-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Bannadol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaaabe mum 6ee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppan kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddii 6e kalfaado makko rewata 6ee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidojaaji teemedere nebam ndewete-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa jamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewete-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa jamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oojiido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankooobe 6ee buri yimbe jeyaaabe e fooyre Laamdo 6ee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya

on: tewtee gidiraabe, tewtiree 6e jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon nja66itee e ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Iisaa 6eydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teen-tiide. Jambbiido e kulle pamare, jambboto e kulle teen-tiide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi jananndi, hono ndokkirte-don ko njey-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en 6ee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo 6e yib6e kaalisi, e6e njala mo. ¹⁵ O wii 6e:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yim6e, kaa Laamdo ana humpitii 6erde mon. Sabi ko yim6e teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaabe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana 6annginee. Gotoo fuu ana ha6anoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi 6uri newaade diina ittude to66ere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so 6ami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu 6amdo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹ —Wadiino e 6ettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo jaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaɲum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore fedeendu mum ley ndiyam, yalla ana 6uumna demngal am. Sabi mi torriike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a hebii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone he6i. Jooni, kanko mo he6an hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko 6uri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yidu6e iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido naage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton mijiraa6e

am njoyon worbe, faa o jeertina be pati be ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Ebe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaa be eee, yo be kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maay be yehi to ma bbe, be tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So be kettindanaaki Muusaa e annabaa be, fay iwdo e hakkunde maay be wadataa so be ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaa be mum bee:

—Ko fergitata yim be faa luutta waasataa he beede, kaa bone woodanii laati do sabaabu majjum. ² Haayre teddunde ha bbe e daande joomum tippee ley geeci furi moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, njaa dum. So tuubii, njaafodaa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley jalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe be mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki dwtanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum jaamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane jaamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa jaamaa njaraa. Caggal mum, o jaama kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, ya bborii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka bee.

E ley yaadu ma bbe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto ma bbe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jaabitii, wii:

—Tama wanaa sappo 6ee fuu cellinaama? Hoto njeenayon 6ee nee ngoni? ¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa dandii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en 6ee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii 6e, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide jalaade Bii Neddo oo, fay so jannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee 6e. ²⁴ Sabi no majere foynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo jannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsi o torree torraaji keewdi, yim6e oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e jalaade Bii Neddo: ²⁷ yim6e ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa jannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri 6e fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yim6e ana jaama, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki 6e fuu. ³⁰ Hono non jannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Jannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccitee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo dandude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, dandand ki. ³⁴ Mido haalana on: e oon jemma, yim6e didon leldii6e e daddo wooto, gooto ma66e nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rew6e didon undoo6e, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaa6e 6ee nja66itii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

O wii 6e:

—Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

18

Bannadol haala caroowo oojiido

¹ Iisaa wadani 6e bannadol faa hollita 6e ana tilsi 6e ndu-umoo e duwaawu, pati 6e njeeboo. ² O wii:

* **17:36** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 36:Wor6e didon won6e e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaɓdo am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa ɓooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo ooppiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaaɓe mum wullitotooɓe dum jemma e jalooma ɓee fuu faa ɓe kewta goonga maɓɓe naa? Mo jaabantaako ɓe law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan ɓe law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondinɓe mo e leydi ndii naa?

Bannol haala Farisanke e duwaane

⁹ Yimɓe jogoriiɓe ko'e mum'en yo fooccitiiɓe, njataaki woɓɓe, ɓeen o wadani ngol bannol:

¹⁰ —Worɓe didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaane. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworooy ley ɓernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yimɓe heddiiɓe ɓee, dum woni wuyɓe e ooppiide e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaane koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko keɓu-mi.» ¹³ Duwaane oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado pooccitiiɓe, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddanɓe Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaaɓe ɓee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yimɓe ɓee. ¹⁶ Non Iisaa noddii taalibaaɓe ɓee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii ɓee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooreeɓe Yahuudiyankooɓe lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji:

«Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wujju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

—Ada nakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo jir6inii, sabi o arsukunte joldo. ²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁵ Sabi ya66oraade ngelooba e wuddere mesalal buri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Hettindantoo6e mo 6ee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laatoo to Laamdo.

²⁸ Piyeer ja66itii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii 6e:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraa6e mum naa saaraa6e mum naa sukaa6e mum saabe Laamu Laamdo, ³⁰ heban cowe keewde e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni, heba nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddi taalibaa6e mum sappo e didon 6ee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii nabbita Urusaliima. Ko annabaa6e mbinndunoo haala Bii Neddo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heefere6e, 6e njaayra mo, 6e torra mo, 6e tutta e makko, ³³ 6e piya mo dorri, 6e mbara mo. Kaa jalooma tata6o oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaa6e 6ee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike 6e, 6e anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumdo

³⁵ Nde Iisaa badinoo Yeriko ndee, tawi bumdo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana ya66oo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardii6e 6ee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o beydii wullude, omo wiya:

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri 6e ngadda mo e mum. Nde mo 6adinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-daa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamdo. Nde yim6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteedo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaaje'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe 6illondiral, nde wonnoo mo da66o. ⁴ O dogi, o arditii, o njabbi lekki do Iisaa ya66ortoo doo faa o yiya dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggittii, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, ja66orii mo seyo. ⁷ Yii6e dum 6ee fuu keddii ana njurnurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetu-mi huunde, mi yoban dum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima! ¹⁰ Sabi Bii Neddo warii tewtude majju6e faa hisina dum'en.

Bannadol haala mutakal

¹¹ Yim6e ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawii hen bannadol gonngol. Sabi o 6adike Urusaliima, kasen duu yim6e miilii Laamu Laamdo bannangan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo dor yehi leydi ngoddundi faa lamminee, caggal dum, warta. ¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto ma66e fuu mutakal kanje, o wii 6e: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yim6e ngeenndi makko njidaa mo, 6e immiini nelaa6e caggal makko, 6e mbii: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en 6e mo halfini jawdi 6ee, faa mo annda ko gooto ma66e fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tiniike mutakal sappo.» ¹⁷ O wii dum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi

lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ Didabo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.» ¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal dum, goddo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi pi bunoodo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko naadudo, ada bama ko a resaali, ada hetta do a aawaali.» ²² O wii dum: «Daral Haalaaji maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliido. Ada anndi mi gorko naadudo, mi baman ko mi resaali, mi hettan do mi aawaali. ²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana daja ko kebu-mi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal dum, kalfaado oo wii kaadime'en mum bee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiido mutakal sappo oo.» ²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa waybe am be njidaa mi laamoo dum'en bee, ngaddee be doo, mbaron be yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde dum ndee, ardi wobbe bee, njabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o badinoo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaa6e makko didon, ³⁰ o wii be:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto waddaaki abada ana ha66ii. Kumton nga, ngaddon nga doo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so odon kumta nga?» mbiyon dum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaabe bee njehi, tawri no o wiiri dum'en nii. ³³ E ley humtugol ma66e mola ngaa, jey6e mola ngaa bee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, 6e mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii 6e na6ani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji ma66e, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, 6e mbeerti saayaaji ma66e dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaa6e 6ee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamdo e daande toownde, saabe deental kaayde de 6e njiinoo dee. ³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaabe e jamaa oo 6ee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaa6e maa 6ee!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wii:

* 19:38 Jabuura 118.26

—Mido haalana on, so kambe be ndeyyii, kaaye dee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o badinoo, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi,
⁴² o wii:

—So aan duu, ada anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, dum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde waybe maa moyyinta cuudorde, pile, bille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e bi66e maa fuu. Be njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamdo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya dum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruudu Laamdo»,[†] kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawbe lejol ngol bee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa be ndonkii hebude laawol, sabi yimbe bee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Jannde wootere Iisaa ana janngina yimbe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta be Kabaaru Lobbo oo nii, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam dum: ⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamdo iwri naa to yimbe?

⁵ Be ndawridi hakkunde ma66e, be mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndennoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yimbe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi be fuu ebe tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non be njaabii be anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri.

⁸ Iisaa wii be:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remoobe bonbe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimbe ngol banndol, wii:

[†] 19:46 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooḅe, dawi. O ḅooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remooḅe ḅee too, ḅe ngaddanoya mo ngedu makko e ḅiḅḅe peguuje ḅee. Kaa remooḅe ḅee pii nelaado oo, mbirfini ḅum juude teete. ¹¹ O neli e maḅḅe golloowo goddo, ḅe pii oon duu, ḅe koyni ḅum, ḅe mbirfini ḅum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tataḅo, ḅe mbarmini oon, ḅe ndibbi ḅum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan ḅiyam gorko korsudo oo, yaama ḅe njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooḅe ḅee njiinoo ḅiddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-ḅen ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, ḅe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maḅḅe? ¹⁶ O waran, o halka remooḅe ḅee, o hasira ngesa ngaa woḅḅe.

Nde yimḅe ḅee nannoo ḅum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi ḅe, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahooḅe ḅee tippitii ndee,

kaḅum laatii haayre ḅurnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreeḅe yottinooḅe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njidiino nanngude mo don e don, kaa ḅe kulii yimḅe.

Haala yobugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreeḅe yottinooḅe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooḅe nanndinkiniibe e moyyuḅe, yalla ana keḅa e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara ḅum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajotoḅaa koo yo goonga, miden anndi a ḅurdintaa yimḅe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila maḅḅe kaa, o wii ḅe:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardii! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal ḅum, o wii ḅe:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

* 20:17 Jabuura 118.22

²⁶ Be ndonki hebude laawol e ko mo haalata yeeso yimbe koo, jaabu makko oo haayinii be, be ndeyyini.

Haala immitagol maaybe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kambe ngoni fennube immital. Be lamndii mo, be mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo bamii debbo, maayii, hebaali biddo, mijum naa mawnum bamta debbo oo, yalla ana hebana maaydo oo beyngu. ²⁹ Wadiino e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo bami debbo, maayi, hebaali biddo. ³⁰ Didafo oo bamti debbo oo, maayi, ³¹ tatafo oo jokki hen. Hono nii njeddon bee fuu bamiri mo, dalaali biddo. ³² Caggal ma6be be fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e ma6be debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be njeddon fuu be bamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Yimbe oo jamaanu ana bama, ana bamee. ³⁵ Kaa haandinaabe e nguurndam jango, katum e immitagol bee, bamataa, bamataake, ³⁶ sabi be mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, be bi6be Laamdo, sabi be immitike e maayde. ³⁷ Kaa ko maaybe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»† ³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡ Sabi banngal makko yimbe fuu yo wuurbe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda?
⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:
«Joomiraado wii Joomam:
Jooda jaamo am,

⁴³ faa mi wada njabbaa waybe maa.»§

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laa-tortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe bee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaa6e makko bee:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidu6e yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoo6e joolle

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma6be koo, holli e6e

nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeeji fuu. ⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji ma6be faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e ma6be.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kaɗum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, ɓuri ko 6ee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi 6e fuu, ko bonnantaa 6e huunde tan 6e ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu ɗardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶—Ko njiyaton koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

—Ndeentee pati on yojje. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee 6e. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Leɗol haɓan e leɗol, laamu haɓan e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeji ngadan, ɗawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaje, kulle kulɓiniide e taagumansaaji mawdi ɓanngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, nabe-don yeeso kaanankoobe e saroobe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Pi6ee aniya e 6erde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko waybe mon 6ee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraa6e mon e sakiraa6e mon e koreeji mon e gidiraa6e mon, kaɗum'en njammbotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimbe fuu mɓanan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muɗal mon ndanndirton yonkiiji mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰—Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum badike. ²¹ Oon wakkati, 6e dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, 6e dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaa6e ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen jalaade yo jalaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lejol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, 6e nanngée, 6e na6ee hakkunde heefer6e. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa leji dii fuu mbemmbee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yim6e modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu dee ndimmboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceydon, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Bannadol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani 6e ngol bannadol:

—Taykitee ibbe e ledde godde dee fuu. ³⁰ So on njii de mbilitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Midó haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kudde dee fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴—Ndeenee ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinorodon yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so nannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yim6e aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon ke6a dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yim6e fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22*No hooree6e ndawriri faa nannga Iisaa*

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo badike. ² Hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya 6ee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa e6e kula yim6e 6ee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariy-ota, jeyaado e sappo e didon 6ee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooree6e yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. ⁶ O ja6i, omo fiya dabare no o jambortoo Iisaa tawa yim6e 6ee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa jaamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu jaamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanto-don en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi jaamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka. ¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa jaannde nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nannege dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintini-raama yiyam am njupportoodam saabe mon. ²¹ Kaa jamm-botoodo kam oo ana jaamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jamm-botoodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaa6e mum 6ee

²⁴ Nii taalibaaḅe ḅee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo ḅuri teddude. ²⁵ Iisaa wii ḅe:

—Kaanankooḅe ana ndonna laamu mum'en dow leḅi mum'en. Jom'en doole e maḅḅe ḅee duu ana njidi noddireede sooninkooḅe. ²⁶ Kaa onon, wanaa non ḅum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, ḅurḅo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo. ²⁷ Homo ḅuri teddude, joodiido faa ḅaama naa ḅattinoowo ḅaamdu? Wanaa ḅaamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no ḅattinoowo ḅaamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wonduḅe e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari ḅum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa ḅaamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankooḅe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa ḅaagike faa seḅa on no alkama seḅirtee nii. ³² Kaa mi ḅaaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa ḅee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike naḅdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyan a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii ḅe kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e paḅe, won ko ḅaki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii ḅe:

—Jooni kaa, jogiido dannga ḅama, jogiido mbasu naḅora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonḅe.* Mido wiya on: ana tilsi ḅum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii ḅe:

—Heyii!

No Iisaa ḅaagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaaḅe makko ḅee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii ḅe:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal ḅum, o toowtiri ḅe ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

* 22:37 Esaaya 53.12

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoo sago am, laatoo sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwrufo dow kammu banngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana to66a e leydi no to66e yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaa6e makko 6ee, o tawi e6e daanii saabe terde baatufe. ⁴⁶ O wii 6e:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon 6ee, ardii 6e. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6ee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto ma66e soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum naamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani war6e nanngude dum 6ee, maw6e 6ee e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboo6e Suudu Dewal Mawndu 6ee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e. ⁵⁵ Yiite hu66anooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodii6e ton 6ee. ⁵⁶ Kor6o gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde 6ooynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e ma66e njeye-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e ma66e!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immini haala kaa, wii:

—Tayloral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeec-citii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fade ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nannuge Iisaa bee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahii6e ndee hawriti, dum woni maw6e lejol ngol e hooree6e yottinoo6e sadaka e dun-kee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso ma66e. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii 6e:

—Fay so mi wii on non, on nja6ataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu 6e mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii 6e:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahii6e ndee fuu immii, nabi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lejol amen, ana hada dum yobude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

⁴ Pilaatu jab6itii, wii hooree6e yottinoo6e sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa 6e cattini e haala ma66e faa sanne, ebe mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yimbe ley leydi Yahu-udiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa doo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum

Hirudus. Sabi e ley den jalaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi 6ooyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayde. ⁹ O lamndii dum lamndi keewdi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya ndarii don, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kajum e sordaasi'en mum, 6oorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraa6e, arande 6e honnondirnoo6e.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddi hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e 6ee e yim6e fuu, ¹⁴ wii dum'en:

—On ngaddanii kam oo neddo jirkitoowo yim6e. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-don mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo. ¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷ *]

¹⁸ Be fuu 6e ngullidi daande wootere, 6e mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wadunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e ma66e cilol dida6ol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa 6e ndarii e6e ngulla, e6e mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii 6e tata6ol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa 6e beydii wullude gullaali mawdi, e6e mbiya o tontee. Gullaali ma66e dii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wadande 6e ko 6e jaagii koo. ²⁵ O yoppitani 6e mo 6e jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude ma66e, faa 6e ngada dum ko weli 6e.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde 6e nabata mo ndee, 6e nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwru6o ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yim6e heew6e njokki hen. Rew6e duu ana hakkunde ma66e, ana mboya no dum foti mettude dum'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rew6e 6ee, wii dum'en:

* **23:17** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana 6e kasunke gooto.

—Rewbe Urusaliima, pati mbooyee kam, mbooyee ko'e mon e bi66e mon! ²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yimbe mbiyata: «Rewbe rimarbe e deedi di caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!» ³⁰ Nden, yimbe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en. ³¹ Sabi so be ngadii nii gila ca6al ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yimbe didon yanoobe. Been duu yo wareteebe. ³³ Nde be njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, be tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoobe didon bee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa be sabi be anndaa ko be ngadata.

Nii be pecciri kaddule makko urwa. ³⁵ Yimbe ndarii don ana yeewa. Hooreebe bee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cu6aado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en bee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri, ³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHUUDIYANKOO'BE.

³⁹ Gooto e yanoobe didon tontidaabe e makko bee ana jinja mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobetete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide, ⁴⁵ naange ni66i, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi.

⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna. ⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocciido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati. ⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jokkunoo6e e makko gila leydi Galili bee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiye Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocciido, omo doomunoo 6annugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle. ⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa, ⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o fiili dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede. ⁵⁴ Dum hawri e jannde lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoo6e e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre, ⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, be powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

24

No Iisaa immintiniraa

¹ Beete law jannde alan, be pahi to yanaande too, tawi be naborii nebameeji uurooji di be moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde be naatunoo ndee, be tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, worbe didon ndarii yeeso ma66e, ana boornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi be, be tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati worbe bee mbii be:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e leggal bardugal, immitoo jannde tatabere.»

⁸ Nii be micciti haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, be mbirfitii be kaalanoyi dum sappo e go'o bee e wobb6e bee fuu. ¹⁰ Been rewbe ngoni: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kambe e rewbe wondunoo6e e ma66e bee kaalani dum nelaa6e bee. ¹¹ Nelaa6e bee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goondinde be, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmbaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa 6anngirani taalibaabe mum didon dow laawol Em-mayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaaḅe ḅee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ Eḅe ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate maḅḅe ḅee eḅe ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii ḅe, waddi e maḅḅe jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite maḅḅe pati ḅe anndita mo. ¹⁷ O wii ḅe:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non ḅe ndarii, terḅe maḅḅe mbaati. ¹⁸ Gooto e maḅḅe biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaaḅe ḅee koo naa?

¹⁹ O wii ḅe:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawḅe ley haala makko e golle makko yeeso Laamḅo e yimḅe fuu. ²⁰ Kaa hooreḅe yottinoḅe sadaka e mawḅe men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tataḅo ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rewḅe amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beetee law, ²³ ḅe tawaali ton tew makko, ḅe ngarti, ḅe mbii malaa'ika'en ḅannganii ḅe, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiiḅe amen njaaḅe to yanaande too ḅee, tawri no rewḅe ḅee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, ḅe njijaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii ḅe:

—Hey onon famarḅe hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaaḅe! ²⁶ Wanaa ana tilsi Almasiihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini ḅe ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaḅe ḅee.

²⁸ Nde ḅe paandii wuro ngo ḅe immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniyiido ḅettaade nii. ²⁹ Nii ḅe jaagii mo, ḅe mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e maḅḅe, o jippanii ḅe. ³⁰ Nde ḅe njoodinoo eḅe jaama ndee, o ḅami buuru, o yetti Laamḅo, o helti buuru oo, o hokki ḅe. ³¹ Non gite maḅḅe peerti, ḅe annditi mo. Don e don o iwi e gite maḅḅe. ³² Gooto fuu darii ana wiya godḅo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dii ndee, wanaa ḅerde men ḅuubii naa?

³³ Don e don, ḅe immii ḅe mbiritii Urusaliima, ḅe tawtoyi ton sappo e go'o ḅee e wondiiḅe mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o ḅannganii Simon.

³⁵ Didon 6ee duu njantanii 6e ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum sappo e go'o 6ee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, 6e demyii, 6e miili ko 6e njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii 6e:

—Ko hul6ini on? Ko saabii so odon miila dii miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli 6e juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo 6e ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii 6e:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o jaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsi dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaji ma66e, yalla e6e paama Binndi dii. ⁴⁶ O wii 6e:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maay6e jalooma tata6o. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko leji dii fuu ooynante faa tuuba, ke6a yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoo6e kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa njabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o njabbinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatanii yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo nelii neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lejol makko, kaa lejol makko ja66aaki mo. ¹² Kaa ja66iibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade 6i66e Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe 6e rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hodidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en ke6ii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa ke6ir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu he6iraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kajum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoo6e Urusaliima neli Lewinkoo6e* e yotti-noo6e sadaka to Yaayaa lamndoo kajum woni homo. ²⁰ O jaabii 6e ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

* **1:19** Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

²¹ Be lamndii mo, 6e mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelu6e min 6ee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynotoодо ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

²⁴ Nelaabe 6ee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yim6e lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude 6oggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banng'e maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna.

³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo banngana Israa'ililankoo6e.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɲum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɲum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e mum arannde6e

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaa6e mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana bettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e didon 6ee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa.

³⁸ Iisaa yeecitii, yii e6e njokki e mum, wii 6e:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, 6e mbii:

† 1:23 Esaaya 40.3

—*Rabbii* (dum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-daa?

³⁹ O wii 6e:

—Ngaree yeeweel!

Nden 6e ngari, 6e njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nanbe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa 6ee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii dum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cu6aado.)

⁴² O nabi dum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii dum:

—Aan, Simon 6ii Yuhanna mbiyete-daa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Jango mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii dum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oo. O Iisaa Nasaraatunke 6ii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwrude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi dum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-daa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamdo, a kaananke Israa'ila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-daa naa? A yiyan ko 6uri dum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Mido haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamdo ana njabba ana njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balde didi caggal mum, kuurtungu wadi ley ngalluure wiyyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo

ton. ² Iisaa e taalibaaʼbe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam maʼbbe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi wadude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii gollooʼbe ʼbee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawde do Yahuudiyankooʼbe lootetee faa laʼbbinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam.

⁷ Iisaa wii ʼbe:

—Kebbinee pakaaje dee ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi. ⁸ O wii ʼbe:

—Jooni kaa, ʼnedee nabanee hooreejo kuurtungu oo.

Be nabi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbayli-taadam peguujam dam ndee, annditaali to dam ittaa. Kaa gollooʼbe ʼnedube ndiyam dam ʼbee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii dum:

—Yimʼbe fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yimʼbe cigirii, nden dam welaa dam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam dam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O banngini baawde makko, taalibaaʼbe makko ʼbee ngoondini mo. ¹² Caggal dum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraaʼbe makko e taalibaaʼbe makko. Be paʼbbi ton balde seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotooʼbe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankooʼbe biyeteedo Paska oo ʼbadinoo ndee, Iisaa ʼnabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaʼbe gaʼi e baali e soottooʼbe buugaaji, kapum e weccoʼbe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi boggi, o sowi, o ribbi ʼbe fuu ʼbe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kamʼbe e gaʼi maʼbbe e baali maʼbbe. O sankiti kaalisi weccoʼbe, o hippii taabe maʼbbe. ¹⁶ O wii soottooʼbe buugaaji ʼbee:

—Ittee dum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaaʼbe makko ʼbee micciti ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooreeʼbe Yahuudiyankooʼbe mbii mo:

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-
daa koo?

* 2:17 Jabuura 69.10

¹⁹ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaa6e mum 6ee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa fa66oynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heew6e ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore mum, sabi omo anndi 6e fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yim6e, nde wonnoo omo humpitii ko woni e 6ii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteedo Nikodemus, gooto e hooree6e Yahuudiyankoobe. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwrufo to Laamdo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamdo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamdo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawdo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inniiko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so he6a naatude e Laamu Laamdo. ⁶ Ko 6ii-aadama rimata koo yo 6ii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu.

⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen.

⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non on dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on nja6ataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto njabbaali dow kammu, so

wanaa oon iwruḍo dow kammu oo, ḍum woni Bii Nedḍo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Nedḍo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamḍo ɓamii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamḍo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamḍo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimɓe, nimre cubii dow fooyre saabe gollleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati gollleeji mum bondi ɓanngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla gollleeji di wadiri saabe Laamḍo dii ana ɓannga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe mum leydi Yahuudiya. O faɓɓidi e maɓɓe ton, omo loota yimɓe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too banng Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimɓe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaaɓe Yaayaa ɓee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laaɓal. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, ɓe mbii ḍum:

—Moobbo, gorko gondunooḍo e maa ootoo banng maayo Urdun mo ceettani-ɗaa oo, kanko duu omo batisa, yimɓe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii ɓe, wii:

—Nedḍo waawaa heɓude fay huunde so wanaa ko Laamḍo hokki ḍum. ²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaaḍo jommbaajo debbo, kaɓum woni jommbaajo gorko. Damm-bidiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hiɓɓiri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyɗa.

³¹ Oon iwruḍo dow, kaɓum tiimti yimɓe fuu. Iwḍo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwruḍo dow kammu, kaɓum tiimti yimɓe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jaɓataa seedaaku makko. ³³ Oon jaɓuḍo seedaaku makko, sellinii Laamḍo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamḍo neli, ko Laamḍo haali haaltata, sabi Laamḍo hokkii mo Ruuhu mo walaa ḍo haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Bidḍo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko.

³⁶ Goondindo Biddo oo, hebii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaali Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana heba taalibaa6e faa 6uri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaa6e makko 6ee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo 6iyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don 6unndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande 6unndu nduu faa 6oottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaa6e makko 6ee njehii to ngeenndi too soodoyde 6aamdu. ⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, 6aagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankoo6e e Samariyankoo6e yo harmondir6e.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara oo, a 6aagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, ada 6uri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min 6unndu nduu oo teddude naa? Kanko e 6i66e makko e daabaaji makko fuu, 6e njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-ɗaa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-ɗaa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laabanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamɗo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamɗo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalanan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrata. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamɗo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuɓaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaalɗoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoonɗiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo wafude sago nelɗo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, oɗon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese ɗee fuu ɓennii, ɗe njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heɓan ngeenaari, mooɓtana jamri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, godɗo ana hetta.» ³⁸ Mi

nelii on kettoyon nga on tampanaali. Wo66e tampi. Onon, on ndaamitike e tampere ma66e.

³⁹ Samariyankoo6e heew6e ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankoo6e 6ee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o fa66ana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yim6e heew6e ngoondini mo kasen faa buri no arande nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkoo6e nja66orii mo juude didi, sabi kam6e duu 6e njehiino iidi Urusaliima, 6e njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo biyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya biyiiko ka6anoowo yonki.

⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on ke6aali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njeheh gila biyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, biya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Golloo6e makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii 6e wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu 6e ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde dida6ere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankoo6e ana wada. Iisaa nabboyi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkoore. Dande joy ana pilii

ngal. ³ Nawbe heewbe ana lelii ley deen dande: wumbe e wooybe e be terde mum'en fuu mbaati. [⁴*] ⁵ Gorko jawdo duubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o booydii e jaw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, bamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, bamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e jalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreebe Yahuudiyankooobe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo jalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa daddo maa.

¹¹ O jaabii be:

—Cellindo kam oo, kajum wii kam: «Bamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma bamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimbe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko buri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreebe Yahuudiyankooobe bee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Biddo oo

¹⁶ Nden hooreebe Yahuudiyankooobe puddi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii be:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankooobe beydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamdo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: Biddo waawaa gollude fay huunde kajum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Biddo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Biddo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji burdi dii doo fuu teentilaade

* **5:4** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 4:E6e ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. Nawdo adiido fuu regaade e ndiyam dam nde dam jirkitii ndee, sellan ko jaw mum oo tawaa fuu.

faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kajum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe 6ee nguuran. ²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollu6e golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollu6e golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa ku66oowa, njaaynoowa. On njabii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kajum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on nja6aali warde e am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yimbe tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on nja66aaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on nja66oto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati milee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kajum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on

ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo jawbe 6ee ndee. ³ Iisaa jabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaa6e mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten jaamdu ko jamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buruu teemedede didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Anni, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yimbe heew6e hono 6ee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, 6e njoodii. E6e poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodi6e 6ee. Hono non liddi dii duu. Gotoo fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de jaamnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yimbe 6ee njiinoo haaynde nde Iisaa golli ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo nanngirde dum jungo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don jabbi dow waamnde haayre kajum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaa6e Iisaa 6ee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa 6e lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki 6e. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa 6e ke6i hono kilooji joy naa jeegom. Nden 6e coynii Iisaa ana

warda koyde dow weendu nduu, ana fewti 6e. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii 6e:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don 6e panndi do 6e pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoo doo oo too bannge weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaa 6e mum laana kaa. Be njii duu taalibaa 6e tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti.

²³ Laanaaji iwru di Tiberiyas ngarii bannge do Iisaa yettunoo Laam do so 6e jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaa 6e mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kajum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde 6e tawnoo Iisaa oo too bannge weendu nduu ndee, 6e mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee jaamdu murseteendu. Ko kaandon tampande dee, jaamdu heddotoendu wuurnooru yim 6e nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laam do Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden 6e lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla golleeji di Laam do yidi?

²⁹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle mo Laam do yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngollataa? ³¹ Njaatiraabe amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii 6e jaamdu iwrundu dow kammu faa 6e jaama.»*

³² Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kajum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laam do hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min pannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii 6e:

* 6:31 Pergu 16.4; Jabuura 78.24

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yobataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e be o hokki kam bee majja, mi immintinan be jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooree be Yahuudiyankoo be bee ana hermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

—Oo, wanaa Iisaa bii Yuusufu mo anndu-den inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii be:

—Pati hermitoo hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldo kam oo foodaali dum. Gardo e am fuu, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa be: «Be fuu, Laamdo anndinan be.»[†] Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwru do to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, he bii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraa be moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali be maayde. ⁵⁰ Kaa dum doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dum Yahuudiyankoo be ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii be:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am he bii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dum jalaande saki-totoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, jii bii e am, mi jii bii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldo kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow

[†] 6:45 Esaaya 54.13

kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraaḅe mon ḅaamunoo so maayii nduu. Naamḁo nduun ḅaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde ḅe nannoo ḁi ndee, heewḅe e taalibaaḅe makko mbii: —Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade ḁi?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaaḅe mum ḅee ana nermitoo e majjum, wii ḅe:

—Dum huḅindanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Nedḁo ḅabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kaḅum hokkata nguurndam, kaa terḁe ḅii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji ḁi kaalanan-mi on ḁii, kaḅum woni ruuhu, kaḅum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon ḅe ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puḁḁoode ḅe ngoondintaa ḁum ḅee, kaḅum e jammbotooḁo ḁum oo. ⁶⁵ O ḅeydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraadḁo hokkaali ḁum no warda.

⁶⁶ Caggal ḁum, heewḅe e taalibaaḅe makko ḅee mbitti, ḅootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e ḁiḁon ḅee:

—Onon duu, oḁon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa ḁoo haalaaji guurnooji nedḁo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniidḁo Laamḁo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e ḁiḁon ḅee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seyḁaani.

⁷¹ Haala Yahuuda ḅii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jammbotooḁo mo oo, haya o gooto e sappo e ḁiḁon ḅee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooreeḅe Yahuudiyankooḅe ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankooḅe biyeteḁo iidi Buguuji oo ḅadike. ³ Miḅiraaḅe Iisaa worḅe mbii ḁum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaaḅe maa ḅee ana njiya gollleeji ḁi ngollataa ḁii. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So aḁa golla ḁii gollleeji, ḅannginan yimḅe hoore maa.

⁵ Tawi fay miḅiraaḅe makko ḅee duu ngoondinaali mo.

⁶ Iisaa wii ḅe:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yimḅe aduna mbaawaa wajude on, kaa miin eḅe mbaji kam, sabi midḁo seedii gollleeji maḅḅe ḁii

moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde mijiraa6e Iisaa 6ee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o 6annginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yim6e heew6e ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wob6e ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yim6e.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankoo6e kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janggaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwrinta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraa6e moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yim6e lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yim6e Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama maw6e 6ee cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrinta.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden 6e ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heew6e e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yim6e 6ee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooree6e yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankoobe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yim6e men fer6e to Yunaninkoo6e, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa njabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yim6e luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heew6e e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaa6e mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wo66e kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwrate naa? ⁴² Binndi dii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yi66e nanngude mo e ma66e, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No maw6e Yahuudiyankoobe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboobe Suudu Dewal Mawndu 6ee ngarti to hooree6e yottinoobe sadaka e Farisa'en. Been mbii 6e:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboobe 6ee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooree6e 6ee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yim6e paamataa Sariya Muusaa, 6e hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyeteedo Nikodemus, jahunoodo to Iisaa jemma oo, wii 6e:

⁵¹—Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo ma6baado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa nabboyi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo 6e. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo ma6baado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo ma6baado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono 6ee rew6e kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufana mo, yalla e6e ke6a ko 6e kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo e6e njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii 6e:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbittiri gooto gooto. Nayee6e 6ee fuu adii wittude faa heddi Iisaa tan e debbo oo. ¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Bannam debbo, hoto wullaniibe ma 6ee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luuttaa kasen.*

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeeji burdi fuu 6ooyde dii.

No Iisaa wiiri kaɗum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii 6e kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heban fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi.

¹⁵ Onon, no njiiru-ɗon yimbe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado neldo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warri e Sariya moodon: seedaaku yimbe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado neldo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo ofon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

²⁰ Iisaa haali d̄ii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngal woni doo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankoo6e mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeye-ɗon, kaa miin, dow njeyaa-mi. Onon, e aduna njeye-ɗon, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoondinaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arannde koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Haya neldo kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalanan-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, nden paamaton miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi

haalana ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neldo kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeldo, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heewbe ngoondini mo.

³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankooɓe goondinbe dum ɓee:

—So on jiiɓii e konngol am, on taalibaabe am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimɗinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimɗan?

³⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa ɓiddo ana heddo faa abada. ³⁶ So ɓiddo rimɗinii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-ɗon baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii ɓe:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno gollleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, gollleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa ɓiɓɓe haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii ɓe:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo. ⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaadii hoore gila puɗɗoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa ɓurdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyana kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaa6e fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaa6e duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyaton Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyertonoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankoo6e mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, 6e cu6i kaaye faa 6e mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pindudo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pindudo e mbumndam. ² Taalibaa6e makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraa6e makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraa6e makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana bannga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen golleeji neldo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haalnoo dum ndee, o tutti e leydi, o jii6iri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddi6e makko, kaɗum e yiyannoo6e mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinooፊ ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jiiፋi loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden 6e nabi bumnooፊ oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jiiፋunoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowte-teende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii 6e:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamፊo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wobbe mbii:

—Hono nedፊo luuttuፊo waawiri wadirde hono dee kaayፊe?

Dow dum 6e luurri, 6e ceeri. ¹⁷ Farisa'en 6ee lamndii bumnooፊ oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooreeፋe Yahuudiyankooፋe njaፋaali mo bumnooፊ so mo wumtinaa faa 6e noddi saaraaፋe makko.

¹⁹ Be lamndii 6een:

—Oo doo yo 6ii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraaፋe 6ee njaabii:

—Miden anndi mo 6ii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawፊo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraaፋe makko mbiiri nii so wanaa kammari eፋe kula hooreeፋe Yahuudiyankooፋe. Saabe 6een kawrii: nedፊo fuu cellindo Iisaa woni Almasihu oo, 6e ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraaፋe makko 6ee mbii: «O mawፊo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii 6e:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaa6e Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii 6e:

—Hee, ko haayni! O wumtinii kam. Onon, odon mbiya on anndaa to mo iwata! ³¹ Eden anndi Laamdo jaabantaako luuttoo6e, kaa omo jaabanoo kuldo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka bumtindo pindudo e mbumdam. ³³ Sinndo wanaa to Laamdo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-daa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam berde

³⁵ Iisaa nani 6e njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarde waddi kam e oo aduna, faa wum6e njiya, yiyoo6e mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanoo6e don 6ee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wum6e naa?

⁴¹ Iisaa jaabii 6e:

—Sinndo on wum6e, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni odon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹—Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naatiraali damal, kaɗum woni gujjo, kaɗum woni janoowo. ²Kaa naatiroowo damal oo, kaɗum woni duroowo baali. ³Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande hobbe.

⁶Iisaa haalani 6e ngol tinndinol, kaa 6e paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kaɗum woni duroowo lobbo oo

⁷Iisaa wii 6e kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸Adii6e kam warde 6ee fuu yo wuy6e nii e yanoo6e, baali dii nanataa daade ma66e. ⁹Miin woni damal. Neddo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, he6an durdude. ¹⁰Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yim6e nguura, 6e nguura nguurndam lobbam. ¹¹Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹²Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli dii, nde yii nanngiri fuu, yoppan di doga, nanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶Mido jogii baali goddi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am ke6u-mi ndee yamiroore.

¹⁹Dii haalaaji 6eydi waddondirde Yahuudiyankoo6e. ²⁰Heew6e ma66e ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so ofon kettindoo mo?

²¹Kaa yogaa6e mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankoo6e calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heyd'intingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankooɓe pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-ɗaa ada yoppi min e wemmberere? Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkudo kam di oo ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankooɓe cuɓi kaaye kasen faa mbedoo mo.

³² Iisaa wii ɓe:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-ɗon kam kaaye?

³³ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?* ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en been ɓe o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla odon anda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii ɓe.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootagal batisima arannde doo kasen, o faɓɓi ton.

⁴¹ Yimɓe heewɓe ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heewɓe ngoondini Iisaa ton.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, karum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta. ² Tawi

* 10:34 Jabuura 82.6

Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiko gorko. ³ Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-ɗaa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamɗo, yalla Bii Laamɗo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama, ⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo faɓɓude ton balde ɗiɗi godde. ⁷ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko:

—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!

⁸ Taalibaaɓe ɓee njaabii:

—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari war-dude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo.

¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii ɗii haalaaji, o wii ɓe:

—Gido men Laajaru ɗaanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaaɓe ɓee mbii:

—Moobbo, so tawii o ɗaaniido, ndennoo o ɗaɗii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala ɗoyngol o haali. ¹⁴ Iisaa laɓɓinani ɓe:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla oɗon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaɗum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadii balde nay ko Laajaru iriraa. ¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati, ¹⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta dum'en e maayde mijiibe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddii cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo aɗa wonnoo doo, mijam gorko oo maay-ataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamɗo, waɗante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mija gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannnde immital, jalaande sakito-toonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni AlmasiihuBii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiiko Mariyama, o gundii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hejii law, nootoyii.

³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddi do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooƕe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, 6e miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, diccii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooƕe wondufe e mum 6ee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankooƕe 6ee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e ma66e wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa beydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, bannndii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggittii, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo.

⁴² Miin kaa, mido anndi jannnde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yim6e filii6e kam 6ee, yalla e6e ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii be:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heewbe e Yahuudiyankoobe warnoobe to Mariyama bee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaabe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooreebe yottinoobe sadaka moofti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankoobe ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto mabbe biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii be:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimbe fuu buri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o moofta biibe Laamdo saakiibe be fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, be ndawridi faa be mbara mo.

⁵⁴ Dum wadi so Iisaa nootti saccude hakkunde Yahuudiyankoobe. O iwi do o wonnoo doo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaaabe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankoobe biyeteedo Paska oo badike. Heewbe e yimbe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Ebe tewta Iisaa. Ebe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ebe kaalda:

—Odon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en njamiriino neddo fuu annudo to mo woni yo haalu faa mo nanngee.

12

No Mariyama wujiri koyde Iisaa nebam

¹ Balde jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa doo. ² Don be ndefani mo naamdu. Marta feccani be, Laajaru yo gooto e naamdoobe e Iisaa be. ³ Nden Mariyama gami feccitere liituru nebam laabudam, uuroojam, tiidudam coggu, wuji

ɗam e koyɗe Iisaa, socciri ɗe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓee, ɗum woni Yahuuda Isikariyota jammbotooɗo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so ɗam nebam soottaaka buuɗi teemedɗe tati cardii,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotooɗo jawdi maɓɓe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii ɗam jannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu.

No hooreɓe yottinooɓe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ɓe, yalla eɓe njiya Laajaru guurtinaaɗo oo duu. ¹⁰ Non hooreɓe yottinooɓe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooɓe heewɓe ana njoppa ɓe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewɗo gardo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ɓami caɓe tamarooje, ɓe cakkitooyii mo. Eɓe kuljina, eɓe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heɓi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi ɗii mbiiri ɗum nii:

¹⁵ «Yimɓe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaɓe makko ɓee paamaalino ko ɗum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko mo sappananoo koo ɓe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanooɗo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddi ɗum iwde e yanaande ndee, kaɗum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum wadi so yimɓe heewɓe njehi cakkitooyii mo sabi ɓe nanii o wadii ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ɗen mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley palaade iidi ɗee. ²¹ Be ɓattitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii ɗum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

* **12:5** Buuɗi teemedɗe tati cardii ana mbaara e njoɗi nedɗo hitaande. † **12:13**

Jabuura 118.25-26 ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii 6e:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oo yottike. ²⁴ Mido haalana on goonga: so wabbere alkama yooraaali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde rima faa heewa. ²⁵ Neddo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heban nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuydo gollande kam, yo jokku e am. Do ngonmi fuu, doo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmabaama. Kodum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimbe darinoobe ton 6ee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Wo66e mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii 6e:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon.

³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo doo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimbe fuu warde e am.

³³ Tawi dii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimbe 6ee njaabii mo:

—Sariya oo anndinii min Almasihu yo duumotoodo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Neddo oo toownee? Homo woni oo Bii Neddo?

³⁵ Iisaa jaabii 6e:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddi e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata. ³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla odon laatoo yimbe fooyre.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudooyii 6e. ³⁷ Kaayde de o wadi yeeso ma66e dee fuu, wadaali so 6e ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita:

«Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo bannginanaa baawde Joomiraado?»§

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite ma66e,

o helii hakillaaji ma66e,

pati gite ma66e njiya,
 pati hakkillaaaji ma66e paama
 sako 6e tuuba, so mi sellina 6e.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooree6e Yahuudiyankoo6e heewe6e ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, 6e kulii yaadirde pati 6e njaltinee waajordu. ⁴³ Dum woni teddineede yim6e 6urani 6e teddineede Laamdo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. ⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarata dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kapum woni nguurndam ndu-umiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yim6e makko, omo yidi 6e kaaddi jilli. ² Wakkati mo 6e kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e 6ernde Yahuuda 6ii Simon Isikariyota jambaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o 6oortii saaya makko, o 6ami disawel, o fiili e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

* 12:40 Esaaya 6.10

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haafu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laafudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laafube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jammbotoodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngoni laafbe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde maabe ndee, famti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyat on koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndenoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi been be cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamdudo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi. ²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbiike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbiike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammborii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammfoto kam.

²² Taalibaafe bee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaafe bee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo banngemum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda gii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don bee faamaali ko Iisaa haalani mo koo. ²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi maabe, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa

* 13:18 Jabuura 41.10

daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddinaama saabe makko. ³² So Laamdo teddinaama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi YahuudiyankooƆe e Ɔettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yimbe fuu annditan on taalibaabe am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaabe mum Ɔee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam. ² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyinano ya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyinano yii on nokku, mi wartan kasen mi Ɔamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa

† 13:32 Pudfoode aaya 32, «So Laamdo teddinaama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu booyde dii.

yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa booyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbi-rataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on ngoondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaɓum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko buri di, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jabbaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So booyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kaɓum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi bannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono bannginirantaa min hoore maa, tawee a bannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jukkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kaɓum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoo-mi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee. ²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado ɓuri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadiran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njehen, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kajum woni peguui ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguui ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguuje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dum, cabal dimoowal fuu, o saltoto dum yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabuɓe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niiɓee e am. So on jiiɓii e am, miin duu mi jiiɓan e mon! Hono no cabal peguui waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jiiɓi e peguui nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jiiɓaali e am. ⁵ Miin woni peguui, onon ngoni cɓe. Neddo fuu jiiɓudo e am, mi jiiɓii e mum, rima duu faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo jiiɓaali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yoora. Cɓe joorde dee moobtete, tippee ley yiite, de kuɓɓa. ⁷ So on jiiɓii e am, waaju am jiiɓii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keɓan. ⁸ So on ndimii faa heewii, dum hollititta on laatike taalibaabe am, nden yimɓe njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidir-mi on. Niiɓee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jiiɓan e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jiiɓu-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dum yalla seyo am ana jiiɓa e mon, seyo mon hiɓɓa. ¹² Anni yamiroore am: njidondiree hono no njidir-mi on nii. ¹³ Huunde fuu ɓuraa dii doo jilli mawnude: neddo hokkitora yonki mum saabe yiɓɓe mum. ¹⁴ Onon ngoni yiɓɓe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccuɓe kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yiɓɓe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cuɓii kam, miin suɓii on so yamiri on njahon ndimoyon ɓiɓɓe, ɓiɓɓe mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaabe mum fuu

¹⁸—So aduna oo ana waji on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooḃe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooḃe. Mi suḃike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccitee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo burataa kalfaado mum.» So 6e torrii kam, 6e torran on, onon duu. So 6e njokkii konngol am, 6e njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadiran on dum fuu saabe am, sabi 6e anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki 6e, 6e njinataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike 6e, 6e ngalanaa luutti maḃḃe dii ujuuru fuu. ²³ Nedo fuu bajudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dii golleeji di fay gooto meedaali gollude yeeso maḃḃe, 6e njinataakeno. Kaa jooni 6e njii di fuu, eḃe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maḃḃe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaḃum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi oḃon ngondi e am gila puddoode.

16

¹ —Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi 6e anndaa Baabiraado oo, 6e anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, oḃon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arannde sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o njinan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi 6e ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o 6aman ko njey-mi

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hebi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶—So booyii seeda, on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaa6e makko 6ee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so booyii seeda, on njiyataa kam e so booyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado?»

¹⁸ Be mbii:

—«So booyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo e6e njidi lamndaade dum ndee, wii 6e:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.»

²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunjan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana naywa, mo sunjan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla natawera makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebii kodo. ²² Onon duu hono non cunjir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on ke6an, yalla seyo mon ana hi66a.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵—Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laa6a. ²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaa6e makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laa6i, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii 6e:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi

Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggittii kammu, wii: —Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been be ndokku-daa mo be fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni be annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, be annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe be ndokku-daa kam e aduna oo bee, mi bannginanii dum'en innde maa. Aan jey be, a hokkii kam be, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, be anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii be haalaaji di kaalan-daa kam dii, be njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, be ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe ma66e. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe be ndokku-daa kam bee, sabi aan jey be. ¹⁰ Be nje-mi fuu, aan jey, be nje-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe ma66e. ¹¹ Kambe, be keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddataako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir be baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laato gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e ma66e ley aduna oo ndee, mi reenirii be baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e ma66e. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hi66a e ma66e. ¹⁴ Mi yottinii be konngol maa. Aduna oo warii be, sabi be njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa be e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa be e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir be goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi be e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe ma66e, yalla kambe duu ebe laato senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe ma66e tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinirbe kam waajuuji ma66e, ²¹ yalla be fuu ebe laato gooto. Hono no aan Baabiraado

laatori-ɗaa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kambe duu ebe laato gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wafanii be teddeengal ngal ngadan-ɗaa kam ngal, yalla ebe laato gooto, hono no laatori-ɗen gooto nii. ²³ Miin mido e maɓɓe, aan ada e am, yalla ngootummaaku maɓɓe ana hiɓɓa, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi be hono no njidir-ɗaa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi be ndokku-ɗaa kam ɓee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe njiya teddeengal ngal ngadan-ɗaa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado poocitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, ɓee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii be ko ngon-ɗaa, mi beydan anndinde be, yalla jilli njid-ɗaa kam dii ana tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum ootoo banngel callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewdo ledde. ² Yahuuda jammbootodo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaaɓe mum ana moobotonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e golloobe iwruɓe to hooreeɓe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, ebe njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaɓorde. ⁴ Nde wonoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkiti ɓe, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii ɓe:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbootodo mo oo duu ana dardii e maɓɓe.

⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, ɓe njaari cagga-caggarde ɓe caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii ɓe kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii ɓe:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee ɓee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nowru jaamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e njaro mum. Ada miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanoobe hooree6e Yahuudiyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum. ¹³ Be nabi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawdo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e dabare, wii: ko 6uri moyyude e yim6e lejol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawdo hooree6e yottinoobe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Kordo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaa6e gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, golloo6e e doomoo6e ku66iino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e ma66e ana yuwloo.

No maw6e diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaa6e mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi 6annginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankoo6e fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda 6een hettindii6e kam. Kam6e kaa, e6e anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoo6e 6ee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo ha66ii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa 6e mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaa6e makko 6ee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

* 18:14 Yuhanna 11.49-50

²⁶ Gooto e gollanooɓe Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gila beetee kecco, ɓe naɓi mo to huɓeere goforneer oo. Naɓuɓe mo ɓee naataali huɓeere ndee, sabi so ɓe naatii nde, ɓe ɓoɓan, ɓe jaamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi ɓe sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii ɓe:

—Naɓee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankooɓe ɓee njaabii:

—Min ndunanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa woɓɓe narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lejol maa e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, gollooɓe am kaɓotono pati mi naata juude hooreeɓe Yahuudiyankooɓe. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-daa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seettoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo dum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ Be fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri.
² Sordaasi'en 6ee caɗi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko,
 6oorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be 6attitii mo, e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

E6e piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankoo6e 6ee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi he6aali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana 6oornii saaya mbo6eewa kaa. Pilaatu wii 6e:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooree6e yottinoo6e sadaka e doomoo6e 6ee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii 6e:

—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi he6aali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankoo6e njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamdo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum 6eydii. ⁹ O naatti hu6eere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-daa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamdo hokku maa baawde, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo bur maa jinjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankoo6e ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gidu kaananke Roma mawdo oo. Neddo fuu gadudo hoore mum kaananke yo gajo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo dii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteedo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gabbata). ¹⁴ Nden yo jannde lanndinal idi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankoo6e:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo
oo.¹⁶ Nden o hokki 6e Iisaa faa 6e tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii 6e nanngi Iisaa, 6e nabi dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiyee Golgata). ¹⁸ Don 6e tontidi mo e didon wob6e: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lomm-bii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOO6E. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankoo6e heew6e njannngii binndi dñi sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankoo6e», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankoo6e».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en 6ee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pecce nay. Homo fuu 6ami feccere mum. Be 6ami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en 6ee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen ke6oowo ka.

Dum wadii, yalla ko sappaa e Binndi dñi koo ana tabita:
«Be peccii kaddule am hakkunde ma66e,

6e ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en 6ee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banngi leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, 6iya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo nabi Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi dñi mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domdii!‡

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, 6e ka66i e loocol hisopiyaawol, 6e cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa 6uuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo nannde lanndinal iidi. Hooree6e Yahuudiyankoo6e ndaardi Pilaatu yalla korre tontaabe 6ee ana kelee, 6een 6amtee, pati terde dee keddo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo 6e njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadira e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo 6amta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O 6amti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooree6e Yahuudiyankoo6e. ³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi. ⁴⁰ Non 6e 6amti tew Iisaa, 6e nguji mo uurdi ndii, 6e ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankoo6e mboowiri wadude fade mum'en irde maaydo nii. ⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto meedaali watteede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankoo6e, tawi yanaande ndee ana 6adii, dum wadi so 6e ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii 6e:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do 6e ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Ebe ndoga ko 6e mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo 6olo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kapum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kapum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi 6e paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaa6e didon 6ee kooti to mum'en.

No Iisaa banngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon 6e kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en 6ee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii 6e:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to 6e ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi 6amta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi njabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraa6e am, mbiyaa 6e mi njabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaa6e 6ee kumpa, wii 6e:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani 6e ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaa6e Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do 6e kawriti doo, saabe kulol hooree6e Yahuudiyankoo6e. Nden Iisaa wari darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndee, o holli 6e nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaa6e 6ee ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii 6e kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e ma66e, o wii:

—Nja66ee Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon 6ee, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde ma66e ndee. ²⁵ Taalibaa6e 6ee mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii 6e:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaa6e 6ee kawriti kasen. Tomaa ana wondi e ma66e. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde ma66e, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been 6e njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaa6e mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa banngirani taalibaa6e mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaa6e mum 6ee kasen sera weendu Tiberiyas. Anni no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e 6ee e taalibaa6e didon wo66e, 6e fuu e6e tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii 6e:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e kebaali fay huunde. ⁴Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵O wii 6e:

—Sukaa6e, odon jogii ko jaametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge jaamo laana kaa, on keban.

Non 6e tippii ngol. Be kebi liddi faa 6e ndonki suutude ngol.

⁷Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸Taalibaa6e heddiibe 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngodforaaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu. ¹⁰Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yenjini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki.

¹²Iisaa wii 6e:

—Ngaree, jaamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e. ¹⁴Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa 6annгани taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon bii Yuhanna, a bura a 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶Iisaa wii mo kasen:

—Simon, bii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷Iisaa wii mo kasen:

—Simon, bii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a boornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo boorne de, nabe to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddirirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecctii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kajum woni naayinoodo e Iisaa nde be kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbootodo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsudo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondinbe Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, kodum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmoodde dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndi-ranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa jannde nde mo njabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suborii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o bannginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo.

⁴ Nannde wootere omo jaamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddoo Urusaliima, 6e kattoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵ —Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On mbaawaa annude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seedee'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kajum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o njabbinaa. Be tiggiti, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggiti kammu oo tawi omo njabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

—Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so njabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo njabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e njabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moobtaade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngoni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraabe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wob6e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaade, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶—Sakiraabe, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawu-uda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kolludo nanngu6e Iisaa 6ee laawol

oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o hebii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeeananoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mbaylii e leydi. ¹⁹ Yimbe Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so be inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:
«Yo galle makko laato saabeere,
pati fay gooto hoðu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, worbe yogaabe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa looti mo lootogal batisima yaade e jalaande nde o samtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni worbe didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kañum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, be mbii:

—Joomiraado, aan annudo berde yimbe fuu, fammin min mo cubi-daa e bee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa ma66e. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaabe sappo e go'o bee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondinbe Iisaa bee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do be njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii banngani be. De peccii, de pawii e gooto ma66e fuu. ⁴ Be fuu be keewi Ruuhu Ceniido, be pudfi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri be be kaala nii.

⁵ Worbe Yahuudiyankoo6e hul6e Laamdo iwoo6e e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu be mbemmbaa, be kaaynaa, be mbiyondiri:

—Bee haalo6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko be kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodiibe Mesopotamiya, kañum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankooḅe kaḅum e naatuḅe e diina Yahuudiyankooḅe. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa ḅum e taweede fuu, en fuu eden nii nana eḅe kaala e demḅe meeden golleeji mawḅi ḅi Laamḅo wadi ḅii!

¹² Be fuu ḅe mbemmbaa, ḅe cikkitii, ḅe mbiyondiri:

—Kodum ḅum foti laataade?

¹³ Wobḅe ana njaayra goonḅinḅe ḅee, ana mbiya:

—Be haarḅe doro so eḅe cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o ḅee, toowni daande muudum, wii jamaa oo:

—Onon Yahuudiyankooḅe e onon joodiiḅe Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla oḅon paama kabaaru gaḅuḅo oo.

¹⁵ Bee yimḅe nganaa sigirḅe hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo ḅawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamḅo wii:

E ley ḅalaade cakitotoode ḅee

mi saakan Ruuhu am e dow tagaabe fuu.

Bibḅe moodon worḅe e rewḅe

kaaliran hono no annabaaḅe nii,

jokolḅe moodon njiyan ko yellitii e mum'en,

nayeeḅe moodon koyḅinte.

¹⁸ Fay gollooḅe am worḅe e gollooḅe am rewḅe,

mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley ḅeen ḅalaade,

ḅe kaaltan konngol ngol loow-mi e maḅḅe ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayḅe dow kammu,

mi wadan taagumansaaji dow leydi,

ḅi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade ḅanneḅe gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee

warde,

naange niḅḅan,

lewru wojjan hono no yiiyam nii.

²¹ Nden, nedḅo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

²² Piyeer wii kasen:

—Israa'iilankooḅe, kettinee ḅii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo nedḅo mo Laamḅo subanii on. Laamḅo hokki ḅum baawḅe, o hokki ḅum wadude kaayḅe e taagumansaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndirdon nii. ²³ On ngadii oon nedḅo e juude bonḅe, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamḅo muuyrunoo ḅum laatoo gila arannde nii. ²⁴ Kaa Laamḅo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. ²⁵ Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu miḅo yiya Joomiraado,

* 2:21 Yo'ila 3.1-5

sabi omo jaamo am, pati mi yeryerta.

²⁶ Saabe majjum bernde am seyii,
demngal am jaarii

faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,

²⁷ sabi a yoppataa yonki am hakkunde maaybe,
a accataa Ceniido maa oo jola.

²⁸ A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.»†

²⁹ Piyeer jokkini hen:

—Sakiraabe, mido haalana on ko laabi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde. ³⁰ O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraaabe makko joottoto e bimmbeere makko laamu. ³¹ O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kanum yonki muudum accaaka hakkunde maaybe, terde muudum jolaali. ³² Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii. ³³ Laamdo toowni mo, heedini mo jaamo muudum, mo hebi e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. ³⁴ Sabi Daawuuda meedaali njabbude dow kammu, kaa wii:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

³⁵ faa mi wada njabbaa waybe maa.»‡

³⁶ Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adiiibe goondinde

³⁷ Nde be nannoo kaa haala ndee, be tayi sanne, be mbii Piyeer e nelaabe heddiibe bee:

—Sakiraabe, kodum min ngadata?

³⁸ Piyeer jaabii be, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon keba yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e biibe moodon e woddube fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike be haalaaji goddi keewdi, ana waajoo be, ana wiya:

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Jaube haala makko bee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondinbe ngal.

⁴² Ebe njokki waaju nelaa6e 6ee, ebe nanngondiri e deental ma66e ngal, ebe taya buuru, § kasen ebe ngadida duwaawuuji. ⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaa6e 6ee kapum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewdi. ⁴⁴ Goondin6e 6ee fuu yo daande wootere, 6e ngadi fii ma66e fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele ma66e, 6e ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu 6e kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e laatii daande wootere, ebe taya buuru, ebe jaamda ley cuudi ma66e ley weltaare e seyo. ⁴⁷ E6e njetta Laamdo, yim6e fuu ana njidi 6e. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisoo6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujo pindufo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yim6e makko njoyyinan mo don faa o garbinoo naato6e Suudu Dewal Mawndu 6ee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi 6e, sabi omo miilii hebude e ma66e huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kanje, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum jaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e ma66e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yim6e 6ee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi 6e sanne saabe ko o he6i koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yim6e 6ee fuu ndogi kawriti e ma66e to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede. ¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yim6e 6ee:

—Israa'iilankoo6e, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaati-raa6e meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on

ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Pooccitiido oo, on ndaartii yoppitaneede bardo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraaɓe, hono ko onon e hooreeɓe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaaɓe muudum fuu kaali koo: Almasiihu torroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde oo. ²¹ Ana tilsi oon heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaaɓe seniibe ɓee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Njaɓon huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jaɓanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaaɓe jokkuɓe e muudum, ɓe fuu eɓe kaalannoo haala dee palaade. ²⁵ Onon ngonni ronooɓe annabaaɓe ɓee, onon ngonni ronooɓe aadi ndi Laamdo nannani njaatiraaɓe men ɓee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu keɓirta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bonɗo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimɓe ɓee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kaɗum e Saduki'en ngari e maɓɓe. ² Eɓe mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimɓe ɓee haala immital maayɓe, ko ɓe mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi ɓeen, ɓe uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heewɓe e nanɓe waaju oo ɓee ngoondini, faa ɓe laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooreeɓe yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † 3:25 Puɗɗoode 12.3

Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo 6e celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

—Hooree6e e maw6e, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'ilankoo6e 6ee fuu. Saabe Iisaa Almasihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kaɗum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoo6e tippiti-don,

laatiinde haayre burnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam hebirtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yim6e nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahii6e 6ee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi e6e anndi 6een njannginaaka, 6e baadiyankoo6e. Be annditi 6een ana ngondunoo e Iisaa.

¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo 6een njaltu sarirde ndee, e6e ndawrida, ¹⁶ e6e mbiya:

—Kodum ngadaten 6ee doo wor6e didon? Tabitanii hodufe Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, ka6en 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yim6e 6ee.

¹⁸ Nden 6e nodditi 6een kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa noottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii 6een kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e kebaali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yim6e 6ee. Sabi yim6e fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duu6i muudum ana buri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yim6e muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde 6een nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii: «Ko saabanii leɗi jirkitaade?

* 4:11 Jabuura 118.22

Ko saabanii yimbe miilde miilooji boli?

²⁶ Kaanankooɓe aduna ndarii,
ardiiɓe mooɓtondiri faa kaɓa
e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'iilankooɓe e leɓi goddi faa kaɓa e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-daa oo, ²⁸ yalla eɓe ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi maɓɓe dii, ndokkaa gollooɓe maa waa-joraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ banngin baawde maa, sellin jawɓe, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde ɓe tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do ɓe kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniido, eɓe mbaajaroo konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe bee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko ɓe njogii fuu foroba, fay gooto e maɓɓe wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe ɓee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e maɓɓe ɓe fuu. ³⁴ Fay gooto e maɓɓe hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe ɓee. Nden homo e maɓɓe fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e leɓol Lewi‡ biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe ɓee coowirannoo Barnabas (dum woni ɓii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe ɓee.

5

No Ananias e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananias ana wondi e jom suudu muudum Safira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O naɓi ko heddi koo, o hokki nelaabe ɓee. ³ Piyeer wii:

—Ananias, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e ɓernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananias nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum ɓee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaaɓe

† 4:26 Jabuura 2.1-2 ‡ 4:36 Yimbe leɓol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruujii tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Muɗu, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo bannge jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e maɓbe. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydorooyimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga maɓbe. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e maɓbe. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beetee, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddii waalde Saahiiibe e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomooobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, be kaaltani waalde Saahiiibe bee, be mbii:

23 —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoo6e 6ee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

24 Nde mawdo doomoo6e Suudu Dewal Mawndu oo e hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee nani dum ndee, 6e mbemmbaa ko dum foti laataade. 25 Nden neddo gooto wari, humpiti 6e, wii:

—Wor6e 6e udduno-don kasu 6ee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yim6e!

26 Nden, mawdo doomoo6e oo yaadi e doomoo6e, ngartiri nelaabe 6ee. Kaa 6e ngadiraali dum doole sabi e6e kula pati yim6e mbedoo 6e kaaye.

27 Nde 6e ngartiri been ndee, 6e ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e 6ee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii 6e, 28 wii:

—Min ndaalinoke on daalooe sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

29 Piyeer e nelaabe 6ee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dwtanaade Laamdo faa bura no dwtirantoo yim6e nii. 30 Laamdo njaatiraa6e meeden wurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. 31 Kanko Laamdo teddini so toowni, so jyyini banngemuudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankoo6e no tuubira, yalla ana ke6a yaafeede luutti. 32 Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dwtanii6e dum.

33 Nde 6e nani dum ndee, 6e mbilaa sanne, 6e ndawridi no 6e mbarda been. 34 Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, tedduo e yim6e fuu, immii darii hakkunde waalde Saahii6e 6ee, yamiri nelaabe 6ee njaltinee seeda. 35 Caggal dum, o wii 6e:

—Israa'iilankoo6e, ndeenee ko'e mon e 6ee yim6e e ko anniyi-don wadude koo. 36 Tewdas banngiino ko 6ooyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yim6e teemed e nayan ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike, fay gooto heddaaki. 37 Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati lingal, yim6e heewe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunoo6e e makko 6ee fuu caakike. 38 Jooni, mido haalana on: ngoortee 6ee yim6e, celon e ma66e. Sabi so anniyaaji ma66e e golle ma66e to yim6e iwri, firritoto. 39 Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

40 Waalde Saahii6e 6ee nja6i dabare makko. Be nodditi nelaabe 6ee, 6e pii dum'en, 6e ndaalii dum'en pati kaala haala

innde Iisaa kasen, 6e njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe 6ee iwi yeeso waalde Saahii6e 6ee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini 6e, ko yim6e koyni 6e saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, 6e keraali e waajaade e jannginginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No wor6e njeddon cubiraa faa mballa nelaabe 6ee

¹ E deen balde, tawi taalibaa6e 6ee ana beydoo heewde, Yahuudiyankoo6e haaloobe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankoo6e haaloobe ibaraninkoore, sabi rew6e mum'en talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee njakkantaake hiraande so yim6e fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon 6ee noddi jamaa goondin6e oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sellantaa min. ³ Sakiraa6e, cu6ee hakkunde moodon wor6e njeddon anndiraa6e gikku lobbo, heew6e Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondin6e 6ee fuu. Nden 6e cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kaɗum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankoo6e oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe 6ee. Been pawu juude muudum'en e dow ma66e, nduwanii 6e.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaa6e ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heew6e ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaɗi mawdi hakkunde yim6e. ⁹ Kaa won yoga e jeyaabe e waajordu wiyeteendu waajordu rimdinaa6e, kaɗum e iw6e Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immanii6e mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa 6e ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden 6e kaaldi e yim6e yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e njirkitiri jamaa oo e maw6e 6ee e dunkee'en Sariya 6ee. Nden, 6e nanngi Eciyen, 6e nabi dum to waalde Saahii6e too, ¹³ 6e ngaddi seedee'en penee6e, ana mbiya:

—Oo gorko ɗootaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o ɗootaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahii6e joodii6e ton 6ee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo teddu6o oo 6annganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taa6annde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laato halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa 6id6o tafon. ⁶ Annii ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi janandi, maree, torree duubi teemed6e nay. ⁷ Kaa lej6ol marngol 6e ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, 6e njaltan, 6e ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima he6i Isiyaaka, taadi dum nde he6unoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri 6i66e muudum sappo e didon, laatii6e njaatiraa6e leji sappo e didi 6ee.

⁹ Njaatiraa6e 6ee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraa6e meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraa6e meeden. Be ngarti, 6e njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraa6e muudum 6ee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu 6anngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, 6e capande njed6on e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraa6e meeden 6ee. ¹⁶ Be na6taa Sikem, 6e iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e 6i66e Hamor to Sikem too kaalisi cardi.

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima 6adinoo yottaade ndee, Ibaraninkoo6e keewi ley Misira. ¹⁸ Oon

* 7:3 Puddoo6e 12.1 † 7:7 Puddoo6e 15.13-14

wakkati, kaananke goddo mo anndaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejol meeden, torri njaatiraaʼbe meeden faa tilsini 6e 6e njoppa cukaloy maʼbbe yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɲaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, 6ii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo 6iyum. ²² Hono non Muusaa janngiri annde Misirankooʼbe fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa heʼbunoo duubi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraaʼbe muudum 6iʼbbe Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana toɲa gooto maʼbbe, o yoʼbtii ko neddo makko oo toɲaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraaʼbe makko 6ee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa 6e paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon maʼbbe ana kaba. O yidi rewrintinde 6e, o wii: «Gidiraabe am, onon, on sakiraaʼbe! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non toɲudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen?» ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keeɲen nii?»[†] ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O heʼbi ton 6iʼbbe worʼbe didon.

³⁰ Nde mo hiʼ66innoo ton duubi capande nay ndee, malaa'ika 6anngani mo e ley metangal wuutuure huʼ6boore ley ladde jeereende banngede waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo 6attitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraaʼbe maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɲna, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yimbe am 6ee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali maʼbbe, mi jippiima faa mi tonngita 6e. Joonin, war mi nele Misira.»[§]

³⁵ Muusaa mo 6e calanii so 6e mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika 6anngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini 6e, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido 6iʼbbe Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraaʼbe meeden nde 6e mooʼbtinoo ley ladde jeereende ndee, kanko heʼbi konngi guurnooji faa o hokka en.

[†] 7:28 Pergu 2.11-14 [§] 7:34 Pergu 3.1-10

³⁹ Kaa njaatiraaʼbe meeden njabaali dowlanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji maʼbbe mbirfii Misira, ⁴⁰ 6e mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»* ⁴¹ E ley deen jalaade 6e tafi tooru suuriindu suura gahel, 6e ngadani ndu sadaka, 6e ceyorii golle juude maʼbbe. ⁴² Laamdo duurtii 6e, yoppiri 6e rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii:

«Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukkuu tooru Moloko,
kajum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,
faa nabe-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraaʼbe meeden 6ee ana njoginoo hukkuu seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukkuu moyyiniraama hono no Laamdo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraaʼbe meeden ndoni hukkuu oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii 6e, 6e naanni mo leydi ndi 6e teeti leji di Laamdo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda heʼbii moyyere Laamdo, o jaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamdo Yaakuuba hodorde. O heʼbaali. ⁴⁷ Suleymaana, kajum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamdo Toowdo oo joodataako e cuudi di yimbe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaaʼbirdi koyde am.

Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawde am?»‡

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorbe berde, pahinkiniiʼbe, abada odon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraaʼbe moodon 6ee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraaʼbe moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Poocciitido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon heʼbuʼbe Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum 6ee.

No Eciyen wardiraa kaaye

* 7:40 Pergu 32.1 † 7:43 Amos 5.25-27 ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2

⁵⁴ Nde Saahii6e 6ee nannoo dīi haalaaji ndee, 6e tikki faa 6e ndarii e6e ḡattanoo mo e6e picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko keb-binaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggiti kammu, o yii teddeengal Laamdo, o yii Iisaa ana darii ḡaamo Laamdo. ⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana udditii, Bii Neddo ana darii ḡaamo Laamdo!

⁵⁷ Be fuu 6e ngulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e ndiirani mo, ⁵⁸ 6e njaltini mo ngalluure ndee, 6e mbedii mo kaaye. Seedee'en 6ee 6oortii saayaaji muudum'en, njoyyini bannge koyde jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ E6e mbedoo Eciyen kaaye forri omo ḡaagoo Laamdo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, ja66a yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta 6e e dīi luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarii ko 6e mbari Eciyen koo.

Oon ḡalooma, torra mawdo hewtii deental goondin6e to Urusaliima too. Be fuu 6e caakii ley leyde Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe 6ee. ² Wor6e hul6e Laamdo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondin6e ngal. Omo naata cuudi, o nannga wor6e e rew6e, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoo6e 6ee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii 6e haala Almasiihu. ⁶ Be fuu 6e kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, 6e njii taagumansaaji di o wadi dīi. ⁷ Sabi laddaa6e heew6e, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguu6e heew6e e layoo6e cellii. ⁸ Dum laatani ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoo6e sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, wor6e e rew6e fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kaḡum duu. Nde o

batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe wonbe Urusaliima bee nani Samariyankooɓe ngoondinii konngol Laamɗo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwani 6e yalla ebe keɓa Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e maɓɓe tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbat-isiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow maɓɓe so 6e keɓi Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow maɓɓe ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana heɓa Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamɗo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamɗo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolannde e ley haala kaa, sabi ɓernde maa foocitanaaki Laamɗo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, jaago-daa Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a ɓaleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru ɓaleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kanngol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehi-ino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jannga ley dewtere annabi Esaaya.

²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jannga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njanngataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa ɓabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee:

«O nabiraa hono no mbaalu kirsoyteeḏo nii.

E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo ḏum nii,
hono non o deyyiri.

³³ Leyḏinkinaare makko bonni sareede makko.

Homo waawi jantaade janta iwḏi makko?

Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*

³⁴ Howruujo oo wii Filipa:

—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata
haalaa muuḏum, hoore muuḏum naa godḏo?

³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi ḏii, waajii mo Kabaaru
Lobbo haala Iisaa. ³⁶ Eḓe njokki laawol maḓḓe ngol faa 6e njii
ndiyam. Howruujo oo wii:

—Ndiyam annii! Ko haḏata kam looteede lootogal
batisima? [³⁷ †]

³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be ḏiḏon fuu 6e njippii,
6e ndegii e ndiyam ḏam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde 6e
yeentunoo ndiyam ḏam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa.
Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuḏum seyo.

⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ḏon faa Kaysariya, ngeenndi
fuu ndi mo wari e muuḏum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ana heddi e gidoraade taalibaaḓe Joomiraado 6ee
waran 6e. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawḏo. ² O
ndaardi ḏum talki yamiroore naannooji mo cuuḏi baa-
jordiYahuudiyankooḓe gonḏi Damas, yalla so o tawii ton
yimḓe jokkuḓe laawol Iisaa, worḓe naa rewḓe, o nannga
ḏum'en, o haḓḓa, o naḓa Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o
ḓadii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii
mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:

—Sool, Sool, ko saabii so aḏa torra kam?

⁵ O lamndii:

—Aan homo, gidḓo Laamḏo?

Jaabu wari e makko:

—Miin Iisaa mo torru-ḏaa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure
ndee. Be kaalante ko kaan-ḏaa waḏude.

⁷ Worḓe wonduḓe e makko 6ee, nanii daande ndee kaa
njiiyaali fay gooto. Be ndarii, 6e mugaa. ⁸ Sool immii e leydi,
darii ana futtini gite muuḏum, kaa yiyataa fay huunde. Nden
o ḏowaa, o naannaa Damas. ⁹ O waḏi balḏe tati o bumḏo, o
naamaali o yaraali.

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooyḏi ḏii, yoga ana 6eyda aaya 37:Filipa
wii: —So tawii aḏa goonḏiniri 6ernde laaḓunde, walaa ko haḏete batiseede. O
jaabii, o wii: —Mido goonḏini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamḏo.

¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi dum ley koydol, wii dum:

—Ananiyas!

O jaabii, o wii:

—Haa, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wii mo:

—Imma yaaru Bolol Dartingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e wadude duwaawu. ¹² O yii e ley koydol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muudum e makko, yalla omo wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wii:

—Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala oo gorko e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima bee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooreebe yottinoobe sadaka, faa o haaba noddooobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yimbe innde am. O waajoo dum leji e kaanankooobe, kajum e biibe Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torrree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no ko6baaje nii ho6bitii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootogal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaa6e wonbe Damas bee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hejii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonoo6e mo bee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa wonbe ley Urusaliima bee naa? Wanaa faa o haaba goondin6e o naba dum'en to hooreebe yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana 6ooya fuu Sool ana beydoroosoo6ee e ley waaju mum oo, faa dum wemmbi Yahuudiyankoo6e wonbe Damas bee fuu, o la6binani 6e Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare ma66e oo. Jemma e jalooma e6e kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla e6e ke6a no 6e mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaa6e makko

6ami mo, ngatti mo e sagiire, kabbi hen boggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaa6e won6e Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaa6e Iisaa 6ee, kaa 6e fuu e6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati. ²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaabe 6ee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e ma66e, ana naata ana yalta ley galleeji ma66e Urusaliima, ana waajoroo haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankoo6e haalanno6e yunaninkoore 6ee, omo yeddondira e ma66e, jaka 6een ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondin6e ngal annditinnoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondin6e ngal he6iri jam ley Yahuudiya e Galili, kapum e Samariya fuu. Ngali jii6i, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley gelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe won6e Lidda 6ee duu. ³³ O tawi ton gorko jawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duu6i jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Won6e Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi, omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lelnea dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe woddondiraa e Lidda, taalibaa6e 6ee nani Piyeer ana ton, neli wor6e didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e nabini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas no'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal dum, o noddi seniibe 6ee e rew6e talka'en 6ee, o holli dum'en Tabita yo

guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heewbe ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer faabbi Yoppe balde kuurde e galle jobboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppiddo e diina, kanko e koreeji makko fuu be hulbe Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankooobe sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa.

⁵ Nel jooni worbe to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle jobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloobe makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko. ⁸ O haalani be ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli be Yoppe.

⁹ Janngo muudum, ebe e laawol. Nde worbe taton bee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer jabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde be moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no daddamaare mawnde, nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e jaarooji, katum e sii pooli fuu ana e mayre.

¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden daddamaare ndee jabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, worbe be Korneliyus nelnoo bee, lamndike galle Simon. Be ngari, be ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be

noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii.
¹⁹ Piyeer ana heddii miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Worbe taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitaaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii worbe 6ee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lepol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Janngo muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraabe jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-janngo muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddi sakiraabe muudum e yi66e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum.

²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moobtii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddir-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuujii maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeen-ndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle jabboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.»

³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lepol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'ila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kapum woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuu6ungol leydi

Yahuudiya fuu, puɗɗirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yimbe loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoobe e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o gollu Yahuudiya e ko o gollu Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, be mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jannde tatabere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yimbe fuu o banngani. O bannganii seedee'en be Laamdo adii subaade bee, minen jaamdube e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko bee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yimbe, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuurbe e maaybe. ⁴³ Annabaaɓe fuu ceettanike mo, mbii goondindo mo fuu heban yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintooɓe bee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankooɓe goondinbe wardunooɓe e Piyeer bee fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe nii. ⁴⁶ Sabi ebe nanannoo been yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe bee keɓii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude be looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri be mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, be ndaardi mo o faɓɓana be balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe bee e sakiraaɓe wonnoobe Yahuudiya bee nani yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe bee duu keɓii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer jabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol bee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe be taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani be ko wadi koo gila e puɗɗooɗe faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no dadɗamaare mawnde nde coɓɓuli muudum nay fuu kaɓɓaa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jjaarooji e sii pooli fuu. ⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.» ¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu jabbintinaa dow kammu.

¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo. ¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e maabe pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo saki-raabe njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus. ¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoo do suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer. ¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde puddu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e maabe hono no jipporinoo e meeden arande nii. ¹⁶ Nden, micciti-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.» ¹⁷ So Laamdo fonndii en e maabe, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyini, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya:

—Laamdo tuubinii yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakii6e saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e. ²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoobe Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e maabe. Yimbe heew6e ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e maabe moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinnoo 6e tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorke moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe won6e ton 6ee hitaande hibbere, 6e njannginii yimbe heew6e. Taalibaabe won6e Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e maabe biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke

mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* 29 Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6ee paabitoroo. 30 Be ngadi dum, 6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude maw6e deental ton.

12

No goondinbe torrira

1 Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondin6e ngal. 2 O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. 3 Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. 4 Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yim6e nayon. O anniyike nabude dum yeeso yim6e fuu, so iidi Paska oo ya66ike. 5 Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondin6e ngal noottaali jaaganaade mo Laamdo.

6 Nde Hirudus anniyinoo nabude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha66iraa calali didi. Haybo6e damal kasu oo 6ee duu ana kayba. 7 Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. 8 Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, 6oorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

9 Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. 10 Be 6ettii kayboowo arano oo, kapum e dida6o oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

11 Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoo6e njoonndorinoo mi wadete fuu.

12 Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yim6e heew6e mo6totonoo ana ngada duwaawu. 13 Nde Piyeer

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duubi 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duubi 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddii nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

¹⁶Kaa dum fuu Piyeer ana heddii tappude. Nde 6e udditinnoo so 6e njii mo ndee, 6e kaaynaa sanne. ¹⁷O huncani 6e junngo yalla ebe ndeyyinoo, o jantanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kaɗum e sakiraa6e wo66e 6ee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸Nde finnoo beetee ndee, sordaasi'en 6ee ana lamndondira hoto Piyeer woni, 6e mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboo6e 6ee no laatii, yamiri 6e mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, 6e ke6i hakkille muudum, 6e jaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹Sarti ma66e oo yottii, Hirudus 6oornii kaddule kaananke, joodii dow bimmbeere laamu, haaldi e ma66e. ²²Yim6e 6ee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii teddinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴Kaa konngol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, 6e mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹Annabaa6e e jannginoo6e ana e ley deental goondin6e gonngal Antiyokiya ngal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bamm-bidanoo6o e Hirudus hooreejo leydi oo, kaɗum e Sool.

² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii 6e:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddirmi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow been, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii konngol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoo6e. Ebe ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-Iisaa, jaarooowo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddi Barnabas e Sool sabi ana yidi nande konngol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibo, gano ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocciidii dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de ni66i, omo wummbiloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaadu6e e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfliya. Don Yuhanna Marka seerti e ma66e, wirfittii Urusaliima. ¹⁴ Be ya66ii Perge, 6e ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, 6e njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaabe, hooree6e waajordu nduu 6ee neli e ma66e, mbii:

—Sakiraabe, so won ko mbaajoto-don yim6e 6ee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wo66e, kettinee: ¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oo subiiima njaatiraa6e meeden, teddinii lejool ma66e nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri 6e ton baawde muudum. ¹⁸ O mupanii* 6e ko foti duu6i capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leji jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duu6i teemedde nay e capande

* 13:18 Won binndande biideo jamminii 6e.

joy. Caggal dum, o hokki be saroobe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, be jaagii Laamdo hokka be kaananke. Laamdo hokki be Sawul bii Kis iwdo e lejol Benjamin. Oon laamii be duubi capande nay.

²² Nden Laamdo boorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi hebii Daawuuda bii Yessa gorko buubinoowo bernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwdi makko Laamdo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude boggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraa6e, onon iwdi Ibarahiima e been hul6e Laamdo won6e hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi won6e Urusaliima 6ee e hooree6e muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu be paamaali haalaaji annabaabe janngetenoodi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa be njottinii diin haalaaji nde be carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede be kebaali feloore fay wootere nde be pelira mo yalla omo maaya, be ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde be ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hi66i ndee, be njippini mo leggal bardugal ngal, be ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamdo wuurtinii mo. ³¹ Balde kurde o banngani wondunoobe e makko 6ee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantoo6e mo yeeso yim6e jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraa6e meeden podanaa ndee, ³³ Laamdo hi66inanii en dum, enen bi66e ma66e, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura dida6ol:

«Aan, a biyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maay6e e waa-sugol makko jolde, nii Laamdo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,
de podannoo-mi Daawuuda dee.»‡

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.»§

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamdo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o moo6tidaa e njaatiraa6e makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamdo wuurtini oo jolaali. ³⁸ Sakiraa6e, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti. ³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo pooccitiido, kaa kanko, goondindo mo fuu, o nanngiran dum pooccitiido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaabe cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynu6e,

yo on kaayne yo on kalko!
Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi 6e yo 6e ngartu fowteteende waroore, yalla ebe njokka e waaju ma66e oo. ⁴³ Caggal moobtagol ngol, Yahuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina ma66e njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e ma66e ana mbaajoo 6e yo 6e niibu e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moobtii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankoo6e 6ee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, e6e njedda ko Pool waajotoo koo, e6e njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri 6e cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla adaa laatanoo leji dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»†

⁴⁸ Nde yim6e leji goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam 6ee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankoo6e 6ee loofi rew6e rewo6e Laamdo saahii6e, kajum e maw6e ngalluure ndee 6ee. Be ndoo6i torra dow Pool e Barnabas, 6e njaltini dum'en leydi ma66e. ⁵¹ Been duu pidfi e ma66e colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaa6e 6ee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajorduYahuudiyankoo6e. E6e mbaajoo faa Yahuudiyankoo6e e yim6e leji goddi heew6e ngoondini. ² Kaa Yahuudiyankoo6e salii6e goondinde 6ee loofi leji goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaja sakiraabe 6ee. ³ Dum e taweede hadaali 6e 6ooyde ton, e6e pawii jikke ma66e e Joomiraado, e6e mbaajoro cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo 6e baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooje e juude ma66e. ⁴ Yim6e ngeenndi ndii 6ee

* 13:41 Habaakuk 1.5 † 13:47 Esaaya 49.6

peccii: yoga heedani Yahuudiyankoo6e 6ee, yoga heedani nelaabe 6ee.

⁵Yim6e leji goddi e Yahuudiyankoo6e e ardiibe muudum'en anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶Nde 6e maatunoo dum ndee, 6e ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷e6e mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸Gorko bonnguujo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹Nde yim6e 6ee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoo6e, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yim6e, njippiima e meeden!

¹²Be inndiri Barnabas «Jewus», 6e inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yim6e 6ee. ¹⁴Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kejanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ana mbiya:

—Wor6e, kodum ngadaton doo? Minen duu min yim6e hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii gollleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii leji dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on to6o kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakkillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸Ko 6e mbaajii koo fuu, semmbe 6e kadiri jamaa oo hokkude 6e sadaka.

¹⁹Caggal dum, Yahuudiyankoo6e iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be kefi hakkillaaji yim6e 6ee, 6een mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰Kaa nde taalibaa6e 6ee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Janngo muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, 6e kefi taalibaa6e faa keewi. Caggal muudum, 6e mbirfitii

* **14:12** E ley diina Yunaninkoo6e Jewus woni hooreejo tooruujii, Hermes woni nelaado majji.

Listara e Ikoniya, kaɲum e Antiyokiya. ²² Ebe cuusina yonkiiji taalibaaɓe, ebe mbaajoo dum'en yo jiiɓu e goondinal, ebe mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewɗi so naaten e Laamu Laamɗo.

²³ E ley deente goondinɓe dee fuu, ɓe cubanii dum'en hooreeɓe. Caggal dum, ɓe koori, ɓe nduwii, ɓe kalfini dum'en Joomiraado mo ɓe ngoondini oo.

²⁴ Nde ɓe ceekunoo Pisidiya ndee, ɓe ngari Pamfliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, ɓe njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton ɓe naati laana geeci, ɓe mbirfii Antiyokiya do ɓe kalfinanoo moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla golle mo ɓe tilii jooni oo.

²⁷ Nde ɓe njottinoo ndee, ɓe moofti deental goondinɓe ngal, ɓe kaalani ngal ko Laamɗo wadidi e maɓɓe fuu, no o udditirani yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe damal goondinal.

²⁸ Be ngondi don e taalibaaɓe ɓee faa ɓooyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimɓe yogaaɓe iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraaɓe ɓee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e maɓɓe, nduddi e maɓɓe faa naawi. Dum wadi so ɓe tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe wobɓe faa Urusaliima, faade e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinɓe ngal neli ɓe. Be ceeki Finikiya e Samariya, ebe kaalana dum'en haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe. Dum laatanii sakiraaɓe ɓee fuu seyo manngo. ⁴ Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinɓe ngal e nelaaɓe ɓee e hooreeɓe ɓee njaɓɓii ɓe. Be kaalani dum'en ko Laamɗo wadani ɓe fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe ɓee e mawɓe ɓee kawriti faa yeewa haala kaa.

⁷ Caggal haali-haalti keewɗo, Piyeer immii, wii ɓe:

—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo subike kam e ley moodon gila ko ɓooyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimɓe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe, yalla ebe nana ɓe ngoondina. ⁸ Laamɗo anndudo berde oo hollii jabanii ɓe, nde hokki ɓe Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e maɓɓe, nde wonnoo o laɓɓinirii berde maɓɓe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so oɗon itta koro

Laamdo? Odon pawa e taalibaafe bee donngal, ngal enen e maamiraafe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kambe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaji e kaayde hakkunde leji goddi. ¹³ Caggal be ndeyyinike, Yaakuuba ja66itii, wii:

—Sakiraafe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo suborii gila e puddoode yimbe be nganaa Yahu-udiyankoofe, faa wada dum'en yimbe muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaafe dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi wartin,

mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje dee,

mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yimbe heddiibe bee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, leji di innde am noddaa e muudum'en dii.

Joomiraado tabintindo deen kulle

¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe leji goddi tuubuube so ngarti e Laamdo bee. ²⁰ Kaa ko haani hen, nelen e ma66e be nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e jaamde jiiibe e jaamde yiyam. ²¹ Gila e jamaanuuji booydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, ebe njangga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe be nganaa Yahu-udiyankoofe

²² Dum wadi so nelaabe bee kapum e hooreebe bee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cu6oo worbe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, be tawta Pool e Barnabas. Be cu6ii hooreebe didon ley sakiraafe bee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kapum e Silas. ²³ Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraafe moodon, nelaabe kapum e hooreebe, miden njowta on, onon sakiraafe amen leji goddi wonbe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njii6ii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali be.

²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cu6ike worbe faa min nela dum'en e moodon, be tawta yi66e amen Barnabas e

* 15:18 Amos 9.11-12

Pool, ²⁶ yeebiibe yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. ²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyam e jiiibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ Be ndokkaa laawol, 6e njehi Antiyokiya. Nde 6e njotinoo ndee, 6e moo6ti deental goondin6e ngal, 6e ndokki ngal bataaki oo. ³¹ Nde been janngunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. ³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa 6e mbaajii sakiraa6e waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal 6e pa66ii ton, 6e ceerti e sakiraa6e 6ee e dow jam, 6e mbirfitii to nelnoo6e 6ee too. [³⁴†]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wob6e heew6e ana mballa 6e.

Dawal Pool didabol

No Pool e Barnabas ceertiri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-don e geelle de mbaajino-don konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-don sakiraa6e meeden 6ee, yeewen no 6e ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo 6e njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. ³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e ma66e Pamfiliya yaadaali e ma66e faa gollida e ma66e. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraa6e 6ee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondin6e dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6ee ana njetta mo. ³ Pool yidi naborde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoobe hodube e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, e6e njottina goondin6e 6ee sariya mo nelaabe e maw6e won6e Urusaliima 6ee bami oo, e6e njamira been yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondin6e dee ana

† 15:34 E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kapum kaa, heddiit ton.

beydoro semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde jannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi be waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum be ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde be ngarnoo keerol Misiya ndee, be tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki be be naata. ⁸ E ley dum, be yabbii Misiya, be ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo be Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankoo be kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankoo be mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana moobtii, min njoodii, min mbaajii be. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule bodeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi bernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu be lootaa lootagal batisima. Caggal dum, o jaagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippee suudu am.

O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaa be makko paggike kaalisi keewdo e ndagadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaa be be anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee,

nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to saroobe.
²⁰ Non 6e nabi been to hooree6e ngeenndi ndii, mbii:

—Bee wor6e didon 6e Yahuudiyankoobe, e6e nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ E6e mbaajoo aadaaji di ndagantaako en nja6en naa ngollen, enen Romankoobe.

²² Jamaa oo diirani 6e. Hooree6e 6ee njamiri kaddule ma66e ceekee, 6e piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, 6e uddaa ley kasu. Hooree6e 6ee njamiri kayboowo kasu oo hayba 6e faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila he6i ndee yamiroore, naanni 6e e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, e6e njaaroo dum. Kasunkoobe wo66e 6ee ana ket-tinanoo 6e. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa poobe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkoobe dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkoobe 6ee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o hebunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo sijna. ³⁰ Caggal dum, o yaltini 6e, o wii 6e:

—Baabiraa6e, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi 6e, o lootoyi barme ma66e. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabi 6e kebii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooree6e Romankoobe 6ee neli laamunkoobe mbiya kayboowo oo yoppa wor6e didon 6ee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooree6e 6ee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawee min caraaka, 6e naanni min e kasu. Minen wor6e didon 6ee, min fuu min Romankoobe. Jooni 6e yaltiniroobe min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinna kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Laamunkoobe 6ee kaaltani hooree6e Romankoobe 6ee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankoobe

ndee. ³⁹ Be njehi, be curoyi been, be njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana be ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraaɓe ɓee, be mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, be mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e maɓɓe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini ɓe, o holli ɓe ana tilsii Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii ɓe:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kaɗum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e maɓɓe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kaɗum e Yunaninkooɓe rewoɓe Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe yonɓe. ⁵ Yahuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓee konnii Pool e Silas, nanngi yimɓe laaliiɓe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, eɓe tewta Pool e Silas faa ɓe naba dum'en to yimɓe ɓee too. ⁶ Nde ɓe ndonki yiitude ɓeen ndee, ɓe ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe ɓee faa to saranooɓe ngalluure ndee, eɓe ngulla eɓe mbiya:

—Yimɓe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko ɓe ngadata koo ana luut-tondiri e sariya kaananke Roma mawɗo oo, eɓe mbiya ana woodi kaananke godɗo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee ɓee. ⁹ Yason e sakiraaɓe ɓee njoɓi kaalisi, caggal muudum ɓe njoppitaa.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo oo soobe

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraaɓe ɓee neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottii ndee, ɓe njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too. ¹¹ Been ɓuri Yahuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓee laabude ɓernde. Be njaɓɓorii konngol ngol soobe, eɓe mbiɗoo Binndi dii nannde fuu faa ɓe yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kaɗum e rewɓe Yunaninkooɓe saahiiɓe e worɓe Yunaninkooɓe heewɓe. ¹³ Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki ɓee anndunoo Pool waajike konngol Laamɗo ngol ley Bereya ndee, ɓe ngari ton, ɓe njiibi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraaɓe ɓee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddi

don. ¹⁵ Liwndiibe Pool bee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, be ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo be Ateena fade ma66e warde ndee, yonki muudum jawi sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahu-udiyankoo6e e rewo6e Laamdo wobbe ley waajordu nduu, omo haalda e be o hawrannoo e mum jannde fuu ley sakoro bee duu. ¹⁸ Yoga e miijotoo6e wiyete6e Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaa6e ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoowo haalata?

Wobbe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajoto6o haala tooruuji janani.

Walaa ko be mbiiri non so wanaa haala Iisaa kapum e immital maay6e o waajinoo be.

¹⁹ Nden be 6ami Pool be nabi dum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* be mbii dum:

—Miden njidi annude diina keso mo mbaajoto-daa oo.

²⁰ Sabi a to66ii e noppi amen haalaaji di min mboowaa nande. Miden njidi annude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e hobbe joodiibe ton bee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde be nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankoo6e, mi yii e mon on diinankoo6e sanne, ²³ sabi nde njiilinoo-mi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamdo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, dum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamdo tagudo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kapum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude.

²⁵ O hasindinaa e yimbe ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamdo yaltini lepi dii fuu, joyyini dum'en e aduna oo. Gila dum wadaali, o darnani dum'en jamaanuui e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla e6e tewta Laamdo, be moomoo faa be njiita dum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko ke6ir-den.» No yoga e yimoo6e moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu kanje naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta neenal e hakkille. ³⁰ Laamdo

* **17:19** Areyopagus yo deental 6urngal toowde deentinoowal ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde laamdo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo be njeggiti ana waasa mettinde.

rewtaaki yimbe nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira dum neddo mo o subii oo. O hollii yimbe fuu dum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde 6e nannoo Pool ana waajoo haala immital maaybe ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju jannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde ma66e. ³⁴ Yoga jorkii e makko, goondinii. Ana jeyaa e been biyeteedo Diyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, karum e debbo biyeteedo Damaris, e wof6e kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal dum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawdo oo yamiriino Yahuudiyankoo6e fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde 6e. ³ O woni don, omo gollida e ma66e sabi o moyyinoowo hukkummaaji no ma66e nii. ⁴ Nalaande fowteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e ley waajordu, yalla omo he6a hakkillaaaji ma66e.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seetanoo Yahuudiyankoo6e 6ee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo e6e calanii mo, e6e njennannoo mo, o fidfi kaddule makko, o wii 6e:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen jango. Gila jooni mi yahan to 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, karum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heew6e e Korintunkoo6e hettintonoo6e 6ee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Mido wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimbe am ana keewi ley ndee ngalluure.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoo6e Roma ndee dar-naama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

¹¹ Pool joodii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana janngina ɓe konngol Laamɗo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, naɓi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamɗo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Yahuudiyankooɓe, so tawii toonange naa golle bonɗo, mi jabanon on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kapum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kudde!

¹⁶ O yaltini ɓe sarirde ndee. ¹⁷ Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hoorejo waajordu nduu oo, ɓe pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon ɓilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi don balde kuurde. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteɗo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kapum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee. ²⁰ Be ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jaɓaali. ²¹ Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamɗo jaɓii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o njabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinɓe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo beydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteɗo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawɗo Binndi dii, ²⁵ annuɗo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobiran-taku e seyo, diina Iisaa kaa pay o jannginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamɗo ngol faa ɓuri no arannde nii laabude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee ɓataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o

yottii ton ndee, o walli goondinbe bee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o libii Yahuudiyankoo6e bee ngattu naawdo hakkunde yimbe, omo dallinoroo Binndi dñi, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaa6e Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaa6e, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on ke6iino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal ke6u-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yimbe 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yimbe sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo habanoo famminde 6e haala Laamu Laamdo.

⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yimbe fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en pannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus.

¹⁰ O worri non faa hi66i duubi didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndaarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

14 Gooto e hooreeɓe yottinoobe sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, biɓɓe muudum worɓe njeɗɗon ngadɗi non, 15 faa seydaani jaabii ɗum'en, wii:

—Midó anndi Iisaa, midó anndi Pool, kaa onon, on hoɓe?

16 Neddo laddaado oo haɓi e maɓɓe, jaalii ɓe, torri ɓe faa ɓe ndogi, ɓe njaltiri galle oo terɗe teete e barme. 17 Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankooɓe e Yunaninkooɓe joodiiɓe Efeesu. Kulol nanngi ɓe fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. 18 Heewɓe e goondinɓe ɓee ngari njaadiri, kaalti golleeji ɗi ngadunoo. 19 Boɗobii'en heewɓe ndeentini dewte muudum'en, nduppi ɗe yeeso yimɓe fuu. Be kiisii coggu majje, ɓe tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi da-neejo.* 20 Hono nii, haala Joomiraado kaa ɓeydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

21 Caggal ɗum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

22 O neli gollidooɓe makko ɗidon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o faɓɓi Asiya. 23 E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. 24 Baylo nda-neri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nandukoy e rewruɗu tooru biyeteedo Artemis. Omo heɓa hen tino heewngo, kanko e gollooɓe makko. 25 O reentini ɓeen e woɓɓe ɓe nanndi golle, o wii ɗum'en:

—Yiɓɓe, oɗon anndi e oo doo golle keɓal meeden ngal fawii.

26 Oɗon njiya, oɗon nana Pool majjinii yimɓe heewɓe, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyɗe Asiya fuu. O haalani ɓe kulle deweteede ɗe yimɓe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. 27 So jokkii nii, yimɓe mbonnan golle meeden. Wanaa ɗum tan, yimɓe ɗoottan teddinde rewruɗu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hoɗuɓe Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

28 Nde ɓe nani ɗiin haalaaji ndee, ɓe mettaa sanne, hedde eɓe ngulla, eɓe mbiya:

—Artemis Efeesunkooɓe yo mawdo! Artemis Efeesunkooɓe yo mawdo!

29 Ngalluure ndee fuu jiiɓii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaaduɓe Pool ɓee. 30 Pool ana yiɗi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaaɓe ɓee kaɗi mo ɗum. 31 Yoga e hooreeɓe leydi Asiya, yiɓɓe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. 32 E oon wakkati, jamaa oo ana jiiɓii sanne. Bee

* 19:19 Dum hawrata e golle jokolle duuɗi teemedere e capande joy.

ana ngullana dum doo, bee too ana ngullana dum gaa. Ko buri heewde e yimbe bee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e bee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani 6e junngo faa jinngana yimbe muudum 6ee. ³⁴Kaa nde 6e annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu e6e ngulla ko waarata e leeruujii didi, e6e mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewruudu Artemis deweteedo mawdo oo, kapum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, ofon kaani jippinde hakillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hejaare. ³⁷Wor6e 6e ngaddu-don 6ee, nganaa wujjoo6e kulle rewruudu, nganaa yennoo6e deweteedo meeden oo. ³⁸So tawii Demeteriyus e golloo6e wondube e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, jalaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saroo6e ana ngoodi, yo 6e noddondir! ³⁹Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰Eden mbaawi felireede murtere wafunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹Nde fitina oo yawti ndee, Pool moo6ti taalibaabe 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ²O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimbe 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³O wadi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njamboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴Bee doo dwtunoo mo: Sopater bii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵Been ardii min, ndoomoyi min Torowas. ⁶Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii 6e Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷Nannde aranndeere e yontere, tawi miden moo6tii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe 6ee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa

* **20:7** Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooftinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyngol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tatabo ngoo. Nde 6e 6amti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, 6ami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool jabbiti, tayi buuru, jaami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo nabtaa ana wuuri. Dum buubini berde mabbe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fa66i-janngo mum min ya66orii banng'e ruunde Samos, fa66iti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii ya66oraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hejoo yottaade Urusaliima jannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu 6ee. ¹⁸ Nde 6e ngari ndee, o wii 6e:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila jannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi gollirani Joomiraado leydinkinaare fuu, kapum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankoo6e kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yim6e kapum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytooo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurndam am e maayde am fuu so mi he6ii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon 6e ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo 6ee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroo6e deental

goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dajan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e jalooma, mi noottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɗum e konngol hinnee muudum baawngol naɓude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaɗe, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, oɗon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondube am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'uube tawa oɗon miccideo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɗum e hoore muudum: «Hokkude ɓuri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɗum e maɓbe fuu ɓe ndiccii, ɓe nduwii. ³⁷ Be fuu ɓe mboyi bojji mawdi, ɓe kippii e Pool, ɓe caɓɓindii dum. ³⁸ Ko ɓeydi sunɓinde ɓe ko o wii ɓe njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, ɓe liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ɗabbiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e maɓbe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min keɓi laana lummoowa yaade Finikiya, min naati hen, min ɓettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaaabe, min ngoni don balde jeddi. Eɓe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati ɗabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Be fuu ɓe liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kambe e rewbe e sukaaabe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kambe ɓe mbirfitii cuudi maɓbe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemays. Min njowti sakiraaabe, min ɗallani ɓe, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaaabe Urusaliima bee.*

⁹ Omo jogii ɓiɓbe rewbe nasyon ɓe ɓamaaka, haaltoobe ko

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min pa66unoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o 6ami kumorgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankoo6e won6e Urusaliima 6ee ka66irta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heefer6e.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaa6e don 6ee fuu, min ndaardi Pool pati 6abba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so o6on mboya, o6on taya 6ernde am? Miin, mido lanndinanii ko wanaa ha66eede tan, mido lanndinanii fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min 6abbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaa6e Kaysariyankoo6e njaadi e amen, na6i min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaado Kiprus, laatiido taalibbo gila ko 6ooyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraa6e 6ee nja6borii min weltaare. ¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooree6e deental goondin6e 6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko. ²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde lepi goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaa6e muudum'en kasen, pati njokka neesuuji dii kasen. ²² Ndenoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo wor6e nayon 6aman6e Laamdo fodoore. ²⁴ Na6u 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njoo6aa ko 6e kaani yobude koo, yalla e6e mbaawa la6eede. Yim6e fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. ²⁵ Goondin6e iw6e e lepi goddi 6ee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e jiibudi, kajum e jeenu.

²⁶ Pool 6ami na6i wor6e 6ee, yaadi e mum'en. Janngo mum, 6e cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoo6e sadaka palaade sennugol dee ki66ii, faa gooto e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee badinoo hiɓɓude ndee, yoga e Yahuudiyankooɓe leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe njirkiti yimɓe ɓee fuu, ɓe nanngi mo. ²⁸ Eɓe ngulla, eɓe mbiya:

—Israa'iilankooɓe, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yimɓe e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yimɓe leɗol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkooɓe e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko ɓe mbiiri non so wanaa ɓe njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huuɓi ngalluure ndee. Yimɓe ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, ɓe ndaasi dum faa ɓe njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde ɓe tewti faa ɓe mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o ɓami sordaasi'en e mawɓe muudum'en, o dogani ɓe. Nde yimɓe ɓee njii mo kanko e sordaasi'en ɓee ndee, ɗootti fiide Pool. ³³ O ɓattii Pool, o yamiri Pool nanngée, o wii haɓɓiree calali didi, o lamndii kaɗum yo homo e koɗum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, ɓee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool naɓee to huɓeere too. ³⁵ Nde Pool wari faa ɗabba kalikali huɓeere oo ndee, sordaasi'en ɓee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yimɓe heewɓe ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankooɓe

³⁷ Nde ɓe ngari faa ɓe naanna mo e damal huɓeere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkooɓe naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gaduɗo murtere ko ɓooyaali, wardi e warooɓe ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa ɗoobunde njeyaa-mi. Mido ɗaage nduɗano-ɗaa kam mi haalda e yimɓe ɓee.

⁴⁰ O duɗanii dum. Pool darii e dow ɗabbirde ndee, huncani yimɓe ɓee junngo. Nde ɓe ndeyyininoo ndee, o haali e ibaraninkooɓe, o wii:

22

¹—Sakiraaḅe e baabiraaḅe, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde ḅe nani ibaraninkoore o haaldata e maḅḅe ndee, ḅe ndeyyini teen. O wii:

³ —Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa do Urusaliima doo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraaḅe meeden oo faa paamu-mi. Mido jootunoo e Laamdo hono no on fuu ngorru-don hannde nii. ⁴ Mi torrii jokkuḅe ngol doo Laawol ḅee faa maayi. Mi nanngii worḅe e rewḅe, mi uddii dum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawdo e waalde Saahiiḅe ḅee fuu ana ceettanoo kam kajum'en duu. Keḅu-mi e maḅḅe kasen talki faa mi holla sakiraaḅe maḅḅe wonḅe Damas ḅee, njaa-mi haḅḅoyde jokkuḅe laawol Iisaa wonḅe ton ḅee, faa mi wadda dum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa ḅadii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-daa oo.» ⁹ Wonduḅe e am ḅee njii fooyre ndee, kaa ḅe nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-daa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wonduḅe e am ḅee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananias yo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankooḅe hoḅuḅe ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e don njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamdo njaatiraaḅe meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocciitido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yimḅe fuu ko njii-daa e ko nan-daa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-daa lootogal batisima, njaafire-daa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, mido rewa Laamdo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heḅa law, yaltu Urusaliima, sabi ḅe njaḅataa seedaaku mo ceettanto-daa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, eḅe anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi dii fuu, mido uddannoo mido fiyannoo goondinḅe ma ḅee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, mido darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule warḅe mo ḅee.» ²¹ Joomiraado

jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe be nganaa Yahuudiyankooɓe.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² Ebe kettinani mo faa o haali ngol konngol. Nden be ngulli, be mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ Ebe ngulla, ebe mbeeynaa saayaaji maɓɓe, ebe immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool naɓee to ley huɓeere too, lamndoree piide faa be annda ko saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde be kaɓɓi mo faa be piya mo ndee, o wii mawɗo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawɗo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobe fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kaɗum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewɗo nde keɓu-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kaɗum.

²⁹ Don e don anniyiibe fiide mo faa tilsina mo haaltude ɓee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, haɓɓiino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahiibe

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo taylorde ko Yahuudiyankooɓe ɓee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooreeɓe yottinoobe sadaka e waalde Saahiibe ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso maɓɓe.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahiibe ɓee, wii:

—Sakiraaɓe, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yamiri dari-noobe bannge makko ɓee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamɗo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoobe don ɓee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraabe, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo leɗol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahiiɓe ɓee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraabe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maayɓe carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en ɓee e Saduki'en ɓee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo ɓeydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedanɓe Farisa'en ɓee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yimɓe ɓee, nafta dum to huɓeere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

No Yahuudiyankoobe ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankoobe ɓee ngadi gaddal, kunii jaamataa njarataa gila doo faa mbara Pool.

¹³ Wannooɓe ngal gaddal ɓee ana ɓuri capande nayon gorko.

¹⁴ Be njehi to hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe, ɓe mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min jaamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahiiɓe ɓee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon odon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huɓeere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e mawɓe sordaasi'en ɓee, wii dum:

—Naɓu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasi'en oo naɓi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

* 23:5 Pergu 22.27

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankooße kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiiße bee, 6e nanndinkinoo e yiß6e faamtindaade ko o haalannoo koo.

²¹ Pati njaßanaa 6e! Sabi ko 6uri wor6e capande nayon e maß6e ana jugganii mo, kunike jaamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, e6e ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi maw6e sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Mooftee wor6e teemed6e didon e waddiibe pucci capande njeddon, kajum e teemed6e didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeena6o jemma. ²⁴ Kaß6ee pucci faa naßiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer tedduo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooße nannunoo dum, anniyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko 6e ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiiße maß6e. ²⁹ Taw-mi banngal sariya maß6e tan 6e ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooße ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo 6ee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en 6ee ngadi ko njamiraa koo, 6ami Pool ley jemmaaku, naßi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannooße koyde 6ee mbirfitii to hußeere too, daldi Pool waddiibe pucci 6ee njottinoya dum. ³³ Nde 6een njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniibe ma 6ee ngarii, mi nanan haala maa.

O yamiri oon mooftoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kajum e dunkee sariya Romankoobe biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen jeejal maa waylitii lepol ngol sanne.

³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoobe wonbe e aduna oo bee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoobe oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [^{7*}] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoobe tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lepol. Dum wadi so mido seyoro liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewala Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraafe meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Midu goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be paw jikke maabe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan foocitiibe e be poocitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoobe leydi Asiya wonnoobe don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiibe ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol

* **24:7** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7: Miden njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti 6e e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yi66e muudum 6ee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasi-ihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fooccitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde ke6indii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool naagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitani Pool. Be ndaardi mo soobe ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoodo ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa66idaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee pilii dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin toopi, mi

wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am 6ettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruube muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa 6ettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a 6ettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moobtinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullanii6e mo 6ee ndarii banngal makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kanjum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo ja6a saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi he6a neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kam6e e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa

dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido heba ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laaba.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

² —Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankooḅe ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankooḅe e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, muḅaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankooḅe fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. Eḅe anndi no ngorrundoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu. ⁵ Eḅe anndi gila arannde, so ḅe njaḅii seettaade: mido jokki laawol diina amen ḅurngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraaḅe meeden ndee. ⁷ Leji meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankooḅe ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankooḅe miil-don Laamdo waawaa immitinde maayḅe?

⁹ Miin e hoore am, e ḅettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee njarraninoo kam mi udda seniiḅe heewḅe e kasu. Nde ḅe caranoo ḅe wareteeḅe ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii ḅe cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii ḅe mbonkoo Joomiraado. Torra am e maḅḅe ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo ḅe ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaaduḅe e am ḅee fuu. Fooyre ndee ana ḅuri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngado ginol mum wadata fuu, beydan naawnaade.»

¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi ḅannnganii ma mi suḅike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko njii-daa koo e ko anniyii-mi ḅannnginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankooḅe e yimḅe leji goddi, ḅe nelan-maa-mi e muudum jooni ḅee, ¹⁸ yalla ada

feerta gite ma66e, 6e iwa e nimre, 6e ngarta e fooyre, 6e iwa e junngo Ibiliisa, 6e ngarta e Laamdo, 6e keba yaafeede luutti, 6e ndonida e sennaabe 6ee saabe ko 6e goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yim6e Damas e yim6e Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yim6e leji goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla gollleeji kollitooji 6e tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankoo6e nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddu6e e lo'u6e. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaa6e e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasihu torroto, adoo maay6e immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yim6e meeden tan, o waajoto leji goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango mango, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido tayori fay huunde noobanaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaa6e naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintoo6e kam jooni 6ee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee boggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoo6e e muudum'en 6ee fuu immii. ³¹ Nde 6e njalti suudu nduu ndee, e6e mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko fettinee nabee to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoo6e wo66e ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya

njahoowa so ana faɗa ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, duɗanii dum yaha to yiɓɓe mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo hebani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lummbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta. ⁸ Nde min yabborinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹ Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi jannde hooreteende bettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina ɓe, ¹⁰ ana wiya:

—Sakiraabe, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dɗi tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹ Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kanum e joomiika ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹² Danjeere nde ɓe ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, danjeere Kereta fewtunde e sobɓundu hiirnaange ɓaleeri e sobɓundu hiirnaange saahal, yalla eɓe ndabba ton.

¹³ Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuddi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan yottinde faandaare maɓɓe ndee. Be njabbini torooje dee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii. ¹⁴ Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵ Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu naɓude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶ Nde min bettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷ Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami ɓoggi, ɓe cacci e laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e sobɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya. ¹⁸ Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum ɓe puɗɗi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹ E jalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juude maɓɓe kaaki laana dɗi. ²⁰ Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹ Nde wonnoo yimbe 6ee pabbi kebaali ko jaama, Pool darii hakkunde ma66e, wii:

—So on njabiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²² Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³ Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴ wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawdu6e e maa 6ee fuu.» ²⁵ Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶ kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷ E ley jemma sappo e naya6o oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnoobe laana kaa 6ee cikki 6adike fanndude. ²⁸ Be tippii boggol kabbaangol ko teddi, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e tippii kasen, 6e tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹ Ko 6e kuli pati 6e njanoy e kaaye koo, 6e njippini torooje nay caggal laana kaa, e6e ndoomi beetee. ³⁰ Nde wonnoo donnoobe laana kaa 6ee ana njidunoo sobbitaade, 6e njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, 6e mbii e6e jiboya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹ Pool wii mawdo oo e sordaasi'en 6ee:

—So yimbe 6ee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³² Nden sordaasi'en 6ee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³ Nde 6adinoo weetude ndee, Pool ndaardi 6e fuu 6e jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde. ³⁴ Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon leebol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kambe duu 6e 6ami 6e jaami. ³⁷ Minen wonbe ley laana kaa 6ee, min yimbe teemedede didon e capande njeddon e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e 6ami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sobbundu e fonngo muudum. Be kawri 6e naban ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njornjini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgi. Becce makka jibii

e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en 6ee anniyii warde kasunkoo6e 6ee pati fay gooto e ma66e yinoo so dogo. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi 6e wadude aniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuujje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodu6e don 6ee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana to6a jaangol ana woodi, 6e kubbi yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moofi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodu6e don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o 6uutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa 6ooyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillaaaji ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en 6ee.

⁷ Publiyus, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyus ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogo yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e won6e e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njoobini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka jɛɛnaa jɛɛɲugol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu 6aleeri wifi. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraabe, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo

* **28:11** E oon jamaanu, summboo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

sakiraa6e won6e Roma 6ee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo 6e ndee, yetti Laamdo, beydorii cuusal. ¹⁶Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kajum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi maw6e Yahuudiyankoo6e. Nde 6e moobtinoo ndee, o wii 6e:

—Sakiraa6e! Mi wadaali fay huunde ko luuttondira kam e yim6e meeden 6ee naa aadaaji njaatiraa6e meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankoo6e. ¹⁸ Nde been yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi 6e tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam. ¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankoo6e 6ee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am bettinee na6ee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lejol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido habborii dii calali saabe mo Israa'iilankoo6e pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min ke6aali 6ataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraa6e 6ee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-daa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-daa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-daa oo ana luurraa ley nokkuuje dee fuu.

²³ Be cartanii mo nde 6e ngartata. Nalaande ndee yottii, heew6e ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beetee kecco faa caggal kiraade omo waajoo 6e, omo fammina 6e haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e ma66e jabi ko o haali koo, yogaabe nja6aali. ²⁵ Nde 6e caakotoo, tawi 6e nganaa hawru6e ndee, Pool beydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhi Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraa6e moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lejol bernde mum yoorii.

Be cukkii noppi ma66e, 6e mbumnii gite ma66e,
pati gite ma66e njiya, pati noppi ma66e nana,
pati hakkillaaji ma66e paama,

sako 6e ngarta mi sellina 6e.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama 6e nganaa Yahu-udiyankoo6e. Kam6e 6e kettinto! [29 †]

³⁰ Pool wadii duubi didi ki66i e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminannoo warannoo6e yeewde mo 6ee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamdo, omo jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasihu Joomiraado oo, walaa kadudo mo.

† **28:29** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankoo6e 6ee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laatoo nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arande annabaabe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinbe dwtaniibe mo kebee ley leji dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonbe Roma bee duu, odon njeyaa e ma6be, onon be Laamdo noddi faa ka66o-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinbe wonbe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laafunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccitoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa niibina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu sembe. ¹³ Sakiraabe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimbe hakkunde leji goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimbe fuu, joodiibe e ferbe, janngu6e e be njanggaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankoo6e bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahu-udiyankoo6e tafon, caggal dum, leji goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo poocitiido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e

fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dīi mbiiri nii: «Poocciitiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yeddube

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jip-poo e yeddube e oopiibe fuu be oonaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laabani be, Laamdo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaba, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yeddube mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiniraali dum no foti teddinireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji ma6be dīi laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu ni66ii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii. ²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yimbe maayoobe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi be e cobe no yonkiiji ma6be dīi njidiri nii faa be koyni terde ma6be, kambe e ko'e ma6be. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, be teddinii ko tagaa be ndewii dum, be njoppii Tagudo oo. Yo jettooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi be e gidaade yonki ma6be kersiniide. Rewbe ma6be bee njoppii lelde worbe mum'en dee, ndeentii e rewbe hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non worbe bee duu njoppi waaldude e rewbe faa ngatti muuyondirde. Worbe ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kambe e ko'e ma6be jaati hakke majjere ma6be.

²⁸ Saabe ko be miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi be e majjere ma6be, faa be ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oopiibe, be baleebe yonki, ebe keewi joote e comdam fuu, kapum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamba e anniya bondo. Be no'oo6e yimbe, ³⁰ be ni'oo6e yimbe, be wapu6e Laamdo, be hoynoo6e yimbe, be mawninkiniibe, be mantotoo6e, be seebanbe ko boni, be murtirbe saaraabe ma6be, ³¹ be ngalaa hakkille, be nganaa hoolniibe, be yoorbe berde, be ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede ebe anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, be kaadataa e wadude de tan, ebe njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

* 1:17 Habaakuk 2.4

¹ Ndennoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroo6e hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloo6e hono dii golleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo jannde Laamdo bannginta tikkere mum e sariya mum poocciido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoo6e darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroo6e dum mujal ley golle lobbo 6ee keban nguurdan nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana ka66ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo keбата. ⁹ Torra e wemm-bere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoo6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoo6e so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake poocciido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jukkude Sariya oo wadata so nanngiree poocciido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude annude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakkillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakkillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum woni ko banngoyta jannde Laamdo yamirra Iisaa Almasihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa su6aade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wum6e, a fooyre won6e e nimre 6ee, ²⁰ ada waajoo 6e njanggaali 6ee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wo66e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a

wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaabii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisa-taake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido annudoo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yim6e njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi leji goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yim6e fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a liban.»*

⁵ Doo mido haalda no yim6e nii: so oojaare men ana beyda bannginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo oojiido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo oojiido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda bannginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won jo'oo6e en wiyoo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yim6e, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yim6e fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e 6ee, eden buri heddiibe 6ee naa? En buraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

* 2:24 Esaaya 52.5 * 3:4 Jabuura 51.6

fay gooto tewtataa Laamdo.

12 Yimbe fuu yo majjube, fuu yo bonbe,

walaa fuu gadoowo ko moyyi, fay gooto.»†

13 «Kundude ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii,
demde ma66e ana mbowla pene bonde.

Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»‡

14 «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

15 «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiyam,

16 bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata
fuu,

17 6e anndaa laawol jam.»*

18 «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

19 Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, wonbe e ley mum 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana mu66oo, yimbe aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. 20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yimbe ko woni luuttal.

No yimbe laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

21 Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yimbe foocciitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaabe dee cedorii nii: 22 o nanngiran goondinbe 6ee fuu foocciitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasihu. Sabi walaa ko burdini yimbe: 23 yimbe fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. 24 Kaa Laamdo nanngirii 6e foocciitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasihu coottitiido 6e oo. 25 Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yaafoo luutti goondinbe dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoobe arannde 26 saabe mujal mum. O wadirii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o poocciitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum poocciitiido.

27 Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo hed-dorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! 28 Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee poocciitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. 29 Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, 30 sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe

† 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7

* 3:17 Esaaya 59.7-8 † 3:18 Jabuura 36.2

6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e taadaaki 6ee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. ³¹ Ndennoo, min ittiroo6e Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintin6e mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

¹ Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? ² So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. ³ Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁴ Golloowo, njobdi mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. ⁵ Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddu6e fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
6e luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe 6ee tan njeý oon mbelko'aaku? Tama 6e taadaaki 6ee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngira pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore foocitaare makko ndee saabe goondinal o he6iri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondin6e 6e taadaaki 6ee fuu, yalla 6een duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe 6e kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari foocitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi

* 4:3 Puddoo6e 15.6 † 4:8 Jabuura 32.1-2

Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laatooyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba leji keewdi.»[†] Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba leji keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»[§] ¹⁹ Ibarahiima duu6i mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikkitaaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko 6eydi hebude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o pooccitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o poocciitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroobe jatoreede en fooccitiibe, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en fooccitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinani en jilli Laamdo dii.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en fooccitiibe saabe yiyyam makko dam koo, tayoral en ndadan e

[†] 4:17 Puddoode 17.5 [§] 4:18 Puddoode 15.5

jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dii ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yimbe fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo buri fuu mawnude, kajum e moyyere nde o wadani yimbe heewbe saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yimbe nanngiraa fooccitii6e. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yimbe koo, tayoral heboobe hinnee Laamdo keewdo hokkaa6e fooccitaare 6ee, kajum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto golli wadirta yimbe fuu nanngiree fooccitii6e hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luuttoobe nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heewbe nanngireede fooccitii6e.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo burata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naba en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidinde e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade!

En maay6e banngal luutti, ɖum woni en ceertii e majji. Ndenoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Oɖon anndi lootogal men batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngal ha66ii en e maayde mum duu. ⁴ Ndenoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri e hakkunde maay6e saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley ɖum, no ndeentir-ɖen e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-ɖen iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama poocitiido. ⁸ Ko maaydu-ɖen e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maay6e koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dɖii fuu. Jooni e nguurndam makko ɖam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maay6e nii banngal luuttal, no wuuran6e Laamdo nii e ha66agol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndenoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dɖii luuttal, pati ngadon di ka6orde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuur6e, ngadon caldi moodon dɖii ka6orde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on ɖoottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-ɖon e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yim6e laatortoo golloobe dɖwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndenoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-ɖen wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Oɖon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dɖwtano-ɖon ɖum, on laatiima maccu6e mo dɖwtano-ɖon oo. Ndenoo, naa on laatiima maccu6e luutti nabooji on e maayde, naa on dɖwtaniima Laamdo naboowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-ɖon, kaa jooni oɖon nii dɖwtorii berde laabude laawol ngol njannge-ɖon ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloobe dɖwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yim6e paamirra nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-ɖon caldi mon dɖii e maral tuundi e oonaare faa ngollu-ɖon ko boni nii, jooni

ngadiron non caldi mon d̄ii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-d̄on e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloo6e d̄owntaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum ke6uno-d̄on e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoo6e Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yimbe tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraa6e, mido haaldana on no yimbe anndu6e Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraa6e am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maay6e oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-d̄en e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiiddo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi d̄ii, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti d̄ii yo baatud̄i. ⁹ Arannde, nde mi andaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi d̄ii ngari koo, luuttal laat̄tii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannode wad-dande kam nguurndam dee, laatii na6ooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi d̄ii, yon̄ni kam, wardi kam

dí. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniído, jamirooje dee duu yo ceniíde yo pooccitiíde yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal 6anngii ngal luuttal ya66itiingal.

No yimbe njogoraaki semmbe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniído iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbaɲu-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonnoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo huɓindii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana haba e sariya gondo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde na6ooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, kaɲum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luttoo6e ndii. E mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laa6al ngal Sariya oo yamiri ngal ana hi66a e meeden, enen jokku6e Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en 6ee. ⁵ Ha66ii6e e gidaade yonki 6ee, gidaade yonki miilata, kaa ha66ii6e e Ruuhu 6ee, ko Ruuhu jey koo

miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gajo Laamdo, sabi joomum dowaantaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Ha66iibe e gidaade yonki bee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on ka66ataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo ka66oto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama fooccitii6e. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e oo, so Ruuhu mum ana e mon, kajum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraa6e, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata bee yo 6i66e Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccu6e faa wartira on e kulol. Ko ke6u-don dee, Ruuhu gadoowo on 6i66e Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kajum e berde men dee ana ceedoo en 6i66e Laamdo. ¹⁷ So en 6i66e, en ronoo6e duu. So en ronoo6e ko Laamdo fodi koo, en rondoo6e e Almasiihu. So eden torridee e makko, en ke6idan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Midoo anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fondeede e teddeengal ngal Laamdo bannginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo bannginta teddeengal 6i66e mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde nabooye nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode jolgol, soottitee he6a ngedu e teddeengal ngal 6i66e Laamdo bee ke6ata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla njatawera. ²³ Wanaa dum tan, enen he6ir6e Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii bee duu eden uuma, sabi eden keppe Laamdo soottitaaki terde men dee wada en 6i66e mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke ke6aado noottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko he6i. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en ke6aali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum jaaganto en Laamdo, jaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo jaagirantoo seniibe 6ee.

²⁸ Eden anndi, yidu6e Laamdo noddiraabe anniya makko 6ee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka 6ee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laatoos hammadiijo sakiraa6e heew6e. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani 6ee, o noddii dum'en, 6e o noddi 6ee, o nanngirii dum'en foocitiibe, 6e o nanngiri foocitiibe 6ee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata 6e Laamdo subii 6ee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e foocitiibe! ³⁴ Homo waawi li6ude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko 6uri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wembere naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:
«Saabe maa miden nii kosa maayde

jannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoytedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido tayori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley ha66agol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki

* 8:36 Jabuura 44.23

cattudo, kajum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'ilankoo6e sakiraa6e am 6ee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kam6e ngoni 6e Laamdo wadi 6i66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kam6e njeý aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wadani 6e podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraa6e Israa'ila aranndee6e 6ee, Almasiihu duu banngal gii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iw6e e Israa'ila 6ee fuu ngoni Israa'ilankoo6e, ⁷ wanaa iw6e e Ibarahiima 6ee fuu ngoni 6i66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri inndi-tortoo innde maa.»* ⁸ Dum woni: wanaa 6i66e Ibarahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, rimiraa6e saabe fodoore ndee 6ee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii dii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu he6an 6iddo gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funee6e. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yim6e, e Laamdo noddowo oo ngol fawii ¹³ no Binndi dii mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oopiido naa? Fes! ¹⁵ Anni ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade, mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi dii, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya dajja biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yim6e so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko

* 9:7 Puddoode 21.12 † 9:9 Puddoode 18.10,14 ‡ 9:11-12 Puddoode 25.23

§ 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16

saabii so mahir-daa kam nii?»²¹ Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonde gollirteende ko wanaa ko hensaa.²² Haya, fay so taweede Laamdo muuyii bannginde tikkere mum kajum e baawde mum, o mujanii be o tikkani bee mujal cattungal, dum woni haandu6e e halkaade bee.²³ O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawdo dow be o yurmotoo bee, be o lanndinani gila ko 6ooyi yalla ana keba ngedu e annoora makko.²⁴ Been yimbe ngoni enen be o noddi bee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e bee tan, ley lepi goddi dii duu.²⁵ Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddioyan ngol lepol am,
yimbe be korsinaaka bee,
mi noddioyan be yimbe am horsu6e.

²⁶ Kasen duu do be mbiyetenoo be nganaa yimbe am doo,
don be mbiyoytee bi66e Laamdo guurdo oo.»[†]

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so bi66e Israa'ila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee,²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»[§] ²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arande:

«Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo daldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e
ngeenndi Gomoora.»^{*}

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa bee foocitiibe

³⁰ Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimbe be nganaa Yahuudiyankoo6e be tewtaalino nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo bee, been kebi foocitaare, dum woni foocitaare saabe goondinal.³¹ Israa'iilankoo6e tewtunoobe nanngireede foocitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya bee ndonkii hebude nanngireede foocitiibe.³² Ko saabii? Saabe be tewtiraali dum goondinal, golle ma66e be tewtiri dum faa be pergiti e «haayre fergitoore ndee»³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dii nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimbe pergitotoo e mum so
li6a dum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»[†]

10

¹ Sakiraa6e, ko njidu-mi e bernde am jaati, e ko paagotoomi Laamdo: Israa'iilankoo6e kisinee.² Midu seedanoo be e6e

[†] 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1 § 9:28 Esaaya 10.22-23 * 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puddoo6e 19.1-29 † 9:33 Esaaya 28.16

kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade foocciti6e. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo pooccitiido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e 6ernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndennoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa, engol e 6ernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa lisaa yo Joomiraado, a goondinii e 6ernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley 6ernde mum, Laamdo nanngiran dum pooccitiido, ceedoriiido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereeji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu 6uraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu njabani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal hebiraa e nande waaju, waaju duu hebiraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'ilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu, konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

* 10:5 Lewinkoo6e 18.5 † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ 10:13 Yo'ila 3.5 § 10:15 Esaaya 52.7 * 10:16 Esaaya 53.1 † 10:18 Jabuura 19.5

19 Midó lamndoo kasen: Israa'iilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:
«Mi wadan kiron 6e laataaki lejol 6ee,

mi wadan tikkanon lejol ngol walaa hakkille.»†

20 Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,
6e lamndanaaki kam 6ee,

mi bannganii dum'en.»§

21 Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu midó lanndinii ja66aade lejol caliingol jeddungol ngol.»*

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'iilankoo6e

1 Ndennoo, midó lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'iilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahiima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. 2 Laamdo yoppaali yim6e mum 6e subinoo gila arande 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'iilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: 3 «Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» 4 Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi moo6tanii hoore am ujunaaji njeddon gorko 6e kujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» 5 Hono non, hakkunde yim6e hannde 6ee, ana woodi yim6e seeda 6e Laamdo suborii saabe hinnee mum. 6 Kaa so o suborike 6e hinnee, en anndan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

7 Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'iilankoo6e 6ee kebaali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo subii 6ee nii ke6i dum. Wob6e 6ee, 6erde mum'en mbumnaa 8 no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji ma66e,

wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

9 Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kaɲum e yammbuure,

laatanoo 6e fergitere yalla e6e njukkee.

10 Yo gite ma66e ni66ine pati 6e njiya,

yo cagge ma66e ture faa abada!»†

11 Ndennoo, midó lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergitii koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa

† 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21 § 10:20 Esaaya 65.1 * 10:21 Esaaya 65

* 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † 11:10 Jabuura 69.23-24

saabe luutti ma66e d̄ii, yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kebir̄i kisindam d̄am, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e d̄ii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goond̄inde l̄isaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldanmi: ko laatii-mi nelaado e moodon koo, mido mantoroogolle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi heba waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So wod̄fineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, cabe dee duu cakkaama. ¹⁷ Jonnoo, Israa'iilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii kebir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee kebir̄i nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi d̄ii, dadi d̄ii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu. ²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e janngere mum fuu: omo jannkana saambe 6ee, kaa omo moyya e maa so nii ada jii6i e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'iilankoo6e duu, so 6e jii6aali e salaare ma66e ndee, 6e ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde 6e e maangoroowi kii no 6e caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa cabe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yim6e fuu

²⁵ Sakiraa6e, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'iilankoo6e, ko'e mum'en tiidinaa faa nde 6e nganaa Yahuudiyankoo6e goondinoyoo6e 6ee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'iilankoo6e 6ee fuu kisinirtee, no Binndi d̄ii mbiiri nii:

«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»[‡]

27 «Dum woni aadi am e ma66e

wakkati mo tosoyan-mi luutti ma66e dii fuu.»[§]

28 Ko 6e calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankoo6e 6ee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii 6e koo, 6e laatike yi66e mum saabe maamiraa6e ma66e.

29 Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kaɲum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, kebu-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankoo6e nii, ³¹ hono non, jooni 6e calorii mo yalla e6e keba yurmeende kam6e duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yim6e fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo 6e fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko.

³⁴ Sabi nii winndorii:

«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»^{*}

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoba dum?»[†]

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondinbe Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraa6e, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoo sadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati pembee aduna, kaa dalee Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hi66i.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati na6ee ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal.

⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngaldaa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley ha66agol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no hawrirta e goondinal nii.

[‡] 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34 * 11:34 Esaaya 40.13

[†] 11:35 Ayyuuba 41.3

⁷ Dokkaado gollande deental goondin6e Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laa6unde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmotoodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoo di ngaldae e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina banndum faa 6urna dum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattu6e, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laa6ude, ¹² mbeltee e ley jikke oo, mujee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballee senii6e Laamdo 6ee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoobe hob6e, ¹⁴ nduwanee torroobe on 6ee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotoobe 6ee, mboydee e woyoo6e 6ee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniibe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njobtee dum. Ndaaree wadude ko yim6e fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yim6e fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraa6e horsu6e, pati njobtanee ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yobtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gajo maa yolbii namminaa dum, so domdii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dwtanaade laamiibe

¹ Yo gooto fuu dwtano laamiibe 6ee, sabi laamu walaa so wanaa iwru6o to Laamdo oo, kasen duu laamiibe 6ee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooree6e 6ee, kuloowo 6e dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi dwtano-don laamiibe 6ee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkil-laaji mon piija on duu. ⁶ Dum saabii so odon njoba lampo, sabi laamiibe 6ee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, 6e gollanoobe Laamdo. ⁷ Ndokkee 6e fuu hakkeji ma66e. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddi-non mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati namaande fuu biloo hakkunde mon so wanaa namaande jilli. Homo fuu rewa banndum jilli. Sabi jiddo neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati naadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jiddo tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam 6uri badaade en diina nde naatuno-den e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, jalooma oo battiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre dii, bamen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonbe e fooyre jalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko nabata deental goondinbe yeeso

¹ Nja6bee mo goondinal mum lo'i tawa on jinjiraali dum ko woni e hakkille mum. ² To banngal naamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa naamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa naamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo naamataa tew oo. Mo naamataa tew oo pati jinja naamoowo tew oo, sabi Laamdo jabbiima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-daa faa jinjaa gollanoowo goddo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi jii6inde mo.

⁵ To banngal palaade, oodoo ana jogorii palaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii palaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo palaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, naamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo naamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wuurtii faa laatanoo wuur6e e maay6e fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada jinja sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, gamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liba dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kapum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko kebu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yimbe haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, foocitaare e jam e seyo e ley haabagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yimbe bee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten beydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko nabata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana liba sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kapum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko jaamata, jukkete, sabi joomum jaamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen sellu6e goondinal bee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan.

² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiibe ma dii e am njani.»*

⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi dii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla mujal e berde buubude de Binndi dii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke.

⁵ Yo Laamdo Jom mujal, buubinoowo berde oo, hokku on

* 14:11 Esaaya 45.23 * 15:3 Jabuura 69.10

laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii,
 6 faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi
 kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men
 oo.

7 Nja66ondiree no Almasiihu jabborii on nii, faa Laamdo
 teddinee. 8 Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahu-
 udiyankoo6e faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu
 tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaatiraa6e Yahu-
 udiyankoo6e dee 9 yalla leji goddi dii duu ana teddinira
 Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi dii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leji,

mi yimete faa teddina innde maa.»†

10 Binndi dii mbii kasen:

«Leji, mbeltodee e yim6e Joomiraado 6ee.»‡

11 Kasen:

«Onon leji dii fuu, njettee Joomiraado,

yo yim6e fuu njettu mo.»§

12 Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,

oon immoytoo faa laamoo leji dii,

di pawoyan jikke majji e makko.»*

13 Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e
 ley goondinal mon, yalla odon beydoo heewde jikke saabe
 baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

14 Sakiraa6e am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne,
 odon keewi anndal, kasen duu odon mbaawi waajondirde.

15 Kaa ley bataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji
 faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe
 moyyere nde Laamdo hokki kam 16 nde wadi kam gollanoowo
 Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankoo6e ndee. Ko
 mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla
 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ana laatoo sadaka beldo
 Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. 17 Ndennoo, e ha66agol
 am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji di
 ngollan-mi Laamdo dii. 18 Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde
 so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am
 faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee dwtanaade
 Laamdo. Haala am e golle am duu, 19 Laamdo tabintinirii dum
 baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo
 oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu
 oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi
 Illiriya. 20 Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade

† 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43

§ 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10

Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Be njottinanooka haala makko 6ee njijoyan, 6e nanaalino kabaaru makko ana haalee 6ee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo hadi kam warde to moodon too cili keewdi. ²³ Kaa jooni golle oo huu6ii dee doo leyde, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurdi jooni. ²⁴ Mido yidi fanjude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe won6e ton 6ee. ²⁶ Sabi deente goondin6e gonde Makedoniya e Akaya dee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaabe e seniibe Urusaliima 6ee. ²⁷ Be anniyorii dum berde laabude, kaa e6e kaani wadande been dum duu. Sabi tawii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kebii ngedu e moyyereji di Ruuhu oo hokki Yahuudiyankoo6e 6ee dii, ndennoo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankoo6e 6ee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii 6e ko hawrintinaa koo, mi ya66orto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu ki66udo oo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli di Ruuhu oo hokkata dii, mido ndaarda on: ka6odo-don e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamdo saabe am, ³¹ yalla mido dada e 6e ngoondinaali won6e Yahuudiya 6ee, kasen seniibe won6e Urusaliima 6ee nja66oo ballal ngal nabanana-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamdo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, gollanoowo deental goondin6e gonngal ley Kankiriya oo. ² Nja66oro-don mo e dow innde Joomiraado no seniibe 6ee kaani wadude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heew6e, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoobe e am golle Iisaa Almasiihu 6ee. ⁴ Sabi 6e kosii mursude yonkiiji ma66e faa 6e ndannda yonki am. Wanaa miin tan

† 15:21 Esaaya 52.15

yettata 6e, deente goondin6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e dee fuu ana njetta 6e. ⁵ Mido jowta deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaa6e am wor6e 6e uddidanoo-mi kasu 6ee. Be nelaar6e teddinaa6e, kasen duu kam6e adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kajum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yim6e galle Narsisi hab6iibe e Joomiraado 6ee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, 6een yo rew6e gollanoo6e Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado subii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondin6e Iisaa wondube e ma66e 6ee. ¹⁵ Mido jowta Filolog e Yuliya, mido jowta Nere e banndum debbo, kajum e Olimpasi, mido jowta seniibe wondube e ma66e 6ee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondin6e Almasiihu dee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraa6e, mido ndaarda on, ndeento-don e waddoo6e ceeraagu e pergite saabe salagol mum'en jannde nde ke6udon ndee, ngoddee 6e! ¹⁸ Sabi yim6e wa'u6e non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko 6e ngollanta dee, deedi ma66e dii. Haalaa6e ma66e beldi e manooje ma66e jaayde 6e majjirintra hakkillaaji yim6e 6e yoyaa 6ee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru dowtaare mon yottike yim6e fuu. Saabe dum mido weltanii on, kaa mido muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laabube banngal ko boni. ²⁰ Laamdo gad-doowo jam oo wadan niison Ibiliisa ley teppe mon booyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaa6e am 6ee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndando Pool oo 6ataaki oo, mido jowta on saabe hab6agol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondin6e ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kajum e Kartus sakiike men oo. [²⁴ *]

* **16:24** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Jettooje

²⁵Jettooje ngoodanii Laamdo baawdo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on dum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo banngugol sirri Laamdo cuudanoodo gila arannde ²⁶kaa jooni o bannginaama. Dewte annabaa6e anndinii dum leji dii fuu no Laamdo duumiido oo yamiri nii, faa di ngoondina Laamdo di downtanoo dum. ²⁷Yo teddeengal woodan Laamdo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaŋum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo labbinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yimbe mum, onon e noddooŋe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado maŋŋe, yo Joomiraado men. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkooŋe

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on keŋii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu niigii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on ŋakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on sembe faa do aduna haadi, yalla odon laato be ngalaa niŋe ŋannde gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddi on kaŋŋo-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraaŋe, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraaŋe am, mi narrii yimbe suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njiidu-mi wiide dee, yogaaŋe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, woŋŋe ana mbiya ana ngoodani Apollos,† woŋŋe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, woŋŋe kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batisiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum

* 1:2 Golle Nelaabe 18.1-17 † 1:12 Golle Nelaabe 18.24-28

neejal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoo meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halkotoo6e 6ee, kaa banngal men enen hisintee6e 6ee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en 6ee, mi jii6an faamu faamu6e 6ee.»[†]

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yim6e aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondin6e dum 6ee waaju amen nanndudo e safiyaaku oo.

²² Yahuudiyankoo6e ana ndarta kaayde, Yunaninkoo6e ana njidi kapum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankoo6e dum metti, banngal leji goddi dum safiyaaku.

²⁴ Kaa banngal noddaa6e 6ee, Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yim6e njogorii yo safiyaaku oo ana 6uri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana 6uri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraa6e 6e Laamdo noddi: banngal yim6e, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iw6e e leji teddudi keewaa e ley mon.

²⁷ Kaa Laamdo subike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O subike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantaroo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waa-joo on goonga Laamdo teddudo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yim6e. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde

[†] 1:19 Esaaya 29.14

ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido siyya sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neepal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde jiiibuŋe e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotooŋe e ley oo doo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga tedduŋo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankooŋe laamiibe 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo ebe anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado tedduŋo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yiduŋe dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku keŋ-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo keŋ-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i6be aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta hebuŋe Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo hebaali Ruuhu Laamdo oo waawataa ja6baade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo kebuŋo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi dii mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasihu oo njogi-den.

3

Haala gollanooŋe Laamdo

¹ Miin noo, sakiraaŋe, mi waawaa haalirande on hono no on hebuŋe Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankooŋe nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasihu ngal nii. ² Biraadam ndokku-mi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu.

* 2:9 Esaaya 64.3 † 2:16 Esaaya 40.13

Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguur-don naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e maabe fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoobe e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi aranndeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, heban mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa kajum hisinte, ana wa'i no cobbitiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en bee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en bee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantoro yimbe, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, kajum e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

* 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

4

Haala golle nelaabe Almasiihu e tampereejii mum'en

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanoobe Almasiihu, njogoree min min halfinaabe goongaaji Laamdo teddufi cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde biibe aadama wiyooŋe mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocitiido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suudinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraabe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko windii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa woobe bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantoro dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaabe bee, Laamdo heedini min cagal no saraabe wareteeŋe nii. Sabi min laatike fijirteeŋe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimbe fuu. ¹⁰ Min majjuŋe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haabagol mon e Almasiihu. Min lo'ube, onon on jom'en semmbe. Min hoynaabe, onon on teddinaabe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kajum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min munan. ¹³ So min no'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogoraa no mbuuwadi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimbe fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi windiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndirmi dum dee, faa mi jannginira on no sukabe am horsube nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley haabagol mon e Almasiihu odon njogii dowooŋe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraabe kaa. Sabi e haabagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on jemmbon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley haabagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe

Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinŋe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa ɓooyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe ɓee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinŋe

¹ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heeferɓe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu odon mantoroɗum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bonɗo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee pannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu? ⁷ Laɓɓinee ko'e mon, itton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laatoɗo conndi farani njiibaandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laaɓal kaɗum e goonga.

⁹ E bataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobuɓe. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobuɓe wonɓe e oo doo aduna ɓee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuyɓe fuu naa rewoɓe tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortooɗo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa no'owo yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati jaamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi ɓe ngalaa e ley deental goondinŋe Laamdo ngal ɓee, wanaa miin sarata ɓe, Laamdo sarata ɓe. Kaa wonɓe ley deental goondinŋe Laamdo

ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraa6e goondin6e

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cusirta wullitaade oojiibe 6ee njoppa fooccitiibe 6ee? ² Tama on anndaa fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitiibe 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirtan sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondin6e ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraa6e luurru6e? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon bolata fay sakiraa6e mon.

⁹ Tama on anndaa oojiibe naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobu6e e rewoobe tooruuji e jeenoobe e luudunkoo6e ¹⁰ e wuy6e e haasidi'en e yaroobe doro e jo'oo6e yim6e e yanoobe, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laabi, on nanngiraama fooccitiibe saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kapum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondin6e kaaniri teddirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di di fuu. Terde bii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngoni caldi Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi 6ama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

6e laatoto neddo gooto.»* 17 Kaa ka66ondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. 18 Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. 19 Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njei ko'e mon, 20 sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

1 Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. 2 Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. 3 Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. 4 Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. 5 Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa kebon no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. 6 Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsi, mi kolludo on laawol lobbol nii. 7 Miin, mido yidi yimbe fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

8 Faade e 6e 6amaali e 6e 6amaaka, kapum e rewbe 6e worbe mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii 6uri moyyude e mum'en. 9 Kaa so tawii 6e mbaawaa nantaade, 6e ndewla, sabi dum 6uri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

10 Wonbe e dewle 6ee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. 11 So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

12 Kaa wo66e 6ee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. 13 Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. 14 Sabi gorko mo goondinaali oo ana la66iniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana la66iniree gorum. So wanaa dum, 6i66e mon laatoto 6e anndaa Laamdo, tawee nee 6e senii6e. 15 Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii

* 6:16 Puddoode 2.24

en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuurdu no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddi dum ndee. Dum njamir-mi deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddi dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddata dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimidraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddi, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddaado duu, laatike diimaajo Almasi-ihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yim6e. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddetee ndee, yo heddoro non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yim6e 6e ndewlaali 6ee, mi walanaa 6e yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo heddoro no worri nii 6uri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a 6amii duu, a luuttaali. Mboomri duu so 6amaama, luuttaali. Kaa naatu6e e dewle 6ee billoto e nguurndam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo 6adike. Jooni, yo 6am6e 6ee mba'u no 6amaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, weltiibe mba'a no mbeltaaki nii, soodoobe mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali he6ude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo 6amaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa 6amaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa

faa tonnga on. Midó yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa 6ami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum 6uri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo 6amaado yo ka66aado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi 6amde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o 6urata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu midó miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni midó jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko na6ata deental goondin6e ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal 6aamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yim6e mbiyata rewetee6e koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyetee6e «rewetee6e» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen, banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo ke6ir-den nguurdam oo.

⁷ Kaa wanaa yim6e fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoo6e rewde tooruuji, faa hannde e6e 6aama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati njey dum. Dum wadata so e6e miila 6e coban, tawi 6e mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, 6aamdu 6attintaa en Laamdo. So en 6aamii, nafataa en fay huunde, so en 6aamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon 6aamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol li6a 6e 6ii6aali e ley goondinal 6ee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada 6aama ley suudu tooru,

hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooru-
 uji kajum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo
 mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal.
¹² So on toojirii non sakiraa6e 6e jii6aali e ley goondinal 6ee,
 so on njii6ii hakkillaaji ma66e, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum
 nee, so tawii jaamdu ana li6a sakiike am, mi jaamataa kasen
 tew abada, pati mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi
 yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa
 e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so
 banngal yogaa6e mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi
 nelaado, sabi ko ngoondin-don Iisaa koo ana holla Joomiraado
 neli kam jaati.

³ Annii ko mbiyan-mi feloo6e kam 6ee: ⁴ min kaandaa e
 hebude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa
 e na6orde rew6e amen no nelaabe wo66e 6ee nii naa? No
 mijiraabe Joomiraado 6ee nii, kajum e Piyeer? ⁶ Naa miin
 e Barnabas tan ngoni haan6e gollude faa ke6a no nguurda?
⁷ Homo e mon yii sordaasi joo6oowo hoore mum? Homo woni
 demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni
 duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yim6e tan fawii naa?
 Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya
 Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude
 gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille
 naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen
 mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu
 ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon
 kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje,
 yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wo66e ana kaandi e
 hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen 6uri haandude
 hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden mu6a hu-
 unde fuu pati min kad6a Kabaaru Lobbo haala Almasiihu
 oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu
 Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yim6e ndokkata
 Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde
 sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non,
 Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e
 Kabaaru Lobbo oo.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi heba huunde. Maayde burani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi hebanno njo6di. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njo6di am? Njo6di am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotoo6e Kabaaru Lobbo oo 6ee poti hebude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yim6e fuu, yalla mido heba ko buri heewde e ma66e. ²⁰ E ley Yahuudiyankoo6e, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido heba 6e. E ley jokku6e Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido heba 6e, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley 6e ngalaa e Sariya Muusaa 6ee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido heba 6e, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'u6e, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido heba 6e. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yim6e fuu, yalla ana daja 6e kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido heba hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirtee6e 6ee fuu yo dogoo6e, kaa gooto tan hebata deesewal? Ndennoo, ndogiree hebude ngal. ²⁵ Lanndinantoo6e ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko 6e ngadirta dum dee, faa 6e keba deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keben deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no ka6oowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo wob6e Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraabe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maami-raabe men jamaanu Muusaa koo. Be fuu 6e ngoniiino e ley luurde ndee, 6e fuu duu 6e lummbiino geeci oo. ² E ley ha66agol ma66e e Muusaa 6e fuu 6e kebii lootogal batisima e ley luurde ndee, katum e ley geeci oo. ³ Kasen duu 6e fuu 6e naamdii naamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ 6e fuu 6e njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi e6e njarannoo dam

e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e ma66e ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko 6uri heewde e ma66e, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so 6e kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no ma66e nii. ⁷ Pati laatee rewo6e tooruuji no yoga ma66e nii, hono no winndorii nii: «Yim6e 6ee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaa6e e ma66e naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga ma66e nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati nermitee no yoga ma66e nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki 6e. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen won6e e cakite jamaanu 6ee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati bo66oo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro he6uka on ka he6aali 6i66e aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa 6urka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron mupude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

¹⁴ Saabe dum, sakiraabe am horsube, ngoddee dewal tooruuji. ¹⁵ Mido haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. ¹⁶ Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamdo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyam Almasiihu dam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? ¹⁷ Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. ¹⁸ Taykee lenol Israa'iila ngol: tama yim6e ma66e jaamoobe sadakaaji 6ee ndeentaali e Laamdo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? ¹⁹ Mido yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? ²⁰ Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heefer6e 6ee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamdo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. ²¹ On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en 6ee. ²² Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miilii eden 6uri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamdo teddinee

²³ Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu nabata deental goondin6e ngal yeeso. ²⁴ Pati fay gooto

* 10:7 Pergu 32.6

laato hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e bee duu. ²⁵ Tew cootteteedo luumo fuu, odon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di jinjataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. ²⁶ Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»[†] ²⁷ So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokke-don fuu, tawa hakkillaaji mon jinjataa on. ²⁸ Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum jinjoowo dum. ²⁹ Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. ³⁰ So mido yetta Laamdo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so mido bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamdo kammari mum?

³¹ Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee. ³² Pati laatane fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankoo6e wanaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e wanaa deental goondin6e Laamdo ngal. ³³ Ngolliree no am nii, sabi mido tewta ko welata yim6e fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewe6e tewtan-mi, yalla e6e kisinee.

11

¹ Nembee kam no jembbiran-mi Almasiihu nii.

Haala bangal soomugol hoore

² Mido yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. ³ Kaa noo, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamdo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. ⁵ Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o la6iido nii. ⁶ Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa la6ude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. ⁷ Gorko noo haanaa hippaade kufina, sabi yo mbaadi Laamdo, kajum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸ Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹ Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰ Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹ Kaa dum e taweede, e ley ha66agol men e

[†] 10:26 Jabuura 24.1

Joomiraado, debbo ana ha66ii e gorko, gorko duu ana ha66ii e debbo. ¹² Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³ Caree onon e ko'e mon: yalla ana njardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴ Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaagini e gorko, ¹⁵ kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶ Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondin6e Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸ Ko adii fuu, mi nani so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹ Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolniibe jaati won6e e ley mon 6ee ana annditee. ²⁰ So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamaton. ²¹ Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa 6ee doo njolba, 6ee too cigira. ²² Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yaw6e deental goondin6e Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude 6e ngalaa ko njogii 6ee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³ Sabi miin, e Joomiraado ke6u-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o 6ami buuru, ²⁴ o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccitoron kam.» ²⁵ Hono nii, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyyam am. Faa nde njaraton fuu, miccitoron kam.» ²⁶ Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷ Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyyam makko dam fuu. ²⁸ Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹ Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰ Dum saabii so yaw6e e lo'u6e ana keewi e mon, kasen duu won yawtu6e. ³¹ Sinndo eden yeewtonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³² Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³ Ndennoo sakiraaŋe am, so oŋon kawrita faa ŋaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴ So tawii won jolbuŋo e mon, yo ŋaamu to suudu mum too, pati kawrite mon ŋee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddii koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Haala dokke ŋe Ruuhu Ceniido hokkata ŋee, sakiraaŋe, mido yidi paamon ŋe faa gasa. ² Nde ngonno-ŋon heeferŋe ndee, oŋon anndi no tooruuji muumi ddi majjiniri on. ³ Dum wadi so njiŋdu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kuŋaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke ŋe Ruuhu Ceniido hokkata en ŋee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanooŋe deental ŋee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaŋum gollata di fuu ley yimŋe ŋee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana ŋanngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde ŋawŋe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayŋe, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, ootoo seenndude ko woni seyŋaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde ŋemŋe Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde ŋeen ŋemŋe. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi ddi e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasiihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankooŋe naa so en nganaa Yahuudiyankooŋe, so en rimŋe naa so en riimayŋe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi ddi fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luuŋata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentinii caldi ddi fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laataaako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi ddi ana keewi, kaa neddo

oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasiihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o jorryini nelaarbe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe jawbe e faabotoobe e ardotoobe, kapum e haaliroobe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaarbe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mujal, ana njogii moyyuki. Di ngaldaa e haasidaaku, di ngaldaa e haawtaare, mawninkinaare duu waldaa e majji. ⁵ Jilli ngadataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oonaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafuu fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana mupa fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana naki, looweede men konngol Laamdo ana naki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko naki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi,

no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laaŋa, ko wa'i hono no timtorgal niŋŋungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hiŋŋaali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hiŋŋa, no Laamdo anndiri kam faa hiŋŋi nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli ŋuri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko ŋur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yimbe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo teddufi cuudaafi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yimbe haalanta, faa naŋa dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en semmbe, ŋuubina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum naŋata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondinbe naŋata yeeso. ⁵ Mido yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko ŋurani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamdo loowi e mum ŋuri kaaliroowo demde Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondinbe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraaŋe, so mi wariino to mon mi haalirananno on demde Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamdo ŋannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamdo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laaŋa, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hodata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaŋa, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demde Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demde dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke naŋooje deental goondinbe ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu jaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so mido jaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinbe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, burani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraaŋe, pati laatee be ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe be demde godde,
 kajum e kundude wobbe
 kaaliranani-mi yimbe am bee.

Dum fuu e taweede,
 be kettintaako kam.»*
 Hononon joomiraado wiiri.

²² Hononon, demde Ruuhu dee yo maande do be ngoondinaali bee, kaa do goondinbe bee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe bee, kaa do be ngoondinaali bee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so be fuu be naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe be mboowaa dum naa be ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haanduube naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko banngingee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraaŋe, hono wadette? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janngingol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa,

* 14:21 Esaaya 28.11-12

joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe 6ee cara haala ma66e kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo 6annginani gooto e joodiibe 6ee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana he6a anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en 6ee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente seniibe dee fuu nii, ³⁴ yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndu6anaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondin6e ana yaaginii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan ke6i ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kadee demde Ruuhu haalireede. ⁴⁰ Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jii6aaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottinmi on, mo nja6u-don, mo jii6u-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanirmi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo ke6u-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e jalooma tata6o oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o 6anngani Piyeer, caggal dum, o 6anngani taalibaa6e sappo e didon 6ee, ⁶ caggal dum, o 6anngani ko buri sakiraa6e teemedede njoyon darannde wootere. Ko buri heewde e ma66e ana nguuri faa jooni, kaa won yawtu6e e ma66e. ⁷ Jokkiti hen kasen, o 6anngani Yaakuuba, o 6anngani nelaabe 6ee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o 6anngani kam miin baado no 6inngel ngel lebbi mum ki66aali nii. ⁹ Sabi miin buri nelaabe 6ee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondin6e Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo,

saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin buri nelaa6e 6ee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kam6e, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maay6e

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maay6e immitataako? ¹³ Sinndo immital maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum immिताaki, ¹⁴ so Almasiihu immिताaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maay6e immिताataako. ¹⁶ Sabi so maay6e immitataako, Almasiihu e hoore mum immिताaki, ¹⁷ so Almasiihu immिताaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu 6ee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurndam tan nafannoo, enen burannoo yim6e fuu yurminaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immitotoo6e. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yim6e fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yim6e fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, 6e o jey 6ee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum 6ettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o ya66a way6e 6ee fuu. ²⁶ Gajo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayoral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

²⁹ Haya, won yogaabe jabu6e lootireede lootogal batisima saabe maay6e. So tawii maay6e immitataakono, kodum wadi so yim6e ana mbatisiree saabe ma66e? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraa6e, jannde fuu mido hosa maayde saabe gollleeji am dii. Mido haalana on dum kammari ko mantortoo-mi on saabe ha66agol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo.

* 15:27 Jabuura 8.7

³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko ka6annoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, kodum dum nafata kam? So maay6e immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayoo6e janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bon6e ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla ofon njaagoo.

³⁵ Kaa dajan lamndiido: «Hono maay6e immitortoo? Terde hode 6e tawretee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-daa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-daa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal dum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngaldae terde: yim6e terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e nari mum, leydinkooje dee e nari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maay6e duu hono non worri. Ko iretee koo ana nola, ko immitotoo koo nolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, dum woni Aadama, laatii yonki wurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurdam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardi warde, ko jeyaa e leydi koo ardi warde, caggal dum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo dida6o oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iw6e e leydi 6ee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iw6e dow kammu 6ee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-d'en e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko nolata waawataa tawreede ko nolataa.

⁵¹ Mido 6annginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buututal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maay6e 6ee immitoto 6e nolataa, enen, mbaylite-d'en. ⁵³ E ley dum, ana tilsi terde nolooje dee 6oornoo ko nolataa, terde maayooje dee duu 6oornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde nolooje dee 6oornike ko nolataa, maayooje dee 6oornike ko maayataa,

e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

55 «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡

56 Maayde, e luuttal hebata semmbe, luuttal duu e Sariya oo hebata baawde. 57 Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasi-ihu.

58 Ndennoo sakiraaŋe am horsuŋe, laatee joottiŋe 6e ndimmbataako, 6eydo-don jannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e haŋŋagol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe wonbe ngalluure Urusaliima

1 Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe wonbe ngallu-ure Urusaliima 6ee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondinbe gonde leydi Galaatiya dee nii. 2 Alan fuu, gooto e mon fuu mooŋta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. 3 So mi warii, mi waddanan 6e cuboto-don 6ee 6ataakiji anndinooji ko 6e ngonni, faa 6e naŋa ballal mon ngal Urusaliima. 4 So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton yaŋŋortoo-mi. 6 Ana moyya mi faŋŋa to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yooŋinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. 7 Sabi e ngol laawol, mi yidaa faŋude on tan so mi yaŋŋoo, mido yidi faŋŋude to mon seeda so Joomiraado jabii. 8 Kaa mi faŋŋan do Efeesu doo faa iidi Pantekot, 9 sabi mi heŋii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, wayŋe duu ana keewi.

10 So Timote warii e mon, njaŋŋee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. 11 Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoobinee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraaŋe 6ee.

12 Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraaŋe 6ee to mon, kaa faa hannde o jaŋaali fey. O waran so o heŋindiima.

Baynondiral

13 Njeertee, niibe e ley goondinal, laatee worŋe, 6eydoro-don semmbe. 14 Ko ngadaton fuu, ngadiiree dum jilli.

¹⁵ Oŋon anndi Istifanas e koreeji mum. Kaɗum'en adii fuu goonɗinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande seniibe 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'ube non, kaɗum e gollidoobe e ma66e, tiinniibe e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, kaɗum e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goonɗin6e gonɗe leydi Asiya ɗee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goonɗin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dīdabo faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaŋum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamdo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniibe wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamdo buubinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buubinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buubinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buubinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-don ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dīi nii, hono non Almasiihu duu buubinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buuba. So berde amen buubinaama minen, dum yalla berde mon ana buuba, mbaawon mupude sii torraaji dī min torrete minen e ko'e amen dīi. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dīi nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buubinegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraaŋe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dīi. Torraaji kewtiidi min ton dīi ana yaabbitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraaŋe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamdo immintinoowo maayŋe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamdo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laabal berde iwngal to Laamdo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni paayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku biibe aadama, hinnee Laamdo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njannaton so paamon. Mido yidi paamon ¹⁴ ko puddu-don faamude jooni koo faa laaba: paande gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arannde warde to mon yalla odon ceyoo cili dīdī. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faɲa to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dūm, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dūm waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamdo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa AlmasiihuBii Laamdo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamdo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamdo teddinee. ²¹ Laamdo jaati jiiḅini min, minen e mon fuu, haḅḅagol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laatoo piḅiraado moyyereeji dī o mooḅtani en dīi.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on hadi kam wirfitaade Korintu. ²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi odon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-don.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunḅlinii on, homo seynata kam so wanaa onon 6e cunḅlin-mi 6ee? ³ Dum wadi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley 6ataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotuḅe seynude kam 6ee cunḅlina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e bernde mettunde e gondi keewdi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunḅlinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo 6ur6e heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko 6uri moyyude dee: njaafodon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda odon downtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-don fuu mi yaafoto dūm miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dūm yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraa6e 6ee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jattooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe ha66agol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisintee6e 6ee e halkotoo6e 6ee. ¹⁶ Do halkotoo6e 6ee, min kaccol maayde na6oowol 6e e maayde, do hisintee6e 6ee, min uurdi nguurndam na6oori 6e e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortoo6e konngol Laamdo ngol no heew6e ngadata nii, sabi min nelaabe Laamdo, miden kaalda berde laa6ude yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanoo6e aadi keyri

¹ Kori min pudditaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa bataakiiji anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwdi e mon hono no yim6e yogaabe kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni bataaki amen binndaado e berde amen, mo yim6e fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on bataaki Almasiihu saabe golle amen. Bataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e berde yim6e.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko wadi min fotu6e laataade gollanoo6e aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana na6a yim6e to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam na6ata yim6e.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluuje kaaye, na6ooji yim6e to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o jifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo 6uri darja! ⁹ Golle li6oowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kamari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko jifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jii6ata faa abada koo 6uri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankooŋe keddo yeeuwe darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde maŋŋe mbumii. Sabi faa hannde so ebe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese maŋŋe. Nde huncaaka tafon, sabi e kaŋŋiido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddi hurde hakillaaji maŋŋe. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen be geese mum'en cudditaa bee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaabataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonnataa yimbe, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakillaaji yimbe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotooŋe bee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakillaaji maŋŋe pati be njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kajum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min annal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana andee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wemmber wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiyee e terde

* **3:14** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so ebe keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese maŋŋe, be paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiyee e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»* Minen duu min goondin6e hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo. ¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo immintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko, minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla moyyere Laamdo ndee ana yottoo yim6e heew6e. Hono nii yim6e heew6e njettirta Laamdo faa Laamdo 6eydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkijji amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal timmataa, 6urngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti hakkillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakkillaaji amen. Sabi ko yiyetee koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-den yeeso Almasihu

¹ Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurjinaama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii cabbitoo saabe heppugol men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden 6oornoroo ndu no kaddungal nii, ³ yalla so en 6oorniima ndu pati taweden en wuttiniibe. ⁴ Sabi e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa 6oortaade ndu, ko njid-den dee, 6oornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo pi6iraado moyyereji desanaadi en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden keddii e dee doo terde, eden ngoddii suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi ko ngoondin-den nguurdu-den, wanaa ko njiyaten nguurdu-den. ⁸ Ndennoo eden njogii hoolaare, kaa ko 6urani en, eggude e dee doo terde kammari faa kodoyen banngae Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo

* 4:13 Jabuura 116.10

woni ko ɓur-ɗen fuu tewtude, hoɗude ɗoo e eggude ɗoo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaro-ɗen yeeso Almasiihu faa care-ɗen, yalla gooto fuu ana yobee golle mum mo waɗunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bonɗo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamɗo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraaɗo, min tewtan hebude hakkillaaji yimɓe ɓee. Laamɗo ana anndi min, mido joonndorii onon duu oɗon anndi min e ley ɓerde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon. Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-ɗon min, yalla oɗon keɓa ko njaabo-ɗon mantortoobe kulle gonɗe sella, ɓe mantortaako kulle gonɗe e ɓerde. ¹³ So min njogoraama min haanduɓe, ɗum saabe Laamɗo. So min njogoraama min yeeduɓe, ɗum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimɓe fuu, ndennoo yimɓe fuu maayii. ¹⁵ O maayanii yimɓe fuu, yalla wuurɓe ɓee ana ɗootta wuurande ko'e mum'en, mo ɓe nguuranta dee, maayando ɓe so wuurtani ɓe oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no ɓii-aadama jogortoo nedɗo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min ɗoottii jogoraade mo non. ¹⁷ So nedɗo haɓɓike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiidɗi koo yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyɗitii. ¹⁸ Dum fuu to Laamɗo iwri, kanko neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yimɓe. ¹⁹ Sabi Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimɓe aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniiɓe Almasiihu, hono no Laamɗo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on ɗum ɗoo e innde Almasiihu: ngartee e Laamɗo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamɗo fawii luutti men fuu dow makko, yalla haɓɓagol men e Almasiihu ana waɗa en foocciite yeeso Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

¹ Minen, kammari min gollidoobe e Laamɗo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamɗo nde keɓ-ɗon ndee.

² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,

mi faabike ma jalaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni jalaande kisindam. ³ Min njidaa waɗude fay huunde ko fergitata yimɓe

* 6:2 Esaaya 49.8

so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanooŋe Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmbere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyingol, ley yolbere, ⁶ ley laaŋal, ley anndal, ley mujal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngalɗaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e kaŋorde fooccitaare gonde e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yimbe no'ata min, kaŋum e ko njettata min. Miden kolla yimbe min gollanooŋe Laamdo ley ko min njogoraa min majjinooŋe tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayooŋe jooni tawee min wuurbe, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotooŋe wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heewbe arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njeɗ fuu.

¹¹ Korintunkooŋe, min kaaldanii on laaŋal reedu, min njaa-jinani on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati kaŋŋondiree e be ngoondinaali bee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji di di ngalɗaa faa ndemda. Won ko reentini fooccitaare e oopaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Andee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e maŋbe,
mi yiilodoto e maŋbe,
mi laato Laamdo maŋbe,
be laato yimbe am.»†

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde maŋbe!
Ceertee e maŋbe!
Pati memee ko sobi!
Nden, mi jaŋboto on.»‡

¹⁸ Mi laatano on baaba,
laatano-don kam biŋbe rewbe e worbe.
Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»§

† 6:16 Lewinkooŋe 26.12, Esekiyel 37.27

‡ 6:17 Esaaya 52.11

§ 6:18 2

Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

7

¹ Sakiraaŋe horsuŋe, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo laŋŋinen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

² Laŋŋinanee min berde moodon! Min tooŋaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min ŋaamaali jawdi fay gooto.

³ Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haalino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenn-dataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. ⁴ Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantoroŋ saabe moodon, on buuŋinii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereji amen dŋi fuu.

⁵ Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. ⁶ Kaa Laamdo buuŋinoowo berde sunaaŋe oo, buuŋinirii berde amen garol Titus. ⁷ Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buuŋinno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kaŋum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. ⁸ So bataaki am oo sunŋiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunŋiniino on fay so e wakkatiwel gootel – ⁹ mido seyii jooni. Wanaa ko cuŋluno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinooŋo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. ¹⁰ Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. ¹¹ Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kaŋum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaŋum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laabi e oon kabaaru. ¹² Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe tooŋudo mbinndir-mi, wanaa saabe tooŋaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginanee soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. ¹³ Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on buuŋinii bernde makko. ¹⁴ So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga.

¹⁵ Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dowliri-don on fuu e no nja66ori-don mo kulul e sijjugol nii. ¹⁶ Midó seyii ko ke6u-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kam6e e horireede billaare sattunde fuu, keewal ma66e seyo waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay so e6e e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: 6e ndokkitirii ko 6e mbaawi fuu fay ko 6uri baawde ma66e, berde laabude tal 6e ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla e6e ke6a laawol wadude juude ma66e e wallugol seniibe wonbe Urusaliima 6ee. ⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amen. Ko adii fuu, 6e ndokki ko'e ma66e Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo 6e ndokki min ko'e ma66e minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsera wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Midó haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe wonbe Urusaliima 6ee, sabi dum 6uri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude 6e, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, ki66inee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanana dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e billaare yalla wob6e 6ee ana powta, yim6e fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on ke6ii faa heewi faa mbaawon wallude won6e e baasal 6ee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kam6e 6e ke6ii ko heewi faa 6e mbaawa wallude on. Hono nii yim6e potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moobtunoodo ko heewi oo ya66intinaali, moobtunoodo seeda oo jakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaadube mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e bernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko 6uri dum fuu, soobirantaaku

* 8:15 Pergu 16.18

mawdo e bernde laaŋunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondinbe dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondinbe dee cubii mo, yalla omo laatoo jaado amen faa min naba dokkal ngal Urusaliima. Ngala dokkal ana teddina Joomiraado, ana banngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min keba feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yimbe duu. ²² Miden neldida e didon bee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo ŋuri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraaŋe men wondube e makko bee yo nelaaŋe deente goondinbe dee, be teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee be jilli moodon, kollee be kambe e deente goondinbe dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe wonbe Urusaliima bee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude be sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankooŋe, mbii-mi be: Akayankooŋe lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon sobini ko ŋuri heewde e maŋbe. ³ Kaa mido nela e moodon bee sakiraaŋe pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee odon lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankooŋe ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon ŋurata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraaŋe bee ardo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-don ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal bernde laaŋunde tal, tawee wanaa tilsere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e bernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilsere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu odon keba ko heyata on wakkati fuu, keddoro-don ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:
«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*

* 9:9 Jabuura 112.9

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-don dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceettortodon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kam6e e yim6e fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddi on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garɗoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji bii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min bi66e aadama tan, kaa no min ka6irtee nii wanaa no bi66e aadama ka6irtee. ⁴ Sabi ka6orde de min ka6ortoo dee nganaa de bii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji way6e e leydi ⁵ kaɗum e mawninkinaare fuu ha6oore yim6e annude Laamdo. Kasen min nanngoobe miilo fuu faa min ngartira dum e dwtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min naba goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya66itaade, dum hersintaa kam. ⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hul6inde on e 6ataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiye 6ataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo annu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e 6ee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e

nanndintaa ko'e maŋŋe e fay gooto so wanaa e ko'e maŋŋe tan!
 Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa yaŋŋitoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min yaŋŋitinoke keerol e manti amen. Kaa min yaŋŋitaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle woŋŋe mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min yaŋŋitaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min keba no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de woŋŋe kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaabe peneebe

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no badiido haandude nii. Mido jaagii on munanon kam. ² Mido joganii on kiram iwrudam to Laamdo jaati, sabi mi haŋŋii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi nabude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyyi oo faa njoppon hoolaare mon laaŋunde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on keŋii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo keŋuno-don e amen oo, on njaŋŋoto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaabe moodon bee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laaŋi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njoŋaali ndee, mi leydiŋkinike kammari teddinde on, mi mbooffi e ley majjum naa? ⁸ Deente goondinŋe godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraabe iwŋe Makedoniya bee ngaddanii kam ko jakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wapunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalanan-mi on: ley leydi

* 10:17 Yeremiya 9.23

Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngafir-mi non? Saabe mi yidaa on ngafir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaa6e ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaabe penee6e yo golloo6e jambotoo6e yo boorniibe saaya nelaabe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana boornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so gollanoo6e Ibiliisa boorniima saaya gollanoo6e foocitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, nja6ee kaandi am ddi, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heew6e ana mantaroo kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, odon njarranii haandu6e 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, odon muja nelaabe penee6e 6ee maccina on, naama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'iilankoo6e, miin duu mi Israa'iilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasiihu, miin buri 6e fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin buri 6e tiinnaare, buri 6e uddeede kasu, buri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lejol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraa6e penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyingol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddi koo so wanaa huunde wootere: nannde fuu miilooji banngal deente goondin6e dee fuu ana

ka6bi hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana jawna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo bannginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kapum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, ka6biido e Almasiihu, jabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu jabbinaama naa jabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka 6ii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yim6e miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoroo dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore ki66irta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wemmbere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden ke6an-mi semmbe.

No Pool sunjiri banngal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon 6ee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondin6e Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tata6ol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa 6i66e kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade 6i66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaa6e am 6e nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min lab6inoo6e ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraabe horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poofondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e nijondiral e noore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunja saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tata6ol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yim6e didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddiibe 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On ke6an finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali banngal moodon, mo cemmbididdo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdy baawde Laamdo. E ley ha66agol amen e makko, min lo'u6e, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, tayki-tee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66u6e. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir bannum jowtaango wondungo e jilli. Seniibe 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yim6e neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɲum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraa6e wondu6e e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yim6e ana njiiba on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo ke6-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yim6e ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yim6e ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo janngini kam mo, Iisaa Almasiihu 6annginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankoo6e oo. Mi torririi deental goondin6e Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am Yahuudiyankoo6e jokkude diina Yahuudiyankoo6e, kaɲum e hirande neesuuji njaatiraa6e amen. ¹⁵ Kaa Laamdo su6ike kam gila mi finaali, noddii kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o 6annginani kam Biyiiko yalla mido waa-joo kabaaru mum ley heefer6e. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adii6e

kam laataade nelaabe 6ee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duubi tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente ka66iide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiyee: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ E6e teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaabe njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo bannginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi andinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahuudiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am ya66iido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kajum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraabe penee6e coorike e deental goondin6e ngal. Ko 6e ndarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa 6e ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min nja6anaali 6e fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe maw6e 6ee, no 6e njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yim6e. Been maw6e tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer waajaade Yahuudiyankoo6e 6ee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankoo6e 6ee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heefer6e. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondin6e teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, 6e ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndennoo minen, min njaha to heefer6e, kam6e 6e njaha to Yahuudiyankoo6e. ¹⁰ Ko 6e jaagii min tan, min miccideo misikiina'en 6ee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool nijiri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi nijii dum yeeso yim6e sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaabe Yaakuuba 6ee warde, omo jaamdannoo e goondin6e

Iisaa ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe. Kaa nde ḃeen ngarnoo ndee, o wodditii ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee, o ḥootti naamdude e mum'en, hultude jokkuḃe sariya taadagol ḃee. ¹³Yahuudiyankooḃe goondinḃe Iisaa woḃḃe duu tawti mo faa naḃi fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴Nde njiinoo-mi no ḃe ngorri nii dartaaki, eḃe ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yimḃe fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankooḃe ngorri nii, no lepi goddi dii ngorri nii ngorrundo-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yimḃe ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee kinaa laatoo hono no Yahuudiyankooḃe nii?»

No Laamdo hisinirta yimḃe saabe goondinal

¹⁵Minen, min iwdi Yahuudiyankooḃe, min njeyaaka e lepi goddi luuttooji dii. ¹⁶Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee pooccitiido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree fooccitiibe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷Minen, miden ndarta nanngireede fooccitiibe saabe haḃḃagol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttooḃe minen duu hono no ḃe nganaa Yahuudiyankooḃe ḃee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰mi wu-uraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurdam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokkitiri hoore mum saabe am. ²¹Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee. Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadata neddo pooccitiido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹Eehey Galaatiyankooḃe, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal. ²Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii semmbe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati? ⁴Ko hewtii on koo fuu laatike meere

naa? Dum waawaa laataade meere. ⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadirta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido.»* ⁷ Ndennoo andee: goondinbe bee, kaŋum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran be nganaa Yahuudiyankooŋe bee fooccitiibe saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lejni dii fuu kebiran barke saabe maa.»† ⁹ Ndennoo, goondinbe fuu keban barke no Ibarahiima goondindo oo hebiri barke nii. ¹⁰ Kaa fawbe jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡ ¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Pooccitiido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»* ¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»† ¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla be nganaa Yahuudiyankooŋe bee duu ana keba barke mo Ibarahiima hebi oo saabe Iisaa Almasiihu, kebiren Ruuhu podaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iwbe e mum», hono no di cappike heewbe, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo. ¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya gardo duubi teemedede nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o 6anngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yimbe Sariya oo, o

* 3:6 Puddoode 15.6 † 3:8 Puddoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkooŋe 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

hokkiri 6e malaa'ika'en, kaḅum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamḁo tan fodi.

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamḁo dee naa? Luuttondiraa! Sinndo sariya baawḁo hokkude yimḅe nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi ḁii mbii aduna oo fuu, luutti mari ḁum, yalla goonḁinḅe 6ee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goonḁinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goonḁinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goonḁinal ngal 6annginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii ḁowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree fooccitiḁe saabe goonḁinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goonḁinal ngal wari koo, en njaltii e maral ḁowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on 6iḅḅe Laamḁo saabe goonḁinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on kaḅḅike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii 6oornori-ḁon mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceenndiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e ḁiimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e haḅḅagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwḁi Ibarahiima, on ndonan ko Laamḁo fodunoo koo.

4

¹ Miḁo waḁana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata ḁum e maccuḁo, tawee nee kaḅum jey jawḁi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayḅooḅe mo e dawranooḅe jawḁi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukaaḅe ndee, en maccuḅe semmbeeji aduna ḁii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaaḁo oo hiḅḅi ndee, Laamḁo neli Bajjo muuḁum mo debbo rimi, ḁowntaniḁo Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo wonḅe e ley Sariya 6ee, keben laataade 6iḅḅe Laamḁo. ⁶ Kammari on 6iḅḅe makko, Laamḁo nelii RuuhuBiyum oo e ley 6erde men. Ruuhu oo waḁata so noddiren Laamḁo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccuḅe, en 6iḅḅe. Kammari en 6iḅḅe, Laamḁo duu waḁii en ronooḅe.

No Pool hultirani Galaatiyankooḅe

⁸ Nden, nde on anndaano Laamḁo ndee, oḁon ngonnoo e maral reweteeḅe 6e nganaa reweteeḅe jaati 6ee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-ḁon Laamḁo koo, naa miḁo haannoo wiide jooni ko Laamḁo anndi on koo: hono mbaawirton wirfiḁaade e semmbeeji aduna lo'udi ḁi ngalaa nafaa ḁii? Ko saabii so oḁon njidi laattaade maccuḅe majji kasen? ¹⁰ Oḁon teddini palaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Miḁo huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari naw oo. Ko ngadu-don dee, on nja6borike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gaŋo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yim6e njoganii on oo moyyaa. Ko 6e njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo 6e. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaabe am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no n̄atawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido he6a haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wembinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jokkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo 6i66e wor6e didon, gooto o he6di dum e kordo, goddo oo o he6di dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yim6e fuu ndimirtee nii, kaa 6ii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodube e mum 6ee fuu e margal ngoni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!

Aan mo anndaa naawalla n̄atawere,
ilina gullaali seyo!

Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e

faa bura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e he6aa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yim6e ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay

* 4:27 Esaaya 54.1

hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e 6iyum, sabi 6ii kordo oo rondataa e 6ii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraabe, en nganaa 6i66e kordo oo, en 6i66e dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondinbe Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinanee kam! Miin Pool, mido wiya on: so on njabii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jabudo taadeede: ana tilsi e mum jokkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoo6e nanngireede fooccitiibe saabe Sariya 6ee, on seertu6e e Almasiihu, on ngoddiitiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en fooccitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabantinoowal jilli.

⁷ On pudfirii no woodi. Homo hadi on jokkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiye: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njiibaandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jii6oowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraabe, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraabe, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaan-don wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon natondira, odon naamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kajum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana ka6a e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana ha6a e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana ha6a e gonngel faa mbaasu-don

gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki bannginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mbonjobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafikawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Midó jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati tojondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogi6e Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu.

² Mballondiree roondaade donnge mon teddu6e, hono non ki66inirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilli won ko woni, tawi walaa ko woni, yonjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo.

⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani feccondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, bur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoo6e yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torrree saabe leggal

bardugalAlmasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantoro0 dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso. ¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeji di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo subiiima en saabe Almasiihu, yalla eden laato seniibe 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den bi66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi66iraado moyyereji desanaadi en, faa jannde kebaten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, katum e jilli di njogani-don seniibe 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo

kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, bannginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereeji desanaadi senii6e dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kapum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo burde huunde fuu. ²³ Deental goondin6e ngal yo terde Almasiihu. Ngal hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yim6e fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunoo6e laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dwtaninoo6e laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yim6e salii6e Laamdo 6ee. ³ En fuu e ma66e njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunoo6e gidaade dee, en jukkunoo6e miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no ma66e nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoo6e saabe luutti men 6ee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, joyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o bannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuujii garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon ha66ii, ko dam ha66ii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njo6di golle neddo pati fay gooto he6a mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen gollleeji lobbi di o lanndinanii en gila arande dii.

No Almasiihu waḍiri en lejol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoo6e arannde 6ee. Mantortoobe yo «taadiibe» ana koyna on noddira on «yimbe 6e taadaaki» fay so taadagol ma66e ngol ko junngo 6ii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccitee ko ngonno-don arannde koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on janan6e woddii6e lejol Israa'iila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawii6i e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e ha66agol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoobe arannde 6ee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankoo6e e leji goddi fuu lejol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde leji dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankoo6e e leji goddi lejol gootol kesol e ley ha66agol mum e makko. Nii mo waḍiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini leji dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoobe 6ee, o warii waajaade 6adinoobe 6ee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa janan6e hankasen, on nganaa hob6e duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniibe, on jeyaabe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doo6iraande maadi ndii. ²¹ Kanko waḍata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laatoo suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley ha66agol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfniraa golle banngal 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o 6annginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri, ⁴ so on njanggih dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka 6i66e aadama ley jamaanuujii jawtudi dii, kaa jooni Laamdo 6annginirii mo Ruuhu Ceniido

oo faa nelaa6e mum e annabaa6e mum senii6e fuu paami mo. ⁶ Annii no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kebii ngedu e moyyereji desaa6i d̄ii no Yahuudiyankoo6e 6ee kebiri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en terde goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadirani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo senii6e 6ee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi d̄ii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondin6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi badoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon d̄ii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lejol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on sembe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o jii6ina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e senii6e 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille d̄ii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa ki66al Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko buri duwaawuuji men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondin6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuuji d̄ii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddii on e mum ngo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondirido on oo. Tiinno-don e

heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddi on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi, ⁶ kajum e Laamdo gooto Baaba yimbe fuu, tiimdo 6e fuu, golliroowo 6e fuu, gondo e ma66e 6e fuu.

⁷ Homo e men fuu hebii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii. ⁸ Sabi nii winndorii: «O njabbii dow, o na6orii honaabe heew6e, o hokkii yimbe dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o njabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinoke e nokkuuje 6urde fuu leydude e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kajum e hoore mum woni njabbudo faa tiimi kammuuji dii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaa6e nelaabe, yogaa6e haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaa6e waajotoobe, yogaa6e duroobe yimbe kajum e janninginoobe. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe 6ee faa mbaawa gollande deental goondin6e, yalla terde Almasiihu dee – dum woni deental goondin6e ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hi66ube, njotto-den darnde Almasiihu hi66unde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaa6e na6iraabe bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yimbe yidube na6ude wo66e ley majjere yonnataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaaroo6e yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hooreejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jokkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heefer6e nii, sabi miilooji ma66e dii yo 6oli, ¹⁸ hakkillaaaji ma66e nji6ike, 6e njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere ma66e e tiidugol ma66e ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, 6e ngadii ko'e ma66e jaahili'en, 6e njootataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njannгии goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon

* 4:8 Jabuura 68.19

e hakkillaaji mon keydintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e fooccitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njejdiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo noottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindin6e. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi nabude wob6e 6ee yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoo6e on 6ee ko moyyi. ³⁰ Pati cunlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e poore, kapum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley ha66agol mon e Almasiihu nii.

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee pemmboo6e Laamdo kammari on 6i66e makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on senii6e Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e jooto. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa 6oli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijooowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kam6e 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji 6oli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow salii6e mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. ⁸ Arannde e nimre njevano-don, kaa jooni e ha66agol mon e Joomiraado e fooyre njeya-don. Ndennoo nguurdee no 6i66e fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e fooccitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e gollleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko 6een yim6e ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko 6annginaa fooynan. Dum wadi so ana wiyee:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maay6e,

fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaa6e nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo ke6-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bon6o. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doro faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu downtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rew6e e wor6e mum'en

²² Onon rew6e, dwtano-don wor6e mon no dwtirantodon Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondin6e ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondin6e ngal dwtirani Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon wor6e, njidiree rew6e mon no Almasiihu yidiri deental goondin6e ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o la66inirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondin6e ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa noofi-noofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsa e wor6e njida rew6e mum'en no njidiri terde mum'en nii. Nedd6o fuu jidd6o jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondin6e ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo nedd6o gooto.»* ³² Dum yo sirri mawdo. Mid6o wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e deental goondin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala bi66e e saaraa6e

¹ Onon bi66e, dwtanee saaraa6e moodon saabe Joomiraado, sabi dum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore aranndeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla ada he6a moyyere, balde

* 5:31 Pudd6oode 2.24

maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraa6e, pati naanginee bi66e mon, ko kaan-don dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccu6e e halfaa6e

⁵ Onon maccu6e, dwtanee halfaa6e moodon dow kulol e sijnugol tawee e berde laabude no dwtiranto-don Almasiihu nii. ⁶ Dwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtanee 6e no maccu6e Almasiihu ngollirta muuyde Laamdo berde laabude nii. ⁷ Ngolliranee 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban dum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaa6e, ngorree non e maccu6e moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-don baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-don dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yim6e kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, kajum e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe dum, bamee kaborde de Laamdo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa ha6aade nde jalaande bonnde ndee warii, ke6on kasen jii6ude caggal nde kabi-don fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-don goonga, boorno-don foocitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade wajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goondinal laatano on wawaade nde mbaaw-don sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamdo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e jaagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on noottu jaaganaade seniibe 6ee fuu Laamdo. ¹⁹ Naagano-don kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga teddudo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajoroo dum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

* 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

²¹ Tikikus, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on dum fuu, yalla onon duu odon nootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaaji mon.

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankooŋe

¹ Miin Pool e Timote, maccuŋe Iisaa Almasiihu, mbinndi oo bataaki faade e deental goondinŋe Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooreeŋe e gollanooŋe deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniiŋe haŋŋiiŋe e Iisaa Almasiihu ŋee. ² Yo on keŋu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankooŋe

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde naagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo naagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila naande ngoondin-don Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puɗɗudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hiŋŋa e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaami e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko naagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo yaarude yeeso, beydoro annal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa suŋaade ko moyyi. Nden on laatoto laaŋuŋe ŋe ngalaa niŋe naande gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaaŋe gollleeji poocciitiidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool nabiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraaŋe, ko njiduu-mi anndon dee, torra keɗudo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo yaarude yeeso ¹³ faa haybooŋe galle kaananke oo e heddiŋe ŋee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko buri heewde e sakiraaŋe ŋee duu, geyyelle am dee beydaniidum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so eŋe mbaajoro konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaaŋe ana mbaajoro kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasidaaku e poodondiral, kaa woŋŋe ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi eŋe anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa ŋee too ko mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kaŋum'en tan, anniyaaji maŋŋe moyyaa, kasen duu ko ŋe miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa

Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuujj mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafoowo. Ndennoo mi anndaa ko cu6otoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido taylori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyodon ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi waraii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e ha6anaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrate. ²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrire-don kammari makko, ³⁰ kajum e daranaade ha6o ngo njii-don mido habee, ngo nan-don mido habee faa jooni ngoo.

2

Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddii hokkude on semmbe e susinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don, ² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum banndum ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndaarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddoo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,

o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo

⁸ o leydinkinii,

o dwtanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa
fuu,

so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina

Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondinbe pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraa6e am horsu6e, nde ngondunoo-
mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako
joooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don 6urde dwtanaade mo.
Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam,
ngadiron dum kulol e sijjugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e
mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati 6ermondiree pati ndukidee,
¹⁵ yalla odon laato laa6u6e 6e ngalaa pi6e, laato-don 6i66e
Laamdo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yim6e hannde oopiibe
bon6e. On pooynan hakkunde ma66e hono no koo6e pooyniri
ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurndam ngol faa
gasi koo. Nii wadata so mi mantoroo on 6annde gartol Iisaa
Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere.
¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayle-
teedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo Laamdo oo,
mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono
non, mbeltodo-d6en.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon
ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana
waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am
anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe 6ee fuu
hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu.
²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi
mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no 6iddo wallirta
baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo
paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado
hokkii kam tayoral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore
am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemm-banooma sanne ko nan-don o sellanoo koo. ²⁷ Tayoral, o nawiiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi he6a sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so kepii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am buytoo. ²⁹ Ndennoo, nja6boree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yim6e wa'u6e non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokkitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeento-don e dawaadi – dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngoni taadii6e jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantaroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wo66e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin buri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinu-mi e mum oo, mi Israa'iilanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke 6ii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano ninjude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi he6a tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi he6ude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciitiido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido he6a immintineede hakkunde maay6e jannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi hebii dum gila jooni naa mi ki66udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu hebii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi hebii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko ya66ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddata en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So o6on miiloo huunde wonnde, Laamdo bannginanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nemmbee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e naayirta, aduna tan 6e kabanta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeje-den, eden keppe kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de ke6a teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu downtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidira6e am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndira6e am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabodaa 6e, sabi 6e mballii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidii6e am wob6e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu anndu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: naagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, niibinan 6erde mon e hakkillaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e fooccitaare e senaare e ko haani yiidee e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hakkillaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on kebaali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike hejpitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e kebal. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e jakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley ha66agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankooŋe, odon anndi e ley puddooŋe mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondinŋe gootal wallondiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo beydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii haajuuji am fuu, mi hebii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo ja6aado nii. ¹⁹ Laamdo tedduŋo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam seniiŋe ha66iiŋe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wondube e am bee ana njowta on. ²² Seniiŋe bee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu wonŋe ley galle kaananke Roma mawdo oo bee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankooḅe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kajum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniiḅe wonḅe Koloosi, sakiraaḅe hoolniiḅe haḅḅiiḅe e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Pool yettirta Laamdo kammari Koloosiyankooḅe

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kajum e jilli di njogani-don seniiḅe ḅee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On keḅii oon jikke nde nandon konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi ḅidde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jannde keḅ-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, keḅon wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, ḅeydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mujal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotuḅe heḅude ngedu e moyyereeji desanaadi seniiḅe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafii luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo. Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

ɗum woni bimbbeeje laamu naa kaanankaaku naa
hooreyaaku naa baawde,
ɗum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

17 O woodii gila fay huunde woodaa,
huunde fuu ana yu66ondiri saabe makko.

18 Kanko woni hoore terde,
ɗum woni kanko woni hoore deental goondin6e ngal.

Kanko woni fuddoode,
kanko woni hammadiijo e wuurtu6e hakkunde maay6e,
yalla omo 6ura huunde fuu.

19 Sabi Laamɗo muuyi ko woni e mum koo fuu
wona e makko kanko Almasiihu.

20 E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko
ko o waddani 6e jam saabe yiyam mum juppiidam dow
leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.

21 Arannde, on fuu on woddiibe Laamɗo, on laatinoke
way6e makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. 22 Kaa
jooi, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko
laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso
makko tawee on seniibe on ngalaa ayiibe on ngalaa jine.
23 Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal,
laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo
Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii
mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-
mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondin6e Iisaa

24 Mido seyii jooi saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko
ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddi e torraaji Almasiihu
koo, ɗum ki66iniran-mi caldi am kammari terde makko dee,
ɗum woni deental goondin6e ngal. 25 Kanngal laatii-mi gol-
loowo mum. Laamɗo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo
on haala makko kaa fuu. 26 Kaan haala yo sirri cuudaninoodo
jamaanuujii gila arannde, kaa jooi Laamɗo 6annginanii mo
seniibe mum. 27 Sabi 6een Laamɗo anniyii anndinde sirri
mum goodando lepi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri
nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, ɗum hokki
on jikke hebude ngedu e annoora Laamɗo. 28 Oon Almasiihu
min kaalata haala mum, miden mbaajoo yim6e fuu, miden
anndinira ɗum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina
neddo fuu yeeso Laamɗo tawa yo ki66udo e ley ha66agol mum
e Almasiihu. 29 Saabe ɗum mido golla mido sooboroo baawde
makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo ka6etee-mi saabe moodon, onon e yim6e won6e Lawdikiya e wo66e 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla 6erde mon ana 6uu6a, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroogondal mon lobbal ngal, kajum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko njabu-don Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ niibon e makko, accon o naba on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwdi e neesuuji 6i66e aadama kajum e semmbeeji aduna dii. Deen gede iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on ke6ii ko woni e Laamdo koo fuu e ley ha66agol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yim6e ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko lootadon lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo guurtindo mo oo. ¹³ On maaynoo6e saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yim6e Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu, yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti ninooji en dii,
ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O 6oorti laamu e baawde,
o hersini dum'en yeeso yim6e fuu

nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto ninir on dow ko jaamaton e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaaje e darde lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni. ¹⁸ Pati accon rewoo6e malaa'ika'en wiyoo6e yo leydinkiniibe pela on. Been yim6e ana ka66ii e ko njii ley koydi, kasen e6e mawninkinii e dow meere saabe miilooji ma66e aduna, ¹⁹ 6e njokkaali ha66aade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu

ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e daadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaaŋe e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaba daaleede: ²¹ «Pati ɓamu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadam dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yimbe tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-den dum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yimbe ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimbe kujidira no semmbe mum'en foti, kinaa yimbe leydinkinoo, kinaa yimbe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yimbe jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii jaamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam ke6-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo ɓanngii, on ɓanngidan e makko onon duu, ke6on ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiiddi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kajum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kajum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kajum'en njippinta tikkere Laamdo e dow saliibe goondinde mo bee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arannde, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e ɓanngere e ko boni e mbonka, kajum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana bannum, sabi on ittii ko hiiddi ko wonnoo ley mon koo, kajum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimbe heybe. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon ke6a anndal ki66ungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo jangaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e ma66e 6e fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo su6ike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kajum e mujal. ¹³ Mujondiree, so yoga moodon ana jogii ko jinjira goddo, njaafondiron. No Joomiraado yaaforii

on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli nju66ata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laato-don terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kaɲum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokkuba Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dwtano-don worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wadude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati ɲanngon e mabbe.

²⁰ Onon sukaa6e, dwtano-don saaraa6e moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraa6e, pati ɲannginee sukaa6e moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccu6e, dwtano-don halfaa6e moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso mabbe tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtiranee 6e berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dum berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, he6an mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Halfaa6e, njogoree maccu6e moodon 6ee jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga teddu6o kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga teddu6o no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe 6e ngoondinaali 6ee. Nde ke6-don wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kamḅe didon, ḅe kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kaḅum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaḅḅo-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirtedo Yustus oo duu ana jowta on. Kamḅe tan ngoni Yahuudiyankooḅe gollidooḅe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Eḅe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon jiiḅa e ley kiḅḅal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankooḅe e Hiyerapolisankooḅe fuu. ¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaḅum e Demas ana njowta on. ¹⁵ Miden njowta sakiraaḅe men wonḅe Lawdikiya ḅee, miden njowta Nimfa e deental goondinḅe kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njanngii oo ḅataaki, ngadee dabare faa deental goondinḅe Lawdikiya ngal jannga mo. Onon duu, njanngon ḅataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kajum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On nemmbii min, on nemmbii Joomiraado sabi on nja6ii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, nja66ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no nja66ori-don min arannde, no njoppir-don tooruji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobe. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa

hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wob6e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaabe Almasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarriike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccadoo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorrii hakkunde mon nii, onon goondin6e 6ee. Miden cenii, miden poocitii, min ngalaa jinjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliranii dum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoo6e on faa naaton e Laamu mum teddu6e oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on nja66oraaki ngol konngol yim6e. Ko nja66ori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kaum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondin6e 6ee. ¹⁴ Sakiraa6e, ko hewtii deente goondin6e Laamdo gonde Yahuudiya jii6ude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di 6e mujunoo dii, yim6e moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoo6e torriri 6e nii. ¹⁵ Kam6e mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaabe. Haya, 6e torrii min minen duu. E6e ngolla ko welaa Laamdo, 6e konnee'en yim6e fuu. ¹⁶ Sabi e6e njidi hadude min waajaade lepi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti ma66e ki66a, kaa jukkungo Laamdo sakitike hewtaade 6e.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraa6e, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiinnike sanne yalla miden ke6a yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen

e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddoo ley ngalluure Ateena. ²Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jii6ina on saabe goondinal mon. ³Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalananoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccadoo min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷Sakiraabe, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸Jooni min nguurtii kammari odon jii6i e Joomiraado. ⁹Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njettiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min ki66intina ko jaki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹²Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yim6e fuu hono no min njidiri on nii, ¹³faa o hokka on semmbe, laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore, won6e ley senaare yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kajum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹Caggal dum, sakiraabe, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobee. ²Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴Homo e mon

fuu reena terde mum* reenira de laa6al e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade yonki hono no heeferbe 6e anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toona dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirbirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa co6en, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e wonbe ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden 6e ngoondinaali Iisaa 6ee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maaybe, pati cunjiree hono no yimbe 6e ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maaybe goondinnoobe 6ee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuurbe forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maaybe 6ee na6eede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maaybe goondinnoobe Almasiihu 6ee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuurbe heddinoo6e 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, na6ide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaji.

5

¹ Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujji e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuur nannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no njatawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on 6i66e fooyre, on yimbe jalooma. En njeyaaka e

* **4:4** Yogaa6e ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laa6al e teddeengal.

jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶Ndennoo pati daano-d'en hono no wobbe bee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-d'en. ⁷Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸Kaa enen yimbe jalooma bee, ndeento-d'en. Boorno-d'en goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kefiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰maayrudo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-d'en en wuurbe tawe-d'en en maaybe fuu fotu. ¹¹Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille bannum, gooto fuu faaboo goddo bannal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondinbe haani worrude

¹²Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloobe hakkunde mon bee. Ebe dowa on faade e Joomiraado, ebe mbaajoo on. ¹³Teddiniron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattu6e, maalto-d'on hul6e, paabo-d'on lo'u6e, tawde-d'on e mujal hakkunde yimbe fuu, ¹⁵tiinno-d'on pati fay gooto yobtoo so won ko bannum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yimbe fuu hono non.

¹⁶Ceyo-d'on wakkati fuu, ¹⁷pati ceeron e duwaawu, ¹⁸njetton Laamdo no ngorru-d'on fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6ube e Iisaa Almasiihu bee.

¹⁹Pati kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰pati koynon waaju annabaa6e, ²¹kaa tayko-d'on huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²²Ngoddo-d'on sii bone fuu.

Baynondiral

²³Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi6bunde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-d'on yimbe 6e ngalaa jinjoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴Noddudo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶Njottinon sakiraa6e 6e fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6e fuu oo bataaki.

²⁸Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool diɗa6o faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonngal Tesaloniiki, ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yimbe wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana 6eydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana 6eydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantoroo on e deente goondin6e Laamdo dee. Miden mantoroo on saabe muɗal mon e goondinal mon e ley torraaji e billaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotube hebude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocctorii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocciitido, o yobiran torru6e on 6ee torra, ⁷ kaa onon torri6e jooni 6ee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoo6e baawde makko 6ee. ⁸ O banngan ley metangal yiite faa o jukka 6e anndaa Laamdo, 6e njabaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa 6ee. ⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoo yo halkere duumiinde, 6e ngoddiinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan ɗannde Joomiraado wartoyii faa teddiinee hakkunde seniibe mum, goondin6e dum 6ee kaaydiinee e mum. Onon duu, o6on njeyaa e ma66e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotube hebude nguurndam dam noddii on e mum dam. Miden ɗaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon gollleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe o6on ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddirtee e ley mon, onon duu teddirre-don saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jiibaade, naa

kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yotti-
 ima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum
 kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoo6e, wanaa so
 on kaalanaama minen mbinndi dum e bataaki. ³ Pati fay
 gooto heba no yonnira on e fay huunde. Sabi nden jalaande
 warataa so wanaa yimbe heewbe murtira Laamdo, Neddo
 Bondo oo bannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo
 hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko
 sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum
 yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum
 nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko
 faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo banngan nde wakkati
 makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee
 ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So
 oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo banngan, kaa Joomiraado
 men Iisaa wardan mo henndu hunduko mum, halkira mo
 fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo wardan e doole Ibili-
 isa, warda e semmbe mawdo e kaayeeffiji e taagumansaaji
 peneji, ¹⁰ kajum e oopaare fuu faa jaayra halkotoo6e bee,
 sabi be njabaali yidude goonga baawdo hisinde be oo. ¹¹ Saabe
 dum, Laamdo hokki be semmbe majjinoowo, faa waddana
 be goondinde fenaande ¹² yalla be ngoondinaali goonga oo so
 ana mbeltoro oopaare bee fuu ana njukkee.

No goondinbe kaaniri jiiibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e be Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta
 Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila
 fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe
 e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e
 Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon keba ngedu
 mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e,
 ndennoo tiinnee, jiiibee e ko min anndini on koo so e haala
 amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kajum e Laamdo Baabi-
 raado men njidi en so buubini berde men faa abada, ndokki
 en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo be ndokku on
 semmbe, be jiiibina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla
 konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu
 ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yimbe
 oonjibe, bonbe. Sabi wanaa yimbe fuu ngoni goondinbe. ³ Kaa
 Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena
 on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayoral e mon, sabi

jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira mujal no Almasiihu heewiri mujal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶Sakiraabe, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddo-don sakiraabe nattube 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani nemmbireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on donngal. ⁹Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min naniii yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹²Miden njamira been yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³Kaa onon sakiraabe, pati kaa6ee wadude ko moyyi. ¹⁴So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngatane joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gajo. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimɓe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e ɓernde laaɓunde e hakkille baaltiido kaɗum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli. ⁷ Heɓude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa foocciɗe ɓee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luuttoobe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiyyam yimɓe woɓɓe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkooɓe e soodoobe yimɓe so cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondira e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkudo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimɓe makko, mido hoynannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli keɓirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimɓe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni ɓurdo bonde e maɓɓe. ¹⁶ Kaa

ko njurmiraa-mi, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu mujal mum ki66ungal, yalla waroobe goondinde mo bee fuu ana keba nguurdam ndu-umiidam. ¹⁷Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum kabo-daa hono no sordaasi cuuso ha6ortoo nii ¹⁹tawee e ley goondinal e hakkille mo jinjaali ma. Won yoppube oon hakkille, goondinal ma66e heli hono no laana helirta nii. ²⁰Himene e Aleksandere ana njeyaa e ma66e. Mi wadii be fuu e junngo Ibiliisa faa be annda be kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinbe: be ngadana yimbe fuu duwaawuujj e jaagundeeji e jettooje. ²Nduwanoden kaanankooobe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴jiddo yimbe fuu kisa, keba anndude goonga. ⁵Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimbe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶dokkitirido hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe bee goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laa6ude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati be codoroo moollu e kanje naa jaaye, pati be paroroo bagiiji tiidudi coggu, ¹⁰yo be paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hul6e Laamdo. ¹¹Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde janngintee ndee. ¹²Mi ja6anaali debbo jannginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yonni, debbo oo o yonni so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddi e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooree6e deental goondin6e kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondin6e fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoos neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hobb6e, baawdo janninginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laatoos newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandii, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bi66e mum faa 6e downtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondin6e Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko 6ooyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen won6e sella 6ee ceettanoo mo ko moyyi, pati o he6a gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondin6e kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondin6e ngal 6ee duu ana kaani taweede yo teddu6e, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹ tawa e6e kaybira goonga teddu6o gondo e goondinal oo hакkillaaaji di jinataa 6e. ¹⁰ Aranel hen fuu, 6e yeewee kori 6e ngalaa jine. So tawii 6e ngalaa jine, nden kaa e6e mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondin6e Iisaa. ¹¹ Hono non rew6e 6ee duu tawree teddeengal, tawa 6e nganaa jo'oo6e yim6e, 6e nantii6e, hoolnii6e e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko 6uri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollan6e deental goondin6e ngal faa moyyi fuu ke6an teddeengal, kasen duu ke6an cuusal ki66ungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko wadani kam winndude e maa oo 6ataaki, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondin6e Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:

O 6anngirii e suura 6ii-aadama,
 Ruuhu oo 6annginii fooccitaare makko,
 malaa'ika'en njii mo,
 o ooynaama ley leji,
 o goondinaama ley aduna,
 o njabbintinaama dow kammu,
 o he6ii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laaʼbi nde o wii cakite jamaanu daban yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kapum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoobe 6e berde mum'en mbaati faa niye naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje jaameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga 6ee fuu ana jaama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana laʼbbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraaʼbe men 6ee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali boli di kawrataa e diina dii, woddita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol keʼbuden tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu 6uraa ka haande yarrede! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawu jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kapum e laaʼbal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e janngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa 6e, pamminaa 6e. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, mawbe duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njanngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma 6ee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokolbe no mijiraaʼbe maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaaʼbe rewbe no banndiraaʼbe maa rewbe nii, tawee e dow laaʼbal e nantaare.

³ Teddin rewbe 6e worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii 6i66e naa taaniraa6e, ko ana adoo fuu wajibaade e 6i66e 6ee, 6e pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi ma66e, 6e mbarjoo saaraa6e ma66e mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo jaaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde 6e pati 6e ke6a feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraa6e mum, wanaa haala 6e wondi galle, oon yo jankirido goondinal, omo 6uri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraa6e haan6e walleede, ko famdi fuu sinaa joomum he6a duu6i capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaa6e, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuu6e 6e worbe mum'en maayi 6ee, pati winndu inde ma66e. Sabi so muuyooji ma66e ndunyii 6e e yidude 6ameede, nden kaa 6e kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow ma66e, sabi 6e mbonnii aadi ma66e aranndeeri ndii.* ¹³ E ley dum 6e ngontan laalii6e, 6e naata e nduu suudu nii, 6e njalta 6e naata e nduu. Kaa ko 6uri fuu bonde kasen, 6e laatike heew6e haala, haaltoobe sirri, e6e kaala haalaaji di ngalanaa 6e. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuu6e rewbe maayraa6e 6ee ndewlee, beyna, kayba cuudi mum'en, yalla gajo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e ma66e njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rewbe maayraa6e ngoni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondin6e ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewbe maayraa6e 6e ngaldaa e fay gooto 6ee.

¹⁷ Hooree6e deental goondin6e dawranoobe faa gasa 6ee ana kaani teddineede teddeengal manngal. Bur6e fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoobe dow waaju e jannde 6ee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njobdi mum.»‡ ¹⁹ Pati jabu felde mawdo deental goondin6e so wanaa dow seedaaku yimbe didon naa taton. ²⁰ Niibu6e e luuttal, fel dum'en yeeso yimbe fuu, yalla ana

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewbe maayraa6e fuu, 6amii aadi jokkan Iisaa tan, 6amataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4

‡ **5:18** Luuka 10.7

laatanoo heddiibe 6ee kulol. ²¹ Midó ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en 6e o subii 6ee, downtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a burdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti wobbe, jogora hoore maa laabal.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam 6olam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuuji keewdi ngarngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaa6e banngan gila caraaka. Kaa luutti yogaa6e dii, caggal sareede di banngata. ²⁵ Dum e taweede golleeji lobbi dii njiyete faa laa6a paca. Fay di njiyataake law dii duu keddataako ana cuudii.

6

¹ Goondinbe won6e e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaa6e mum'en haandu6e e teddungal kibbungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbonkee. ² Kasen duu tawaa6e ana njogii kalfaado goondindo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo 6e ngolliran mo soobee faa bura no 6ee too nii, sabi o goondindo, kasen duu o korsudo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoodo goddum mo jokkaali haala Joomiraado men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamdo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaa-haango keewdo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa do kaadi hakkunde yimbe 6e hakkillaaji mum'en mbitti. Been yimbe njoppii goonga, njogorike kulol Laamdo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamdo yo jawdi mawndi, so neddo hejnitonike ko jogii. ⁷ Sabi juude 6ole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude 6ole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en kebii nguure e koltal tan kejnitoro-den dum. ⁹ Kaa yidu6e jawdi sanne 6ee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewde laaliide majjinooje, joolooje yimbe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamdo oo, wodda dee kudde, tewtu fooccitaare e kulol Laamdo e goondinal e jilli e mujal e leydinkinaare. ¹² Wadu ko mbaaw-daa fuu faa ke6aa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamdo noddu maa, saabe majjam

njaadir-ɗaa goondinal maa no woodiri yeeso yimbe heewbe. ¹³ Midɗo yamire yeeso Laamɗo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiɗo no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-ɗaa koo tawa tu-undi walaa hen jine ngalaa hen, faa jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol wadan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawde, Kaananke kaanankooɓe, Joomiraado joomiraaɓe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoodo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arskunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de jiiɓataa. Ko ɓe kaani wadude dee, ɓe pawa jikke maɓɓe e Laamɗo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ ɓe ngolla ko moyyi, arsku maɓɓe laatoɗ golleeji lobbi, ɓe laatoɗ saahiibe tawa wakkati fuu eɓe mballa woɓɓe e ley jawle maɓɓe. ¹⁹ Nii ɓe pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-ɗaa koo, woddita haalaaji cobudi boli dii, karnum e miilooji biyeteedi anndal dii.

²¹ Yogaaɓe ana mantaroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo faa mi fammina yimbe haala nguurndam dam Laamdo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu dam. ² Mi jowtii ma, aan Timote biyam korsudo oo. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo niɗaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraabe am bee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi mido miccitoo gondi maa. Mido yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓa. ⁵ Mido miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, mido tayori aan duu kanngal njogi-daa. ⁶ Dum saabii so mido miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamdo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamdo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimbe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiɗo e dow baawde Laamdo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-den yimbe makko seniiɓe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee bannginiraama saabe banngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkudo maayde, banngindo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so mido torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi mido anndi mo ngoondin-mi oo, mido tayori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa jannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celludi di narru-daa kam dii misaalu e ley goondinal e jilli di keɓu-den e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu dii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Ada anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin

koreeji Onesifoor, sabi o buu6inii 6ernde am cili keewdi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko 6uri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobee faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yobu mo o he6a yurmeende jannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, afa anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan 6iyam, semmbindinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heew6e koo, halfin dum yim6e hoolniibe waaw6e famminde wob6e. ³ Torride-daa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cunlanoowo ko wanaa ha6o so mawdo mum welee dum. ⁵ Dadondirteedo doddu duu he6ataa deesewal sinaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golludo faa tampi, kajum haani adaade he6ude ngedu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo lejol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraa-mi faa ka66aa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kajum kaa ha66aaka. ¹⁰ Dum wadi so mido muja huunde fuu saabe subaa6e 6ee, yalla kam6e duu e6e ke6a kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu dam, 6e naata e teddeengal mum faa abada.

¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,
en nguurdan e makko.

¹² So eden muja torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyan o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarii

¹⁴ Dum woni ko kaan-daa miccintinde goondin6e. Njeerti-naa 6e yeeso Laamdo pati 6e poodondira e haalaaji di nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintoo6e. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, afa laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-daa naftortoodo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi 6oli, sabi wondube e hono dii haalaaji 6ee ittiraaka so wanaa beydude woddaade Laamdo. ¹⁷ Haala ma66e ana lapira no uubere lapoore nii. Himene e Filitus ana njeeyaa e ma66e. ¹⁸ Been

woortu6e goonga ana mbiya immital bettike, ana mbonnitira non goondinal yogaabe. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuugal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimbe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddoo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e cardi tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi dii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi dii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo la66inii hoore mum e golleeji bondi dii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddiroo6e Joomiraado berde laa6ude 6ee fuu. ²³ Woddita jeddi haalaaji laaliidi di ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan di ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimbe fuu, baawdo jannginde, jom mujal, ²⁵ ne'iroowo yeddoo6e 6ee jam-jam miilde Laamdo hokka 6e no 6e tuubira, 6e paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji ma66e ngarta, 6e kisa e piccal Ibiliisa nanngudo 6e so ana gollina 6e muuyde mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimbe laatoto yidu6e ko'e mum'en, jootu6e e jawdi, mantotoo6e, mawninkiniibe, bonkotoo6e Laamdo, murtiroo6e saaraabe mum'en, bonnoo6e moyyere, 6e teddintaa ko senii, ³ yoor6e berde, 6e njaafataako, no'oo6e yimbe, 6e ngalaa nantaare, balee6e yonki, waju6e ko moyyi fuu, ⁴ jammbooto6e, wul6e, haawtiibe, 6e joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nandinkinto e hul6e Laamdo, kaa e6e njedda baawde mum. Woddita been yimbe. ⁶ Won e ma66e naato6e e galleeji, ke6a hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been wor6e naato6e e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal ma66e walaa ko nafata. ⁹ Kaa 6e njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan 6e ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kajum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji

kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kabbiido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiiloobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina wobbe, ebe majjina ko'e mabbe duu. ¹⁴ Kaa aan, jiihu e ko njangu-daa ko njarri-daa faa laabi koo, ada anndi jannginbe ma bee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kapum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurndam poocitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hi66a, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurbe e maaybe oo, mido ndaardire saabe gartol makko kapum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin be boofi mabbe, fel be, hokku be semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde be calotoo nande waaju celludo oo, be njokka muuyooji mabbe faa be bamana ko'e mabbe jannginoobe ko be njidi nande koo, ⁴ be cukka noppi mabbe pati be nana goonga, be mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiyam am badike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am badike. ⁷ Mi wadii ko mbaawmi fuu faa mi heba jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraado poocitiido caroowo oo hokkata kam jannde darngal. Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppube gartol makko bee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Fanu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kapum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko

waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, 6e fuu 6e celu e am. Pati Laamdo nanngir 6e dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddii Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6ee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaaɓe Laamdo ɓee ngoondina dum, kasen duu ɓe annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² ɓe pawa jikke maɓɓe e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o ɓanngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A ɓiyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentuden e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dalii ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddiinoo e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawɓe deental goondinɓe hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee ɓiɓɓe mum yo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa jinirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinɓe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa jaamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hobɓe, jiddo ko moyyi, hakkilante, pooccitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dɔwtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude woɓɓe ɓee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa libude yeddoobe dum ɓee.

¹⁰ So goonga dee, heewɓe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankooɓe tilsinɓe goondinɓe Iisaa fuu taadee ɓee. Kamɓe ɓe laatike haaloobe haalaaji ɓoli, yoppooɓe yimɓe. ¹¹ Ana tilsi muɓɓaa kundude maɓɓe, sabi eɓe nii mbonnira galleeji kuurdi waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankooɓe yo fenooɓe wakkati fuu, ɓe daabaaji bondi, ɓe nattube himmirɓe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin ɓe, yalla eɓe keɓa goondinal cellungal, ¹⁴ ɓe njootta jokkude taali Yahuudiyankooɓe kaɓum e jamirooje yimɓe yoppuɓe goonga ɓee. ¹⁵ Laaɓuɓe, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa soɓuɓe

kaɲum e 6e nganaa goondinbe 6ee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji ma66e e hakkillaaji ma66e fuu ana cobi. ¹⁶E6e mbiya e6e anndi Laamdo, kaa golleeji ma66e ana kollita 6e anndaa mo. Be wajaabe, murtu6e, fay golle lobbo gooto 6e mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ²Wor6e nayee6e, wii 6e laatoo kaariyante'en, 6e ne'oo, 6e nantoo, 6e laatoo sellu6e goondinal e jilli e mupal. ³Rew6e nayee6e duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'oo6e yim6e, caloo doro jaaloo dum'en. Be laatoo fammino6e ko moyyi, ⁴yalla e6e mbaajoo sukaa6e rew6e 6ee yidude wor6e mum'en e sukaa6e mum'en. ⁵Be mbaajoo 6een laatoo nantii6e, laa6u6e, hiinnii6e cuudi mum'en, moyyu6e, downtano6e wor6e mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶Sukaa6e wor6e duu, waajora dum'en non yalla e6e nantoo e ⁷huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana 6e misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laa6al e teddeengal ⁸e haala selluka ka yeddataako, yalla way6e men ana kersa, ndonka hebude e men feloore. ⁹Maccu6e, waaja dum'en downtanoo halfaa6e mum'en e huunde fuu, mbelna berde ma66e, mbaasa yed-dude 6e, ¹⁰wanaa haala wujjude 6e. Be laatoo hoolnii6e hi66u6e, faa yim6e fuu teddina waaju haala Laamdo kisi-noowo en oo.

¹¹Laamdo bannginii moyyere mum faa yim6e fuu kisa. ¹²Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamdo, kaɲum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantii6e, foociti6e, hul6e Laamdo e oo doo aduna, ¹³tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo banngata kaɲum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirido yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o la66inana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintoo6e ma 6ee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinbe Iisaa poti worrude

¹Miccintin goondinbe 6ee leydinkinanoo kaanankoo6e, 6e downtanoo dum'en, 6e lanndinanoo golle lobbo fuu. ²Pati 6e mbonkoo fay gooto, pati 6e laatoo habete6e, 6e newoo,

6e kolla yim6e fuu leydinkinaare hi66unde. ³ Sabi arande enen duu en laalinoobe, salinoobe, majjunoo6e. En laatinoke maccube gidaade yonki, kajum e dakameeji di ngaladaa sii. Eden ngondunoo e ngapaandiiji e haasidaaku, eden mbapanoo eden mbapondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamdo kisinoowo en oo bannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii dum yalla eden nanngiree foocitiibe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondin6e Laamdo 6ee ana jii6a e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yim6e. ⁹ Kaa woddiita jeddi boli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin gollleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yim6e fuu, daala dum faa hi66a cili didi. So joomum jabanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-daa mballaa Jenas janngudo sariya laamu oo kajum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati 6e jakoree fay huunde. ¹⁴ Yim6e men 6ee duu ekkitoo gollude golle lobbo, 6e mballa hasindin6e e walleede 6ee pati nguurndam ma66e laatoo meere.

¹⁵ Wondiibe am 6ee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraabe men goondin6e Iisaa 6ee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kajum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu wajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kajum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaagantomaa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa paminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gonɗi e maa dii, sabi a buuɓinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaa-mi doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo banngede am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadiraa nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kajum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaandaa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am.

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam.

²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko paagi-maa-mi koo.

²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidii6e am 6ee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yim6e dii ndee, o joodii jaamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum 6urni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo 6urnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:

«Aan a' Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadijjo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,

o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!

Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada waji oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa su6ori maa,

hokku maa seyo 6urngo ngo wondiibe maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43

§ 1:7 Jabuura 104.4 * 1:9 Jabuura 45.7-8

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.
 Kaa aan, a wattitataako,
 nguurndam maa duu timmataa.»†
 13 Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:
 «Jooda jaamo am,
 faa mi wada nja66aa waybe maa.»‡
 14 Malaa'ika'en bee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo
 nelata faa ngollana he6oo6e kisindam bee.

2

Haala kisindam mawdam

1 Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-den koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. 2 Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en bee njottini ngal yo goonga, luuttube naa yeddu6e mo fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi. 3 Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoo6e mo bee cellini haala makko. 4 Laamdo beydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kaɲum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

5 E ley dum, wanaa malaa'ika'en bee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. 6 Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii:
 «Kodum fuu yim6e ngoni sako ada wadana dum'en hakkille? Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?»
 7 A lo'inii 6e wakkatiiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkaa 6e pilki darja e teddungal,
 8 a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*
 So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dowaanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dowaanaaki 6e tafon. 9 Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yim6e fuu.
 10 E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yim6e heew6e e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo ki66udo, o hi66inirii dum torraaji. 11 Sabi Iisaa cennoowo goondin6e oo kaɲum e sennaabe 6e yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirdede 6e sakiraabe. 12 Omo wiya Laamdo:

† 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1 * 2:8 Jabuura 8.5-7

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,
mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

13 O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Mido nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»‡

14 Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko 15 faa o rimdina worrunoo6e hono maccu6e saabe kulol maayde 6ee – kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurdam ma66e fuu. 16 Sabi eden tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. 17 Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe luutti ma66e. 18 Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wob6e tewtete6e faa ceytee 6ee duu.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa teddude

1 Onon sakiraa6e seniibe jeydu6e noddaango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den bernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. 2 Oon yo koolniido banngal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. 3 E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa 6uri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu burdi maadi mum nii. 4 Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. 5 Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo 6annginta caggal makko. 6 Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no 6iddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

7 Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:

«Hannde, so on nanii daande makko,

8 pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*

† 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18 * 3:8 Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira.

ɲannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.

⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,
fay so taweede 6e njii gollleeji am ko foti duu6i capande
nay.

¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, 6erde ma66e ana ndunya 6e faade e
majjere,
6e anndaa laawi am fey!

¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndennoo sakiraabe, kaybee pati fay gooto e mon tawree
6erde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamdo
guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike
wakkati moodon, ndennoo mballondiron ɲannde fuu pati
luuttal hoomta on, so yoorna 6erde mon. ¹⁴ So en tiidii e
hoolaare nde ke6u-den gila puddoode ndee, so en keddike e
mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii
Binndi dɛi mbii naanen:

«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so
murti nii.»

¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo
6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira
6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duu6i capande
nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende
6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko
6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e kebaali
naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee
ana heddi, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi
enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men
mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali
6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e
6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii
bannal murtu6e 6ee:

«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, gollleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna
ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dɛi haalii haala ɲalaande
jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e gollleeji mum fuu e ley ɲalaande jedda6erde
ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duubi keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»[†]

⁸ Be kebaali fowtere Laamdo nde Yosuwaa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo. ⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowti ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kaɗum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salaniibe Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol 6uri kaafaawi ki banngeegi mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooro hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro miilooji e anniyaaji gondi e bernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana 6annginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den bernde wootere ngal, sabi en kebii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no he6iraa fuu no ceytora-den nii, kaa noo he6aaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden ke6a yurmeende e moyyere faa paabeden nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kibbuɗo

¹ So neddo subaama hakkunde yim6e honoroobe mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji ɗamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kaɗum e hoore mum yo lo'udo no ma66e nii.

[†] 4:7 Jabuura 95.7-8

³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yimbe 6ee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinaa so Laamdo subii dum no suborii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kajum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kajum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

⁷ Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, jaagoriima gullaali cattudi e gondi, jaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jabanii mo saabe ko o downtanii dum koo. ⁸ Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeri makko ekkintinii mo dowaare. ⁹ Caggal nde o hi66innoo golle makko fuu, o laatanike downtaniibe mo 6ee fuu sewnde kisindam faa abada, ¹⁰ sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

¹¹ Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. ¹² Odon kaannoo laataade jannginoobe 6ooyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede jaamdu tekkundu jaamaton, kaa faa jooni e muynam ngonfon. ¹³ Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. ¹⁴ Kaa hillifaa6e 6ee njey jaamdu tekkundu nduu, biiru6e hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi 6ee.

6

¹ Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko maw6e anndintee, pati keddo-den e ko fuddoo6e anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e gollleeji na6ooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. ² Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maay6e, kajum e jukkungo duumiingo. ³ Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. ⁴ Won fuu no murtu6e so iwi e laawol Laamdo 6ee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, 6e ke6ii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido, ⁵ 6e meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati

* 5:5 Jabuura 2.7 † 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4

garoyoowo oo. ⁶ Dum fuu e taweede hadaali 6e saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kam6e e ko'e ma66e e6e tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, e6e kersina dum. ⁷ Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remu6e 6ee, ndiin leydi hebii barke iwru6o to Laamdo. ⁸ Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hu6ee, sakitoo ndi duppee.

⁹ Kaa onon, sakiraa6e am horsu6e, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. ¹⁰ Sabi Laamdo wanaa oojiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe 6ee ndee e no ngadaton faa jooni nii. ¹¹ Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo ke6u-don oo tabitan. ¹² Min njidaa laato-don waamu6e, ko min njidi dee, membon heboo6e podooje Laamdo 6ee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

¹³ Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunoroo dum. ¹⁴ O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* ¹⁵ Dow dum, Ibarahiima mujal faa hebi ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. ¹⁶ Yim6e ana kunoroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. ¹⁷ Banngal heboo6e fodoore Laamdo ndee 6ee, Laamdo yidunoo ke6a tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde didi, dum woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugiibe e Laamdo 6ee, edum buubina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokka-den oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode falliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima

* 6:14 Pudfoode 22.16-17

* 7:1 Yeew Pudfoode 14.17-20

hokki mo sappo6erde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocitiido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dii cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Efi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibrahiima njaati men oo hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoo6e sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'iilankoo6e fuu, fay so taweede 6een yo iw6e e Ibrahiima no ma66e nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappo6erde jawdi Ibrahiima, duwanii dum, kajum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayo6e 6ee ke6ata sappo6erde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dii ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibrahiima hokki sappo6erde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappo6erde oo, kajum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibrahiima o wonnoo nde Malkisedeke ja66ii dum ndee.

¹¹ Sariya dokkaado Israa'iilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹² Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³ E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wonndu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴ Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

¹⁵ Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke 6anngi koo, 6eydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶ Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e lejol makko dii o su6oraa o jottinoowo sadaka, ko o su6oraa dee, saabe nguurdam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷ Sabi Binndi dii mbii:

«A jottinoowo sadaka faa abada
no Malkisedeke nii.»

† 7:5 Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

18 Hono nii sariyaaji aranndeeji dī njoppiraa saabe loore mum'en e famɗude mum'en nafa. 19 Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki kiɓɓudo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko ɓuri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke ɓattorto-den Laamdo.

20 Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e ɓee nee, Laamdo hunanaaki ɗum'en. 21 Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:

A jottinoowo sadaka faa abada.» †

22 Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi ɓurndi moyyude ndii.

23 Ko jokkiti hen kasen, yottinoo6e sadaka ɓee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido ɗum. 24 Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o dumoto faa abada. 25 Dum wadi so mo waawi hisinde ɓattorii6e Laamdo saabe makko ɓee kisindam kiɓɓudam. Omo heddo e surande ɓe sabi o guurdo duumiido.

26 Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-den koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoo6e ɓee, kasen duu o hokkaama nokku ɓurdo fuu teddude dow kammu. 27 Mo nanndaali e ɓee too yottinoo6e sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji jannde fuu. Be ittana luutti maɓ6e sadaka kam6e e ko'e maɓ6e tafon, caggal majjum, ɓe ittana luutti yim6e ɓee sadaka. Kaa Iisaa ittani luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dī fuu nde o hokkitiri hoore makko no layyaari nii ndee. 28 Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'u6e Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo kiɓɓinaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi ɓurndi moyyude ndii

1 Haala ɓurka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en keɓii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido jaamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. 2 Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, ɗum woni hukku goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni.

3 Jottinoowo sadaka fuu ana ɓuburaa faa yottina Laamdo sadakaaji jamri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatan- toodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu heɓa huunde nde yottina. 4 Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoo6e sadaka hawroo6e e Sariya Muusaa ana ngoodi. 5 Been yottinoo6e sadaka ana ngollana

Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukkuum seedaaku oo ndee, Laamdo jeer-tini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraahuuunde fuu dow nju66uki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu hebii golle dewal burdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yim6e ley aadi burndi moyyude ndii. Ndiin aadi wal-daa e aranndeeri ndii, o fawii ndi e podooje burde moyyude dee. ⁷ E ley dum, sinndo aadi aranndeeri ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya jalaade ana ngara
de ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e e Yahuudiyankoo6e
aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraa6e ma66e
nde dow-mi dum'en faa mi yaltina dum'en leydi Misira
ndee.

Ko kambe e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo,
miin duu mi duurttiima 6e.

Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadidan-mi e Israa'iilankoo6e caggal
deen jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e,
mi winnda di e berde ma66e,
mi laato Laamdo ma66e,
6e laato yim6e am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e
leydi ngootiri,

wanaa haala sakiike mum faa waajoo dum, yo anndu
Joomiraado,

sabi yim6e fuu anndan kam,

lo'u6e e teddu6e fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e,

mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi
aranndeeri ndii. Jooni kaa, ko naywi faa joo66ii koo yonii
sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi de-
wal Laamdo, kapum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi
gaa. ² Oon nokku yo hukkuum mo cuudi didi: aranndeeru
nduu suudu seniindu wiyetee, don moottila kaa e taabal

* 8:5 Pergu 25.40 † 8:12 Yeremiya 31.31-34

ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedoode faliinde ndee, endu wiyeenokku burdo fuu senaade. ⁴ Ley mayru urirde kanjeere ndee e keesuwal aadi muumfiniraangal kanje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kanje keewngel jaamdu wiyeteendu «maanuu», kanjum e sawru Haaruuna wilitinnoendu nduu e alluuje de aadi ndii winndaa e mum dee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde diidi nemmbinaade hono malaa'ika'en biyeteede cerubin, de finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku do yiyam dam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laaba e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yu66ondirde hono nii, yottinoobe sadaka 6ee jannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatata tawee o naboraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi di yimbe 6ee ngadi tawi anndanaali dii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko banngintaake so nii hukku ceniido oo ana heddii nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla dum doo: sadakaaji namri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo dii mbaawaa la66inde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana ha66aa e sariyaaji keertiidi jaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa jannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu banngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereji. O naatii e hukku burdo teddude burdo hi66ude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukku oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdi e ga'i kanjum e ndoondi pale duppaange wiccaama cobudo oo, la66inan joomum banngal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buru dum waawde la66inde hakkillaaji men iwde e gollleeji nabooji en to maayde dii, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe 6ee ana ke6a

ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofu6e e ley aadi aranndeeri ndii 6ee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeeri ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yim6e 6ee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, 6ami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e ca6e hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yim6e 6ee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinooram aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukku ceniido oo, ka6um e kaaki dewirdi Laamdo dii fuu. ²² So goonga, banngal Sariya oo ana wa'i hono yiyam la66inta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari ki66undi

²³ Dee kudde ngoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e la66inireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, ka6um'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dii too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku de wal ceniido mo junngo ni6i. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo nabora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e pudfoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O banngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu, yalla omo hokkitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane giiaadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokkitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O banngan cilol didabol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomoobe garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereeji garooji dii, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dii, o waawaa wadude rewoobe 6ee hi66u6e. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe 6ee fuu la66inteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji ma66e jinjataa 6e banngal luutti hankasen. ³ Kaa

* 9:20 Pergu 24.8

wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yimbe luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdi dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu badinoo warde e aduna ndee, wii Laamdo:

«A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji jamri,
kaa a wadanii kam terde.

⁶ Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako dum.»

⁷ E ley dum, Almasiihu wii:

«Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,
no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya
nii.»*

⁸ Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji jamri kam e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. ⁹ Caggal dum, o wii: «Mido nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. ¹⁰ Saabe ngoon sago cennira-den e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu.

¹¹ E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum jannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. ¹² Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimbe jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii jaamo Laamdo.

¹³ Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko.

¹⁴ E sadaka gooto oo, faa abada o hi66binirii been 6e luutti mum'en la66intee 6ee. ¹⁵ Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e
caggal dee palaade:

Mi wadan sariyaaji am e 6erde ma66e,
mi winnda di e hakkillaaaji ma66e.»

¹⁷ O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

¹⁸ Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

¹⁹ Ndennoo sakiraabe, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. ²⁰ O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terde makko dee. ²¹ Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yeremiya 31.33-34

nduu njogi-den, ²² ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. ²³ Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. ²⁴ Ngattondiren hakkille faa tiifondiren e ley jilli e gollleeji lobbi. ²⁵ Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

²⁶ So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. ²⁷ Ko heddi dee, doomugol kul6iniingol jannde kiiti, kajum e yiite jaamoowe yeddu6e Laamdo bee ngee. ²⁸ So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yim6e didon naa taton, yurmataake, warete! ²⁹ Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaabii Bii Laamdo, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoyonii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. ³⁰ Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.» †

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hul6inii!

³² Miccitee jalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yim6e, wakkatiiji odon ndeenta e wob6e wadaa6e non. ³⁴ On cunodike e uddaa6e kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogidon koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, kebon mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Poocitaniido kam wuurdan goondinal, §

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoo6e faa kalkoyoo 6ee, 6e njeye-den e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee 6ee.

11

Haala goondīnal

¹ Goondīnal yo taylorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraa6e men kebirī seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondīnal, paamir-dēn aduna oo e koode dēe fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyetee koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondīnal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondīnal saabii so Laamdo jatorii mo o poocitiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondīnal makko ana heddi waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondīnal, Henok ḡabbīniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo ḡabbīnii mo. Kaa fade makko ḡabbīneede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondīnal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondīna omo woodi, goondīnan o barjoto tewtoo6e mo 6ee.

⁷ Saabe goondīnal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dīi. O dowtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondīni Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o poocitiido.

⁸ Saabe goondīnal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondīnal, o joodorīnoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kam6e duu ngoni hebidoo6e e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure jii6unde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondīnal, Ibarahiima hokkiraa hebude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa 6adii maayde hebi sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yim6e fuu maaydii e goondīnal mum'en tawi podooje Laamdo dēe tabitaali, kaa 6e coyniima dum 6e kuyanii dum duu, 6e njarriima duu 6e ho66e, 6e warwar6e e aduna oo. ¹⁴ Yarroriib6e hono nii 6ee kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi njey. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji ma66e ana ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo e mum ndii, e6e mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, e6e poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow

kammu ndii. Saabe d̄um, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma66e, o moyyinanii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lejol makko heewan, o lanndinike ittude 6iyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde 6iyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa 6iyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji d̄ii.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e 6i66e Yuusufu didon 6ee, nde o 6adino maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu 6i66e Israa'ila iwde leydi Misira nde 6adino maayde ndee. E ley majjum, o wasii 6e 6e na6ora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuud̄iri d̄um lebbi tati caggal rimeede mum, sabi 6e njii o cukalel moy-ɲarel, kasen, 6e cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeeede taanii Fira'awna. ²⁵ O su6ike reentude e yim6e Laamdo 6ee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii 6uri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadii6e Israa'iilankoo6e 6ee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoo6e taccirde non 6ee fuu njoooli.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko d̄ii caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halko-daade e heefere 6ee, sabi o jabbiima Israa'iilankoo6e sooro-too6e e leydi ndii faa kora ndi 6ee, o jippinirii d̄um'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kaɲum e annabaa6e wo66e

* 11:18 Pudfoode 21.12

6ee. ³³ Been yim6e fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e hebude podooje Laamdo. Kannal waddani 6e mu66ude kundude dawaafi ladde ³⁴ e nifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede 6e lo'unoo6e, 6e kebii semmbe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e ma66e dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e kebiri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wob6e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol burngol moyyude ngol. ³⁶ Wob6e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko buri dum ngeyyaa nabaa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e 6oornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraa6e, 6e jukkaa6e jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yi-ilotoo6e e ley laddeji, naboo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naatoo6e e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e kebii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e ke6aali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko buri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hi66u6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en bannal goondinal potu6e nii heewde ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakkillaaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e berde men oo, o tabantinoowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Odon caloo luuttal odon ka6a e mum, kaa on ka6aaki faa yiyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggitii oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no bi66e mum nii oo:

«Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,
kasen duu, pati tayu jikke so mo ninji ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,
kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on bi66e mum. Homo woni bid6o mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol bi66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa

* 12:6 Tinndi 3.11-12

bi66e laa6u6e, on nganaa bi66e halal. ⁹ Baabiraabe men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddini 6e. Ko hadata en dwtanaade Baabiraado men dow kammu oo faa 6ura no ma66e nii yalla eden nguura? ¹⁰ Baabiraabe men ana ne'irannoo en no mi-ilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana ja6u6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon noodude dee, cemmhintinee e koppi mon di ngalaa semmbe dii. ¹³ Njokkee laawi poocci-tiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinnee ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tew-ton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laato hono no haako haaduko wilitirta nii, so raabira yim6e heewe haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay gooto e mon laato jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa he6a ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi he6ude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O 6ami nii faa o woyi kaa o he6aali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yim6e Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kam6e 6e ngarii to huunde waawnde memeede nde yiite hu66ata e mum. Be ngari e ley nimre ni66unde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buutatal ngoo, kajum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoo6e nden daande 6ee fuu jaagike Laamdo pati 6eydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi 6e ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yim6e 6ee njii koo ana hulbinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi hুলii sanne faa mido sijna.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kajum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadii6e 6e inde mum'en mbinndaa dow kammu 6ee, on ngarii e Laamdo caroowo yim6e fuu oo, on ngarii e yonkiiji foocciiti6e laati6e hi66u6e 6ee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyyam makko labbinoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyyam Haabiila juppiidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinnee pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa 6ee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»†
²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kapum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako kebaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraa6e. ² Pati njee-bee jippinde ho66e, sabi wo66e njippinii malaa'ika'en tawi andaa ko 6e ngonni. ³ Miccitee uddaa6e 6ee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e ma66e nii. Miccitee torraa6e torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e ma66e nii. ⁴ Yo yim6e fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamdo saran fijoobe won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keppitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare: «Joomiraado woni paabotoodo kam, mi hulataa.

Kodum fuu neddo waawi wadude kam?»†

⁷ Miccitee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo 6ee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam ma66e dam, nemmbon goondinal ma66e ngal.

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keepen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati nja6ee waajuuji goddi di on mboowaa nande na6a hakkillaaji mon. Ko 6uri moyyude, 6erde mon ke6a semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi jaamdu. Jokku6e diin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottinoobe sadaka gollu6e ley hukkuu ceniido 6ee ndananaaka jaamde sadaka pawiiido e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku 6urdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji

dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadī so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-dēn hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirdo Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowoo6e on, leydinkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Midō jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Midō anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraabe am horsu6e, nde torraaji di ngaldaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoo hi66u6e, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila hebude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o teddudo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi 6ooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, nari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heban teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yi66e muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, nabii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal benndi fuu, kajum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraabe am horsu6e, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokke-den, kulle lobbe fuu de ndokke-den, to kammu

too iwranta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwranta en. Laamdo waylitataako, ko ni66i fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en 6i66e makko, o rimtiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruufe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraa6e am horsufe, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko fooccitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, nja66oro-don konngol ngol Laamdo tuti e 6erde moodon ngol leydinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintoodo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e tintorgal so yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya ki66udo dimdinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamdo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde. ²⁷ Diina laabuka seniika do Laamdo Baabiraado men kapum woni: faabaade rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi e atiime'en ley 6illaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraa6e am, onon goondin6e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee 6i66e aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino 6oorniido kaddule tuunnude kapum duu warii, ³ so on njii 6oorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroo6e 6e miijooji bondi. ⁵ Sakiraa6e am horsufe, kettinee! Misikiina'en aduna oo 6ee wanaa Laamdo subike 6e faa hokka 6e arsukuntaaku goongaraajo, ke6aado e goondinal, 6e naata e Laamu Laamdo mo Laamdo fodani yi66e dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koyinii misikiina'en 6ee. Tama wanaa arsukunte'en 6ee torrata on, so na6a on laamu?

⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamdo no Binndi dñi mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii», * so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii bi66e aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamdo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardeteebe sariya dimdinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamdo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraa6e am, tama won biyoowo e moodon «Mido goondini Laamdo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngali goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo 6e laatii hasindin6e sanne sanne kotal e jaamdu jaanne mum, ¹⁶ so gooto mon wii 6e: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali 6e ko 6e kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngali waldaa e golle lobbo, ngali waatii, ngali nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamdo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa e6e cijnna no 6e poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinaa mi holle goondinal ngali waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa pooccitiido, wanaa golle muudum naa? O fawi biyiiko Isiyaaka e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dum. ²² A yii goondinal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hi66ini goondinal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dñi mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo pooccitiido», † faa o noddiraa gido Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo pooccitiido, wanaa goondinal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo piyoowo oo duu. O nanngiraa mo pooccitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jabbinoo nelaar6e 6ee so o walli dum'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18 † 2:23 Pudfoode 15.6

caldī neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondinal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaḅe am, pati heewḅe e moodon tewta laataade jannginooḅe. Sabi oḁon anndi enen jannginooḅe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimḅe woḅḅe ḅee. ² En fuu eḁen mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo kiḅḅo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaaale e kundude pucci yalla ana dōwtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dii no di poti manngu e no kene mawde nabirta di. Kaa dum fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata di, marsoowo di oo naba di do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantoro kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal moḅi boneeji fuu, engal soḅina terde fuu. Engal huḅḅiree yiite jahannama, engal suma nguurndam meeden fuu. ⁷ Biḅḅe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dum. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bondo, keewngal tooke bonde. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimḅe, tawi Laamdo tagi ḅe so nanndini ḅe e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaḅe am, wanaa non dum haani worrude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadudam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraaḅe: ibbi ana waawi rimde ḅohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwruḁo to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dum caahu e gollleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e berde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dum yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, laḅḅinan bernde tafon. Caggal dum, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada gollleeji lobbi. O seenndataa ḅiḅḅe

aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yi66e jam 6ee, jam aawata, foocitaare mawnde yaltanta 6e hen.

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e ha6ooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon ka6ooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on ke6ataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on ke6ataa sago mon, dum wadi on nduddan ka6on. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bon6o woni ko jaagorto-don, yalla odon ke6a gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gido aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadani en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata: «Laamdo salanto mawninkiniibe, hinnoto leydinkiniibe 6ee.»*

⁷ Ndennoo, njabanee Laamdo. Ka6on e Ibiliisa o dogan o woddo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttube 6ee labbinee juude mon, onon wadube berde didi 6ee, labbinee berde moodon! ⁹ Noornee, cunlee, mboyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraabe, pati fay gooto e moodon no'a banndum. Neddo fuu no'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoo sariya oo, a downtantaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyoo6e: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min ke6a tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki 6annguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaanno-don wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

* 4:6 Tinndi 3.34

5

Haala arsukunte'en bonbe golle

¹ Jooni nanee onon arsukunte'en, mbooyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kad-dule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardi moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴ Njofdi golloobe hettube gese moodon ndi cali-don yobude ndii wullata. Joomiraado Jom Semmbe oo nanii gullaali hettube bee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶ On carii poocitiido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷ Haya, sakiraaɓe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirta faa leydi hokka dum kettal lob-bal, o mujan faa o heɓa yiiwoonde aranndeere e sakito-toonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaɓe, pati jinjondiree yalla odon mbaasa sareede. Miccinee wakkati fuu Caroowo oo ana badii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaɓe, miccinee annabaabe wowlunooɓe innde Joomiraado bee mujii torra. Onon duu mujiree no maɓɓe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe bee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewdo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamdo sara on.

Haala jaagoraade Laamdo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamdo jime. ¹⁴ Won jawdo e moodon naa? Nodda mawbe deental goondinbe, be ngujira dum nebam e innde Joomiraado, be nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kajum sellinan jawdo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana goddo luutti muudum, jaagane banndiraaɓe moodon Laamdo, yalla odon cellinee. Naagunde Laamdo nde neddo poocitiido jaagii ana jogii baawde wadude kulle mawde. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo neddo hono men. O ndaardi Laamdo o duwii pati kammu toɓa. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi.

* 5:12 Hunoraade kammu woni hunoraade Laamdo.

¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamdo kasen kammu oo toba. Nden Laamdo jippini tobo, leydi fudini ko hettetee.

¹⁹ Sakiraabe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so goddo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirde luuttudo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewdi ana njaafee.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo subii, laatiibe hobbe e ley aduna oo, saakii6e e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yim6e Laamdo, faa downtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana la66ina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol dida6ol saabe immitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maay6e faa ke6en jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike 6annginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiiwel gootel torraaji di ngaldae sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on ke6an darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal jannde Iisaa Almasiihu 6anngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon ke6a tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaa6e sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e ma66e oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaa6e 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e ma66e 6e mbaajantoono, onon 6e mbaajantoo. Joonnoo, waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on pannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtaniibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arannde dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddufam, Almasiihu nanndudo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamdo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamdo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamdo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki dum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamdo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dwtanaade goonga faa njidon goondinbe bee sakiraaabe moodon, njidon be jilli di ngaldaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawdi dow bernde laabunde. ²³ Laamdo wadi aawdi e berde mon so ndimta-don rimtegol didabol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamdo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo hudo,

dawla muudum yo piindi.

Hudo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-don oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafi-gaaku e haasidaaku e noore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaabe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamdo laabungol ngol, yalla odon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi dii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

* **1:16** Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2 † **1:25** Esaaya 40.6-8

Haala haayre wuurnde, kajum e yimbe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimbe tippitii, kaa Laamdo subike nde, teddinii nde.

⁵ Onon duu odon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji ruuhunkooji di mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre dooborde,

haayre subaande, horsunde,
kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinbe bee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa be ngoondinaali bee, Binndi dii mbiyanii be:

«Haayre nde mahooobe bee tippitii ndee,

kajum laatii haayre burnde fuu teentilaade e maadi
ndii,†

⁸ nden haayre yimbe pergitotoo,

so nde liɓa dum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no be podiranaa dum nii.

⁹ Kaa onon, on lejol cubaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaalejol ceningol, on yimbe be Laamdo subanii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Arannde on nganaano yimbe Laamdo, kaa jooni on yimbe makko. On kebaalino yurmeende makko, kaa jooni on kebii yurmeende makko.

Haala downtanaade hooreebe bee

¹¹ Sakiraaɓe am horsube, on nganaa so wanaa hoɓɓe e yimbe jananbe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngoddito-don gidaade yonki, sabi wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe be ngoondinaali bee, yalla fay so be kappiri on bone, ebe njiya golle moodon lobbo, be teddina Laamdo jannde banngani be.

¹³ Njabanee kaanankoobe bee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke burdo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoobe ko boni, yetta wadoobe ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, muɓbiron kundude nuykaaɓe majjuube bee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorrón no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraaɓe goondinbe bee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

* 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

¹⁸ Maccuḅe, dōwtanee halfaaḅe moodon teddinon dum'en, wanaa halfaaḅe moyyuḅe newiiḅe ḅee tan, fay ooniiḅe ḅee duu dōwtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo tooḅaali, so torraama mujiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a tooḅudo a jukkaama batte majjum, fay so a mujii, teddeengal hongal keḅataa? Kaa so on mujii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla odon njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde ḅe njennunoo mo ndee, o yennitaaki ḅe, nde ḅe kollunoo mo bone ndee, o giidaaki ḅe. O doomtirii ḅe Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral bamruḅe

¹ Hono non onon rewḅe duu, dōwtanee worḅe mon. Fay so worḅe mon nganaa jokkuḅe konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde ḅe, tawee fay haala wadaali hen. ² ḅe njiyan no gollēji mon laaḅiri e no teddinir-don worḅe mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare jaayirde: moorli, sodaade e ḅoornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla ḅerde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rewḅe seniiḅe parortonoo, fawḅe jikke mum'en e Laamdo ḅee. ḅeen njaḅani worḅe mum'en, ⁶ hono no Saaratu dōwtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on biḅḅe makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon worḅe ḅee duu, tiidee e rewḅe mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee ḅe sabi onon e maḅḅe fuu on reentuḅe e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wadude dee,

nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddiri on, yalla odon ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam
e njalaade belde fuu,

yo nantu demngal mum e ko boni,
nannga hunduko mum e pene,

¹¹ duurtoo ko boni wada ko moyyi,
ndaarta jam tiida e muudum.

¹² Sabi Joomiraado ana yeewa fooccitiibe bee,
ana hettindoo duwaawuujj mum'en,

kaa omo salanoo wadoobe ko boni bee.»*

¹³ Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? ¹⁴ Kaa so tawii on torriraama saabe fooccitaare, on mbelii hoore. Pati kulee yimbe bee kasen duu pati hakkillaaji moodon njii6o!

¹⁵ Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. ¹⁶ Njaaboree be sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon njjata on. Nden, fay so won ko be no'i on, naa be njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yennoo6e on bee tan kersata dow majjum.

¹⁷ Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, furi torreede e ley golle bondo. ¹⁸ Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujj dii fuu kammari luutti biibe aadama. Pooccitiido oo maayiri saabe be pooccitaaki bee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. ¹⁹ E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko 6ooyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. ²⁰ Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujaniii di ko 6ooyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. ²¹ Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo njjaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. ²² Mo njaboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii naamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹ Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu 6amon anniya hono no makko nii, landinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. ² Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. ³ Nguurndam mon 6ettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heefer6e 6ee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wangiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruuji karmungal. ⁴ Ko noottu-don tawdeede e ma66e e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii 6e sanne, dum saabii so e6e no'a on. ⁵ Kaa 6e ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuur6e e maay6e oo. ⁶ Dum wadi so yim6e 6e nguuraa jooni 6ee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so 6e cariraama no yim6e fuu carirtee nii e ley caldi ma66e, e6e mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

⁷ Timmoode huunde fuu 6adike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddo e wadude duwaawu mannde fuu. ⁸ Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. ⁹ Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu he6i dokke Laamdo koo, yo nafir de wo66e, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde sembe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraa6e am horsu6e, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko 6annгии.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yim6e. To yim6e rewo6e mo 6ee o fuddirra. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow 6e njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo 6ee? ¹⁸ Binndi dii mbii:

«So hisinde fooccitii6e tiidii,

kođum hewtotoo yeddube Laamdo e luuttoobe?»*

¹⁹ Ndenoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawbe

¹ Mido waajoo mawbe wondube e moodon bee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal bannginoyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde bernde laabunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobee. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo banngoyii, on keban deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaaabe jokolbe, njabee yamiroore mawbe. On fuu, kollondiree leydinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leydinkiniibe bee.»*

⁶ Ndenoo, leydinkinane Laamdo Jom Sembe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gano moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kabito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraabe moodon saakiibe e aduna oo bee, katum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon booyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, piibina on, hokka on sembe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki da66o, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinbe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu 6ee!

Bataaki Piyeer dīaḅo

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon hebuḅe goondinal hono ngal amen ngal saabe fooccitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en andude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo.

⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mujal, e dow mujal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaḅe, e dow yidugol sakiraaḅe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotooḅe yaade yeeso nafaooḅe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamduḅo jiile, sabi yeggitii Laamdo laḅḅini dum e luutti mum yaḅḅiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaḅe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon jiiḅi e goonga mo keḅu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu.

¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi ḅooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji neepudi iwdi e yimḅe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo

wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.»¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaa6e 6ee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi ma66e ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley berde moodon.*²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e 6ii-aadama dow sago 6ii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaa6e 6ee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaa6e pene6e e halkaare mum'en

¹ No annabaa6e pene6e ngorrunoo e ley lejol Israa'iila ngol nii, hono non waajotoo6e feno6e ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddani fay Kalfaado ma66e coottitinoodo 6e oo. Hono non 6e poodiranta ko'e ma66e halkaare yaawnde. ² Heew6e njokkan e njaahilaaku ma66e oo, 6aman faa laawol goonga ngol bonkee kammari 6een waajotoo6e. ³ Joote ma66e wadanan 6e haalde pene faa 6e jaagoroo on, kaa jukkungo ma66e saraama 6ooyii, halkere ma66e ana doomi 6e.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luutuno6e 6ee nii. Ko o wadi dee, o geyyori 6e calali o wedii 6e ley nimre jahannama faa jannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddani wob6e, o wayli e dow yeddo6e Laamdo 6ee ilam tuufaanu. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddo6e Laamdo waro6e 6ee misaalu. ⁷ E ley hen, o danndii Luudu pooccitiido cunludo sanne saabe njaahilaaku bon6e 6ee. ⁸ Oon pooccitiido koddunoo6e e ma66e, 6ernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe gollleeji ma66e bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude downtani6e dum 6ee iwde e torraaji ittooji koro ma66e, ana

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasihu, jaaynoowo ley berde goondin6e dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

waawi kasen resande oojiibe 6ee jukkungo faa jannnde darn-gal, ¹⁰ wanaa haala dogoobe caggal gidaade yonki cobude, hoynuibe hooreyaaku Joomiraado 6ee.

Been waajotoobe fenoo6e kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en 6ee e 6urde 6e semmbe e baawde fuu mbonkataako 6e faa kiitoo 6e yeeso Joomiraado. ¹² Kaa 6een yim6e, 6e ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. E6e mbonkoo ko 6e anndaa, dum wadi so 6e kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non 6e kebirta njobdi oojaare ma66e. Be gacce moodon, 6e ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela 6e. So 6e njooddike e moodon e ley kawrital jaamdu, e6e mbelee e jamma ma66e. ¹⁴ Be kaa6ataa yeewde rew6e janan6e, 6e noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu 6e koomtan dum. Berde ma66e yo mboownaade e joote, 6e hudaabe Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama* 6ii Bosora koo, jabudo oojaade saabe joote jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoobe fenoo6e 6ee yo 6ulli di ngalaa ndiyam, 6e duule de henndu soggata, nimre 6urnde fuu ni66ude 6e nde-sanaa. ¹⁸ Be ndaarii seytoraade yim6e e dow konngi mawdi 6oli. Be mbirfintinii yaltu6e ko 6ooyaali hakkunde majju6e 6ee faa 6e njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ E6e podana 6een ndimaaku tawee kam6e e ko'e ma66e 6e maccu6e bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo 6e ndadiri e tuundi aduna, so 6e mbirfiiima e mayri kasen faa ndi jaalike 6e, no 6e mbattinirta nii ana 6uri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee 6e anndaalino laawol fooccitaare ngol fey 6uri anndude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde 6e ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii 6e koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, oo woni 6ataaki dida6o mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydfintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaabe seniibe kaalnoo gila ko 6ooyi, kajum e ko

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'iilankoo6e faa 6e naata e jeenu kajum e dewal tooruuji.

Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaarabe e mon anndini on koo. ³ Adee anndude dum doo: e jalaade cakitotoode dee, jaayroobe yimbe jokkuube gidaade yonki mum'en bee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ be mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraabe faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fudfoode aduna nii.» ⁵ Ebe ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-den oo ndesanaama yiite faa jannde darngal, nde yedduube Laamdo bee kalketee ndee.

⁸ Sakiraabe am horsuube, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, jalooma gooto ana wa'i hono no duubi ujunere nii, kaa duu duubi ujunere ana mba'ani mo hono no jalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yimbe paamirta taadugol nii, o mujando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yimbe fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa jannde gartol Joomiraado ndee juhiran en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu bannginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa jalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hu66an halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee den kulle ndoomaten, sakiraabe am horsuube, coobe yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon mujal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e bataakiiji makko dii fuu. Bataakiiji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yimbe famarabe jannde e hoybe yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no be ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kambe ngaddanta ko'e mabbe halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsuube, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bonbe bee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko kebu-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puddoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam bannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min bannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla odon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hi66a.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguur-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyam Biyiiko Iisaa la66inan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o la66ina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o poocciido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu poocciido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana ki66i e

* **1:1** Goodudo gila puddoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.)

mum jaati. Nii anndirten eden jii6i e makko. ⁶ Biido ana jii6i e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraa6e am horsu6e, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore 6ooynde nde ke6-don gila arande. Nden yamiroore 6ooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore 6ooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana 6angga e Almasiihu, ana 6angga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jiddo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bapudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

¹² Sukaa6e, mido winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraa6e, mido winndana on
sabi o6on anndi goodudo gila e pu66oode oo.

Jokol6e, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaa6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe o6on anndi Baabiraado.
Baabiraa6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe o6on anndi goodudo gila e pu66oode oo.

Jokol6e, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe o6on njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jii6ii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɲum e ko woni e mum fuu. Sabi jiddo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gadoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaa6e am, timmoode aduna oo 6adike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewe anni. Dum anndir-don timmoode dee. ¹⁹ E men jaati 6e iwata, kaa 6e njeyanooka e men. Sabi kam6e, sinndo e men 6e njeyanoo, 6e keddodotono e men. Kaa dum hollata kam6e 6e fuu 6e njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu o6on anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe o6on anndi goonga. Kasen duu o6on

* **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-don gila arannde koo. Haala ka nan-don gila arannde kaa, so jiiɓii e mon, onon duu on jiiɓan e Bajjo oo, on jiiɓan e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimɓe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jiiɓi e mon, fotaa ko njangine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jiiɓee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den ɓiɓɓe Laamdo

²⁸ Jooni sukaaɓe am, jiiɓee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo poocciido, tayoree mo gollleeji mum poocitii fuu yo ɓiyiiko.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-den ɓiɓɓe Laamdo. En ɓiɓɓe mum jaati. Ko haɗi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraaɓe am horsuɓe, jooni en ɓiɓɓe Laamdo. Ko laatoto-den koo, ɓannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu ɓanngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati. ³ Joonndoriido dum e makko fuu, laɓɓiniran hoore mum no Almasiihu laaɓiri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu ɓanngirii faa roondanoo en luutti men. Kaɗum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Niiɓudo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaɓe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko foocitii yo poocciido, hono no Almasiihu worri yo poocciido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puɗɗoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka gollleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido ɓii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana jiiɓi e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo ɓii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata ɓiɓɓe Laamdo e ɓiɓɓe Ibiliisa dee, mo gollataa

† 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

ko foocitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraaḅe mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arannde oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkuḅo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo miḅiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraaḅe, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraaḅe men koo, ḅannginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu baḅudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkijii men kammari sakiraaḅe men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiriiḅirde e mum? ¹⁸ Sukaaḅe am, pati jilli men laato haala ḅola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo buri de manngu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraaḅe am horsuḅe, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kaḅum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana jiiḅi e Laamdo, Laamdo duu ana jiiḅi e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kaḅum anndinta en omo jiiḅi e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraaḅe am horsuḅe, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaaḅe peneeḅe heewḅe caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jaḅudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jaḅanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaaḅe am, onon, on yimḅe Laamdo, on njaalike annabaaḅe peneeḅe ḅee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo buri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaaḅe peneeḅe, ḅe adunankooḅe. Saabe

majjum, haala mbonka 6e kaalata, aduna oo ana hettinanoo 6e. ⁶ Enen, en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo 6ii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo ɓannginirani en jilli mum dee, ko o neli Biyiiko Bajjo ley aduna oo koo, yalla eden keɓira nguurdam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dii o nelii Biyiiko faa hokitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiɓan e men, kasen duu jilli mum ki66ii e men.

¹³ Hono anndirten eden jiiɓi e makko, kanko duu omo jiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jaɓudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiɓan e mum, kaɗum duu jiiɓan e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dii, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Niiɓudo e jilli fuu, e Laamdo jiiɓi. Laamdo duu jiiɓan e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dii ki66iri e men, pati kulen ɓannde darngal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli ki66udi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo ki66aali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana wani sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike 6ii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan 6iyiiko duu. ² No anndirten eden njidi 6i66e Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e

Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalortoden de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo.

⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiiyam.*

Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga.

⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto.

⁹ Eden njaaba seedaaku yimbe, kaa seedaaku Laamdo oo buri sembe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum.

¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kapum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jabaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo.

¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, hebaali dam.

Baynondiral

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam nduumiidam.

¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiidoo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gad-doowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal.

¹⁷ Oonaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteedo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden jiiibi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteedo goddo.

* **5:6** Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

Bataaki Yuhanna dɪɔɔ

¹ Miin mawdo deental goondinbe winndi oo bataaki faade e debbo teddudo* mo Laamdo subii. Mido jowte, aan e biɔɔ maa fuu, onon be njidir-mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, anndube goonga oo bee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotoodo e men faa abada oo. ³ Laamdo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won biɔɔ maa jokkirbe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo teddudo, mido ndaarde, njidondiren. Ko mbinndanan-maami koo wanaa yamiroore heyre, dum yamiroore nde keɔuden gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamdo. Nden yamiroore woni nde kaan-don haybirde no nanir-don dum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoobe heewbe caakike e aduna oo. Be njaɔaali Iisaa Almasiihu warii laatike neddo. Baado no maɔbe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-don oo mursee, keɔon mbarjaari kiɔɔundi. ⁹ Sabi mo njiɔaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamdo. Niiɔudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won gardo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaɔbee dum e ley galleeji mon, pati fay njowtee dum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, karum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on dum fuu e derewol. Kaa mido yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiɔɔa.

¹³ Haya, biɔɔ sakiike maa debbo mo Laamdo subii oo ana njowte.

* **1:1** Debbo teddudo oo e biɔɔ mum yo deental goondinbe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsuɗo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-daa e goonga e no njokkir-daa mo nii. ⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ ɓe kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo nii, a waɗan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. ɓe ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe Iisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo ardinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o waɗata koo e no o bonkorto min nii. Wanaa dum tan: o jaɓbataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓee, o haɗan dum, o ribba dum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsuɗo, pati jemmibu ko boni, jemmibu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo nedɗo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo nedɗo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njabi dum, aɗa anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yiɗaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraabe maa wonɓe doo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraabe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* 1:5 Sakiraaɓe ɓee yo saakoobe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsu6e e Laamdo Baabiraado men 6ee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow jannginoo6e fenoobe

³ Sakiraabe am horsu6e, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-d6en e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kabano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, 6e jukkungo mum'en winndaa gila ko 6ooyi. Be yeddoobe Laamdo, 6e waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatooyamiroore njaahilaaku, 6e yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yim6e mum to leydi Misira too koo, o sakitike halkude 6e ngoondinaali e ley ma66e 6ee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en 6ee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko 6e ngadi dee, 6e njoppu darde ma66e. Saabe dum Joomiraado heddi 6e ley nimre faa kiiti jannde darngal, geyyii 6e geyyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en 6ee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yim6e fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugii6e ko njii e ley koydi mum'en 6ee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddu6e won6e dow kammu 6ee. ⁹ Jaka fay Miikaa'iilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde 6e nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa been yim6e ana mbonkoo kudde de 6e anndaa dum'en, ko 6e anndi koo jaati woni ko halkata 6e. Dum woni tuuyooji ma66e, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadii ko'e ma66e e majjere Balaama,† yalla e6e ke6a jawdi. Be kalkoto e murtugol ma66e

* 1:11 Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † 1:11 Yeew 2 Piyeer 2.15

no Koora† halkorii nii. ¹² Kambe ngoni ella kawrital jaamdu moodon, sabi ayiibe be jaamirta, kasen duu ko'e maβbe tan be killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, be ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ Ebe yufina gacce maβbe no bemppeeje geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, be koode jilotoode, nimre burnde fuu niβbude be ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddabo oo sappinoke kabaaru maβbe gila ko booyi, wii:

«Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe
ujunaaji ujunaaji

¹⁵ faa sara yimbe fuu.

O hollitan bonbe bee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan be geddi fuu di been luuttoobe yeddoobe Laamdo
kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

Haala nibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsube, miccilee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu bee cappinoo dii.

¹⁸ Nii be mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayroobe yimbe, jokkuube gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kambe ngoni seenndooobe yimbe, miilooji adunankooji be njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e maβbe. ²⁰ Kaa onon sakiraabe am horsube, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naβoore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimbe wonbe e sikke, ²³ ndiwtee yoga maβbe iwde e yiite, ndanndon be. Wobbe bee noo, njurmoro-don be e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde maβbe comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyiiβe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

† **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yimbe Israa'iila nde Muusaa haybannoo be ley ladde ndee.

Banngingol

ngol Iisaa Almasiihu 6annginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moofti kulle de Iisaa Almasiihu 6anngini. Laamdo 6annginani mo dee kulle faa o holla maccube mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccudo makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo 6adiima.

Misaalu faade e deente goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo 6ataaki faade e deente jeddi goondinbe gonde e leydi Asiya dee. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuujii jeddi gondi e yeeso bimmeere makko laamu ndee dui, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maaybe, laamiido kaanankoo6e aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaabe e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yim6e fuu njiyan mo,

fay yuwnoobe mo 6ee,

leji aduna fuu cunlan saabe makko.

Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididdo e mon mujal makko. Mi ribbanooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondinbe jeddi dee: deental Efeesunkooɓe e deental Simir-nankooɓe e deental Pergamenkooɓe e deental Tiyatirankooɓe e deental Sardesankooɓe e deental Filadelfinkooɓe e deental Lawdikiyankooɓe.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana ɓoornii saaya, ana haɓɓi ganndilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Leeɓi hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no biraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji mum diidi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko jaamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am jaamo dee, kanjum e moottilaaji kanje jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kanje jeddi dii yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum jaamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kanje jeddi:

² Mido anndi gollleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe ɓee laawol, a ittii koro inditirteeɓe nelaaɓe ɓee a tawii ɓe fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa jawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di

* 1:10 Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

njogino-daa arande dii. ⁵ Ndennoo miccita no ngorrundo-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arande nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokku6e Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum naamde 6i66e lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankoo6e

⁸ —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Simirna, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynoodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnoo6e innde wiyoo6e e ko'e mum'en 6e Yahuudiyankoo6e tawee 6e nganaa. Ko 6e ngoni dee, 6e deental rewoo6e Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra 6adiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam. ¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, maayde dido6ere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkoo6e

¹² —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Pergame, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeji mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo. ¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada munana yim6e won6e hakkunde mon nanndu6e e Balaama. Kanko jangini Balaka seytaade Israa'ilankoo6e faa jeena kaɲum e naamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ¹⁵ Nii, jokku6e yim6e Nikola ngorri hakkunde mon, jannde ma66e e golleeji ma66e fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi habira e ma66e kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum naamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankoobe

18 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Tiyatira, mbiyaa:

«Annii haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

19 Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wob6e, kapum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii buri aranndeeji dii heewde.

20 Kaa mido felire dum doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccu6e am omo janngina dum'en fijirde e naamde tewuuji cakkanaadi tooruji.

21 Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee.

22 Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko 6ee duu, so tubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi,

23 mi halkan 6i66e makko duu. Deente goondin6e dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaaji e berde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum.

24 Kaa onon Tiyatirankoobe heddi6e 6e njokkaali ngol laawol 6ee, 6e ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon

25 so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. 26-28 Jaali6e – dum woni wadoobe sago am faa timmoode 6ee – mi hokkan dum'en baawde de kebu-mi e Baabiraado am dee, faa 6e ndurda jaalepi dii loocol naawngol, 6e pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii.

Mi hokkan 6e hoodere fajiri ndee duu. 29 Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondin6e dee koo! »

3*Bataaki faade e Sardesankoobe*

1 —Winndu faade e malaa'ika deental goondin6e won6e Sardes, mbiyaa:

«Annii haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiye a guurdo, tawee nee a maaydo. 2 Jeerta cemmbindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hi66i yeeso Laamdo am.

3 Ndennoo, miccita no kebir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi ma66ude ma.

4 Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yim6e 6e tuunninaali kaddule mum'en. Be 6oornotoo kaddule daneje 6e njaada e am,

sabi ebe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu boornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkooɓe

⁷ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Filadelfi, mbiyaa:

«Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawu-uda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewooɓe Ibili-isa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe kujidoya e koyde maa. Nden ɓe paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mujaa koo, a mujii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde ɓillaare warata horde aduna faa itta koro yimbe fuu. ¹¹ Mi ɓadike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamdo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamdo am e innde ngalluure Laamdo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamdo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankooɓe

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a ɓuuɓaa. Yo a laato guldo naa ɓuuɓudo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a ɓuuɓaa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: < Mi galo, mi mooɓtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. > Tawee nee, a anndaa a jaaddo hoore a jurminiido a baasudo a bumdo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanɓe laɓɓiniraado yiite, yalla ada heɓa jawdi, coodaa e am kaddule daneeje boorno-daa, yalla ada suura hersa terde maa ɓole dee, coodaa e am nebam nguujaa gite maa yalla jiile maa ana laaɓa. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimbe ɓe njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina,

mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nando daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arannde wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre.

³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-ciibongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawbe noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana boornii kad-dule daneeye, tenngaade capiraade kanje ana e ko'e mabbe.

⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi kubbooje ana yeeso mayre doo, deen ngoni ruuhuui Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laabundu tal nanndundu e timtorgal ana fooccii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didobere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatobere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayobere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jettooje.

¹⁰ Nde be ngadata dum fuu, mawbe noogayon e nayon bee kip-poto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,

aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,

sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandufe. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre.

⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre. ⁵ Non gooto e mawbe bee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwndu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawbe bee ana pilii ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuui Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii.

⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawbe noogayon e nayon bee kujidi yeeso mayri. Gooto e mawbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde urdi, dum woni duwaawuui seniibe bee. ⁹ Hedde ebe njima jimol kesol ebe mbiya e maggol:

«Aan haani bamde dewtere ndee
pettaa pedoode mayre,

sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamdo yimbe
e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalejol fuu e lejol
fuu,

yiiyam maa coottitori-daa be,
yalla ebe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii be kaanankooe e yottinoobe sadaka Laamdo meeden oo,
be laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heewbe, ujunaaji ujunaaji. Ebe pilii bimmbeere ndee e kudde guurde dee e mawbe bee, ¹² ebe njima ebe toowna daade mawbe:

«Njawdiri kirsanoondi ndii

ana haandi e hebude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!

Mawbe bee duu, kippii e leydi kujidani be.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laamal, o hokkaa tenngaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yimbe mbarondira.

Haala fettugol fedoode tatobere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tatobere ndee, nan-mi huunde wuurnde tatobere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu baleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum. ⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njobdi golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e pegu-ujam dam.

Haala fettugol fedoode nayo bere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayo bere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayo bere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayoɓere aduna oo faa 6e mbarda yimɓe kaafaawi e yolbere e albalaawuuji e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyoɓere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyoɓere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanooɓe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo 6e ceettii oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, 6e mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimɓe wonɓe e aduna oo 6ee faa njobto-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneewa, 6e mbiyaa 6e powta seeda tafon, faa adadu sakiraaɓe maɓɓe, gollidiiɓe maɓɓe fodanaaɓe wareede no maɓɓe nii 6ee, kiɓɓa.

Haala fettugol fedoode jeegobere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegobere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawlliri no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wajjiri no yiyam nii, ¹³ koode kammu dee caami e leydi no ɓiɓɓe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggiraa no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankooɓe aduna e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimɓe e riimayɓe fuu cuudii e loowi kaaye, kaɗum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde eɓe mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimm-beere laamu ndee oo, kaɗum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere maɓɓe ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimɓe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruɗo funnaange ana jogii gaɗirgal maande Laamdo guurɗo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaaɓe baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii 6e:

—Pati mbonnee leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde kebu-den wadude maandeeji e tiide maccube Laamdo meeden bee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en bee: ebe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iw6e e cuudi Is-
raa'ilankoo6e bee dii fuu:

⁵ iw6e e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶ iw6e e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷ iw6e e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸ iw6e e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iw6e e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe leji fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe lejol fuu e suudu baaba fuu e jaalejol fuu e demngal fuu ana darii yeeso bimmbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Ebe boornii saayaaji daneeki, caba tamarooje ana e juude ma66e. ¹⁰ Ebe ilina, ebe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimmbeere laamu ndee iwrata, kapum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en bee fuu pili bimmbeere ndee, maw6e bee e kudde nay guurde dee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje

e teddungal e baawde e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e maw6e bee lamndii kam:

—Hobe ngoni bee yimbe boornii6e saayaaji daneeki? Hoto
6e iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O ja66itii o wii kam:

—Kam6e ngoni iw6e e torra mawdo tawi ebe ndeenii. Be loonnii saayaaji ma66e, be ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so 6e keddoto yeeso bimmbeere

* **7:14** Maanaa 6e ndawninirii saayaaji ma66e yiyam, dum woni luutti ma66e fuu njaafaama.

laamu Laamdo ndee, 6e ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimm-beere laamu ndee oo huuran e mabbe hukukum mum. ¹⁶ Be njolbataa, 6e domdataa, naange tappataa 6e, fay nguleefi ngooti yottataako 6e. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimmbeere laamu ndii duran 6e, juurna 6e e cewle ndiyam ndokkoojam nguurndam. Laamdo soccan gondi gite mabbe fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddovere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddovere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddon dariibe yeeso Laamdo 6ee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kanjeere daroyii banngittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso bimmbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuuji seniibe 6ee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo 6ami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeri ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddon jogiibe buutute jeddi 6ee lanndinani fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumalu-uje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoere leydi ndii sumi, feccere tatoere ledde dee sumi, kasen duu hudo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal dido6al

⁸ Malaa'ika dida6o oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre hu6boore nii wedaa e ley geeci. Tatoere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tatoere kudde guurde gonde e geeci dee mbaati, tatoere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tato6al

¹⁰ Malaa'ika tata6o oo fuufi buututal mum, non koodal manngal ku66iroowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoere maaje kapum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngald koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngald haadini tatoere ndiyameeji dii kati, yimbe heewbe maayi saabe diin ndiyameeji kaadufi.

Haala buututal nayo6al

¹² Malaa'ika naya6o oo fuufi buututal mum, non tatoere naange e tatoere lewru e tatoere koode piyaa, faa gootel

hen fuu tato6ere mum ni66a, jemma e jalooma fuu mbaasa tato6ere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e aduna nde malaa'ika'en taton heddi6e 6ee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyo6al

¹ Malaa'ika joya6o oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti 6unndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki ni66ini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mum'en 6ee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude 6ee yim6e faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde 6e. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yim6e muuyan maayde kebataa, yim6e poodanto maayde, nde doga dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tenngaade capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yim6e nii. ⁸ Edi njogii lee6i mbaadi no cukuli rew6e nii, niiye majji ana mba'i no niiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi ka66aadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yim6e lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo 6ettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeego6al

¹³ Malaa'ika jeega6o oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeega6o jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon ha66aa6e to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon 6ee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati

faa 6e lanndinoo warde tato6ere yim6e. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkoo6e waddi6e pucci: 6e ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddi6e 6ee e ley holleede am: e6e 6oornii kaddule jam6e bodeeje nanndude e yiite, kaɗum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuuji tati, dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tato6ere yim6e. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e 6oggi leydi, e6e njogii ko'e, deen ko'e di ngaajirta yim6e.

²⁰ Heddi6e ana nguuri caggal diin balaawuuji 6ee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, 6e njoppaali sujidande seydaani'en, kaɗum e tooruuji kaɗe e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. E6e kujidana diin tooruuji di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e warhoore e mbonjobaaku e fijirde e nguylka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo 6oornii luurde, ci6o-ci6ongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko ɗaamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɗum e njoorndi oo hunci junngo mum ɗaamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jedda6o ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan aniya mum cuudinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaabe gollanoobe mo 6ee nii.

⁸ Non daande iwrunoonde kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa 6amoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaaleji keewdi e leji keewdi e demde keewde e kaanankoo6e heew6e.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewo6e won6e hen 6ee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heefer6e 6ee. Be nja66an ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi. ³ Mi neloyan seedee'en am didon 6ee, 6e 6oornoyto licce caakuuji,* 6e mbaajoyto ko Laamdo loowi 6e koo hakke balde ujunere e teemedde didi e capande jeegom.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gajo fuu muuydo torrude 6e, yiite yaltoyan e kundude annabaabe 6ee halka dum. Muuydo torrude 6e, waajibi halkiree non. ⁶ E6e njogii yamiroore hadude kammu to6ude e ley balde de 6e mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. E6e njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatooyiyam, kasen duu e6e mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde 6e muuyi fuu.

⁷ Nde didon 6ee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e 6unndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e. ⁸ Tewuuji ma66e ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yim6e jaaleji fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e leji fuu njiyan tewuuji ma66e ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto 6e ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Won6e e aduna oo 6ee fuu mbeltoto e maayde ma66e ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde e6e ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon 6ee

* **11:3** Maanaa 6e 6oornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rew6e 6oornotoo6e kaddule cuddu nii. † **11:8** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

torriino 6e sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere d̄ii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e ma66e, non 6e immitii 6e ndarii e koyde ma66e. Kulol manngol nanngi yiyannoobe 6e 6ee fuu. ¹² Daande toownde iwri 6e dow kammu, ana wiya 6e:

—Nabbee gaa!

Be njabbi dow kammu e ley luurde, way6e ma66e fuu keddii ana yeewa 6e. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappobere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe 6ee kuli, njabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone dida6o oo yawtii, bone tata6o oo ana wara booyataa.

Haala buututal jeddobaal

¹⁵ Malaa'ika jedda6o oo fuufi buututal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kajum e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Maw6e noogayon e nayon joodiibe dow bimmbeeje yeeso Laamdo 6ee kippii e leydi, cujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodudo goodunoodo oo miden njette,
sabi a gollirii baawde maa mawde dee,
a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heefer6e 6ee yo tikku6e,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maay6e yonii,
wakkati warii, mo barjoto-daa annabaabe gollanoobe ma 6ee,
seniibe hul6e innde maa 6ee,
teddu6e e lo'ube fuu,

e wakkati mo kalkataa bonnoobe leydi 6ee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal 6anngi e ley mayru. Maje maji, dillereeri e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo naywudo

¹ Taagumansa kaayniido 6anngi dow kammu, dum woni debbo boorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkii pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla njatawere. ³ Taagumansa goddo 6anngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi

tatoɓere koode kammu, wedii ɗum e leydi. Ngal darii yeeso debbo ɗaywudo oo faa ngal moda ɓiyiiko nde o rimii ɗum.

⁵ Non o rimi ɓiddo gorko. Oon woni durdoowo leɗi ɗii fuu loocol naawngol. ɓiddo oo diwtaa faade to Laamɗo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku ɗo Laamɗo moyyinannoo ɗum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemedɗe ɗiɗi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kaɓi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, ɓe mursi nokku maɓɓe gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:
«Jooni kisindam ɗam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamɗo meeden ngari,
laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraaɓe meeden,
kalmotoodo ɓe to Laamɗo jemma e jalooma oo,
ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraaɓe men ɓee libii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,
kajum e dow haala seedaaku maɓɓe,
ɓe cubaaki nguurndam maɓɓe e dow maayde.

¹² Saabe ɗum, kammu e hoɗuɓe e mum fuu mbeltee!
Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,
sabi ana anndi wakkati seeda heddani ɗum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal andunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimɗo ɓiddo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, ɗo o haybetee hakke duubi tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii. ¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, ɗam ili caggal debbo oo no maayo nii faa ɗam naɓa mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam ɗam kuungal ngal siryi ɗam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi haɓoyde e ko heddi e iwdi debbo oo koo, ɗum woni ɗowntaniiɓe jamirooje Laamɗo so tiidɗi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi ɗanɗeere geeci oo.

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji ɓooyɗi ɗii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi ɗanɗeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeenja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndoɓu, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii. Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haayni wonɓe e aduna oo ɓee fuu, ɓe njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, ɓe cujidani taktakol ngol, eɓe mbiya:

—Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haɓude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kapum e hodorde makko, dum woni ɓe hodorde mum'en woni dow kammu too ɓee. ⁷ Ngol hokkaa baawde haɓude e seniibe ɓee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɗol fuu e demngal fuu e leɗol fuu. ⁸ Yimɓe wonɓe e aduna oo ɓee fuu cujidan taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓɓeede so nabeɓe, haɓɓete nabeɓe. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimɓe Laamdo ɓee tawree muɗal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol arandeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimɓe aduna ɓee cujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayefiiji mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimɓe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimɓe aduna kaayde de

* **13:2** Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii leeɓi e koolde mawde.

ngol hokkaa wadude e dow yamiroore taktakol aranndeewol ngol. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wadude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo kebu maande e juude mum'en jaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedede jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kaɓum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngoni be meedaali tuunninde ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabube. Ebe njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoobe e hakkunde yimbe, yalla ebe laatoo adiiibe fuu sakkeede Laamdo kaɓum e Njawdiri ndii, ⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude maɓbe, be ngalaa niɓoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yimbe aduna oo, dum woni yimbe leɓol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaaleɓol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo didaɓo jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halki-
ima! Nde sigirinii lepi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tatabo, jokki e ma66e ana eewnoo
daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e
maggol nduu, kebedo maande maggol e tiinde naa e junngo,
¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njup-
paadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joo-
mum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe bee
e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo ma66e duumoto
faa abada, 6e kebataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi 6e
kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, 6e
kebi maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yimbe Laamdo 6ee tawree mujal. Been
ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini Iisaa 6ee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu,
ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayoo6e saabe gollande
Joomiraado 6ee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi
barke gollleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, nji-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii
ana joodii dow mayre. Tengaade sapiraande kanje ana e
dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko.

¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana
eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yot-
tiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo
wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu won-
ndu dow kammu nduu, ana jogii kapum duu wawdu wel-
ndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley it-
tirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya
malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa bi66e peguuje leydi ndii
dee, sabi de benndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri bi66e peguuje leydi ndii wawdu mum,
tebi de, wedii de e 6oosirde mawnde. Dum woni tikkere
Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Bi66e peguuje dee
6osaa to caggal ngeenndi too, yiyyam yalti e 6oosirde ndee faa
hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji
teemedé tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol bee ana ndarii banngge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, ebe njogii kolli di Laamdo hokki be dii. ³ Ebe mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
 golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!
 Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,
 aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
 mo teddintaa innde maa?

Sabi aan woni gooto Ceniido.

Lepi fuu ngaran kujida yeeso maa,
 sabi be njii no golleeji maa poocctorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukku seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo.

⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuuji jeddi bee njalti e mayru, ana boornii kaddule laabude paca jalbooje, ana kabbi ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kudde nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon bee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuurki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon bee:

—Njeehe, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol bee.

³ Malaa'ika didaabo oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tataḅo oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocciido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirde e sariya maa. ⁶ Saabe ko 6e njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa 6e yiyam 6e njara! E6e kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocciidi!

⁸ Malaa'ika nayaḅo oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yim6e nguleefi mayre. ⁹ Yim6e 6ee cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuujii oo.

¹⁰ Malaa'ika joyaḅo oo yuppi la'al mum e dow bimmeere taktakol ngol, do o laamii doo ni66inaa tika, yim6e ndarii ana njata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamdo jom kammu oo saabe uube ma66e e naawalla ma66e, kaa fuu, 6e tuubaali iwde e golleeji ma66e bondi dii.

¹² Malaa'ika jeegaḅo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo 6eebi faa yoori faa mo hokka kaanankoo6e iwroo6e funnaange 6ee laawol. ¹³ Non njii-mi seydaani'en tati bon6e nanndu6e e paa6i, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seydaani'en bon6e yo wadoo6e kaayeeffijii, yaho6e e kaanankoo6e aduna oo fuu faa hawrintinana dum'en wolde ley nalaande darngal, nalaande Laamdo Jom Baawde oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Midoo nii warda no gujjo nii. Baaloo daanaaki haybi kaddule mum pati yaara terde 6ole yim6e njiya dum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini 6e e nokku biyeteedo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jeddaḅo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, daande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yim6e tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluujje jaalejni godde dee fuu kalkii. Laamdo rewteji ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere

makko. ²⁰ Duude dee fuu kalkii, baamle kaaye dee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje butte caami e yimbe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yimbe bee njenni Laamdo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiibe le'e jeddi bee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, joodiindu dow ndiyameeji keewdi nduu. ² Kayru kaanankooɓe aduna bee pijata, yimbe aduna bee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana waddii taktakol bodewol keewngol inde bonkorde Laamdo, jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana ɓoornii kaddule lobbe bodeeje, ana sodii kanɗe, kaaye dime e jaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kanɗe heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee doo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku, kanum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyyam seniibe bee e yiyyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so dum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiido oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o waddii jogiingol ko'e jeddi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-daa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, ngol halkoyoo. Yimbe aduna ɓe inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol ɓanngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankooɓe njeddon: ¹⁰ njoyon yabbiike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeddaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiiwel seɗa o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaali laamu tafon, kaa ɓe keɓoyan baawde laamaade no

kaanankoo6e nii hakke wakkatiiwel gootel, kam6e e taktakol ngol. ¹³ Be fuu 6e anniya gooto, e6e ndokka taktakol ngol doole ma66e e laamu ma66e. ¹⁴ Be ka6an e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto 6e sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankoo6e, kasen duu wondi6e mayri 6ee yo noddaabe, subaabe, goondin6e.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dii, kanji ngoni jaaleji e jamaa e leji e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kajum e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, 6ola dum faa laa6a heddooro terde 6ole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde ma66e wadude anniya mum, 6e laatoo daande wootere, 6e ndokka taktakol ngol laamu ma66e, faa nde konngi Laamdo dii fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kajum woni ngallu-ure mawnde hu6indiinde kaanankoo6e aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bon6e,
suuforde ruuhu tuunnudo fuu
e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii
saabe bamfaaraaku mayre oo,
Kaanankoo6e aduna 6ee pijii e mayre,
jaagotoo6e e aduna 6ee fuu kebii jawdi
saabe neemaaji mayre ya66itiidi dii.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yim6e am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati balaawuuji mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii kammu, Laamdo rewlike golleeji mayre bondi dii. ⁶ Ngadiranee nde no nde wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cove didi. Horde loonde nde nde siiwani on e mum ndee, ciwanee nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee sugulla mayre hakke no nde teddiniri hoore mayre so nde wuuri e neema nii, sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto balaawuuji mayre caamata e mayre:

maayde e sugulla e yolbere, kasen duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankooɓe aduna reentuɓe e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe nonoto.

¹⁰ Be toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cuɗlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe dii. ¹² Jaaguuji maɓɓe yo kanɗe e cardi e kaaye dime e jaaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi niye niibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde ɓaleeje e haayre wiyeteende marba. ¹³ Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uuroojam e uurdi miira e uurdi suurteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaabe.

¹⁴ Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-ɗaa heɓude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa ɗum abada kasen.

¹⁵ Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woddi, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe nonoto, ¹⁶ ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, soɗortonoonde kanɗe e kaaye dime e jaaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, dee jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawdi dii ɓee e dawooɓe ɓee e summooɓe ɓee, kanum e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo. ¹⁸ So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede, ɓe mboyan ɓe nonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiibe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike! ²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamdo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nandungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiy-ataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodoobe gaaci e yimooɓe e puufoobe cereeli e buutute, golloowo neɓɓudo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welɓe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotoobe mayre burnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii lepi dii fuu mbonjobaaku mayre. ²⁴ Yiiyam annabaabe e seniibe e waranoobe ley aduna oo ɓee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamdo ley alijenne

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»

Kisindam e teddungal e baawde
ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo poocciidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne

bonnirannoonu aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yobtii yiiyam maccube makko njuppaadam e
mayru dam.»

³ Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana njabba faa abada!»

⁴ Mawɓe noogayon e nayon ɓee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi kujidani Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube makko fuu, onon hulɓe mo fuu, tedduɓe e lo'ube!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

* 19:1 Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woniNjetten JOOMIRAADO.

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o boornoo,
bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji senii6e moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaa6e e jiiri yanng'e Njawdiri ndii 6ee,
mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o
wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraa6e maa
tiidu6e e seettanaade Iisaa 6ee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu da-
neejo banngi. Baddiido mo oo ana wiye'e Koolniido ana wiye'e
Goongirante, goonga o sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite
makko ana mba'i no metangal yiite nii, tennaade laamu
keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko nde
fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo boornii saaya
cuuwaaka e yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.»

¹⁴ Konuuji kammu dii njokki e makko ana boornii kaddule
bagi daatude, daneeje, laabude, ana mbaddii pucci daneeji.

¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leji ana yalta e hunduko
makko. Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e 6oosirde
peguuj'e yaltinoore tikkere Laamdo Jom Baawde mawnde.

¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa e saaya makko, ana winndaa
e busal makko:

«Kaananke kaanankoo6e e Joomiraado joomiraa6e».

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O
eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee jiiri yanng'e mawdo mo Laamdo wadi oo,

¹⁸ faa nducciton tew kaanankoo6e e tew hooree6e sordaasi'en
e tew jom'en sembe e tew pucci e waddii6e mum'en e tew
yim6e fuu – rim6e e riimay6e, teddu6e e lo'u6e!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankoo6e aduna
6ee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaba e baddiido puccu
daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e
annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen
kaayde o hoomtirnoo hebunoo6e maande taktakol ngol 6ee,
sujidanannoo6e tooru nanndundu e maggol 6ee. Be didon
fuu, 6e mbedaa e6e nguuri e weendu yiite e sitti hu66ooru

nduu. ²¹ Heddiibe 6ee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli ma66e faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal bunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kajum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o ha66i dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaalepi faa nde duubi ujunere dii ki66i. Caggal dum, ngal humtete wakkati seeda.

⁴ Non njii-mi bimbbeeje laamu. Joodiibe e majje 6ee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji 6e ko'e mum'en tayiranoo saabe ko 6e ceettanii Iisaa koo e saabe ko 6e mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni 6e kujidanaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, 6e ke6aali maande ndee e tiide naa e juude ma66e. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maay6e heddiibe 6ee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii ki66i. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaa6e e immital aranal 6ee! Maayde didobere ndee walaa ko waawi e ma66e, 6e laatanto Laamdo e Almasiihu yottinoobe sadaka, 6e laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii ki66ii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonna jaalepi gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kajum e hawrintinde 6e faa 6e mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yim6e cankitii e aduna oo fuu, 6e pili ngalluure horsunde ndee, do seniibe 6ee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki 6e. ¹⁰ Ibiliisa yonnannoodo 6e oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don 6e njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala nannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maay6e 6ee, teddu6e e lo'u6e, ana ndarii yeeso bimbeere laamu ndee.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maaybe 6ee cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii, gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maaybe mum, maayde e laakaraa tottii maaybe mum'en, gooto e ma66e fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didobere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo inde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii. ³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimbbeere laamu too, ana wiya:

—Annii hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e ma66e, 6e laatoolejol makko. Laamdo e hoore mum wondan e ma66e, laatoole Laamdo ma66e. ⁴ O soccan gondi gite ma66e fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimbbeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoole biyam. ⁸ Kaa rofee6e e 6e ngalaa goondinal e sobu6e golleeji e waroo6e yimbe e fijoo6e e bonobii'en e rewo6e tooruuji e fenoo6e 6ee fuu, weendu yiite e sitti hu66ooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdirin ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo naʼi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii. ¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba biibe Israa'iila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaaʼe Njawdiri ndii bee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii geʼe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimʼe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tatobere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰ joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettoobere ndee berili, jeenaobere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo jaaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu jaayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaalepi dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooʼe aduna bee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaalepi maʼbe e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala gollooʼe ko wajaa, kanum e fenooʼe. Naatoobee e mayre dee, be inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam bee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

* 21:16 Dum hawrata kilooji 2 200

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakoolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccube makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, inde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, 6e kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre ma66e. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccube mum ko warata 6ooyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraa6e maa annabaabe 6ee, ka6um e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere 6ee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kase:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo 6adiima.

¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa 6aamde e 6i66e lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa won6e caggal mayre 6ee, 6e dawaadi, 6e bonobii'en, 6e fijoo6e, 6e waroo6e yim6e, 6e rewo6e tooruji, 6e fenoo6e e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondinbe dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkooram nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, karum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara booyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!